

**GÖÇ OLGUSU EKSENİNDE MİKRO SOSYAL UYUM
VE AKTİF VATANDAŞLIK KATILIMI İLİŞKİSİ
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: ÜZÜMLÜ / ERZİNCAN
AHISKA TÜRKLERİ ÖRNEĞİ**

Ayşegül AYDIN

Doktora Tezi

Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

Prof. Dr. Şükrü NİŞANCI

Prof. Dr. Emel TOPÇU

2022

Her Hakkı Saklıdır

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI**

Ayşegül AYDIN

**GÖÇ OLGUSU EKSENİNDE MİKRO SOSYAL UYUM VE AKTİF
VATANDAŞLIK KATILIMI İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA:
ÜZÜMLÜ / ERZİNCAN AHİSKA TÜRKLERİ ÖRNEĞİ**

DOKTORA TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. Şükrü NİŞANCI
İKİNCİ TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Emel TOPÇU**

ERZURUM – 2022

TEZ BEYAN FORMU

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum “GÖÇ OLGUSU EKSENİNDE MİKRO SOSYAL UYUM VE AKTİF VATANDAŞLIK KATILIMI İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: ÜZÜMLÜ / ERZİNCAN AHISKA TÜRKLERİ ÖRNEĞİ” adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Gereğini bilgilerinize arz ederim *.

- ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☒ Tezimin/Raporumun makale için **altı ay**, patent için **iki yıl** süreyle erişiminin ertelenmesini istiyorum.

04.08.2022

Aslı Islak İmzalıdır

Aysegül AYDIN

* LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE

.....

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi **MADDE 6– (1)** Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile **altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.**

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7– (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ Graduate School of Social Sciences

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Prof.Dr. Şükrü NİŞANCI danışmanlığında, Ayşegül AYDIN tarafından hazırlanan bu çalışma 04 / 08 / 2022 tarihinde aşağıda isimleri yazılı jüri tarafından. Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Naci İSPİR	İmza: Aslı Islak İmzalıdır
Jüri Üyesi : Prof. Dr. Şükrü NİŞANCI	İmza: Aslı Islak İmzalıdır
Jüri Üyesi : Doç. Dr. Salih Börteçine AVCI	İmza: Aslı Islak İmzalıdır
Jüri Üyesi : Doç. Dr. Engin SELÇUK	İmza: Aslı Islak İmzalıdır
Jüri Üyesi : Doç. Dr. Ömür AYDIN	İmza: Aslı Islak İmzalıdır

Prof. Dr. Sait UYLAŞ
Enstitü Müdürü
Aslı Islak İmzalıdır

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	VIII
ABSTRACT	IX
KISALTMALAR DİZİNİ	X
ŞEKİLLER DİZİNİ	XI
TABLolar DİZİNİ	XII
ÖNSÖZ.....	XIV
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM ARAŞTIRMA ÇERÇEVESİ

1.1. PROBLEM DURUMU	7
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	9
1.3. ARAŞTIRMA SORUSU	9
1.4. ARAŞTIRMA ALAN YAZINI VE ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	10
1.5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	12
1.6. ARAŞTIRMA DESENİ	15
1.6.1. Nicel Veri Toplama ve Analizi	17
1.6.2. Nicelden Nitele Geçiş.....	18
1.6.3. Nitel Veri Toplama ve Analizi	18
1.7. ARAŞTIRMA EVREN VE ÖRNEKLEMİ	19
1.8. VERİ TOPLAMA VE ANALİZİ.....	20
1.8.1. Veri Toplama Araçları.....	20
1.8.2. Verilerin Toplanma Süreci	22
1.8.3. Verilerin Analizi.....	25
1.8.3.1. Nicel Verilerin Analizi	25
1.8.3.2. Nitel Verilerin Analizi	25
1.8.3.3. Nicel ve Nitel Verilerin Bütünleşmesi.....	26
1.9. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	27

İKİNCİ BÖLÜM

AHISKA TÜRKLERİNİN ERZİNCAN ÜZÜMLÜ'YE GÖÇ HİKÂYESİ

2.1. AHISKA TÜRKLERİNİN TARİHİ.....	29
2.2. AHISKA TÜRKLERİNİN 1944'TE AHISKA'DAN SÜRGÜNÜ	33
2.3. AHISKA TÜRKLERİNİN İSKÂNLI GÖÇ KAPSAMINDA TÜRKİYE'YE GELİŞLERİ.....	35
2.4. 1992 IĞDIR'A İSKÂNLI GÖÇ	37
2.5. 2015 ÜZÜMLÜ/ERZİNCAN'A İSKÂNLI GÖÇ	38
2.5.1. Toplu İskânın Son Gelenleri: Ukrayna'dan Gelen Ahıska Türkleri	39
2.5.2. İskânın Yeni Adresi: Üzümlü/Erzincan ve Üzümlü'nün Yerlileri.....	44
3.1. GÖÇ VE GÖÇMEN.....	48
3.1.1. Göç ve Göçmen Kavramı	48
3.1.2. Göç Teorileri	51
3.1.2.1. Neoklasik Göç Teorisi	51
3.1.2.2. Yeni Göç Ekonomisi Teorisi	53
3.1.2.3. Dünya Sistemleri Teorisi	54
3.1.2.4. Göç Sistemleri ve Göçmen Ağları Teorisi	55
3.1.2.5. Ulus-Ötesi (Transnasyonel) Topluluk Teorisi	56
3.1.3. Uluslararası Göçün Boyutları	56
3.1.3.1. Ekonomik Boyut.....	58
3.1.3.2. Siyasal Boyut.....	60
3.1.3.3. Hukuksal Boyut	61
3.1.3.4. Psiko-Sosyal Boyut.....	63
3.2. SOSYAL UYUM	65
3.2.1. Sosyal Uyumun Teorik Çerçevesi	68
3.2.2. Sosyal Uyumun Mikro Göstergeleri	73
3.2.3. Sosyal Uyumun Boyutları	76
3.2.3.1. Dahil Etme/Dışlama	77
3.2.3.2. Aidiyet/İzolasyon	79
3.2.3.3. Eşitlik/Eşitsizlik.....	80
3.2.3.4. Katılım/Pasiflik.....	82
3.2.3.5. Kabul/Ret.....	82

3.2.3.6. Meşruluk/Gayrimeşruluk.....	83
3.3. AKTİF VATANDAŞLIK	85
3.3.1. Vatandaşlık Kavramı.....	85
3.3.2. Vatandaşlık Teorilerine Genel Bakış	87
3.3.2.1. Cumhuriyetçi-Toplulukçu Vatandaşlık Teorisi	88
3.3.2.2. Liberal- Bireyci Vatandaşlık Teorisi	90
3.3.3. Aktif Vatandaşlık Teorik Çerçevesi.....	91
3.3.4. Aktif Vatandaşlığın Tanımı.....	97
3.3.5. Aktif Vatandaşlık Katılımı Boyutları.....	100
3.3.5.1. Sivil Yaşama Katılım	103
3.3.5.2. Sosyal Yaşama Katılım	104
3.3.5.3. Siyasal Yaşama Katılım	105
3.3.5.4. Değerler	105

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE ANALİZ

4.1. NİCEL BULGULAR VE ANALİZ	106
4.1.1. Kullanılan Ölçeklere İlişkin Betimsel İstatistikler	106
4.1.2. Bireylerin Aktif Vatandaşlık Katılım Düzeyleri	107
4.1.3. Bireylerin Siyasal Katılım Düzeyleri	108
4.1.3.1. Yerli Bireylerin Siyasal Katılım Düzeyleri	108
4.1.3.2. Göçmen Bireylerin Siyasal Katılım Düzeyleri.....	111
4.1.4. Bireylerin Sosyal Katılım Düzeyleri	114
4.1.4.1. Yerli Bireylerin Sosyal Katılım Düzeyleri	114
4.1.4.2. Göçmen Bireylerin Sosyal Katılım Düzeyleri.....	117
4.1.5. Bireylerin Sivil Katılım Düzeyleri	120
4.1.5.1. Yerli Bireylerin Sivil Katılım Düzeyleri	120
4.1.5.2. Göçmen Bireylerin Sivil Katılım Düzeyleri.....	123
4.1.6. Bireylerin Aktif Vatandaşlık Düzeyleri	126
4.1.6.1. Yerli Bireylerin Aktif Vatandaşlık Düzeyleri	126
4.1.6.2. Göçmen Bireylerin Aktif Vatandaşlık Düzeyleri	129

4.1.6.3. Yerli Bireylerin Mikro Sosyal Uyumları ile Aktif Vatandaşlığa Katılma Düzeyleri Arasındaki Korelasyonları	133
4.1.6.4. Göçmen Bireylerin Mikro Sosyal Uyumları ile Aktif Vatandaşlığa Katılma Düzeyleri Arasındaki Korelasyonları	134
4.2. NİTEL BULGULAR VE ANALİZ	137
4.2.1. Kod Kitabı Oluşturulması	137
4.2.2. Görüşme Genel Bulguları.....	138
4.2.3. Nitel Analiz Raporu	140
4.2.3.1. Aidiyet X İzolasyon.....	141
4.2.3.2. İçerme X Dışlama.....	145
4.2.3.3. Kabul X Ret.....	152
4.2.3.4. Toplu İskânın Yarattığı Ayrılık	157
4.2.3.5. Göç Alan Toplumda Göçmen Kadın.....	164
4.2.3.6. Göçmenin Uyum: Stratejik Kimlik	169
4.3. NİCEL VE NİTEL BULGULARIN ENTEGRE ANALİZİ	171
TARTIŞMA	175
SONUÇ.....	181
KAYNAKÇA	191
EKLER.....	213
EK 1. Erzincan/Üzümlü’de Yaşayan Bireyler (Yerli Birey).....	213
EK 2. Erzincan/Üzümlü’de Yaşayan Ukrayna’dan Göç Etmiş Ahıska Türkü Göçmen Bireyler (Göçmen Birey)	217
EK 3. Yerli Birey Anket Formu	223
EK 4. Göçmen Birey Anket Formu.....	227
EK 5. Görüşmecî Kodlama Formu.....	231
EK 6. Kodlama Formu	232
EK 7. Entegrasyon Analiz Tablosu	234
EK 8. Etik Kurul Onay Formu	235
EK 9. Ölçek İzin Belgesi.....	237
ÖZGEÇMİŞ.....	238

ÖZET

DOKTORA TEZİ

**GÖÇ OLGUSU EKSENİNDE MİKRO SOSYAL UYUM VE AKTİF
VATANDAŞLIK KATILIMI İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA:
ÜZÜMLÜ ERZİNCAN AHISKA TÜRKLERİ ÖRNEĞİ**

Ayşegül AYDIN

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Şükrü NİŞANCI
İkinci Tez Danışmanı: Prof. Dr. Emel TOPÇU

2022, 237 sayfa

Jüri: Prof. Dr. Şükrü NİŞANCI
Prof. Dr. Emel TOPÇU
Prof. Dr. Naci İSPİR
Doç. Dr. Salih Börteçine AVCI
Doç. Dr. Engin SELÇUK
Doç. Dr. Ömür AYDIN

Bu tez çalışması göç ekseninde, yerel düzeyde mikro sosyal uyum (MSU) ve aktif vatandaşlık katılım düzeyi (AVKD) arasındaki ilişkinin altında yatan nedenleri derinlemesine anlamayı ve açıklamayı amaçlamaktadır. Çalışma “Göç”, “Sosyal Uyum”, “Aktif Vatandaşlık” literatürüne dayanmaktadır. Çalışma 2015 yılından itibaren iskânlı göçmen statüsüyle Erzincan’a göç etmiş olan Ahıska Türklerinin ve yerleşik halkın uyumları ve aktif vatandaşlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi yereldeki sosyal etkileşimler merkezinde ele almaktadır. Karma araştırma yöntemi ile yürütülen bu çalışmada, açıklayıcı sıralı karma desen tasarımını kullanılmaktadır.

Çalışmada, aktif vatandaşlık ile mikro sosyal uyumun çift taraflı etkileşiminin mevcut olduğu sonucuna ulaşılmıştır. ‘Katılım’ yüksek olduğunda bu etkileşim yükselme potansiyeli taşır. Aktif vatandaşlığın siyasal katılım ve sivil katılım boyutları ile mikro sosyal uyum arasında, dolaylı bir ilişki varken, aktif vatandaşlığın sosyal katılım boyutu ile mikro sosyal uyum arasında doğrudan ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma makro düzey uyumun var olması durumunun, sosyal uyum için yeterli olmadığı ve sosyal uyumun da aktif vatandaşlığın da yatay düzlemde gerçekleştiğine dair sonucu ile “göç-sosyal uyum-aktif vatandaşlık” konusuna farklı bir bakış sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göç-Sosyal Uyum-Mikro Sosyal Uyum-Aktif Vatandaşlık-Ahıska Türkleri-Karma Araştırma Yöntemi

ABSTRACT

Ph. D. DISSERTATION

**A RESEARCH ON THE RELATIONSHIP OF MICRO SOCIAL COHESION
AND ACTIVE CITIZENSHIP PARTICIPATION IN THE AXIS OF
MIGRATION: MIGRATION OF MESKHETIAN TURKS TO UZUMLU,
ERZİNCAN**

Ayşegül AYDIN

**Advisor: Prof. Dr. Şükrü NİŞANCI
Co Advisor: Prof. Dr. Emel TOPÇU**

2022, 237 pages

**Jüri: Prof. Dr. Şükrü NİŞANCI
Prof. Dr. Emel TOPÇU
Prof. Dr. Naci İSPİR
Assoc. Prof. Salih Börteçine AVCI
Assoc. Prof. Engin SELÇUK
Assoc. Prof. Ömür AYDIN**

This thesis aims to understand and explain in depth the reasons underlying the relationship between micro-social cohesion (MSC) and active citizenship participation level (ACPL) at the local level on the axis of migration. The study is based on the literature of “Migration”, “Social Cohesion”, and “Active Citizenship”. The study deals with the relationship between the harmony and active citizenship levels of the Meskhetian Turks, who have immigrated to Erzincan with the settled immigrant status since 2015, in the center of local social interactions. In this study, which is carried out with mixed methods research method, explanatory sequential mixed design is used.

In the study, it was concluded that there is a bilateral interaction between active citizenship and micro-social cohesion. When ‘participation’ is high, this interaction has the potential to rise. It has been concluded that while there is an indirect relationship between micro-social cohesion and the dimensions of political participation and civic participation of active citizenship, it is directly related to the dimension of social participation. The study presents a different perspective on the subject of “migration-social cohesion-active citizenship”, with the conclusion that the existence of macro-level cohesion is not sufficient for social cohesion and that both social cohesion and active citizenship occur on a horizontal plane.

Keywords: Migration-Social Cohesion-Micro-Social Cohesion-Active Citizenship-Meskhetian Turks-Mixed Methods Research Method

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
ACCI	: Aktif Vatandaşlık Bileşik Göstergesi
AVKD	: Aktif Vatandaşlık Katılım Düzeyi
CivEd	: Yurttaşlık Eğitimi Çalışması
DATÜB	: Dünya Ahıskalılar Birliği
EC	: Avrupa Komisyonu
ESS	: Avrupa Sosyal Araştırması
GB	: Göçmen birey
HDRC	: Kanada İnsan Araştırmaları
ICCS	: Yurttaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Çalışması
IEA	: Uluslararası Eğitim Başarısını Değerlendirme Derneği
IOM	: Uluslararası Göç Örgütü
İŞKUR	: Türkiye İş Kurumu
KİK	: Kamu İhale Kurumu
KVK	: Kentli Vatandaş Katılımı
KVKÖ	: Kentli Vatandaş Katılım Ölçeği
MIPEX	: Taşıma Entegrasyon Politikası Dizini
MSU	: Mikro Sosyal Uyum
NEET	: Eğitimde ve İstihdamda Yer Almayan Gençler
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
RG	: Resmî Gazete
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TİK	: Tez İzleme Komitesi
TOKİ	: Toplu Konut İdaresi
WVS	: Dünya Değerler Araştırması
YB	: Yerli Birey

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Açıklayıcı Sıralı Karma Desen Prosedürü	16
Şekil 1.2. Faktör Özdeğerlerine İlişkin Yamaç Eğim Grafiği	20
Şekil 2.1. Ahıska Türklerinin Anayurdunun Haritası	29
Şekil 3.1. Sosyal Uyum Kavramsallaştırma Örgüsü.....	76
Şekil 3.2. Çalışma Kapsamına Değerlendirilen Sosyal Uyum Boyutları	84
Şekil 3.3. Aktif Vatandaşlık Kavramsallaştırma Örgüsü.....	97
Şekil 3.4. ACCI'in Kuramsal Çerçevesi	102
Şekil 3.5. Çalışma Kapsamına Dahil Edilen Aktif Vatandaşlık Katılım Boyutları	103

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1.1. 22 Maddenin Faktör Analizi Sonuçları	21
Tablo 3.1. Marshall'ın Vatandaşlık Modeli	92
Tablo 3.2. Turner'ın Vatandaşlık Modeli.....	94
Tablo 4.1. Kullanılan Ölçeklere Ait Betimsel İstatistikler	106
Tablo 4.2. Bireylerin Karşılaştırmalı Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları.....	107
Tablo 4.3. Yerli Bireylerin Karşılaştırmalı Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları.....	108
Tablo 4.4. Yerli Bireylerin Karşılaştırmalı Anova Testi Sonuçları.....	110
Tablo 4.5. Göçmen Bireylerin Karşılaştırmalı Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları	112
Tablo 4.6. Göçmen Bireylerin Karşılaştırmalı Anova Testi Sonuçları	113
Tablo 4.7. Yerli Bireylerin Sosyal Yaşama Katılım Düzeyleri Karşılaştırmalı Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları.....	115
Tablo 4.8. Yerli Bireylerin Sosyal Yaşama Katılım Düzeyleri Karşılaştırmalı Anova Testi Sonuçları	116
Tablo 4.9. Karşılaştırmalı Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları	118
Tablo 4.10. Göçmen Bireylerin Sosyal Katılım Düzeyleri Karşılaştırmalı Anova Testi Sonuçları	119
Tablo 4.11. Yerli Bireylerin Sivil Katılım Düzeyleri Karşılaştırmalı Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları	120
Tablo 4.12. Yerli Bireylerin Sivil Katılım Düzeyleri Karşılaştırmalı Anova Testi Sonuçları	122
Tablo 4.13. Karşılaştırmalı Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları	123
Tablo 4.14. Göçmen Bireylerin Sivil Katılım Düzeyleri Karşılaştırmalı Anova Testi Sonuçları	125
Tablo 4.15. Yerli Bireylerin Aktif Vatandaşlık Düzeyleri Karşılaştırmalı Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları	127
Tablo 4.16. Yerli Bireylerin Aktif Vatandaşlık Düzeyleri Karşılaştırmalı Anova Testi Sonuçları	128

Tablo 4.17. Göçmen Bireylerin Aktif Vatandaşlık Düzeyleri Karşılaştırmalı Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları	130
Tablo 4.18. Göçmen Bireylerin Aktif Vatandaşlık Düzeyleri Karşılaştırmalı Anova Testi Sonuçları	131
Tablo 4.19. Yerli Bireylerin Mikro Sosyal Uyumları ile Aktif Vatandaşlığa Katılma Düzeyleri Arasındaki Korelasyonlar	134
Tablo 4.20. Göçmen Bireylerin Mikro Sosyal Uyumları ile Aktif Vatandaşlığa Katılma Düzeyleri Arasındaki Korelasyonlar	136

ÖNSÖZ

“O” istemeseydi hiçbir şey yapamayacağımı biliyorum. Doktora sürecinde yaşadıklarım ve karşılaştığım insanlar tesadüf değildi. Öncelikle nihayetsiz şükür tüm nimetlerin dağıtıcısı Allah’adır. Bu çalışmanın gerçekleşmesi sırasında varlıkları için Allah’a şükrettiklerime burada kısaca minnettarlığımı ifade edebilirim...

Danışmanım Prof. Dr. Şükrü NİŞANCI yalnızca bilime değil, yaşamın her alanına farklı pencereden bakmayı ve sürekli sorgulamayı bilimin kazanımı olarak tecrübe etmeme sebep olmuştur. Kendisinden öğrendiğim kıymetli bilgiler için ve bu tezdeki titizlikle uğraşı için teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Göç konusunda çalışma isteğim tez sürecimin başında bana hep zorluk olarak dönse de bu zorluğun ferahına ikinci danışmanım Prof. Dr. Emel TOPÇU Hocamla eriştiğimi söylemeliyim. İlminin bereketini talebesini yararlandırarak artıran, bilim aşkıyla yaşayan Sayın Hocama katkıları için teşekkürümü ve saygılarımı sunmak isterim.

Biliyorum ki kıymetli Hocalarımdan öğrendiklerimi kitaplardan okuyarak öğrenemezdim. Doktora sürecimin en aktif öğrenmesini gerçekleştirdiğim ve bana ilim meclisinin talebesi olma hissini yaşatan TİK jürilerim Prof. Dr. Naci İSPİR, Doç. Dr. Salih BÖRTEÇİNE AVCI hocalarıma şükranlarımı sunarım.

Çalışmanın ölçme ve değerlendirme aşamasında uzmanlığına başvurduğum, Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KÖROĞLU’na büyük desteği için teşekkür ederim. Çalışmamda desteklerini esirgemeyen Üzümlü Kaymakamlığına ve özellikle Sayın Kaymakam Nur Sevinç ÖZBEK’e, DATÜB Erzincan temsilciliğine, bir göç serencamının Üzümlü/Erzincan’a getirdiği sevgili Ahıska Türkleri’ne ve Üzümlü yerli halkına çalışmamdaki kıymetli destekleri için teşekkür ederim.

Gözümü açıp gördüğüm, hayatımın her anında büyük emekleri olan, varlıkları şükür sebebi annem Mücella, babam Erdoğan Sevindik ve güzel geniş aileme teşekkür ederim. Ayrıca bu süreçte varlıklarını ve desteklerini hep hissettiğim, kahveyi anlamlandıran sevgili arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Son 25 yılımın merkezinde olan, birlikte anlamlı bir hayat sürmeye çalıştığımız ve doktora sürecinde bir eşten daha fazlası olan kıymetli eşim Erdal AYDIN, ona varlığı ve desteği için teşekkür ederim. Yaşamdaki rollerimi sıralamam gerektiğinde en başa

anneliği yerleştiririm. Fakat doktora sũreci çocuklarımdan çaldığım zamanlara yol açtı. Zaman zaman rolũmũ ũstlenen, bana gũvenini gũzũnde okuduğum canım kızım Ŭlkũ Berra'ya, her gũz gũze geldiğimizde bana gũ veren canım oğlum Alper Bahadır'a, “Anne kitabın ne zaman bitecek?” diyerek sabırsızlıkla tezimin bitmesini bekleyen canım oğlum Mehmet Kerem'e teřekkũr ediyorum. Canlarımdın sevgisi ve desteği için minnettarım.

Erzurum – 2022

Ayřegũl AYDIN

GİRİŞ

İnsanlık, tarih boyunca, toplum hayatı ve siyasal yaşam alanında büyük değişimler tecrübe etmiştir. XXI. yüzyıla erişen insanlık, topluluk hâlinde yaşamının bir sonucu olarak, topluluk içi ilişkiler ve topluluklar arası ilişkilerin, yani siyasetin tarihini yazmıştır. İnsanlığın deneyiminin önemli bir parçası da göç olgusudur. Stephen Castles ve Mark Miller göçün giderek çeşitlendiğini, hızlandığını, politikleştiğini ve küreselleştiğini ifade ederek, yaşadığımız çağı “göç çağı” olarak tanımlamaktadır (Castles ve Miller, 2009:10-12). Hem yer hem de nüfus hareketi içeren şemsiye bir kavram olan göç, genellikle literatürde siyasette de sorunsal olarak ele alınmaktadır. Bir başka açıdan bakıldığında; göçün sosyal, ekonomik, politik ve kültürel sonuçları, toplumda hem fırsat hem de kriz sebebi olarak görülebilir. Göç, en görünür şekliyle, toplumdaki çeşitliliği artırır. Çağdaş toplumlarda göç akışlarıyla birlikte artan kültürel çeşitliliğin ortaya çıkardığı sosyo-ekonomik zorluklarla mücadelenin en etkili araçlarından biri olarak da “sosyal uyum”, gösterilmektedir. Sosyal uyum ile göçmenler ve yerliler arasındaki farklılıkların yarattığı sonuçların herkes için fayda sağlayacak şekle dönüşmesinin hedeflendiği söylenebilir.

Göçmenler ve ev sahibi topluluklar arasındaki bütünleşmeyi sağlamanın, toplumları bir arada tutmanın yollarını bulmanın önemli olduğu bir çağ yaşanmaktadır. Toplumsal çeşitliliğin ortaya çıkardığı sosyal gerçeklerin siyasallaşması ise kaçınılmaz olmaktadır. Göç alan toplumda ortaya çıkan kültürel çeşitliliğin sosyal, ekonomik ve siyasal zorluklarına bir çare arayışının getirdiği olgudur sosyal uyum. Karşılıklı olarak diğer grup üyelerine duyulan güven, işbirliği yapma isteği ve içermeye uyumu kolaylaştıran etkenlerdir (Bolgün ve Uçan, 2020: 252). Göç alan devlet göçün toplumsal sonuçlarını lehine çevirme, sorunları bertaraf etme, göçün sonuçlarını en az hasar ile geçirme amacıyla “uyum” meselesine odaklanmaktadır. Nihayetinde konu göç olduğunda, genellikle gündem sosyal uyum olmaktadır. Sosyal uyum tesis edilirse göç olgusunun bir problem olarak ortaya çıkmasının önüne geçilebilir (Akıncı vd., 2015: 80).

Göç bağlamında değişen sosyal ve ekonomik koşulların sosyal uyumu destekleyici koşullarından biri olarak “katılım” kavramı gündemde yerini almaktadır. Katılım, bir yandan demokratikleşmenin bir yolu olarak merkezi öneme sahipken, diğer yandan sosyal uyumun bir yolu olarak ileri sürülmektedir. Alan yazında, katılım ve sosyal

uyumun göstergelerinin bir kesişimini verdiğine çalışmanın ilerleyen bölümlerinde değinilmiştir. Göç alan bir toplumda güçlü sosyal bağlar oluşturulması yoluyla toplumsal çatışmaların önüne geçilmesi için yol ararken, çalışmanın arka planında, sosyal uyum ve aktif vatandaşlık katılımının kesişme durumu ifade edilmeye çalışılmıştır. Göç ile birlikte değişen sosyal dokuda, göçmen grupların ve yerleşik halkın sosyal ilişkilere katılımı, sosyal uygulamalarda gönüllü varlığı, işbirlikçi tutumu ve aktif vatandaşların kamusal alanları yeniden üretmesi ile sosyal uyumun gerçekleşmesi mümkün olabilir.

Seyidov, sosyal uyumun Türk Devleti ve uluslararası örgütler tarafından kullanılan, moda haline gelmiş etkileyici bir kavram olduğunu ifade eder. Ev sahibi topluluğun, göçmenin varlığının farkında olması ve birlikte yaşamının önemini anlamasının sosyal uyumun ön koşulu olarak öne sürülür (Seyidov, 2021: 121).

Çok kültürlü toplumsal yapı, artan toplumsal bölünmeler, toplumları bir arada tutan norm ve değerlerin kaybolması ve azalan sivil katılım, Türkiye için göçün endişe veren sonuçları arasındadır. Bu toplumsal değişim göç bağlamında ele alındığında ise sorumlu göçmen olmaktadır. Böyle bir bakışta sosyal uyumu tehdit eden şey göçmenin varlığıdır. Çok faktörlü sosyal uyumun yükü göçmenin omuzlarına bırakılmıştır. Göçmen karışıklığını da besleyen bu durum, ‘biz’in karşına ‘göçmen’i konumlandırmaktadır. Bu çeşit ön yargı ve dışlayıcı tutumlar ayrımcılığı ortaya çıkarır ki, bu durum sosyal uyumun önündeki en büyük engeldir (Şentürk, 2020: 21).

Bu tez 2015 yılında iskânlı göçmen statüsüyle Ahıska Türklerinin Ukrayna’dan getirtilerek Erzincan ili Üzümlü ilçesine yerleştirilmesi durumu özelinde, ‘göç-sosyal uyum-aktif vatandaşlık’ kavramsal çerçevesinde çalışılmıştır. Çalışmanın gayesi hem göçmenlerin geldikleri ülkede, hem de yerlilerin bulundukları ülkede güvenli ve anlamlı yaşayabilmeleri için siyasal, sosyal ve sivil yaşama katılan, birbirine hemdert olan, aktif bireylerden oluşan bir toplumun varlığının çözüm önerisi olarak sunulup sunulamayacağını anlamaktır. İşte bu noktada, Erzincan ili Üzümlü ilçesinde, göçmen kimliğine sahip Ahıska Türkü vatandaşlar ile yerleşik kimliğine sahip Üzümlü halkının, yerel düzeydeki sosyal ilişkiler bağlamında, sosyal uyumu ile aktif vatandaşlık ilişkisini incelemek araştırmanın amacı olarak belirlenmiştir.

Ahıska Türkleri, isimlerini yaşadıkları bölge olan Ahıska’dan alan bir Türk toplumdur. Ahıska bölgesi bugünkü Gürcistan’ın güneyi ile Türkiye’nin kuzey-doğusu

arasında bir bölgeyi ifade eder. 1578-1628 yılları arasında Osmanlı Devleti toprağı olan Ahıska, Edirne Anlaşması ile Rusya'ya bırakılmıştır. Göçlerin ve ticaretin coğrafyası olan Ahıska, 14 Kasım 1944 itibariyle sürgün coğrafyası olmuştur. Ahıska Türkleri bitmeyen bir göçün öznesidir. 1944'de Özbekistan, Kırgızistan ve Tacikistan'a sürgün edilen Ahıska Türklerinin göç hikâyesi 2022 yılında da devam etmektedir. Son olarak 3 Haziran 2022 tarihinde 5676 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı (R.G. 1992, 31856 sy. Kanun) ile Ukrayna başta olmak üzere eski Sovyetler Birliğini oluşturan ülkelerde yaşayan ve Türkiye'ye gelmek isteyen 1000 Ahıska Türkü ailenin iskânlı göçmen statüsü ile kabulü kararı da Ahıska Türklerinin yaşadıkları zor durumun bir göstergesidir.

Günümüzde dünyadaki nüfusları 500.000 civarı olan ve 9 ayrı ülkede topluluk hâlinde yaşayan Ahıska Türkleri, Türk kimliklerini korumuş bir toplum olma özelliğı ile öne çıkmaktadır (Demiray, 2012: 881-882). Ahıska Türklerinin tanımlamaları ve Türk kimlikleri, literatürde çok tartışılan bir meseledir. Bu tartışmalara çalışmanın ikinci bölümünde ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir. Bu çalışma, Ahıska Türkleri tanımlamasını kullanmakta ve Türk kimliğı tezini kabul etmektedir.

2015/7668 Karar Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı (RG, 2015: 29358) ile Ukrayna'da yaşayan Ahıska Türkleri'nden 677 ailenin iskânlı göçmen statüsü ile Türkiye'ye kabulü kararlaştırılmış ve 595 aile (yaklaşık 3.000 kişi), Erzincan ili Üzümlü ilçesine yerleştirilmiştir. Yerleşen ailelerden -ikisi hariç- 593 aile (yaklaşık 2.990 kişi), Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmuştur. Üzümlü/Erzincan'a yerleşen Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan bu bireylerin 1944-2022 yılları arasında tecrübe ettikleri göç ve göç sonrası süreç, Ahıska Türkü göçmenleri çalışmanın öznesi hâline getirmiştir.

Göç bitmeyen bir alışveriş sürecidir. İnsan kendini, kentleri, ülkeleri, kültürleri, uygarlıkları bu alışverişi ile inşa etmiştir. Böyle bir alışveriş insanın olduğı her yerde, her zaman canlılığını korur. Göç, gideni/geleni de kalanı da karşılayanı da değiştirir. Bu değişim genellikle, sadece gidenin/gelenin yani göçmenin üzerinde incelemelere konu olmuştur. Göçen değişirken karşılayan ve kalan da bu yer değiştirme hadisesinden, yerinden kıpırdamadan etkilenmektedir. Bu bağlamda Erzincan ili Üzümlü ilçesi yerlileri de bu göç hadisesinin karşılayanları olarak göç sonrası sürece dâhil olmuştur. Üzümlü/Erzincan göçün etkilerinin izlenebildiğı yer, buradaki toplum da göçten etkilenen bir toplum hâline gelmiştir.

Milliyetçi muhafazakâr ve Erzincan ili içinde siyasal ve sosyal yaşamda aktif bir varlığa sahip Üzümlü toplumu, Aralık 2015'ten itibaren göç alan bir toplum rolü üslenmiştir. İskânlı göçmen olarak devlet kararı ile ilçeye yerleştirilenler de Müslüman soydaşlardır. Devlet toplu iskân ile yerleştirdikleri göçmenlerin kurumsal uyumunu sağlayacak çok yönlü politika ve uygulamalar gerçekleştirmiştir. Gelen ailelerin barınacakları ev, evin tefrişi, elektrik, su, internet gibi ihtiyaçları, örgün eğitim ihtiyaçları, sürekli eğitim ihtiyaçları, sağlık ihtiyaçları gibi birçok ihtiyaç öncelikle devlet, bazı durumlarda da yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları tarafından karşılanmıştır. Yerleştirdikleri toplumun geldikleri yere hızlı bir şekilde uyum sağlaması için devlet kurumsal şartların çoğunu oluşturmuştur.

Göç eden bir toplumda uyumu kolaylaştıran dil birliği, din birliği, soy birliği, kültür birliği gibi ana unsurlar Ahıska Türkleri ile Üzümlü halkı arasında neredeyse tamamen bir uyum tablosu çizmektedir. Yani göç alan toplum da göç eden toplum da Müslüman Türk'tür, Türkçe konuşmaktadır ve kültürel yönden benzer öğeleri taşımaktadır. Çalışma tam da bu noktada literatürde önemli bir boşluğu dolduracaktır. Bu çalışma göç alan bir toplumda makro düzey sosyal uyum koşulları mevcutken, gerçekte olanın ardına düşmeyi hedeflemektedir. Tarihsel kökleri yaşadıkları yere ait olan, doğuştan vatandaşlık statüsü alan Üzümlü'nün yerlileri ile bu yerin yeni gelenleri olan, sonradan vatandaşlık verilmiş olan Üzümlü'nün göçmenleri üzerinden okumaya çalışılan ana mesele mikro düzey sosyal uyum ve aktif vatandaşlık ilişkisidir.

Çalışmanın Organizasyonu

Göç alan ve göçün sonuçlarının izlendiği bir toplumda yerel düzeyde mikro sosyal uyum (MSU) ve aktif vatandaşlık katılım düzeyi (AVKD) arasındaki ilişkinin altında yatan nedenleri derinlemesine anlamayı ve açıklamayı amaçlayarak hazırlanan çalışmanın yol haritası şu şekildedir:

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, çalışmanın genel çerçevesini sunmaktadır. Birinci bölümde öncelikle araştırmacının bu konuyu niçin tercih ettiğini ifade eden bir içerikle giriş yapılmaktadır. Problem durumu başlığında araştırmacının konu tercihini temellendirmek üzere çalışmanın arka planı aktarılmaktadır. Bu arka plan araştırmacıyı araştırma sorusuna ulaştıran gerekçeleri içermektedir. Araştırma amacının sunulduğu başlığı takiben araştırma ana sorusu ifade edilmiştir. Araştırma sorusu nicel,

nitel ve entegrasyon soru olmak üzere üç başlığa ayrılarak ifade edilmiştir. Araştırma sorularının bu şekilde ayrımı, araştırma yöntem ve deseninin ifadesini temellendirdiğinden tercih edilmiştir. Ardından araştırmanın alan yazındaki karşılığı verilirken özellikle literatür için öngörülen katkı ifade edilmiştir.

Birinci bölümün beşinci başlığında araştırma yöntemi ayrıntıları ile ele alınmıştır. Yöntemin çalışmanın bu kısmında verilmesi araştırmacının araştırma hakkında sunmak istediği çerçeve için gerekli görülmüştür. Araştırma tasarımının ifadesi için öncelikle karma araştırma yönteminin genel hatları sunulmuştur. Okuyucu için tezin devam eden bölümlerinin daha anlamlı hâle gelmesi araştırma deseninin ayrıntılı anlatımını gerektirmiştir. Açıklayıcı Sıralı Karma Desen prosedürünün aşamaları sırasıyla anlatılmıştır: Nicel aşamada verilerin nasıl elde edildiği ve nasıl analiz edildiği; nicel verilerin analizinden elde edilen sonuçlarla nitel aşamanın nasıl kurgulandığı ve nitel verilere nasıl ulaşıldığı ve bu verilerin analizi aşamalı olarak aktarılmıştır.

Araştırma evren ve örnekleminin sunulmasının ardından verilerin nasıl toplandığı, hangi ölçeğin kullanıldığı, nitel soruların nasıl oluşturulduğu ve tüm bunların gerekçeleri anlatılmıştır. Çalışmanın geçerlik ve güvenilirliğine dair kanıtlar sunulduktan sonra verilerin analizine dair ayrıntılar paylaşılmıştır. Verilerin analizi aktarılırken de araştırma deseni prosedürüne bağlı kalarak önce nicel analiz, ardından nitel analiz ve son olarak da bu iki analizin birleştirilme aşaması açıklanmıştır. Her araştırma kendine özgü sınırlılıklar içerir. Birinci bölümün son başlığında bu sınırlılıklar ifade edilmiştir.

İkinci bölümde araştırma sahasının arka planının sunulmaktadır. Çalışılan durum hakkında gereken bilginin sunulduğu bu bölümde öncelikle Ahıska Türklerinin tarihi kısaca anlatılmış ardından çalışma amacının gerektirdiği bazı duraklara ayrı başlıklarda değinilmiştir. Bunun için öncelikle Ahıska Türklerinin göç hikâyesinin başlangıcı olan 1944'deki Ahıska'dan sürgün anlatılmıştır. Ahıska Türkleri'nin, iskân kapsamında geçmişteki göçleri ele alınmıştır. Ardından Ahıska Türklerinin 2015'te Erzincan ili Üzümlü ilçesine iskânlı göçünün nedenleri ve bu göç süreci anlatılmıştır. Bu göçün gelenlerinin yani göçmen toplumun ve karşılaşanlarının yani yerli toplumun özelliklerinin genel hatlarıyla anlatılmasının ardından, göç edilen yerin özellikleri sunularak ikinci bölüm tamamlanmıştır.

Üçüncü bölümde çalışmanın teorik çerçevesine temel oluşturmak için “göç, sosyal uyum ve aktif vatandaşlık” kavramsal ve kuramsal çerçevesi ayrıntıları ile açıklanmaktadır. Üç ayrı kavramın sosyal düzen içindeki kesişimini, tezin kavramsal ve kuramsal temellerini ve tezin modelini sunabilmek üzere bu bölüm ayrıntılı bir anlatıma sahiptir. Bu bölümde farklı tanımların yapıldığı bu üç kavramın tezde nasıl kullanılacağı, tez boyunca kullanılan bu kavramların tezdeki karşılığı verilmiştir. Böylece tez amacına bağlı olarak “göç, sosyal uyum ve aktif vatandaşlık” kavramları arasındaki bağlantı bu bölümde kurulmuştur.

Karma araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen bu çalışmanın üç aşamalı olması çalışmanın insicamını koruma endişesi doğurmuştur. Bu nedenle çalışmanın bütünlüğünü sağlamak üzere bulgular ve analizler tek bir bölümde verilmiştir. Dördüncü bölümde araştırma deseninin gerektirdiği şekilde öncelikle nicel bulgular ve analizler, tablolar ve yorumlar hâlinde sunulmuştur. İkinci olarak nitel bulgular ve analiz, katılımcıların cümlelerinden örneklerle aktarılmıştır. Dördüncü bölümün son aşamasında ise nicel ve nitel analizin entegrasyonu yapılmış ve çalışmaya dair değerlendirmeler verilmiştir. Nicel verilerin toplanmasında kullanılan anket formları ve verilerin işlenmesine ait tablolar; nitel verilerin elde edildiği görüşmecilerin özellikleri, görüşmeci kodları ve kod kitabı tabloları; entegrasyon analizde nicel ve nitel veriler arasındaki ilişkilendirmeyi gösteren tablolar çalışmanın sonunda “ekler” bölümünde verilmiştir.

Beşinci bölümde, araştırma bulguları, çalışmanın kavramsal ve teorik çerçevesi üzerinden tartışılmıştır. Sonuç bölümünde çalışmanın nihayetinde ulaşılan sonuçlar, gelecekteki projeler ve araştırmalar için öneriler yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA ÇERÇEVESİ

1.1. PROBLEM DURUMU

Bu çalışma konusuna yönelmeme, dünyanın başat bir meselesi hâline gelen göçün insanlık meselesi mi güvenlik meselesi mi olduğuna dair kişisel gelgitlerim kaynaklık etmiştir. 2015 yılında İstanbul ziyaretimde karşılaştığım manzara ve bu ziyaretin bende yarattığı duygular, göç meselesini benim de meselem hâline getirmiştir. İstanbul'a misafir olarak gitmek, belki de değişimi daha fazla gözlem yapmama imkân tanımıştır. Kentin ruhu değişmişti. Fatih semti artık aşırı baharat ve nargile kokuyor, mağaza camlarında ve levhalarda Arapça yazılar okunuyor, esnafın kimlik değişimi fark ediliyordu. Bu gerçeğe birlikte Fatih'de ikamet eden Suriyelilerin kümelenmesinin, mekânsal ayrışma ve sosyal dışlanma ile sonuçlandığı da ifade edilmekteydi (Avşar, İ., 2019: 145-146). Birçok güzelliğinin nedeni olan çeşitliliğe alışık İstanbul'da meydana gelen değişim, sadece gözlemlenmekle kalmıyor ayaküstü sohbetlerle bu değişimin Fatih'deki yerel esnafı kaygılandığı da tespit edilebiliyordu (Altıntaş, 2016: 4-5). Türkiye'de Suriyelilere yönelik misafirperverlik anlayışının yerini hoşnutsuzluğun aldığı (İçduygu ve Nimer, 2020: 419) gözlemlenebiliyordu. Suriyelilerin varlığı Türk toplumunda endişeyi artırıyor, toplumsal kabul tahammüle evriliyordu (Erdoğan, 2020: 202). Toplumdaki kaygıdaki artışta, mültecilerin medyadaki sunumunun da etkili olduğu değerlendirilmekteydi. Hem konvansiyonel medyada ve hem de sosyal medyada mülteciler çoğu zaman olumsuz yargıların öznesi, toplumsal sorunların sebebi veya odağı olarak sunulmaktaydı (Ünal, 2014; Göker ve Keskin, 2015; Efe, 2015; Pandır ve Efe, 2015; Yanık, 2017; Taş ve Taş, 2019). Sığınmacıları evlerine geri gönderme planları yerel seçim propagandalarının da merkezinde yer alıyor, özellikle İstanbul 31 Mart yerel seçimlerinin sonuçlarını da etkilediği konuşuluyordu (euronews, 2019; Babat, Ş. 2019 ve Aksoy, İ. 2021).

Doğduğum ve yaşadığım kent olan Erzincan'ın ise, ciddi bir şekilde, göç gerçeği ile tanışması aynı yıla, 2015'e, denk gelmektedir. 25 Aralık 2015 günü Ukrayna'da yaşayan Ahıska Türkleri'nin ilk kafilesi Erzincan'a gelmiş, İskânlı Göçmen statüsüyle Erzincan'ın Üzümlü ilçesine yerleştirilmeleri durumu (RG, 2015: 20150517), göçün

yarattığı etkileri yerinde gözlemleme imkânını vermiştir. (Erzincan Valiliği, 2017; TRT Avaz, 2017 ve DATÜB, 2015).

TOKİ'nin Üzümlü'de gerçekleştirdiği konut projeleri, planlanan sayıda talep ile karşılaşmamış, üç ayrı proje ile inşa edilen konutların büyük bir kısmı alıcısıyla buluşmamıştı. Ukrayna'da ortaya çıkan iç karışıklıklar nedeniyle, Ahıska Türkleri'ne toplu olarak yerleştirilecekleri yer arayışında Üzümlü'deki konutlar çözüm sunmaktaydı. İl merkezine 20 km. uzaklıkta, verimli topraklara sahip, kentin tarım sektörünün kalbi niteliğindeki Üzümlü (Cimin), yeni bir duruma ev sahipliği yapmaya hazırlanıyordu.

Bu bağlamda, 2015/7668 Karar Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Ukrayna'da yaşayan Ahıska Türkleri'nden 677 ailenin iskanlı göçmen statüsü ile Türkiye'ye kabulü kararlaştırılmıştır (RG, 2015: 20150517). Bu karar kapsamındaki Ahıska Türklerinin büyük bir kısmı Üzümlü/Erzincan'a, nispeten az sayıdaki bir grubun da Ahlat/Bitlis'e yerleştirilmesi için gereken yasal süreçler tamamlanmıştır.

Üzümlü halkından, zor durumdaki soydaşlarının ilçeye yerleştirilmelerine karşı çıkanlar vardı. Din, dil, ırk, mezhep ortaklığı dahi yerleşik-göçmen ayrımının temellerinin atılmasının önüne geçememişti. 2016 yılında Erzincan Üniversitesi'nin Sempozyumu için yaptığımız akademik çalışma sırasında göçmenlerle yapılan görüşmeler, bu ayrımın sadece yerleşikler tarafından değil, göçmenler tarafından da üretildiği gerçeği ile karşılaşmama neden olmuştur (Aydın ve Kemahlı, 2017).

Bir tarafta ana vatan olarak hep hayalini kurdukları Türkiye'ye göç edenler, diğer tarafta ise milliyetçi muhafazakâr yerleşikler yeni toplumsal koşullara alışmaya çalışıyorlardı. Entegrasyonu kültürel faktörlere bağlayan, yani kültürel öğelerdeki farklılıklar arttıkça entegrasyonun zorlaşacağını savunan anlayış, Üzümlü'de ortaya çıkan toplumsal durumda da sınanabilir niteliğe erişmekteydi. Toplumsal koşullar büyük anlatılar, politikalar veya yaklaşımlarla değil, yerelde birlikte yaşayanların gündelik hayat pratikleriyle şekilleniyordu (Giddens, 2010; Altunoğlu, 2009; Bilgin, 1999; Sözen, 1991; Ünal, 2013). Aslında bu durum, gerçekte olanı bizim karşımıza çıkarmaktaydı. Öyleyse bu siyasallaşan toplumsal gerçeği anlamanın yollarını keşfetmek gerekmekteydi (Bayart, 1999; Deniz, 2014; İçduygu, 2017). Araştırma fikrinin kaynağını oluşturan bu durumlar cevaplanmaya muhtaç bir dizi bir dizi soruyu beraberinde getirdi; dışarıdan bakıldığında birçok ortaklığın bulunduğu Ahıska Türkü göçmenler ile yerleşik halk arasındaki

durumun tespiti, ülke koşulları için de ipucu verebilir mi? Bir başka deyişle; bu kadar aynılığın olduğu koşullarda uyum düzeyini, adil bir uyumun koşullarını açıklayabilirsek; farklılıkların baskın olduğu göçmenler ile yerleşikler arasında yaşananlar ve/veya yaşanacaklar öngörülebilir mi? Bu öngörü ile göçü sorun olmaktan çıkaracak stratejiler geliştirilebilir mi? Uyum, gerçekte nerede gerçekleşmektedir? Bu uyumu sağlamanın bir yolu var mıdır?

Göçmen veya yerleşik olmanın toplumsal yaşamdaki sonuçları, uyumu sağlayacak adil bir yapının nasıl mümkün olabileceği sorunsalı, araştırma fikrinin çerçevesini oluşturmuştur. Bu araştırma fikrinin literatürde sınaması yapılarak, araştırma amacına ulaşılmıştır (Berry, 1997; Ager ve Strang, 2008; Dedeoğlu ve Gökmen, 2011; Sirkeci ve Yüceşahin, 2014; Şeker, Sirkeci ve Yüceşahin, 2015; Akıncı, Nergiz ve Gedik, 2015; Spencer ve Charsley, 2016; Göksel, 2019; Topcu ve Büyükbese, 2020, Topcu, 2020).

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Çalışmada, Ahıska Türklerinin Erzincan/Üzümlü'ye göçü bağlamında, yerel düzeyde mikro sosyal uyum (MSU) aktif vatandaşlık katılım düzeyi (AVKD) arasındaki ilişkinin altında yatan nedenleri derinlemesine anlamak ve açıklamak amaçlanmaktadır.

Bu tez boyunca devam eden tema, aktif katılım ve sosyal uyumun alanları ve alt alanları ve bunlarla ilgili göstergeler arasındaki teorik ve kavramsal bağlantıların iç içe olması durumudur.

1.3. ARAŞTIRMA SORUSU

2015 yılından itibaren iskânlı göçmen statüsüyle Erzincan'a göç etmiş olan Ahıska Türklerinin ve yerleşik halkın uyumları ve aktif vatandaşlık düzeyleri arasında nasıl bir bağ vardır? MSU ile AVKD düzeyi arasındaki ilişkinin altında yatan nedenler nasıl açıklanabilir? Bireyler (ev sahibi ve/veya göçmen), nasıl ve neden farklı katılım türlerine dâhil olmaktadır? Göçün etkilerinin gözlemlendiği bir toplumda bireylerin mikro düzey sosyal ilişkileri ve aktif vatandaşlık katılımı sosyal uyumun bir yolu olarak ileri sürülebilir mi? Çalışmada toplumsal uyumun ölçütü olarak aktif vatandaşlık katılım düzeyinin sunulup sunulmayacağı sorunsallaştırılmaktadır.

Araştırmanın ana sorusu: Üzümlü/Erzincan’da Ahıska Türkü göçmenlerle yerliler arasında mikro sosyal uyum ve aktif vatandaşlık katılım ilişkisi nasıldır ve altında yatan nedenler nelerdir?

Bu temel soru alt sorulara ayrıldığında çalışmanın yöntemi ortaya çıkmıştır.

Nicel çalışma için alt sorular: Göç alan bir toplumda (Üzümlü/Erzincan’daki toplumda), yerlilerin ve göçmenlerin Aktif Vatandaşlık Katılım Düzeyi nasıldır?

Göç alan bir toplumda ev sahibi/göçmen bireylerin siyasi, sosyal ve sivil yaşama katılım düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?

Göç alan bir toplumda ev sahibi/göçmen bireylerin; “demografik özelliklere ve mikro sosyal uyum göstergelerine”¹ göre aktif vatandaşlık katılım nasıldır?

Nitel çalışma için alt sorular: Göç alan bir toplumda MSU ve AVKD arasındaki ilişkiye -özellikle yerel düzeydeki sosyal ilişkiler bağlamında- etki eden faktörler ve sonuçların altında yatan nedenler nasıl anlamlandırılabilir?

Üzümlü’de yaşayan yerliler ve göçmenler 2015’ten sonra yaşadıkları deneyimleri nasıl anlamlandırmaktadırlar?

Entegrasyon için alt soru: Göç alan bir toplumda MSU ile AVKD arasında ilişkinin derinlemesine ve genellenebilir sonuçları var mıdır?

Nicel ve nitel analiz sonuçları birlikte yorumlandığında, yerel düzeydeki sosyal ilişkiler bağlamında Üzümlü’de yaşayan yerlilerin ve göçmenlerin MSU ve AVKD kesiştiği nokta nasıl anlamlandırılabilir?

1.4. ARAŞTIRMA ALAN YAZINI VE ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Göç bağlamında sosyal uyum ve aktif vatandaşlık teorik çerçevesini biraraya getirip, Ahıska Türkleri üzerinde çalıştığım bu tezin literatürde benzerine

¹ Yerli bireylerin; cinsiyetlerine, yaşlarına, medeni durumlarına, eğitim düzeylerine, çalışma durumlarına, vatandaşlık durumlarına, göçmen farkındalıklarına, göçmen arkadaşlık edinme durumlarına, göçmen yemeklerinden yeme durumlarına, göçmen törenlerine katılma durumlarına, vatandaşlık çağrışım düzeylerine ve vatandaşlık bağlarına göre.

Göçmen bireylerin; cinsiyetlerine, medeni durumlarına, yerli arkadaş edinme durumlarına, yerli yemeklerinden yeme durumlarına ve yerli törenlerine katılma durumlarına, yaşam sürelerine, vatandaşlık çağrışım düzeylerine ve vatandaşlık bağlarına göre.

rastlanmamıştır. Alan yazın taraması yapılırken tek başına ‘göç bağlamında sosyal uyum’ un ele alındığı çok sayıda çalışma olduğu görülmüştür. Sözkonusu çalışmalarda ele alınan sosyal uyum (social cohesion) kavramının, İngilizcedeki “integration, adaptation, adjustment” gibi farklı kavramların karşılığı olarak kullanıldığını ifade etmek gerekir. Göç bağlamında aktif vatandaşlık ve mikro sosyal uyum ilişkisi üzerine yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Jansen, Chioncel, Dekkers sosyal uyumun aktif vatandaşlığın öğrenilmesi ile ilişkilendirildiği 2006 yılında yayınlanan makalede sundukları aktif vatandaşlığın öğreniminin önemi vurgusu bu tezin temel araştırma çerçevesini belirlenmesine kaynaklık etmiştir (Jansen vd, 2006).

Türkçe literatürde göç araştırmalarının sayısı artmış olsa da karma yöntemin kullanıldığı çalışmalar az sayıdadır. Yapılan çalışmalara bakıldığında 1988- 2018 yılları arasındaki doktora tezlerinde en az kullanılan yöntemin %8,02 oranı ile karma yöntem olduğunu görülmektedir (Alkar ve Atasoy, 2020). Çalışmanın bu kısmında sunacağım göç alanında yapılmış birkaç örnek çalışmanın son beş yılda yapılmış olması, bu alanda karma yöntem tercihinin artacağına göstergesi olarak değerlendirilebilir. Gaziantep ilinde yaşayan ve devlet okullarına devam eden Suriyeli çocuklar hakkında bilgi edinmek ve eğitimde karşılaştıkları sorunları tespit ederek, bu problemlerin çözümünde neler yapılabileceğine dair öneriler sunmak üzere çocuklara yönelik anket uygulaması ile birlikte öğretmenlerle odak grup görüşmeler yapan çalışmalar mevcuttur (Topcu, Büyükbeşe ve Durmuş, 2018). Türkiye’ye sığınmış Irak Türkmenlerinin sosyal hayata uyumlarını karma yöntemle araştıran yüksek lisans tez çalışması da literatürde yer almaktadır (Beyaz, 2020). Trabzon’a göç eden Suriye ve Afgan göçmeni kadınların demografik verilerini analiz ederek örnekleme oluşturan 250 kadından iletişim sorunu yaşanmayan ve rol model niteliğindeki 10 kadın ile derinlemesine mülakat yöntemi ile kazanımları literatüre katan çalışma yer almaktadır (Erdoğan ve Gönülçalan, 2018). Adana ili Suriyeliler Caddesi örnekleminde, kente yerleşen Suriyeli göçmenlerin sosyal ve mekânsal görünümü karma yöntem ile değerlendirip çalışmalarında anket, mülakat ve görüşmeler anlamacı bir yaklaşımla analiz eden çalışma mevcuttur (Kolukırık ve Duru, 2020). Kütük, Hollanda’da yaşayan Türklerin ulus-ötesi faaliyetlerinin ele alındığı çalışmasında anket ve görüşme tekniği birlikte kullanmıştır (Kütük, 2017). Ayrıca Türkiye’deki devlet okullarında eğitim alan yabancı öğrencilerin ve onların ailelerinin uğradıkları ayrımcı davranışları ve gelecek beklentileriyle birlikte Türk öğrencilerin ve

velilerinin bu konudaki görüşlerini tespit etmek üzere karma yöntem kullanan çalışma bulunmaktadır (Yağan ve Akşit, 2021). Trabzon ilinde ikamet eden Hazaraların göç deneyimleri ve entegrasyon durumunu karma yöntem ile araştırarak yüksek lisans teziyle katkı sunan çalışma yer almaktadır (Doğan, 2020).

Üzümlü'nün 2015'ten sonra yaşadığı değişim sosyal bilimler alanı için yeni bir durum, Üzümlü ise yeni bir araştırma sahası hâline gelmiştir. Bu göç sonrasında Üzümlü/Erzincan ve buradaki Ahıska Türkleri üzerine yapılmış çalışmalar literatüre katkısını sunmaktadır. Bu çalışmalar genellikle Ahıska Türkleri'nin kimliği, göç tarihi, dil özellikleri üzerine yoğunlaşmıştır. Örneğin, Aydoğdu, Ahıska Türkü ailelerin çocuklarının uyum (adaptation) düzeyleri üzerinde sosyal uyum (social adjustment) eğitim programının etkisini incelemiştir (Aydoğdu, 2019). Özer, Üzümlü'de yaşayan Ahıska Türkü göçmenler örneğinde iskânlı göçün “Müslümanlık, Türklük ve soydaşlık” kimliği bağlamında gündelik yaşam pratiklerini incelerken (Özer, 2019), Şimşek, aynı toplum üzerinde sosyal uyumu (social adjustment) din bağlamında ele almıştır (Şimşek, 2020).

Çalışma Ahıska Türklerinin Üzümlü'ye göçü bağlamında “sosyal uyum = social cohesion ve aktif vatandaşlık = active citizenship” kavramsal çerçevesinde yürütülmüştür. Ayrıca bu çalışmada sosyal uyum ile aktif vatandaşlık ilişkisi, göç alan bir toplumun hem yerlileri hem de göçmenleri üzerinde okunmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla çalışmanın, birincisi sosyal uyum ve aktif vatandaşlık ilişkisi üzerine yapılmış olması bakımından; ikincisi göç alan bir toplumun yerlilerini ve göçmenlerini birlikte ele almış olması bakımından; üçüncüsü makro düzeyde uyumun mevcut olduğu bir göçmen toplum üzerinde mikro sosyal uyuma odaklanmış olması bakımından literatürdeki boşluğu dolduracağına inanılmaktadır. Karma araştırma yöntemi olan bu çalışmanın yöntem bakımından da literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Sosyal bilimlerde yöntem tartışmalarının, bilimin tarihsel seyrinin son yüzyılına damgasını vurduğu söylenebilir (Gulbenkian Komisyonu, 2016). Bir tarafta “nicelciler”; postpozitivist felsefenin sonucu olarak, sosyal bilim araştırmalarının nesnel olması gerektiğini, zamandan ve bağlamdan bağımsız genellemelere ulaşılabileceğini,

araştırmacının araştırılardan bağımsız olduğunu, sosyal bilimsel sonuçların gerçek nedenlerinin güvenilir ve geçerli bir şekilde belirlenebileceğini savunurlar (Creswell, 2016; Yıldırım ve Şimşek, 2013; Büyüköztürk vd. 2011). Diğer taraftan “nitelciler” pozitivist sosyal bilimlerdeki en büyük engel olarak değerlendirir ve aydınlanmanın bir ürünü olarak gördükleri pozitivist bilim anlayışını reddederler (Wallerstein, 1976). Sosyal bilimlerde nitelin önceliğini savunanlar, yapılandırmacı felsefeyle tutarlı olarak, zamandan ve bağlamdan bağımsız genellemelerin mümkün olmadığını, genelleme sosyal bilimlerin amacına da aykırı olduğunu, sosyal gerçeğin nedenlerini ve etkilerini tespit etmenin ve ayırt etmenin imkânsızlığını, bilen ile bilinenin birbirinden ayrılamazlığını iddia ederler (Erdoğan, 2001; Balcı 2001; Karataş, 2015). Sosyal bilimlerdeki yapılmış, araştırmacının varlığını hissettirmediği çalışmaları reddederler (Altunışık vd., 2007).

Nitel paradigma ile nitel paradigmanın toplumsal gerçekliğin algılanış biçimini değiştireceği açıkça ifade edilebilirse de (Can, 2005), ikisinin uyumunun mümkün olmadığı görüşünün altında yatan temel sebebin; bu iki paradigma arasındaki farkların öncelenmesi olduğu söylenebilir. Karma yöntem ise hem nicel hem de nitel araştırma paradigmalarının birbirlerini tamamlayıcılıklarına odaklanır. Karma yöntem, en sağlam gerekçesini olay ve olguların çoklu ve karmaşık olması gerçeğinden alır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Nicel ve nitel yöntem arasındaki zayıf yönleri en aza indirmek, güçlü yönleri azamiye ulaştırmak üzere, bu ikisi arasında köprü kurar. Pragmatik ve dönüştürücü paradigmaya dayanarak, ikisinin arasında bir yerde, üçüncü bir yöntem olarak kabul edilmektedir (Fırat vd. 2014; Aydın ve Türkeş, 2021).

Karma araştırma yöntemi, nitel ve nicel verilerin teorik dayanaklarla toplanmasını, analiz edilmesini ve analizlerden elde edilen sonuçların amaçlı olarak birleştirilmesini içeren kompleks bir süreçtir (Creswell, 2003; Tashakkori ve Teddlie, 1998; Toraman, 2021). Karma yöntem araştırmalarında kullanılan uygulamaların matematiksel formüllerle ifadesi bu yöntemi nitel ve nicel yöntemin rastgele birlikte kullanımından farkı olan, birden çok yöntemin bir arada kullanıldığı üçüncü bir yol olduğunu anlamak için isabetli bir uygulamadır (Köroğlu, 2021).

Buna göre (Toraman, 2021):

- 1+1=1, nicel veriler ile birlikte, nitel verilerin nicelleştirerek kullanıldığı,

- $1+1=2$, verilerin birleştirilmediği veya entegre edilmediği nicel ve nitel yöntemin birlikte kullanıldığı,
- $1+1=3$, nicel veriler ile nitel verilerin entegrasyonu ve/veya birleştirilmesi yoluyla ortaya çıkan sonuçlar nitel ve nicel yöntemlerin kullanılması sonucunda elde edilen bilgilerin toplamından daha fazlasını ifade eden, matematiksel eşitliklerdir.

Karma yöntem savunucuları, nitel yöntem araştırmacılarının da nicel yöntem araştırmacılarının da araştırma sorularına gözlem ile ulaştığı, her iki yöntemi kullananların da çalışmalarının geçerliliğini artırmaya odaklandığını, sonuçların doğruluğuna yöneldiğini ifade ederler (Mason, 2006). Karma yöntem, her bir araştırma yaklaşımının ne zaman en yararlı olduğunu irdeler ve ne zaman ve nasıl birleştirilmesi gerekliliğine yoğunlaşır (Johanson ve Onwuegbuzie, 2004). Bu yöntem, araştırmacıya çok yönlü analiz imkânı tanır (Aydın Çakır ve Türkeş, 2021). Nicel ile nitel arasındaki rekabet, araştırmanın niteliğini ve araştırmacının niyetini en iyi karşılayan araştırma yöntemini kullanmasına engel teşkil etmemelidir (Johanson ve Onwuegbuzie, 2004).

Bilim dünyası, disiplinler arasındaki ayrımın, özellikle sosyal bilimler alanında sonradan çizilen sınırların, kalkmasına odaklanmıştır. Sosyal gerçekliğin karmaşıklığı ve dinamikliği, bilim dünyasını disiplinler arası, bağdaştırıcı, işbirlikçi bir yaklaşıma ve nihayetinde çoklu yöntem kullanımına sürüklemiştir. Karma yöntem de tam bu noktada, çekişen felsefeler arasında köprü vazifesi görmektedir (Aydın Çakır ve Türkeş, 2021). Karma yöntemde araştırma sorularının yanıtlanmasında en iyi sonuca götürecek olan yöntem ve usulünün karışımı önerilir (Baki ve Gökçek, 2012). Bu yönüyle bir araştırmanın ait olduğu bilimsel alanın değil, araştırma sorusunun yöntemi belirlemesi gerektiğine vurgu yapılır. (Tashakkori ve Creswell, 2007; Teddlie ve Tashakkori, 2006) Araştırma sorusunun gerektirdiği durumlarda araştırmacı için çoklu çözümler sunulur. Karma yöntem, araştırma sorusunun gerektirdiği durumlarda araştırmacıya çoklu çözümler sunabilir niteliği ile öne çıkar.

Karma yöntemler disiplinlerarası araştırmalarda daha çok tercih edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Göç çalışmalarında disiplinler arası çeşitlilikten yararlanmanın avantajları kabul görmektedir (Zapata-Barrero ve Yalaz, 2019; Bosswick ve Borkert, 2012). Göç araştırmaları için artık daha çok sahalı ve karma yöntemli araştırmalar önem kazanmaktadır. Böyle bir bilimsel çalışma sonucunda, toplumsal

sorunların çözüm önerilerine ulaşma ihtimalinin artacağı da düşünülebilir. Fedyuk ve Zentai'nin “Göç araştırmalarında, disiplinlerarası yaklaşımları göz önünde bulundurmak ve dahil etmek, bulguları ortaya çıkaracak karma metodolojik araçlar kullanmak ve araştırma tasarımı ana hatları çizilen temel araştırma sorularına net bir şekilde değinmek önemlidir” ifadeleri karma yöntem tercihinin önemini vurgular (Fedyuk ve Zentai, 2018). Hatta göç araştırmalarında karma yöntemlerin zorunluluk hâline geldiğini ifade edilir (King, 2012).

Bu çalışmada, göç alan bir toplumda MSU ile AVKD arasında ilişkinin nedenlerini derinlemesine anlamak ve sosyal bağlamları açıklamak amaçlanmaktadır. Çoklu sorulardan yola çıkan bu çalışmada ve çoklu nedenlerin var olduğu peşinen kabul edilmektedir. Yani, siyasal-toplumsal bir mesele çoklu neden sonuç ilişkisiyle, açıklanmak istenmektedir. Mikro sosyal uyum düzeyi ile aktif vatandaşlık arasındaki ilişkiyi açıklamak, bu ilişkinin altında yatan sebepleri derinlemesine anlamak gibi bir gayeye ulaşmak ve araştırmacıyı ve bilimsel topluluğu tatmin eden bir araştırma yapmak için nicel yöntem de nitel yöntem de tek başına yeterli görülmemiştir.

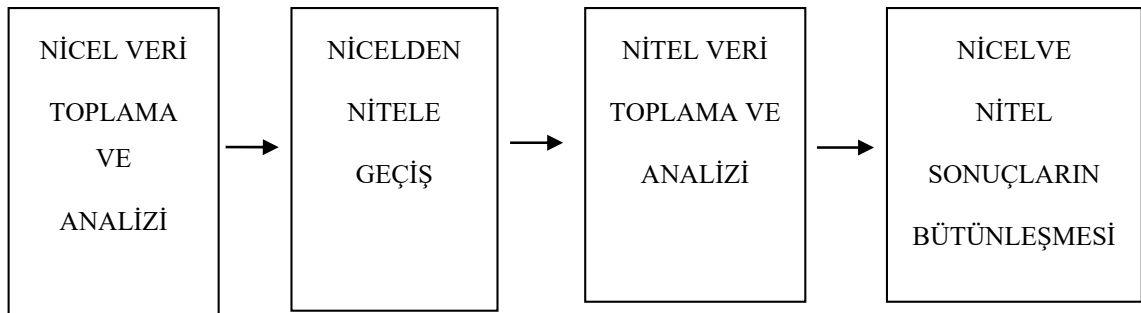
Nihayetinde nicel ve nitelin araştırma amacı doğrultusunda amaçlı olarak bir araya getirilmesinin problem durumuna uygun olacağı düşüncesiyle ve araştırma sorularına daha kapsamlı cevaplara ulaşma amacıyla bu çalışma için “karma araştırma yöntemi” uygun bulunmuştur. Bu yöntem, karmaşık durumları anlamlandırma, çok çeşitli soruları cevaplama, sonuçlara dair sağlam deliller sunma, teoriye ve pratiğe yönelik daha fazla bilgi sunma avantajlarına sahip olduğundan ve araştırma sorusuna en iyi cevabı üretecek yöntem olarak değerlendirildiğinden, tercih edilmiştir. Karma yöntemin tercih nedeni araştırmanın amacına uygunluğudur. Bununla birlikte bu yöntemi tercih teorik dayanağını çalışmanın konusundan, metodolojik dayanağını da araştırma deseninden almaktadır.

1.6. ARAŞTIRMA DESENİ

Bireysel eylemi sosyal bağlamında anlama çabasının sonucu olarak çalışmada Karma Araştırmalar Yöntemi tercih edilmiştir. Bu yöntem sayesinde genellenebilir sonuçlara ulaşmak ve bu sonuçların altında yatan çoklu nedenleri derinlemesine anlamlandırmak arzulanmaktadır. Bu yöntem sayesinde hem göçmen, hem de yerleşik halkın AVKD düzeyini geçerli ve güvenilir bir ölçekle belirleyecek, MSU ile AVKD

arasındaki ilişkiye dair sayısal verilere ulaşılabilecektir. Bu sayısal sonuçların altında yatan nedenleri derinlemesine anlamak, yerel düzeyde anlamlandırmak ve açıklamak araştırmanın amacına ulaşmasını sağlayacaktır. Bu amaç silsilesi bizi Açıklayıcı Sıralı Karma Yöntem Desenine ulaştırmıştır. Açıklayıcı Sıralı Karma Yöntem Deseninin prosedürü çalışmanın amacına uygun şekilde tasarlanmıştır. Araştırmada öncelikle göç alan bir toplumda hem ev sahibi topluluk hem de göçmen topluluk için MSU ile AVKD ilişkisi tespit edilmektedir. Bu aşamada iki sosyal gerçek arasındaki ilişkiye ulaşmak istendiğinden, çalışmanın ilk adımını nicel analiz oluşturmaktadır. Çoklu değişkenler açısından göçmen ve yerleşik vatandaşların AVKD'sini tespit etmek için Kentli Vatandaş Katılım Düzeyi Ölçeği (Şahin ve Altun, 2019) seçilen örneklem üzerinde uygulanmıştır. Bu ölçekle aynı yerde yaşayan hem yerleşik birey aktif vatandaşlık katılım düzeyi hem göçmen birey aktif vatandaşlık katılım düzeyleri belirlenmiş; hem de karşılaştırmalı analizi de yapılabilmektedir.

Bu tezin MSU ile AVKD arasındaki ilişkiyi açıklama amacını tesis edecek soru seti oluşturulurken de “Göç Bağlamında Toplumsal Uyum Göstergeleri” (Topcu ve Büyükbeşe, 2020) çalışması dayanak oluşturmuştur. Topcu ve Büyükbeşe'nin çalışmasının sonuçları doğrultusunda hazırlanan sorularla AVKD'yi ölçümlerken odaklanılmak istenen değişkenler oluşturulmuştur. MSU ile AVKD arasındaki ilişkiyi oluşturan eğilimlerin işleyişi ile ilgili çok az şey bilindiğinden anket soru setinin ve ölçeğin uygulanması ile elde edilecek nicel sonuçlar çalışmanın amacını gerçekleştirmesi için yeterli görülmemiştir. Bu nicel sonuçların altında yatan nedenleri yorumlayabilmek, katılımcıların ayrıntılı fikirlerini anlatmak için çalışmanın ikinci aşamasında nitel sonuçlara ulaşmak hedeflenmektedir.

Şekil 1.1. Açıklayıcı Sıralı Karma Desen Prosedürü

“Açıklayıcı Sıralı Karma Desen” prosedürü Şekil 1.1’de gösterildiği gibi, birbirini takip eden aşamalar hâlinde gerçekleştirilmiştir. Bu desende nitel veri tabanı nicel veri tabanının üzerine inşa edilerek, anlamı keşfetmek üzere birlikte yorumlanmıştır.

1.6.1. Nicel Veri Toplama ve Analizi

Araştırmada göç olgusu ekseninde MSU ile AVKD arasındaki ilişki nicel araştırma yöntemi ile incelenmiştir. Çalışma göç etkilerinin izlendiği Erzincan ili Üzümlü ilçesi yerel düzeyinde yürütülmüştür. Çalışma 2015 yılından itibaren İskânlı Göçmen statüsünde Erzincan İli Üzümlü ilçesine yerleştirilen Ahıska Türkü göçmen vatandaşlar ve Üzümlü’de yaşayan ev sahibi vatandaşlar örneğinde gerçekleştirilmiştir. Göç olgusu ekseninde sosyal uyumun aktif vatandaşlık katılım düzeyi ilişkisi incelenirken, yerleşik bireylerin ve göçmen bireylerin aktif vatandaşlık düzeyleri karşılaştırmalı olarak da analiz edilmiştir.

Bu araştırmanın modeli betimsel tarama modelidir. Betimsel tarama modeli literatürde var olan bir duruma ilişkin verilerin toplanması ve toplanan verilere ilişkin elde edilen bulgulardan çıkarımda bulunma süreci olarak tanımlanmaktadır (King and He, 2005: 667). Betimsel tarama modeli bir olay, durum, kavram, olgu veya insan grubunun özelliklerini varolduğu şekliyle ortaya koyar. Betimsel tarama modeli sebep sonuç ilişkisini incelemeyez.

Araştırmanın nicel verileri mikro sosyal uyum göstergelerini ortaya koyacak soru setinden oluşan anket formu ve Kentli Vatandaşlık Katılım Ölçeği (Altun ve Şahin, 2019) ile toplanmıştır. Çalışmanın örneğini iskânlı göçmen statüsü ile Erzincan İli Üzümlü İlçesi’ne yerleştirilmiş ve T.C. vatandaşı olmuş 18 yaş üstü göçmen vatandaşlar Üzümlü’de ikamet eden 18 yaş üstü yerli vatandaşlar oluşturmaktadır.

Çalışmanın nicel aşamasında Şahin ve Altun’un geliştirdikleri Kentli Aktif Vatandaşlık Katılım Ölçeği (KVKÖ) (Şahin ve Altun, 2019) kullanılmıştır. Bu aşama için anket formunda demografik verileri ve çalışmanın özel amacını tesis edecek mikro sosyal uyum göstergelerini içeren soru seti düzenlenmiştir (Ek 3, Ek 4).

Aktif vatandaş katılım düzeyini ölçümleyen, teorik temeller üzerine yerleştirilmiş, Hoskins ve arkadaşlarının geliştirdiği ACCI (Active Citizenship Composite Indicator) ölçüm modelinden yararlanılarak geliştirilmiş, siyaset felsefesi literatürü altyapısına

sahip, yapı ve kapsam bakımından geçerliliği ve yöntemsel açıdan yeterliliği kanıtlanmış bir ölçek olan Kentli Vatandaş Katılım Ölçeği (KVKÖ) (Şahin ve Altun, 2019) kullanılmıştır. Bu ölçek ayrıca Altun'un doktora tezinde de çalışılarak geçerliği ve güvenilirliği kanıtlanmıştır (Altun, 2020). Bununla birlikte, ölçeğin siyaset sosyolojisi alanında çalışılmış olması ve araştırmacı tarafından da farklı zaman ve mekânlarda uygulanmaya uygun bir ölçek olarak nitelendirilmesi, nicel veri toplama aracı olarak bu ölçeğin tercih edilmesine sebep olmuştur.

1.6.2. Nicelden Nitele Geçiş

Araştırmanın problem durumunu nicel verilerden hareketle nitelde daha iyi anlamlandırmak, daha açıklayıcı ve derinlemesine bilgiye ulaşmak için nicel sonuçlar ışığında nitel araştırma aşaması hazırlanmıştır.

Çalışma grubu seçimi, nicel örneklem içinden gerçekleştirilmiştir. Nicel verilerin analizi sonucunda puan düzeyi en yüksek 10 ve en düşük 10 katılımcının belirlenmesi ile oluşturulmuştur. Katılımcılar belirlenirken göçmen ve ev sahibi kategorilerindeki skorlar kendi içinde değerlendirilmiştir. En düşük puan alan 5 göçmen ve 5 yerli birey, en yüksek puan alan 5 göçmen ve 5 yerli birey tespit edilmiştir. Amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenen çalışma grubuyla yapılan derinlemesine görüşmeler ile nitel veriler toplanmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme soruları literatüre dayalı olarak geliştirilmiş, uzman görüşü alınmış ve ardından nicel verilerin analizi ışığında değerlendirilmiştir. Bu aşamaların sonucunda yarı yapılandırılmış mülakat sorularının nihai hâline ulaşılmıştır.

1.6.3. Nitel Veri Toplama ve Analizi

Bu aşamada katılımcıların nicel aşamada ulaşılan sonuçların altında yatan nedenlere ulaşmak ve özellikle yerel düzeydeki sosyal ilişkileri derinlemesine anlamak için nitel veri toplama araçlarından “görüşme” ile veri toplanmıştır. Görüşme yapabilmek için gerekli izinler alınarak, nicel veri sonuçlarına göre en yüksek puanlı 10 ve en düşük puanlı 10 kişi olmak üzere, amaçlı olarak belirlenmiş 20 kişilik bir çalışma grubu ile derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir.

Görüşme soruları AB (Avrupa Birliği) projesi olan Cross-Borders Intercultural and Societal Entrepreneurs projesi (AB, 2020) sonucunda yayınlanan çalışmaya dayalı olarak “Mikro Sosyal Uyum Göstergeleri” çerçevesinde hazırlanmıştır. Uzman görüşü alındıktan sonra nicel analiz sonuçları ile de yeniden değerlendirilmiş ve ardından pilot uygulama yapılmıştır. Hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme soruları katılımcılarla yapılacak derinlemesine mülakatın çerçevesini belirlemiştir. Üzümlü ilçesinde yaşayan yerli ve göçmen toplumlar arasındaki MSU ve AVKD ilişkisini açıklamak üzere görüşme metinleri fenomolojik analiz ile yorumlanmıştır.

Bu analizde hem yerli hem de göçmen bireylerle yapılan görüşmelerde, kişilerin göç alan bir toplumda yaşadıkları mikro sosyal uyum deneyimlerini nasıl ifade ettikleri, bu deneyimleri nasıl algıladıkları ve anlamlandırdıkları, nasıl hatırladıkları ve bu deneyimleri hakkında nasıl konuştuklarına odaklanılmıştır. Bu yaklaşımla görüşmecilerin mikro sosyal uyum deneyimlerinin özünü ortaya çıkaran, ortaklaşan ve farklılaşan anlamlar yorumlanmıştır.

1.7. ARAŞTIRMA EVREN VE ÖRNEKLEMİ

Çalışmanın hedef grubunu, göç alan ve göçün etkilendiği Erzincan’ın Üzümlü ilçesinde yaşayan ev sahibi halk ve göçmenler oluşturmaktadır. Analiz edilen iki hedef grubun varlığı nedeniyle, iki evren ve bu evrenlerden seçilen iki ayrı örneklem üzerinde çalışılmıştır.

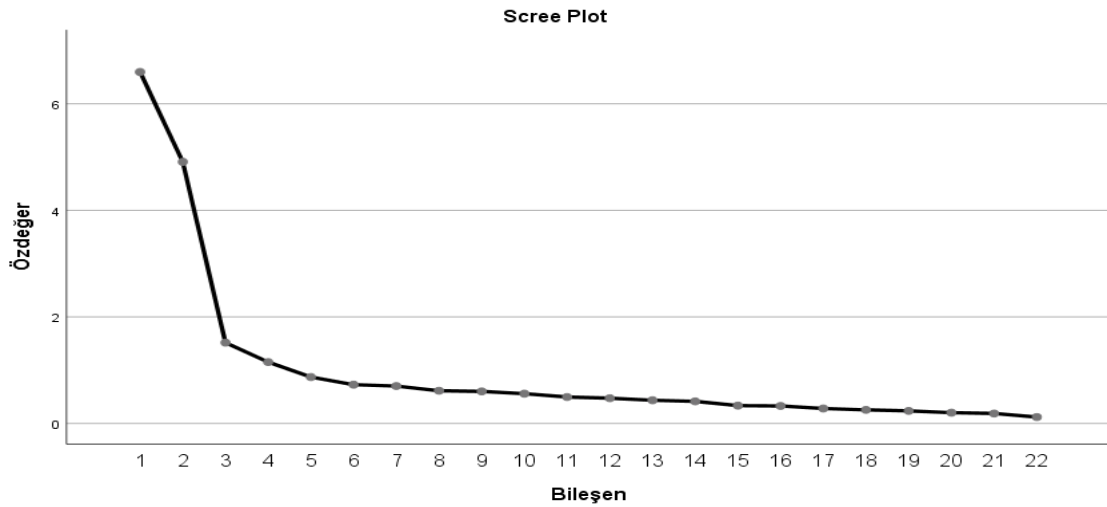
Birinci evren, Erzincan’ın Üzümlü ilçesinde yaşayan 18 yaş üstü ev sahibi halktır. 2021 nüfus verilerine göre bu sayı 7.000’dir. %95 güven aralığı ve 5 hata payına göre örneklem en az 370 kişidir. 480 kişiye ulaşılarak ölçek uygulanmıştır.

İkinci evren, Erzincan’ın Üzümlü ilçesinde yaşayan 18 yaş üstü Ahıska Türkü göçmen vatandaşlardır. 2021 nüfus verilerine göre bu sayı 3.000’dir. %95 güven aralığı ve 5 hata payına göre örneklem en az 341 kişidir. 380 kişi’ye ulaşılmıştır.

1.8. VERİ TOPLAMA VE ANALİZİ

1.8.1. Veri Toplama Araçları

Yerli bireylere ait örnekleme güvenilirlik katsayıları siyaset katılım için .839, sosyal katılım için .943, sivil katılım için .855, aktif vatandaşlık katılım düzeyi için .886; Göçmen bireylere ait örnekleme güvenilirlik katsayıları siyaset katılım için .785, sosyal katılım için .945, sivil katılım için .735, aktif vatandaşlık katılım düzeyi için .876 olarak bulunmuştur. Verilerin faktör analizine uygunluğunun değerlendirilebilmesi için Bartlett testi, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi incelenmiştir. Bu testlerde ölçüt olarak KMO değeri en az .80 (Alpar, 2014) ve Bartlett testinin manidarlık düzeyi ($p < 0,05$) (Tabachnick ve Fidel, 2013) olarak belirlenmiştir. Verilerin analizinde her bir maddenin faktör yükünün .43 ve iki faktöre birden verilen faktör yükü arasındaki farkın .10'un üzerinde olmasına dikkat edilmiştir (Büyüköztürk, 2011; Tabachnick ve Fidel, 2013). 22 maddeden elde edilen verilerin faktör analizine uygunluğu için yapılan Bartlett testi sonucunda Ki-Kare testi manidar ($\chi^2=11066,506$ $p < 0,05$), KMO değeri mükemmel ($0,91 > 0,50$) düzeyde ve anti image korelasyon matrisinde köşegen değerlerinin her birinin .50'nin üstünde olduğu bulunmuştur. Elde edilen bulgular veri seti üzerinde faktör analizi yapılmasında herhangi bir sakınca olmadığını göstermektedir. Analiz bulgularında öz değeri 1.00'dan büyük üç faktörlü bir yapı ortaya çıkmış olup bu faktörlerin toplam varyansın %53,06' sını açıkladığı görülmüştür. Şekil 1.2'de faktörlerin öz değerlerine ilişkin yamaç eğim grafiği gösterilmiştir.

Şekil 1.2. Faktör Özdeğerlerine İlişkin Yamaç Eğim Grafiği

Şekil 1.2 İncelendiğinde öz değerlerin 3. Faktörle birlikte düşüşe geçip hızlı bir şekilde yatay bir pozisyon aldığı görülmektedir. Aktif vatandaşlık katılım düzeyi ölçeği; sivil katılım, sosyal katılım, siyasal katılım olmak üzere 3 boyutta faktörlenmiştir.

Tablo 1.1. 22 Maddenin Faktör Analizi Sonuçları

Maddeler	Madde Faktör Yükleri
SOS1	0,85
SOS2	0,91
SOS3	0,86
SOS4	0,90
SOS5	0,80
SOS6	0,80
SOS7	0,83
SOS8	0,65
SİY1	0,74
SİY2	0,74
SİY3	0,69
SİY4	0,63
SİY5	0,60
SİY6	0,54
SİV1	0,43
SİV2	0,44
SİV3	0,45
SİV4	0,59
SİV5	0,73
SİV6	0,61
SİV7	0,59
SİV8	0,61

Maddelerin faktörlere vermiş olduğu yükler tablodan da incelenmesi ve değerlendirilmesi aşamasında tüm maddelerin yüksek faktör yüklerinin sahip olması, temel yapı ile ilgili olduklarının en temel göstergesi ve kanıtı olarak dikkate sunulmuştur.

1.8.2. Verilerin Toplanma Süreci

İlk olarak Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulundan 30.11.2021 tarihli izin alınmıştır. (Ek 5) Çalışmanın yürütüleceği Erzincan İli Üzümlü İlçesinde yaşayan ve özellikle bazı kurumlarda çalışan bireylere ulaşmak istendiğinden, Üzümlü Kaymakamlığı'ndan araştırmanın yürütülmesine ilişkin izin alınmıştır. Üzümlü Kaymakamı Nur Sevinç Özbek Çakas'a çalışmanın amacını ve içeriğini bildiren bir bilgi notu hem yazılı hem de sözlü olarak sunulmuş ve desteği alınmıştır. Üzümlü Belediye Başkanı Ahmet Saz'a da çalışma hakkında bilgi sunulmuş ve desteği alınmıştır. Üzümlü'de yaşayan Ahıska Türkleri için çok önemli bir STK (Sivil Toplum Kuruluşu) olan DATÜB (Dünya Ahıska Türkleri Birliği) Erzincan/Türkiye Temsilciliğine çalışmanın amacı ve yürütülecek süreç hakkında bilgi verilmiştir. Çalışma boyunca DATÜB Erzincan/Türkiye Temsilciliği yetkililerinin destekleri çalışma için kritik bir önem taşımıştır.

Nicel verilerin toplanması için Kentli Vatandaş Katılımı (KVK) Ölçeği kullanılmıştır (Altun ve Şahin, 2019). Ölçeğin kullanımı için yazarından mail yoluyla gerekli izin alınmıştır (Ek6). Ölçek uygulanırken demografik verilerin ve çalışmanın özel amacını tesis edecek “mikro sosyal uyum göstergeleri”nin dahil edildiği anket formu kullanılmıştır (Ek3, Ek4).

Altun ve Şahin'in 2019'da geliştirdiği bu ölçek Altun'un doktora tez çalışmasının saha araştırmasında kullanılmıştır. Altun çalışmasında “bireyin kentli aktif vatandaş olarak katılım düzeyleri ile kent mekânı arasındaki ilişkiyi” araştırmıştır. Çalışmada, KVK Ölçeğinin, kentli vatandaşlığın aktif olma durumunu sivil-siyasi-sosyal katılım, sivil-siyasi-sosyal bilinç ve değerler boyutları ile değerlendirmesi için etkin olduğu sonucuna varılmıştır. Altun 2020'de yaptığı diğer bir çalışmasında da KVK Ölçeği bu çalışmada kent boyutunda tasarlanmış ve uygulanmıştır (Altun 2020). Bu çalışmada ise ölçek, göç olgusu ekseninde ve mikro sosyal uyum bağlamında uygulanmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlilik:

Araştırma sorusunun kapsamı için gereklilik arz eden boyutlara yoğunlaşmak istendiğinden KVK Ölçeği, siyasal katılım-sivil toplum- sosyal yaşam boyutlarındaki “bilinç düzeyi” ve değerler boyutu çıkarılarak, uygulanmıştır. Bu karar TİK (Tez İzleme Komitesi) toplantısında tez danışmanları ve jüri üyelerinin de onayından geçmiştir. Ölçek

geliştirilirken ve ilk uygulaması yapılırken her boyut ve alt boyutun geçerlik ve güvenilirliği ayrı ayrı kanıtlandığı ve içyapısal tutarlılığı yüksek olduğu için ölçeğin bu şekilde kullanımı da geçerlik ve güvenilirliğini korumaktadır.

Nicel veriler araştırmacı tarafından yüz yüze toplanmıştır. Araştırmanın nicel verilerinin toplanması Aralık 2021 ile Şubat 2022 arasında gerçekleşmiştir. Araştırmanın amacı hakkında katılımcılara bilgi verilmiş, geri çekilme hakları ve verilerin anonimliği ifade edilerek, gönüllü katılımları sağlanmıştır. Ayrıca katılımcılara ölçekte yer alan maddeler için doğru cevabın olmadığı bilgisi verilmiştir. Araştırma ve araştırmacı ile ilgili kısa bir bilgi anketin giriş bölümünde yazılı olarak beyan edilmiştir. Bir anketin cevaplanması bireyin kendisinin doldurması hâlinde 5-7 dakika, soruları araştırmacının okuması hâlinde ise 10-12 dakika kadar zaman almıştır.

Araştırmanın nicel veri toplama aşamasında, bireylere ulaşırken mahalle muhtarlarından yardım alınmıştır. Göçmen bireylere ulaşılırken ilk etapta, tanıdıkları ve güvendikleri birinin referansı ile gidilmiştir. Ardından onların adres vermesi ve kimi zaman araştırmacıyı adrese götürmesi yoluyla ölçek katılımcılara uygulanmıştır. Nicel veri toplama kısmında göçmen bireylerin bulunduğu dört mahalleye, hane sayısı ile orantılı olarak, denk bir dağılım yapılmaya çalışılmıştır. Göçmen bireyler arasında kurumlarda İŞKUR çalışanı olarak bulunanlara ulaşmak nispeten kolay gerçekleşmiştir. Çalışma yaşamının içinde olmaları nedeniyle de ölçeğin çalışan göçmenlere uygulaması önem arz ettiğinden özellikle tercih edilerek, ulaşılmaya çalışılmıştır. Ölçek soruları, göçmen bireylerden Türkçe okuma yazma bilmeyenlere araştırmacı tarafından okunmuş, okuma yazma bilenlerin bir kısmı ise kendi istekleriyle tek başına cevaplamışlardır.

Yerli bireylerin ölçeğe cevap verme konusunda göçmen bireylere nazaran daha rahat davrandıkları söylenebilir. İş yerleri ve mahalleler düzeyinde haneler, bireylere ulaşmanın genel hattını oluşturmuştur. Yerli bireylerin ölçek cevaplama sırasında daha sonra yapılacak görüşme için de oldukça hevesli olduğu tespit edilmiştir.

Göçmen bireylerden toplam 380 kişi, yerli bireylerden 480 kişinin anket doldurması sağlanmıştır. Göçmen bireylerin anketlerine GB1-GB380, yerli bireylerin anketlerine YB1-YB480 şeklinde olmak üzere her ankete bir kod verilmiştir. Bu sürecin sonunda göçmen ve yerli bireylerin anketleri toplanmıştır.

Araştırma için öncelikle göçmen bireylerden görüşmelere başlanmıştır. AVKD puanı yüksek bireylerin 5'ine de telefon ile ulaşılmış ve görüşme için randevu alınmıştır. AVKD puanı düşük bireylerden 2'sinin telefon numarasını yazmamaları nedeniyle AVKD puan sıralamasında en düşük 3. ve 4. kişiler yerine 6. ve 7. kişilere ulaşılmıştır. Bu katılımcılar arasında 2 puan fark olması nedeniyle, araştırmanın amacından sapmayacağına dair değerlendirme yapılmıştır. Görüşmecilerden AVKD puanı düşük 2 kişi ve AVKD puanı yüksek 1 kişi iş yerlerinde, diğerleri ise evlerinde görüşme yapmayı kabul etmişlerdir. Yerli bireylerin telefon numaralarının tamamının yazılı olması nedeniyle, ilk 5 ve son 5 kişiye ulaşılarak randevu talep edilmiştir.

Katılımcılarla 11 Mart 2022'de görüşmelere başlanmış, 28 Nisan 2022 tarihleri arasında yarı yapılandırılmış görüşmeler tamamlanmıştır. Görüşmelerin deşifresi sırasında bazı görüşmecilerle tekrar buluşulmuştur. Tüm bu görüşme süreci 5 Haziran 2022'de tamamlanmıştır. Görüşmenin yapıldığı dönemin bir kısmının Ramazan ayına denk gelmesi nedeniyle, ev buluşmalarının çoğu görüşmecilerin isteğiyle, akşamdan sonra gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler yirmi dakika ile doksan dakika arasında sürmüştür. Görüşme gününden önce görüşme yapılacak kişi ile telefon marifetiyle tarih ve yer teyit edilmiştir. Görüşmelere başlamadan önce araştırmacı ile görüşmecinin karşılıklı oturması sağlanmıştır. Görüşmelerde çay ya da kahve ikramı yapılmış kısa bir sohbet sonrasında, görüşmelere başlanmıştır. Görüşmelerde katılımcıların sorulara içtenlikle cevap verdiği görülmüştür.

Görüşmeler boyunca müdahaleden kaçınılmıştır. Konuşmayı derinleştirmek ve tam yanıt alabilmek için araştırmacı tarafından sözlü ve sözsüz geri bildirimlerde bulunulmuştur. Görüşmeler sorunsuz bir şekilde tamamlanmıştır. AVKD puanı yüksek yerli 3 kişi, çalışmanın tamamını okumak istediklerini beyan etmiştir. Göçmen bireylerden AVKD düzeyi yüksek bireyler tarafından, sonuçları merak ettikleri ifade edilmiştir.

1.8.3. Verilerin Analizi

1.8.3.1. Nicel Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 26 paket programından yararlanılmıştır. Verilerin normalliklerine ilişkin basıklık ve çarpıklık değerlerine bakılmış ve verilerin normal dağılımdan aşırı bir sapma göstermediği, basıklık ve çarpıklık değerlerinin +1,5 ve -1,5 değerleri arasında yer aldığı ve verilerin normal dağılıma sahip olduğu görülmüştür. Verilerin incelenmesinde Bağımsız örneklem t testi ve bağımsız örneklemelerde Anova testi kullanılmıştır. Ayrıca ölçekte yer alan maddelerin belirlenen alt düzeylerde faktörleşme gösterip göstermediğini tespit etmek adına açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır.

1.8.3.2. Nitel Verilerin Analizi

Nicel analiz sonuçlarına göre, ölçeklerden elde edilen skorlara göre nicel örneklem içinden en yüksek puanlı 10 kişi ve en düşük puanlı 10 kişinin belirlenmesi ile amaçlı çalışma grubu seçilmiştir. Katılımcılar belirlenirken göçmen ve ev sahibi kategorilerindeki skorlar kendi içinde değerlendirilmiştir. En düşük puan alan 5 göçmen ve 5 yerli birey, en yüksek puan alan 5 göçmen ve 5 yerli birey tespit edilmiştir. Belirlenen 20 kişi ile yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile görüşme yapılmıştır.

Bu çalışmanın nitel ağırlıklı amacı “Göç alan bir toplumda MSU ile AVKD arasındaki ilişkiye -özellikle yerel düzeydeki sosyal ilişkiler bağlamında- etki eden faktörler ve sonuçların altında yatan nedenler nasıl anlamlandırılabilir?” sorusuna cevap aramaktır. Bu nedenle çalışmanın nitel analizi fenomenolojik yaklaşımla sürdürülmüştür. Nitel analiz boyunca, Üzümlü’de yaşayan yerlilerin ve göçmenlerin 2015’ten sonra yaşadıkları deneyimlerini nasıl anlamlandırdıklarına odaklanılmıştır.

Yorumlayıcı fenomenolojik analiz katılımcıların kişisel ve sosyal dünyalarını nasıl anlamlandırdıklarını ayrıntılı olarak araştırmak üzere, belirli deneyimlerin, olayların, durumların katılımcılar için taşıdığı anlamları ortaya çıkarır (Smith and Shinebourne, 2012: 57). Anlamların hem sosyal hem de kişisel bir dünyada, gündelik pratiklerde, bireyler tarafından nasıl inşa edildiğini anlama amacı da barındırır. Katılımcıların başlarına gelenleri nasıl algıladıklarını ve anlamlandırdıklarını ayrıntılı olarak analiz

etmenin en iyi yolu olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği önerilmektedir. Bu yöntem sayesinde araştırmacının katılımcının yanıtına göre değiştirebildiği veya sonda sorular sorabildiği bir görüşme gerçekleşebilmektedir (Smith and Shinebourne, 2012: 57). Yorumlayıcı fenomenolojik analiz, bir deneyimin bir özne tarafından yaşanırken bireyin fenomenle ilgili deneyimini ve bu deneyimden çıkardığı anlamı kavramayı amaçlar (Smith vd., 2009: 16).

Bu çalışmanın nitel analizinde sosyal uyum ve aktif vatandaşlık kavramları bağlamında, 2015'ten bu yana Erzincan'ın Üzümlü ilçesine yerleşen göçmenler ve yerlilerin sosyal ilişkiler sırasında yaşadıkları deneyimlerini nasıl anlamlandırdıkları sorusunun cevabı aranmıştır. Bu süreci tüm yönleriyle yaşamış yerli ve göçmen bireylerle gerçekleştirilen görüşmelerle mikro sosyal uyumu nasıl deneyimlediklerini anlamak üzere tüm veri seti analiz edilmiştir. Bu çalışma deneyimin özüne ulaşmayı hedefleyen bir çalışmadır. Çalışmada katılımcıların mikro sosyal uyum ve aktif vatandaşlık konusunda hangi deneyimleri yaşadığına odaklanılmış ve bu deneyimlerini hangi ortam ve olayların etkilediği sorgulanmıştır. Analizde bu deneyimlerin altında yatan ve ortaklaşan/farklılaşan anlamlara ulaşmaya çalışılmıştır.

1.8.3.3. Nicel ve Nitel Verilerin Bütünleşmesi

Bu aşamada nicel bulgular nitel sonuçlarla açıklanacaktır. Çalışmanın bulgular ve analiz bölümünde önce nicel analiz sonuçları özetlenmiş ve yorumlanmış, ardından nitel sonuçlar özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Entegre analiz bölümünde ise, nicel sonuçların açıklanmasında nitel sonuçların ne ölçüde ve ne şekilde yardımcı olduğu tartışılmıştır.

Sosyal uyumda kişilerin ve kişiler arası ilişkilerin etkililiği; uyumlu bir toplum için kişilerin kapasitelerinin nasıl geliştirilebileceği; yerelin kendine özgü durumunun yorumlanması; sosyal uyumda göçmen bireylerin ve ev sahibi bireylerin deneyimlerinin etkililiği değerlendirilecektir. Ayrıca bu sonuçlar daha adil bir toplumsal uyum için, uygulanabilir önerilere dönüştürülecektir. Nihayetinde çalışma, göç alan bir toplumda sosyal uyumun sağlanması için uygun olacak vatandaş katılım modelini önermeyi hedeflemektedir.

1.9. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Çalışma kullanılan örnekleme ve veri toplama yöntemleri, bulgular ve yorumlamalar bakımından çeşitli sınırlılıklar içermektedir. Bu sınırlılıkların farkında olarak çalışmanın bilimselliği sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırma, Erzincan İli Üzümlü ilçesinde ikamet eden göçmen ve yerli bireylerle sınırlıdır. Çalışmada aktif vatandaşlık ve mikro sosyal uyum göstergeleri üzerinden, hem göçmen hem de yerli bireylerin davranışlarının belirli bir zamandaki anlık tespiti yapılmıştır. Belirli bir yerde, belirli bir zamanda ve belirli bir toplum üzerinde yapılan çalışma; konu, kapsam, yöntem, yer, zaman ve toplum sınırlılıkları içinde gerçekleştirilmiştir.

Araştırma tasarımı olarak karma araştırma yöntemi kullanılan bu çalışmanın nicel kısmında göç alan bir toplumun iki kesimi (göçmen ve yerli) üzerinde aktif vatandaşlık katılım düzeyi belirlenmeye çalışılmıştır. Sosyal ilişkiler bağlamında sınırlı sayıdaki anket sorusuyla mikro sosyal uyum ile aktif vatandaşlık ilişkisi incelenmiştir. Bununla birlikte nicel bir yöntemle insan davranışını ölçme çabası her zaman eksik kalma ihtimali barındırmaktadır. Çünkü insan fizyolojik, psikolojik, sosyal ve de aşkın bir varlıktır. Ayrıca, ölçek sorularının cevaplanması sırasında bireylerin doğru olanı, kabul görüleni yapma, mükemmel olma veya kendini olması gereken davranışları sergileyen bir fert olarak görme arzusu, yanıltıcı cevaplar verme olasılığını artırmaktadır. Nicel yöntemin bu dezavantajlarının etkisini azaltmak üzere nitel yöntem ile derinlemesine bilgiye ulaşmaya çalışılmıştır. Araştırma boyunca katılımcıların soruları anladıkları ve içtenlikle yanıtladıkları varsayımı ile hareket edilmiştir.

Nicel veri toplama aşamasında katılımcılardan alınması gereken telefon numarası kimi zaman sorun teşkil etmiştir. Araştırmacının, katılımcılara telefon numarasını isteme sebebini ayrıca söylemesi gerekmiştir. Bu durum nicel veri toplama aşamasının en zorlu kısmını oluşturmuştur.

Çalışmanın bulgular ve analiz kısmında ayrıntıları paylaşılan nicel veri analizi yapıldıktan sonra, AVKD puanına göre nitel veri toplama aşaması için çalışma grubu belirlenmiştir. Göçmen bireylerde AVKD puanı yüksek 5 kişi ve AVKD puanı düşük 5 kişi; yerli bireylerde AVKD puanı yüksek 5 kişi ve AVKD puanı düşük 5 kişi belirlenmiş telefon ile iletişime geçilmiştir. Araştırmanın nitel çalışma grubunun nicel analiz

sonuçlarına göre belirlenmesi, araştırmanın sınırlılığını oluşturur. Ayrıca araştırmanın nitel bulguları görüşme yapılan 20 kişi ile sınırlıdır.

Araştırmanın önemli bir kısıtı toplumu derinden ilgilendiren bir konuyu, bireyler üzerinden inceleme amacıdır. Özellikle 2022 Türkiye'sinde göç ve göçmen meselesi hassas bir konu olma potansiyeli taşımaktadır. Görüşmeler sırasında bireylerin bu hassasiyetin farkında olduğu ve cevap verirken kendilerini kontrol etme gayreti gösterdikleri fark edilmiştir. Bu bağlamda özellikle göçmen bireylerin temkinli konuştukları söylenebilir. Yerli bireylerde ise “göç alan bir toplumda ev sahibi” olmanın rahatlığı gözlemlenmiştir.

Nitel veri toplama aşamasında araştırmacı ile katımcı arasındaki iletişim, daha kısa ve satı iken, nitel veri toplama aşamasında daha derin bir hâl almıştır. Görüşmeler esnasında araştırmacının rolünü muhafaza etmesi önemlidir. Bu çalışma, araştırmacı rolünün kapsam ve sınırlılığını koruma uğraşı ile sürdürülmüştür. Araştırmacının motivasyonunu sağlayan en büyük etken, nitelikli bir çalışma yapma arzusu olmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

AHISKA TÜRKLERİNİN ERZİNCAN ÜZÜMLÜ'YE GÖÇ HİKÂYESİ

2.1. AHISKA TÜRKLERİNİN TARİHİ

Ahıska Türkleri (Mesket Türkleri), esasen Gürcistan'ın güneybatısında yer alan Meskhetia Bölgesi (günümüzde Samsthe-Caveheti İdari Bölgesi) orijinli olup, özellikle Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği zamanında ayrımcılık görmeleri ve çeşitli bölgelere sürgün edilmeleri nedeniyle günümüz itibarıyla dünyanın birçok ülkesine yayılmış durumdadırlar (Aydınün vd., 2006: 1). İsimlerini aldıkları Ahıska terimi ise bölgesel olarak Samsthe-Caveheti bölgesi sınırları içinde bulunan Ahıska ilçesi ile doğrudan ilişkili olmakla birlikte genellikle günümüzde yine bu idari bölgede yer alan Adigön, Aspinza, Ahılkelek ve Bogdanovka ilçelerini kapsayan bölgeyi ifade eder. Ahıska Türkleri, batı literatüründe “Mesket/Mesheti Türkleri” olarak lanse edilseler de çoğunlukla “Ahıska Türkleri” ifadesini kullanmayı tercih etmektedirler (Demiray, 2012: 878). Aslına bakılırsa “Ahıska Türkleri” terimi 1980’li yıllardan itibaren yaygınlaşmıştır. Kendilerini 1944’teki sürgünden önce “Kafkas Türkleri” olarak adlandıran (Aydınün ve Aydınün, 2014: 36) Ahıska Türkleri için, literatürde farklı adlandırmalar kullanılmasının, Ahıska Türklerinin bölgeye potansiyel dönüşü ile ilgili politik nedenlerden kaynaklandığı söylenebilir (Keskin, 2019: 16-17).

Şekil 2.1. Ahıska Türklerinin Anayurdunun Haritası (Agara, 2004)

Ahıska Türklerinin etnik kökeni meselesi uzun yıllardır akademik camiada çokça tartışılan bir problemdir. Bu noktada tartışmalar iki temel görüş ekseninde seyreder. Ağırlıkla Gürcü asıllı yazarların oluşturduğu ilk grup, Ahıska Türklerinin esasen Gürcü kökenli olduklarını ve sonradan (özellikle Osmanlı Dönemi'nde) İslamlaşarak Türk olarak anılmaya başladıklarını savunur. İkinci görüşe mensup araştırmacılar ise çoğunlukla sonradan İslamlaşma tezini kabul etseler de, etnik olarak söz konusu bölgede yaşayan topluluğun önemli bir kısmının Türk (Kıpçaklar bu hususta ön plandadır) kökenli olduklarını belirtirler. Ahıska bölgesindeki olası Türkleşmenin erken tarihini Hazar Dönemi ile başlatmak mümkün olsa da Kafkasya'daki Hazar varlığı söz konusu coğrafyanın kuzey sahasında çok daha belirgin olmuştur. Bölgede Türk kültürünün oluşmasında Hazarlar etkili olmuştur (Korkmaz, 2012: 50).

Bölge 1578 yılındaki Osmanlı fethine kadar, Karakoyunlu, Akkoyunlu ve Safevilerin etkisi altında kalarak sürekli devam eden hâkimiyet mücadelelerine sahne oldu. Öteden beri Safeviler ile arasında bir sorun teşkil eden Samsthe toprakları 1578'de Lala Mustafa Paşa ve Özdemiroğlu Osman Paşa'nın Kafkasya Seferi ile Safevilerin elinden alınarak Osmanlı sınırlarına dâhil edildi. Böylelikle Gürcistan'ın batı kesimlerinde Osmanlı hâkimiyeti başladı (Demiray, 2012: 879). Bununla birlikte bölgedeki Osmanlı kontrolü ancak 1639'daki Osmanlı-Safevi antlaşmasıyla (Kasr-ı Şirin) tam olarak sağlanabildi (Yunusov, 2000). Fetihleri takiben Ahıska'nın başkent olarak belirlendiği Çıldır Eyaleti kuruldu. Zaman zaman değişiklikler olsa da Çıldır Eyaleti, sırasıyla Ahıska, Bedre, Azgur, Ahılkelek, Hırtız, Cecerek, Altunkale, Acara, Maçahel, Yusufeli, Ardanuç, İmerhev, Şavşat, Oltu, Narman, Livana, Posof, Ardahan, Çıldır ve Göle yerleşimlerini kapsıyordu (Emecen, 1993: 300-301; Demiray, 2012: 879).

Ahıska toprakları 1828'deki Rus istilasına kadar Osmanlı idaresinde kaldı. Ertesi yıl Ruslarla yapılan antlaşma neticesinde hukuken Rus idaresine girdi. Yunusov, Rus kontrolüne kadar olan ve uzun yıllar süren istikrar ve güven ortamı sağlayan Osmanlı idaresinin, bölgede yeni bir Türk kültürünün teşekkülünde etkili olduğunu savunmuştur (Yunusov, 2000). Bu görüş, Ahıska Türklerinin Türk kimliğine mensup oldukları yönündeki tezin en temel dayanaklarından birini teşkil eder. Gürcü tarihçiler bunun tersine söz konusu halkın aslında Gürcü kökenli olduğunu ve Osmanlılar tarafından İslamlaştırılarak Türk olarak anılmaya başladıklarını belirtirler. Öte yandan Osmanlı idaresinden önceki Kıpçak varlığı da unutulmamalıdır. Akdes Nimet Kurat da

Kafkasya’da Türkleşmenin teşkilinde Kıpçakların etkinliğinden bahsetmiştir (Kurat, 1972: 92).

Ahıska bölgesinin önemli bir kısmının Rusların kontrolüne girmesi bölgenin demografik yapısının değişiminde önemli bir yer tutar. Ahıska’daki Türk nüfusunu zayıflatmak amacıyla zamanla bölgeye (özellikle Ahıska ve Ahılkelek mevkillerine) Ruslar tarafından birçok Ermeni unsur yerleştirilmiştir. Bununla birlikte bölgede hâlen etkinliğini koruyan Türkler, Osmanlı ile olan bağlarını koparmamış ve Kırım Savaşı (1853-1856) sırasında Ahıska Türklerinin bir kısmı Osmanlı kuvvetlerine yardım etmiştir. Bunlar Ruslar tarafından yoğun bir baskıya maruz kalmışlar ve nihayetinde Erzurum ve civar bölgelere kaçmışlardır. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı (93 Harbi) ile birlikte Kars’ın da işgal edilmesiyle Ahıska, Türk sınırlarının uzağında kalmış ve bölgeye ciddi bir Ermeni göçü gerçekleşmiştir. Savaşın ardından imzalanan anlaşma (Ayastefenos) ile Kars, Ardahan ve Batum hattı Ruslara bırakılmış ve Kafkasya’dan Anadolu’ya yoğun bir göç dalgası yaşanmıştır (Aydıngün ve Aydıngün, 2014:38-39).

1918 yılında imzalanan Brest-Litovsk Antlaşması, Kars, Ardahan ve Batum’un yeniden Türk hâkimiyetine bırakılmasını sağlamıştır. Bu noktada 1917 yılında gerçekleşen sosyalist devrim etkili olmuş ve Transkafkasya Federasyonu çöküşüyle birlikte Transkafkasya’daki ülkeler (Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan) Rus hâkimiyetinden bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. Sovyetler Birliği tarafından ilan edilen “her halkın kendi kaderini tayin etme hakkı” doğrultusunda Ahıska ve Ahılkelek’de yaşayan halk Türkiye’ye katılmak istemiş ve bu hususta Menşevik Gürcü hükümeti ile temas etmişlerdir. Temasın ardından 11 Mayıs - 4 Haziran (1918) tarihlerinde toplanan Batum Konferansı sonunda taraflar arasında imzalanan Batum Antlaşması ile birlikte Gürcistan Hükümeti, Ahıska ve Ahılkelek’in Türkiye’ye bırakılmasını onaylamıştır. Öte yandan bölge, kısa bir süre sonra Mondros Mütarekesi ile birlikte yeniden Gürcülerin kontrolüne girmiştir. Sovyetler Birliği ile imzalanan 16 Mart 1921 Moskova ve 13 Ekim 1921 Kars anlaşmaları, Türkiye’nin doğu sınırını kesinleştirmiş ve Ahıska, Ahılkelek ve Batum Sovyet kontrolüne bırakılırken, Kars ve Ardahan Türkiye sınırlarına dâhil edilmiştir. Böylece Türkiye ile Ahıska Bölgesi arasındaki tarihsel ve kültürel bağlar tam anlamıyla kopmuştur (Aydıngün ve Aydıngün: 2014: 39-40).

1921 ile sürgünün tarihi olan 1944 arasındaki dönem Ahıska Türklerinin Sovyet idaresi altında yaşadıkları zorlukların, deyim yerindeyse, başlangıç dönemini teşkil eder. Ahıska Türkleri, esasen Çarlık Rusya'sının bölgeyi ele geçirmesinden itibaren baskı ve hak ihlalleri ile karşı karşıya kalmışlardır. Benzeri durum, Sovyet Gürcistan'ı zamanında da sürmüş ve Ahıska Türkleri, Ruslar ile Gürcülerin ayrımcı politikalarının kurbanı olmaya devam etmişlerdir. Josef Stalin'in Sovyetler Birliği'nde kontrolü ile birlikte bölgede Ruslaştırma'ya ağırlık verilmiş, Ahıska Türkleri için yeni bir dönem başlamış (Şirin, 2019: 55) ve 1920'li yılların sonundan itibaren iyice artan baskı ve ayrımcılığın neticesinde birçok Ahıska Türkü memleketini terk ederek Türkiye'ye kaçmak durumunda kalmıştır. 1930'lu yıllara kadar etkin olan Sovyetlerdeki “Yerlileştirme (korenizatsiya)” politikasından Ahıska Türkleri de nasibini almıştır. Türkiye sınırlarına olan yakınlıkları ve Türk kimliklerini vurgulamaları, Ahıska Türklerinin Sovyet rejimi tarafından “güvenilmez halk” olarak nitelendirilmelerine neden olmuştur (Aydınğün ve Aydınğün: 2014: 40-41).

Sovyet rejiminin, özellikle rejim için bir tehdit olarak belirlediği bazı halkların etnik kimliklerinin resmen tanınmaması yönünde şekillenmiş politikasından zamanla Ahıska Türkleri de etkilenmeye başlamış ve hatta bunlar 1939'daki nüfus sayımında “Türk” yerine “Azerbaycanlı” olarak adlandırılmışlardır. Bu politikaya paralel bir şekilde o yıla kadar devam eden Türkçe eğitim kaldırılmış ve Ahıska Türklerinin doğrudan “Türk” yerine Osmanlılar tarafından “Müslümanlaştırılmış Gürcü” unsurlar oldukları tezi ortaya atılmıştır. İkinci Dünya Savaşı ile birlikte Ahıska Türklerinin önemli bir kısmı silahlı bir şekilde alınıp cepheye yollanmış, bir kısmı ise demiryolu hattı çalışmalarında kullanılmıştır. Savaştan kısa bir süre önce Ahıska bölgesine binlerce Sovyet askeri yerleştirilmiş ve bölgede Sovyet etkinliği güçlendirilmeye çalışılmıştır. Bu eylem, ilerleyen yıllarda gerçekleştirilecek olan sürgünün bir ön hazırlığı olmuştur (Mürsul, 2018: 69-70; Üren, 2015: 109-110). Savaş boyunca Sovyetlerin stratejik bölgelere olan hassasiyetinin bir yansıması olarak Ahıska Türklerinin kontrol altında tutulması, Sovyetlerin önceliklerinden birini teşkil etmiştir (Aydınğün ve Aydınğün: 2014: 42). 1944 tarihinde vuku bulan sürgün hadisesi ise Sovyet yetkililerin Ahıska Türklerine karşı uzun bir süredir izlediği politikaların nihai eylemlerinden birisi olarak karşımıza çıkar. Bu nihai eylem, Ahıska Türklerinin göç serencamını başlatmıştır.

2.2. AHISKA TÜRKLERİNİN 1944'TE AHISKA'DAN SÜRGÜNÜ

Stalin döneminde Sovyetler Birliği sınırları içerisinde birçok etnik unsur Sibiry'a ve Orta Asya'ya sürülmüş ve ayrıca şiddetli bir biçimde baskı görmüşlerdir. Ahıska Türkleri de bu etnik unsurlardan biridir. 14 Kasım 1944'te meydana gelen sürgünün temelleri bizzat Stalin'in direktiflerini takiben 24 Temmuz 1944'te İçişleri Bakanlığı Milliyetler Komiseri L. Beri'a'nın imzaladığı kararla resmen atılmıştır. Ahıska Türklerinin sürgün kararı güya "sınır güvenliği" kapsamında verilmiş ve gerçekleştirilen bu eylem Sovyet rejimi tarafından meşru bir zemine oturtulmaya çalışılmıştır. Memleketlerinden koparılan Ahıska Türklerine, Sovyet komiserleri tarafından geri döneceklerine dair güvence verilmiş ve mevcut hareketin olası bir Alman işgaline karşı bir önlem olduğu açıklanmıştır. Bununla birlikte sürgünün gerçekleştiği tarih itibariyle Alman kuvvetleri büyük oranda zayıflamış vaziyetteydi ve cepheden geri çekilmekteydiler (Aydingün ve Aydingün: 2014: 43-44). 14 Kasım 1944'te gerçekleştirilen sürgün ile birlikte sayıları muhtelif kaynaklarda 90.000 ila 200.000 civarı arasında farklılık gösteren birçok kişi (Kazanov, 1992:4; Seferov ve Akış, 2008: 399; Demiray, 2012: 880; Aydingün ve Aydingün: 2014: 44-45) yük vagonlarına bindirilerek Özbekistan, Kırgızistan ve Kazakistan topraklarına sürgüne yollanmıştır. Son derece korkunç koşullarda gerçekleştirilen bu operasyon sonucunda, çoğunluğunu kadın ve çocukların teşkil ettiği yaklaşık 50.000 kişinin hayatını kaybettiği ileri sürülmektedir (Kazanov, 1992: 4).

Yukarıda verilen sayılara sürgün esnasında yerleşim alanında bulunmayan ve silahaltında olanlar dâhil değildir. Askeri görevde bulunan Ahıska Türkleri, sürgünü ancak cepheden döndükten sonra öğrenebilmişler ve yakınlarının bulundukları bölgelere sonradan ulaşmak durumunda kalmışlardır (Demiray, 2012: 880). Sovyetler Birliği tarafından kendilerine dayatılan sürgünün ardından Ahıska Türkleri, sürüldükleri Sovyet cumhuriyetlerindeki var olan sosyal düzene uyum sağlamışlar ve yaşadıkları bölgedeki halklarla barış içinde yaşamaya gayret göstermişlerdir (Aydingün ve Aydingün, 2014: 45). Memleketlerine duydukları özlemi hiçbir zaman yitirmeyen Ahıska Türkleri, Sovyetlerin 28 Nisan 1956 tarihli sürgün edilen halklara haklarının geri verilmesini sağlayan kararlarda geçen haklardan mahrum bırakılmışlardır. Bununla birlikte 1968'de Yüksek Sovyet Kurulu tarafından, 1956'da yürürlüğe konulan kanunun 2. Maddesini açıklayan bir karar alınmış ve Ahıska Türkleri ile birlikte Gürcistan'dan sürülen diğer

topluluklar üzerindeki tüm kısıtlamalar kaldırılmıştır. Ahıska Türkleri böylelikle memleketlerine dönme fırsatı yakalamışlar, ancak bazı imkânsızlıklar ile Moskova ve Tiflis idarelerinin daima onları göz ardı etmelerinden dolayı büyük çoğunluğu sürgün coğrafyalarında kalmaya devam etmiştir (Demiray, 2012: 880).

Yaşadıkları tüm zorluklara rağmen sürgün edildikleri topraklarda yaşamaya devam eden Ahıska Türkleri için bir diğer acı tecrübe ise 1989'da yaşanmıştır. 1944'de yerlerinden edilen Ahıska Türkleri, Sovyetler Birliğinin bir süredir siyasal ve ekonomik yönden ciddi bir kriz dönemi içinde bulunduğu ve dağılma sürecinde olduğu 1989 tarihinde ikinci bir sürgün hadisesi ile yüzleşmek durumunda kalmışlardır. 1989'da Fergana'da yaşanan olaylar neticesinde birçok Ahıska Türkü, Sovyet yetkililerce Rusya, Ukrayna ve Azerbaycan sosyalist cumhuriyetlerinde önceden hazırlanan alanlara yerleştirilmişlerdir. Bunlardan bazıları, tamamen kendi imkânları doğrultusunda akrabalarının bulunduğu muhtelif bölgelere göç etmişlerdir. 1991'de Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından farklı ülkelere göç eden Ahıska Türkleri'nin önemli bir kısmı öteden beri yoğun bir şekilde aidiyet hissettikleri Türkiye Cumhuriyeti'ne göç etmeyi tercih etmişlerdir. Bununla birlikte Rusya sınırları içinde kalan Ahıska Türkleri, uzun yıllardır karşılaştıkları baskı ve hak ihlalleriyle mücadele etmeye devam etmişlerdir. Bunların kayda değer bir kısmı ABD'ye göç etmiş ve bu göç kimi yazarlar tarafından üçüncü sürgün olarak nitelendirilmiştir (Aydingün ve Aydingün, 2014: 45-46).

Günümüzde Kazakistan, Azerbaycan, Türkiye, Kırgızistan, Özbekistan, Rusya Federasyonu, Ukrayna ve ABD'de sayıları 300.000-500.000 civarında olduğu tahmin edilen Ahıska Türkü bulunmaktadır. Türkiye'de yaşamakta olan Ahıska Türklerinin sayısının 100.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir. 1992'de çıkarılan Kararname ile Hatay ve Iğdır mevkilerine getirilen Ahıska Türklerinin yanı sıra, zamanla artan yerleşmeler neticesinde günümüz itibarıyla ülkenin birçok büyük kentine dağılmış vaziyette oldukları bilinmektedir (Demiray, 2012: 881-882).

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra, Ahıska Türklerinin ana vatan topraklarının da içinde olduğu bağımsız Gürcistan Devleti kuruldu. Gürcistan'ın Batı'ya dönük yüzü ve uluslararası örgütlerin üyesi olma isteği, ülkede Batı tipi modernleşme ve demokratikleşme uygulamaları olarak nitelendirilebilecek azınlık haklarını sağlama çabalarını artırdı. Ülke topraklarından sürülmüş olanların geriye dönüşünün kapısı açıldı.

Fakat Ahıska Türkleri için bu durum gerçekleşmedi. Ahıska bölgesi (Samtshe-Caveheti), Ermeni nüfusun yoğun olduğu bir bölgeydi ve bu durum Gürcistan için etnik çatışma tehlikesi olarak yorumlandı (Aydingün, 2002). Ahıska Türkleri'nin geri dönüşünü sağlayacak düzenlemeler yapılmadığı gibi bu sorunun muhatabı bir devlet de çok çeşitli ekonomik ve sosyal sorunlardan muzdaripti. Ahıska Türklerinin ana vatan toprağına sahip olan devlet halkını kabul etmiyor, vatandaşı olduğu ülke hâlâ onları yabancı unsur olarak görüyordu. Nihayetinde Ahıska Türkleri, dünyaya yayılsa da kimliğini korumaya çalışırken, duygusal ana vatan olarak Türkiye'ye yönelmişti. Ahıska Türkleri için Türkiye, algılanan ana vatandır (Aydingün, 2007; Gazigil, 2016; Aydın, 2017). Bu bağlamda, 100.000 civarındaki sayılarının gelecekte yeni göçlerle artacağı öngörülebilir.

2.3. AHISKA TÜRKLERİNİN İSKÂNLI GÖÇ KAPSAMINDA TÜRKİYE'YE GELİŞLERİ

Göç hareketinin olduğu yer, politika alanıdır. Devlet düzenlemeleri ile insan hareketliliğinin sosyal, ekonomik, politik sonuçları daha kontrol edilebilir hâle gelir. Devlet düzenlemeleri göç türüne, göç edenlerin kimliğine, menşe ülkeye, göç sebebine ve göç edenlerin sayısına bağlı olarak değişiklik gösterebilir. Bunula birlikte göç; nereden, ne için, ne zaman olursa olsun ve göç edenler kim olursa olsun, göçün devlet için güvenlik meselesi olduğu söylenebilir. Devlet tarafından göçün risk ve tehdit olarak algılanması, Türkiye Cumhuriyeti'nin iskân siyasetinden okunabilir (İnan, 2016: 12). Devlet yaşamının önemli bir konusu olan iskân, yerinden edilen bireylerin ve ailelerin, yeni yerleşim yerlerine taşınarak, konutlandırılmaları ve onlara yaşam olanakları sağlamak suretiyle yeniden yurtlandırılması olarak tanımlanabilir (Keleş, 1998: 140).

İskânın, devletlerin başta nüfus politikaları olmak üzere, göç politikaları, kalkınma politikaları, ekonomik ve sosyal politikalarının önemli bir aracı olduğu söylenebilir. İskânlı göç ise devlet düzenlemeleri ile kendine özgü usulleri olan bir göç çeşididir. Dolayısıyla iskânlı göçün başlangıcı, devletin var olması ile ilişkilendirilebilir (İnan, 2016: 12). Devletin nüfus unsuru ile yakından ilgili olan iskân, nüfusun niceliksel varlığını şekillendirmenin bir aracı olduğu gibi, nüfusun ülke genelinde dengeli dağılımı ve nüfusun niteliğini de etkileyici bir güçtür. Devletin toplumsal yapıyı şekillendirmede kullandığı iskân politikaları, Türkiye Cumhuriyeti için Osmanlı'dan devreden göç politikası alanıdır.

Göçmenlerin nerelerde, hangi şartlarda ve nasıl bir yaşam olanağı oluşturarak iskân edildiği önemlidir. Çünkü göçmenlerin gelinen yere uyum sağlamaları ve bu yerde yeni bir toplum meydana getirmeleri büyük oranda iskân politikalarına bağlı olarak belirlenir (Karpas, 2019: 101). İskânlı göçün, diğer göç usullerine göre devlete kısa dönem maliyeti yüksek görünse de, devletin birçok politika alanına etkisi olduğu düşünüldüğünde, devletin güç unsurlarından biri olarak değerlendirilebilir. Bu yönüyle Osmanlı mirası olarak değerlendirilebilecek olan iskânlı göç politikası, Türkiye Cumhuriyeti için de nüfus ve kimlik politikasının bir aracı olarak nitelendirilebilir. Bu göçler bugünkü Türkiye'nin sosyal, demografik ve siyasi durumunun oluşumunda önemli bir etkidir (Karpas, 2019:31,96). Cumhuriyetin kuruluşundan 1997'ye kadar 1.648.077 kişinin göçmen statüsüyle ülkeye yerleşmiş olması bunun bir göstergesi olarak değerlendirilebilir (Çiçekli, 2008: 196-197, İnan, 2016: 25)

Türkiye Cumhuriyetinin iskân siyasetinin temel hukuki dayanağı olan “21/06/1934 tarihli ve 2773 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 2510 sayılı İskân Kanunu”nda, Türk kültürünü ve dilini güçlü bir şekilde yerleştirme amacı görülmektedir. Bu amaca dayalı olarak göç politikası; Türk kültürlü ve dilli toplulukların ülkeye gelmesi ve amaçlı bir şekilde tercih edilen yerlere yerleştirilmesi çerçevesinde oluşmuştur. Diğer taraftan, Türk kültürlü olmayan toplulukları da ülke dışına gönderme yoluyla, göç politikaları ulus devlet yaratmanın önemli bir aracı olmuştur.

AB’ye uyum sürecinin göç ve iskân politikalarına da yansıdığını gösteren yeni bir Kanun, 26/09/2006 tarihinde 5543 sayılı Kanun yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu Kanuna göre, Türk soylu ve Türk kültürüne bağlı olan ve yerleşmek amacıyla Türkiye’ye gelen ve bu Kanun kapsamında kabul edilen kişilere göçmen denilmektedir. Türk soylu ve Türk kültürüne bağlı olanlar arasında, iskânlı olarak ülkeye gelip çeşitli iskân yardımlarından yararlanarak ülkeye yerleşenlere “iskânlı göçmen”; iskân yardımı istemeyerek yerleşmek amacıyla ülkeye gelenlere “serbest göçmen” denilmektedir. Kimlerin iskânlı göçmen olarak ülkeye kabul edileceğine ve hangi şartlarda iskân edileceklerine Cumhurbaşkanı Kararnamesi (eskiden Bakanlar Kurulu Kararı) gerekmektedir. Her göç olayı kendi özelinde değerlendirilerek iskânlı olup olmayacağına karar verilir. Hatta, Ahıska Türkleri ve Bulgaristan’dan gelen Türkler örneğinde olduğu gibi kimi zaman göç eden gruba özgü yeni bir kanun da çıkarılmıştır.

2.4. 1992 İĞDIR'A İSKÂNLI GÖÇ

Ahıska Türklerinin Türkiye'ye toplu şekilde gelişi 1992 yılında Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın girişimleriyle, Türk hükümetinin Ahıska Türklerinin Türkiye'ye yerleşmesine izin veren 3835 sayılı Kanun'u kabul etmesiyle gerçekleşmiştir. Ahıska Türkleri için bir iskân kanunu çıkarılmasının nedeni olarak, İskân Kanunun her durum, zaman ve koşulda ihtiyacı karşılayamaması ileri sürülebilirken, bir de Ahıska Türklerinin nevi şahsına münhasır durumları neden olarak gösterilebilir. 02/07/1992 tarihli 3835 sayılı Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskânına Dair Kanun ile Eski Sovyetler Birliğini oluşturan cumhuriyetlerde dağınık hâlde yaşayan ve Türkiye'ye gelmek isteyen, soydaş, Ahıska Türklerinin, zor durumda olanlardan başlanarak, Bakanlar Kurulunca belirlenecek olan yıllık sayıyı aşmamak şartıyla ülkeye girişinin kabul edilmesi yasalaştırılmıştır (R.G. 1992, 3835 sy. Kanun). Bu kanun kapsamında Türkiye'de iskân edilecek olan ve bulundukları ülkelerde kalan Ahıska Türklerinden Bakanlar Kurulunca tespit edileceklere çifte vatandaşlık statüsünün sağlanacağı da" ifadesi ile Ahıskalılara Türkiye kapıları açılmıştır (Resmi Gazete, 1992, 3835, md.6). Kanun kapsamında 1992 yılında 150 aile Iğdır'a yerleştirildi (Gazigil, 2006: 94). Iğdır'a yerleştirilen Ahıska Türklerine Türk vatandaşlığı verildi. 1930'larda Sovyetler Birliği'nden gelerek Iğdır çevresine yerleşen Ahıska Türklerinin varlığının, Iğdır'ın toplu iskân için tercih edilmesine neden olduğu ifade edilmektedir (Sürmeli, 2010; 104-105). Bu kanun kapsamında 50.000'e yakın Ahıska Türkü, yoğunlukla Bursa olmak üzere, Ankara, İstanbul, Gebze, Çanakkale, Antalya, Denizli, Aydın, Kayseri, Erzurum ve Iğdır'a, yerleştirilmiştir (Sürmeli, 2010: 99; Kahraman ve İbrahimov, 2013: 84). İlk iskânlı göç ile gelenlerin çoğunluğunun, eğitim durumunun yüksek olduğu ifade edilmektedir (Sürmeli, 2010: 99). Bu durum 2015 yılında Türkiye'ye gelenler için de, benzer beklentilere sebep olmuştur.

90'lı yıllarda Türkiye'deki terör ve ekonomik sorunlar, Kuzey Irak'tan gelen mültecilerin varlığı ve Bosna'dan gelen mülteciler nedeniyle iskânlı göçler durduruldu (Aydingün ve Aydingün, 2014: 90-91). Ahıska Türklerinin serbest göçü ise, genellikle daha önce Türkiye'ye yerleşenlerin olduğu yerlere, devam etmiştir (Agara, 2009: 47). Ahıska Türkleri'nin 1992 toplu iskânı, sorunları çözmeye yetmemiştir. Fakat bu iskân

uygulamaları Ahıska Türklerinin büyüyen ve çeşitlenen sorunlarının çözümü için izlenecek bir yol olarak devlet uygulamalarında yerini sağlamlaştırmıştır.

2.5. 2015 ÜZÜMLÜ/ERZİNCAN'A İSKÂNLI GÖÇ

Aralık 2015'de Ahıska Türklerinin ikinci toplu iskânlı göçü başlamıştır. Bu yeni göçü başlatan neden, Ahıska Türklerinin dâhil olmadığı fakat yaşadıkları bölgede meydana gelen çatışmalar olmuştur. 2014'de Kırım'ın Rusya tarafından ilhakı ile birlikte Donetsk ve Luhansk oblastlarında Rusya yanlısı ayrılıkçı gruplar ile Ukrayna ordusu arasında silahlı çatışmalar başlamıştır. Bu çatışmalar savaşa dönüşmüş, bir kısım Ahıska Türkünün evi zarar görmüştür. İki ateş arasında kalan Ahıska Türkleri'nin birçoğu Ukrayna'nın batısına doğru gitmek zorunda kalmıştır.

Ahıska Türklerinin yaşadıkları bu zor durumdan kurtulmaları için Ahıska Türkleri topluluklarının sivil toplum örgütleri bir dizi girişim başlattı. Özellikle DATÜB'ün siyasi faaliyetlerinin de katkılarıyla, Ukrayna'da yaşayan Ahıska Türklerinin iskânlı göçü Türkiye Cumhuriyeti'nin yeniden gündemine alındı.

27 Nisan 2015 tarihinde Bakanlar Kurulu, 1992 / 3835 sayılı Kanuna atıfta bulunarak Ahıska Türklerinin yerleştirilmesine ilişkin bir karar aldı. Ukrayna'nın riskli bölgelerinde yaşayan ve Türkiye'ye gelmek isteyen Ahıska Türkü ailelerden zor durumda olanlarından başlayarak, 677 ailenin İskânlı Göçmen olarak kabulüne karar verildi (R.G. 2015, 7668 sy. Kanun). Ahıska Türklerinin ülkeye kabulü ve iskânları 3835 sayılı Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskânına Dair Kanun (R.G. 1992, 3835 sy Kanun) ile 5543 sayılı İskân Kanunu (R.G. 2006, 5543 sy. Kanun) çerçevesinde yürütülmüştür.

2015'de Ukrayna'nın doğusundan gelen söz konusu ailelerin iskânı için TOKİ Başkanlığı tarafından yaptırılan Bitlis ili Ahlat İlçesi Sosyal Konutları Projesi'nde 72 adet ve Erzincan ili, Üzümlü, Geyikli ve Bayırbağ projeleri kapsamında 595 adet olmak üzere toplam 667 adet konut Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından satın alınarak, yerleştirmelerin iskan kısmı tamamlanmıştır. Bu konutların tefrişatı ve diğer giderleri Üzümlü Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliği tarafından karşılanmıştır (Erzincan Valiliği, 2015). Bedeli 129.000,00-66.000,00 TL arasında belirlenen konutlar için, 5 yılı geri ödeme yapmadan, 5 yılın sonunda 15 yıl, 15 eşit taksite bölünerek faizsiz

olarak borçlandırılmışlardır (T.C. ÇŞB, 2016). 2021 yılından itibaren geri ödemeler başlamıştır.

2015 yılında Üzümlü'ye gelen Ahıska Türklerinin tamamına iskânlı göç belgesi düzenlenerek, geçici kimlik numaraları verilmiş, vatandaşlık işlemleri ivedilikle başlatılmıştır. 3835 sayılı Kanunun 6. Maddesi "Gerek Türkiye'de iskân edilecek ve gerekse Türkiye dışında, eski Sovyetler hudutları dâhilinde hâlen bulundukları yeni devletlerde kalacak "Ahıska" Türklerinden Cumhurbaşkanınca tespit edileceklerle çifte vatandaşlık statüsü sağlanır", hükmüne göre, çifte vatandaş statüsünü kazanmışlardır. Aynı Kanunun Ayrıca Geçici Madde 1 uyarınca, "Türkiye'de ikamet eden ve 1.1.2009 tarihinden önce ikametgâh tezkeresi alanların da Türk Vatandaşlığına alınarak çifte vatandaşlık statüsü sağlanır" hükmü de uygulanmaktadır (RG: 3835 sayılı Kanun).

Bu kapsamda 2016 yılı sonunda göçmen statüsünde 595 aile yaklaşık 2.970 kişi Ahıska Türkü Erzincan İli Üzümlü İlçesi'ne yerleştirilmiştir. 2021 yılı sonunda Üzümlü'deki Ahıska Türklerinin nüfusunun 3.000 kişi civarında olduğu tahmin edilmektedir. 2022 Mart ayında Ukrayna'da yaşanan savaştan kaçarak Üzümlü'deki akrabalarının yanına gelen 5 aile ise bu sayıya dahil değildir. 2022 yılı itibarıyla 2.990 kişi vatandaşlık statüsü almıştır.

İskânlı göçmenlere, gelişlerini takiben, Erzincan Valiliği Milli Eğitim Müdürlüğü ve Halk Eğitim Müdürlüğüne okuma yazma kursları düzenlenmiş, okul çağında olanların eğitim ve öğretim hayatına devamı sağlanmıştır. Sağlık taramaları yapılan Ahıska Türkleri'nden sağlık problemleri olanların muayene ve tedavileri gerçekleştirilmiştir. Üzümlü Müftülüğü ve Üzümlü Halk Eğitim Merkezi tarafından çeşitli kurslar düzenlenerek, yeni yaşamlarını kolaylaştıracak kazanımlar elde etmelerini sağlamak üzere girişimler başlatılmıştır (Erzincan Valiliği, 2015).

2.5.1. Toplu İskânın Son Gelenleri: Ukrayna'dan Gelen Ahıska Türkleri

Türk soyundan gelen ve Müslüman olan Ahıska Türklerinin, iskânlı göçmen statüsüyle ülkeye gelişleri ve yerleştirilmeleri esnasında ve sonrasındaki düzenlemeler ve uygulamalarla, Ukrayna'dan Üzümlü'ye yerleştirilen göçmenlerin, Türkiye'nin ev sahipliği yaptığı türlü göçmen gruplarına göre daha imtiyazlı bir konumda oldukları söylenebilir (Aktepe, Tekdere ve Gürbüz, 2017: 146).

Ahıska Türkleri, evlilikleri, sünnetleri, cenazeleri ve günlük yaşamlarındaki birçok alışkanlıkları İslami unsurlar taşıyan, Sünni Müslümanlardır. Üzümlü'ye gelmeden önce yaşadıkları ülkeler ve göç tecrübeleri nedeniyle İslam dininin yaşam tarzına ait ayrıntılı bilgiye sahip olmadıkları ve dini değerlerin pratiğinin farklı olduğu uygulamaların var olduğu söylenebilir.(Koyuncu ve Şimşek, 2020: 433) . Dilleri Türk dilinin Doğu Anadolu ağızlarının bir devamı niteliğindedir (Kahraman ve İbrahimov, 2013: 80; Demiray, 2012: 877). Ukrayna'dan gelen Ahıska Türklerinin, özellikle genç yaş grubu, Türk dilinde okuma ve yazmayı televizyon vasıtasıyla öğrenmişlerdir. Geleneksel tarım toplumunun özelliklerini taşıyan Ahıska Türkleri için “aile” birliği, kadının ekonominin içinde yer alması, akrabalar arası ilişkilerin güçlü yapısı, toplumda yaşa bağlı otorite ve saygının varlığı, toplumun öne çıkan nitelikleridir. Bu yönleriyle kendilerini üst kimlik olarak görme eğilimde oldukları söylenebilir (Aydın ve Kemahlı, 2017: 295-296).

Kültürel olarak Anadolu Türklerine çok yakın olmalarına rağmen, 1944'ten bu yana yaşadıkları göçlerin ve yaşadıkları ülkelerin yarattığı özellikleri de yadsınamaz. Ukrayna'daki Ahıska Türkleri, Ukrayna'daki halklar arasında ana dilini konuşma oranı en yüksek topluluk olmanın yanı sıra, kendilerini Müslüman ve Türk olarak tanımlayan, Türkiye'yi ana vatan olarak gören ve Türkiye'deki aile ve akrabaları ile kuvvetli bağları olan bir topluluktur (Aydingün, İ., 2017: 306). Erzincan'a gelen Ahıska Türklerinin çoğunlukla tarım, küçük zanaat ve atölye tipi işçilikle geçimlerini sağladıkları, gelenler arasında az sayıda öğretmen, hemşire, doktor, avukat gibi mesleklerden insanların da olduğu bilinmektedir Üzümlü'ye yerleşen Ahıska Türklerinin erkeklerin daha çok lise, kadınlarının ise ortaokul mezunu oldukları tespit edilmiştir (Orhan ve Coşkun, 2016: 45).

Ukrayna'dan gelen Ahıska Türkleri, gelmeden önceki son 26 yılı Ukrayna'da olmak üzere, Özbekistan, Rusya, Kazakistan, Azerbaycan gibi birçok ülke tecrübesine sahiptir. Yaşadıkları ülkelerde yerli halktan farklı olmaları, sürgün ve göç tecrübeleri Ahıska Türklerinin din, dil, etnik köken anlayışlarını ve bir arada yaşama davranışlarını kuvvetlendirdiği söylenebilir. Yaşa dayalı bir otoritenin hakim olduğu ataerkil bir toplum olan Ahıska Türklerinde “Aksakallılar”ın (kanaat önderleri), aile büyüklerinin ve sözlü kültürün bu kimliğin korunmasında önemli faktörler olduğu düşünülmektedir (Üren, 2015: 166; Cihan, 2009: 8). Ahıska Türklerinin kimliklerini koruduğu söylenebilirse de, bu göç yolculuğunun kendi kültürünü yarattığını da ifade etmek gerekir. Göç ile birlikte sosyal-politik birlik değişmekte, özellikle sosyal destek sistemlerinden yoksun

kalınmakta ve dini, kültürel, ekonomik, siyasal çevrenin değişimiyle kimliğin değişimi de söz konusu olmaktadır (Bhugra vd., 2005: 67, Aydın ve Kemahlı, 2017: 287). Bir başka ifadeyle, 1944-2022 yılları arasında Erzincan'da yaşayan bir Erzincanlı ile aynı yıllar arasında sürgün ile başlayan göç yolculuğunda beş ülke tecrübe etmiş bir Ahıskalı için, yaşam aynı şekilde işlememiştir. Bu bireylerin içinde bulunduğu sosyal yapının da aynı şekilde değişeceği düşünülemez. Dolayısıyla göçün bir toplum yarattığını söylemek mümkündür. Örneğin, yukarıda değinilen “aile birliği” Üzümlü’ye yerleşenler arasında bazı ekonomik nedenler ve gelinen ülke ile olan bağların koparılmaması isteği nedeniyle, zayıflamış görünmektedir. Ukrayna’daki topraklarını işletmeye devam etmek için, daha önce sahip olduğu işi terk etmemek ve daha fazla gelir elde etmek için ailelerin birçoğunun parçalı yaşadığı ifade edilmektedir. Bu durum bireylerin gündelik yaşamlarını etkilemektedir. Özellikle göçle gelen çocukların, sosyal adaptasyonları, okula uyumları ve okul başarılarını belirleyici bir faktör olarak değerlendirilmektedir (Bahar ve Yılmaz, 2018: 249).

1991 yılında Sovyetler Birliği’nin dağılmasıyla, 1944’den beri etnik sorunlarla mücadele eden, kimliğini koruma toplumsal davranışı gösteren Ahıska Türkleri için Türkiye’nin, göç edilecek öncelikli bir istikamet olduğu söylenebilir. Türk kimliğini muhafaza eden Ahıska Türkleri’nin, etnik kimlikleri nedeniyle 1921’den itibaren Sovyet rejimi altında yaşadıkları baskılar ve 1989 sonrasında Sovyet coğrafyasında artan milliyetçi eğilimlerin yarattığı toplumsal sorunlar göçün itici gücü olmuştur. Ahıska Türkleri, Türkiye’de etnik ayrımcılığa maruz kalmayacaklarını düşünerek, iyi bir yaşam sürmenin adresine, Türkiye’ye yönelmişlerdir (Aydingün, 2007: 341). Ayrıca Ahıska Türkleri için Türkiye, dönemedikleri Ahıska yurdunun, ana vatanlarının tarihsel ve duygusal bir merkezidir. Gazigil (2016) Türkiye’yi, vatansız ve devletsiz bir toplumun büyük vatani olarak ifade etmiş, Türkiye’ye göçü vatana dönüş olarak değerlendirmiştir (Gazigil, 2016: 11- 291).

Devletsiz ve dünyanın çeşitli coğrafyalarında yaşayan bir toplum olan Ahıska Türkleri, geleneksel bir arada yaşama eğilimlerinin yanı sıra örgütlenme özelliğiyle öne çıkmaktadır. Ahıska Türklerinin neredeyse yaşadıkları her ülkedeki örgütlü faaliyetleri, yaşadıkları coğrafyalardaki durumları ve ana vatan diasporasının uluslararası gündemdeki varlığını etkileyen önemli bir faktördür. Bu bağlamda özellikle 2015 yılındaki son iskânli göçün gerçekleşmesinde ve göç sonrasında göçmen topluluğun

Türkiye'nin kurumsal yapısına entegre olmasında önemli bir unsur olan Dünya Ahıska Türkleri Birliği (DATÜB)'ne değinmek gerekmektedir. DATÜB, 24 Mayıs 2010'da, Ahıska Türklerinin Türk oldukları tezi, ana vatan Ahıska'ya dönüş mücadelesini sürdürme ve toplumun yaşadıkları yerlerde gelişimini ve dayanışmasını sağlama amacıyla kurulmuştur (Üren, 2015: 185). DATÜB'ün, Ahıska Türklerinin ulusal bilincini, dini kimliğini ve kendi aralarındaki birliği güçlendirmek için sistematik yardım sağladığı söylenebilir (datub.eu). Özellikle 2015 yılındaki son iskânlı göç sürecinde ve göçle gelen toplumun temsilinde DATÜB aktif rol oynamaktadır. DATÜB, toplumun üyelerinin “vatandaşlık, ikamet, eğitim ve çalışma gibi sorunlarına çözüm bulmasına” yönelik faaliyetler gerçekleştirmektedir (DATÜB).

Çalışmanın göçmen Ahıska Türkleri ve onların göç hareketlerini göç literatürüne göre kavramsallaştırması şu şekildedir:

Çalışmada bundan sonra göç ve göçmen kavramları çalışmanın örneğini oluşturan 2015 yılında Ukrayna'dan Üzümlü'ye İskânlı Göç kapsamında gelen Ahıska Türkleri'ni işaret edecektir. Yukarıda kısa bir tarihi ve göç seyri verilen Ahıska Türkleri'nin göç hadisesinin, göçün hangi türüne gireceği tartışmalı bir konu olarak düşünülebilir. Bu nedenle bu çalışmanın Ahıska Türkleri'nin son yer değiştirme hareketini nasıl kavramsallaştırdığını ifade etmek gerekir.

2015 yılındaki yer değiştirme hareketinin Türk hukuk sistemine göre net bir yerde olduğu söylenebilir. 5543 sayılı İskân Kanuna göre “Göçmen: Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu hâlde Türkiye'ye gelip bu Kanun gereğince kabul olunanlardır”. 3835 sayılı Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskânına Dair Kanun ve 5543 sayılı İskân Kanunu kapsamında, 201/7668 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile gelen Ahıska Türkleri Türk hukuk sisteminde açıkça ifade edilen “göçmen” statüsünü tam olarak karşılamaktadır.

Türk hukuk sisteminde net karşılıkları olan bu yer değiştirme hareketi ve yer değiştirenler, göç literatüründeki kategorileştirme eğiliminin ortaya çıkardığı göç türleri kavramsal yelpazesinde bu kadar net bir şekilde karşılığını bulamayabilir. Buna rağmen çalışmada, bu göçe ve göçmene uluslararası literatürde karşılık gelen kavramsal çerçeve belirlenmiştir. Yakından uzağa göç hadiselerini ele almak gerekirse (Aydingün, 2007:

341; Demiray, 2012: 881; Aydıngün ve Aydıngün, 2014: 90-91; Aydıngün, 2017: 309-310)

- 2015 İskânlı Göç kapsamında Ukrayna’da meydana gelen iç çatışma ve savaştan etkilenen ve etkilenebilecek olan Ahıska Türklerinin, Ahıska Erzincan/Üzümlü ve Ahlat/Bitlis’e yerleştirilmeleri
- 1992 İskânlı Göç kapsamında Hatay ve Iğdır’a yerleşmeleri
- 1991’den bu yana serbest göç kapsamında Türkiye’nin Antalya, Bursa, İzmir, İstanbul, Ankara, Samsun, Ağrı, Muş gibi kentlere yerleşmeleri.
- 1991’den sonra dünyanın birkaç ülkesine yerleşmeleri.
- 1989’da sürgün edildikleri Özbekistan’da meydana gelen toplumsal çatışmalar nedeniyle tekrar sürgün edilerek, Rusya, Azerbaycan ve Ukrayna’ya, Sovyet hükümetinin belirlediği yerlere sürgün edilmeleri
- 1944 ana vatanlarından, zorla, bir gecede, geri gelecekleri kandırmacısıyla, yük trenlerine bindirilerek Özbekistan, Kırgızistan ve Kazakistan topraklarına sürgün edilmeleri.

1944’te yaşadıkları sürgünle göç yolculukları başlayan Ahıska Türkleri’nin, yer değiştirme hareketinin, “zorla yerinden edilme” olduğu, Sovyetler Birliği topraklarında belirlenen yerlere götürülmeleri nedeniyle de “ülke içinde zorla yerinden edilme” olduğu söylenebilir. Bu sürgün hareketinin insani haklar, nüfus politikaları kapsamında değerlendirmesi çalışmanın kapsamı dışında kaldığından burada tartışılmamaktadır.

1989 yılında, Özbekistan’da meydana gelen toplumsal kaos neticesinde, can kayıpları yaşanmış ve Ahıska Türkleri yeni bir sürgün ile yerlerinden edilmişlerdir. 1991 yılı sonrasında Sovyetlerin dağılması ile yer değiştirme hareketinin isteğe bağlı olduğu düşünülebilir. Fakat Ahıska Türkleri artık, yani 1944’den itibaren, etnik kimlikleri nedeniyle yaşadıkları zorla yerinden edilme tarihinin yarattığı bir toplum hâline gelmiştir. Bununla birlikte ana vatanları olan Gürcistan sınırlarındaki Ahıska bölgesine, taşıdıkları Ahıska Türkü kimlikleriyle birlikte yerleşmeleri mümkün olmamıştır. Bu geçmişle, bu toplumun göçleri 1992’den itibaren tercihen gerçekleşmiş görünse de, 1944’ten itibaren ortaya çıkan toplumsal ve siyasal bir gerçeğin sonucu olduğunu düşünmenin daha yerinde olacağı söylenebilir. İlk domino taşının devrilmesinin 1944 sürgünüyle başladığı

düşünüldüğünde, 1992 ve sonrası göçlerini bu zincirleme reaksiyonun parçaları olarak değerlendirmek mümkündür.

1991'den bu yana iskanlı ve serbest göçlerle Türkiye'ye yerleşen 100.000'i aşkın Ahıska Türkü bulunmaktadır. Özellikle 2015'deki toplu iskânlı göç değerlendirildiğinde, Ukrayna'dan Türkiye'ye bu göç hareketi için öncelikle 'dış göç/ ulusaşırı göç' demek doğru olacaktır. Ukrayna ile Rusya arasındaki gerginlikler ve bazı bölgelerdeki yaşanan iç çatışma ve nihayetinde 2022 Mart'ında Rus taarruzu ile başlayan savaş, bu göçün keyfi olmadığını gösterir niteliktedir. Özellikle bu savaş ile birlikte, Ukrayna'da yaşayan Ahıska Türkü kadın ve çocukların Türkiye Cumhuriyeti'nin organizasyonu ile Türkiye'ye/ Üzümlü'ye gelişleri, Ahıska Türkleri'nin Türkiye Cumhuriyeti güvencesini tercih etmelerini, bir tercih olsa da, 'zorunlu göç' kapsamında değerlendirilebilir olduğunu destekler.

2015 yılındaki göç 'kitlesele göç'tür. Göç kararı göç edenler bakımından değerlendirildiğinde ise; kanaat önderlerinin etkisi ile ailenin tamamının dahil olduğu, DATÜB'ün bu yöndeki çalışmaları ve T.C. Devletinin göç politikalarının ortak sonucu olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak, 2015 yılında, Ukrayna'dan gelen Ahıska Türkleri'nin göç literatüründeki kavramsal karşılığı 'göçmen', Türk hukuk literatüründeki karşılığı ise 'iskânlı göçmen'dir. İskânlı Göçmen statüsüyle gelen ve devlet tarafından belirlenen konutlara yerleştirilen Ahıska Türkleri, 'soydaşlık' hukukuyla, vatandaşlık statüsünü de kazanmaktadırlar. Birçoğu çifte vatandaş olan Ahıska Türkleri, ülkeye girmelerini takiben, "göçmen vatandaşlar" olarak, siyasal-toplumsal yapının bir aktörü olmaktadır.

2.5.2. İskânın Yeni Adresi: Üzümlü/Erzincan ve Üzümlü'nün Yerlileri

Çalışmanın örneklemini oluşturan Erzincan İli Üzümlü İlçesi, şehir merkezinin 20 km. doğusunda yer alır. Erzincan'ın ikinci küçük ilçesi olan Üzümlü, hem şehir merkezine yakınlığı hem de ilçenin ekonomik ve sosyal özellikleri nedeniyle yerlilerini ilçede barındıran bir özelliğindedir. Üzümlü ile il merkezi arasında mesafenin azlığı, ulaşım kolaylığı, yerlilerinin birçoğunun ilçede ikamete devam etmesi gibi nedenlerle Erzincan ve Üzümlü arasındaki etkileşim oldukça canlıdır. Üzümlü, 11.273 kişilik (2015 Kasım) nüfusuyla, Erzincan'ın en yüksek nüfusa sahip ilçesi görünümünde olsada ilçe merkezi

nüfusu 6.478 kişidir. Ahıska Türklerinin ilçeye yerleştirilmesinden sonra nüfusu 13.928'e (2022 Mart) ulaşmıştır. Kasım 2015 öncesinde kadın nüfusun oranı % 50,9'ken, 2022 Mart itibariyle % 49,3 olmuştur.

Üzümlü İlçesinin Üzümlü Merkez Belediyesi ve Altınbaşak Belediyesi olmak üzere iki belediye teşkilatı vardır. Üzümlü Merkez Belediyesi Ak Partili, Altınbaşak Belediyesi Cumhuriyet Halk Partili Belediye Başkanlarınca yönetilmektedir. Ukrayna'dan gelen Ahıska Türkleri, yeni yerleşim alanları olan Üzümlü Merkez Belediyesi sınırlarında yer alan dört farklı merkezde toplamda 595 hane olarak iskân edilmişlerdir. Yunusemre /Mimar Sinan Mahallesi (186 Hane), Fatih / Yavuz Selim Mahallesi (104 Hane), Geyikli/ Muhsin Yazıcıoğlu Mahallesi (145 Hane) ve Bayırbağ Köyünde (160 Hane) yer alan TOKİ konutlarına yerleştirilmişlerdir.

İskânlı göç, mekansal bir göç politikası alanıdır. Göçmenlerin yerleştirildikleri yerin seçiminin, demografik, ekonomik, toplumsal, siyasal politikalarla bağlantısı olduğu varsayılır. 2015'te Ukrayna'dan gelen Ahıska Türkünün bir kısmının Bitlis-Ahlat, büyük bir kısmının da Üzümlü'ye yerleştirilmelerinin görünürdeki nedenin kamunun elindeki TOKİ stoğuyla ilişkili olması ise düşündürücüdür. Osmanlı'dan devreden ve Cumhuriyetin entegre politika alanı olan göçün, mekansal politika alanının, yeni göçte ihmal edilmiş olduğu düşünülebilir (Demirel, 2021:55). Akpınar, TOKİ konutlarının boş kalmış olması durumunun Üzümlü'nün tercihinin görünen tek kriteri olması durumunu eleştirmekte ve sınırlı tarım arazisine sahip, ziraat ekonomisine dayalı, ekonomik büyüme kapasitesi zayıf Üzümlü'nün seçimi ile ilgili kaygılarını ifade etmektedir. Konutun varlığı pratik bir durum olsa da yaklaşık 6.500 nüfuslu bir yerleşim merkezine yaklaşık 3.000 kişilik (2.200' ü ilçe merkezinde 770'i köyde olmak üzere) göçmen grubun toplu yerleştirilmesi yapılırken, sosyal, ekonomik, kültürel ölçütlerin dikkate alınmamış olması durumunda, politika boşluğundan bahsedilebilir (Akpınar, 2016: 341).

Özer, Üzümlü'ye yerleştirilen göçmen grubun Türk kimliğini ve erken Cumhuriyetin göç ve nüfus politikasını referans alarak, yer seçimini yorumlamıştır. İskân mekânı olarak Üzümlü'nün tercih edilmesini, bu çalışmasında Özer, İsmet Paşa'nın Kürt Raporuna atıfla, bölgenin Kürtleşmesini önleyici tedbir olarak değerlendirir (Özer, 2019). İskânın yeri değerlendirilirken sadece Üzümlü değil aynı anda tercih edilen Ahlat ile birlikte değerlendirilirse daha doğru bir sonuca ulaşabilir. Ahıska Türklerinin Türkiye'ye

getirilişleri işlemlerinin başladığı zaman ele alındığında; Üzümlü ve Ahlat'ın ilk ortak özelliği, her iki ilçenin de boş TOKİ envanterine sahip olmasıdır. Ayrıca, her iki bölgenin de milliyetçi-muhafazakâr kimliğiyle öne çıktığı da söylenebilir. Siyasi seçimlerin sonuçlarına bakıldığında, seçmenin baskın şekilde Ak Parti tercihi değerlendirilmektedir. Her iskân kararını muhakkak kimlik siyasetine bağlamak gerekiyorsa (ki bu bizce zorlama bir sonuç olmaktadır), bölgenin kimliği ile değil, göçmenin kimliği ile ilgili bir yatırım olarak da değerlendirilebileceği söylenebilir. Tam burada, bilimsel çalışmaların tahmin ile temenni arasındaki ince çizgide olduğunu hatırlayarak bir değerlendirme yapmak gerekir. Bu şekilde düşünüldüğünde TOKİ konutlarından başka bir sebebin gerekçelenmediği söylenebilir. Bu yönüyle TOKİ uygulamalarının ve göç politikalarının kentin sosyal, ekonomik ve siyasal gelişimine etkisinin, hesap edilenin ötesinde olabileceği gerçeği değerlendirmeye değer görünmektedir.

Üzümlü toplumu muhafazakâr bir yapıya sahiptir. Özdemir'in, sözlü ve sosyal tarih çalışmasında yer alan anılar Üzümlü'nün muhafazakâr kimliğini teyit eder niteliktedir. Özellikle Zeki Bakan bir anısında, bir askerin dindar kimliği nedeniyle, askerliğini bitirebilsin diye, Erzincan'dan Üzümlü'ye gönderildiğinden bahseder. Üzümlü'ye gönderiliş nedeni Üzümlü'nün dindar yapısıdır (Özdemir, 2014: 238). Kahvelerde oyun oynamak yasaktır. Üzümlü'de kamusal alanda alkol tüketilmezken, alkolün satışı da yasaktır. Kadınları kamusal yaşamda görünür değillerdir. Kadınların ihram denilen geleneksel bir dış kıyafeti vardır. Günümüzde bu kıyafeti kullanan genç ve orta yaş kadınlar yok denecek kadar az olsa da, günümüzde kullanılan İslami giyimin yerlilerin geneline hakim olduğu söylenebilir.

Üzümlü milliyetçi dünya görüşünün baskın olduğu bir yerleşim yeridir. Özellikle 1970'lerin sonlarında ortaya çıkan sağ-sol ayrımında sağda yer alan, 1990'larda da teröre karşı aktif mücadele eden bir toplum davranışı vardır. Bununla birlikte Üzümlü insanında mikro milliyetçilik, bir başka deyişle Üzümlü milliyetçiliğinin de varlığından bahsedilebilir. Kısacası, Ciminli (Üzümlülü) olmak gurur verir. Çünkü Ciminli olmak dindar olmaktır, milliyetçi olmaktır, örfüne âdetine sahip çıkmaktır. Üzümlü insanının dikkat çekici bir özelliği de, ailelerin geçmişinde göç öyküsünün olmasıdır. Üzümlü, 1950'lerin sonu ve 1960'lar boyunca, başta Almanya olmak üzere Avrupa ülkelerine işçi göçünün menşe yerleşim yerlerindendir.

Üzümlü'nün en önemli geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Tarım toprağı verimlidir fakat tarım yapılabilecek arazi sınırlılığı ve bölgenin hava koşulları, tarımı ve hayvancılığı zorlu bir sektör hâline getirmektedir. İlçede daha ziyade aile toprakları ekilip biçilmektedir. Hatta ilçe nüfusunun büyük çoğunluğunun kamu kurumlarında memur ya da işçi statüsünde ücretli olarak çalışanlar olduklarını söylemek mümkündür. Bu veriler ışığında Üzümlü ekonomisinin büyüme kapasitesinin düşük olduğu söylenebilir (Akpınar, 2016: 341-342)

Üzümlülü kadın, kendi tarlasında, bağında, bahçesinde çalışır. Ama kadının ev dışında çalışması durumuna pek fazla rastlanmaz. Kadının ev dışında çalışmasına karşı olumsuz bir yargı hâkimdir. Bu durum, ataerkil ve geleneksel toplum yapısının, kadının çalışabileceğı iş imkânlarının azlığı, bazı çalışabilecek işlerin ise statüsünün düşük olması ve kadının kendi toprağında zaten üretimin içinde yer alıyor olması gibi durumların sonuçları olarak değerlendirilebilir (Alperen, 2010: 49-50).

Nüfusu 6500 olan bir yerleşim merkezine 2970 kişinin toplu iskânının, öncelikle nüfus oranına, yaş dağılımına, kadın-erkek dağılımına etki ettiği rahatlıkla söylenebilir. Toplum davranışlarına, toplum değerlerine ve toplumsal yapıya olan etkilerini tespit etmek için bilimsel çalışmalara ihtiyaç olsa da, Üzümlü'nün siyasal toplumsal yapısının değiştiğı ve değişeceği öngörülebilir. 2015 sonrası Üzümlü göç alan bir yerleşim merkezi, Üzümlü toplumu göçün etkilerinin izlenebildiğı bir toplum olmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

“GÖÇ-SOSYAL UYUM-AKTİF VATANDAŞLIK”

KAVRAMSAL KURAMSAL ÇERÇEVESİ

3.1. GÖÇ VE GÖÇMEN

Kadim bir mesele olan göç, ulus devletin var olması ile birlikte güvenlik ile insanlık arasında gelgitlere sebep olan; duruma, zamana, mekâna göre anlam değiştiren bir olguya dönüşmüştür. İlk bakışta bir yerden bir başka yere mekânsal bir değişiklik olarak görülen göç, aslında insanların anlam dünyalarında, kültürel dünyalarında, yaşam dünyalarında gerçekleşen bir değişimdir. Çünkü göç sadece fiziksel bir hareketlilik değildir. Birçok yapıda değişime neden olan psikolojik, toplumsal, iktisadi ve politik bir hareketliliklerdir.

Göç araştırma alanı çok yönlü bir alandır ve çoklu analiz seviyeleri sunar. Göç kuramlarında da genel olarak dört alanda farklı sorulara cevap aranmaya çalışıldığı söylenebilir: “Göçün kökenleri”, “göçmen akışlarının yönü ve sürekliliği”, “göçmen emeğinin kullanılması”, ve “göçmenlerin sosyo-kültürel uyumu” (Portes 2010; 1538-1539). Bu alanların her biri göçü, farklı seviyelerde ve farklı belirleyicilerle ele almış; birbirlerini tamamlayıcı nitelikte sonuçlara ulaşmıştır.

3.1.1. Göç ve Göçmen Kavramı

Göç, çok eski tarihlerden itibaren insanlık tarihinin seyrini şekillendirmede önemli bir hadisedir. İnsanları yer değiştirmeye yönelten başlıca nedenin ekonomik ve sosyal faktörler olduğu söylenebilir. Küresel göç eğilimlerinde ise daha ziyade siyasi istikrarsızlık ve çatışma etkili olmuştur. Bugün dünyanın birçok yerinde başat sorun alanı olarak değerlendirilen göç, farklı disiplinlerce farklı özellikleri ile ele alınmakta, kavramsal bir bulanıklık içermektedir. Fakat hangi disiplin olursa olsun, göç olgusunun değişmeyen karşılığı “yer değiştirme”dir.

Bu yer değiştirme eylemi özellikle ulus-devletin oluşumu ile birlikte sorun alanı olmuştur. Çünkü yer değiştirmelerin nihayetinde ülke topraklarının “el değiştirmesi” ihtimali tarihsel bir olgudur ve bu durum modern bilinçlenmenin siyasal özünü oluşturan ulus devlet inşası ve devamı açısından temel bir endişe kaynağıdır. Ulus-devlet mecrası

insanların bir arada, devlet çatısı altında güvenli bir şekilde yaşamasını sağlarken, devletin sürekliliğinin sağlanması da bir toplumsal güvenlik meselesi hâlini almıştır. Oysaki toplumsal güvenlik, sadece devletin devamlılığını sürdürme ile sağlanamamaktadır, toplumun kültürel bağlarının da devamını gerektirmektedir. Bu yönüyle çağdaş dünyanın korkularının eski çağlara göre büyüdüğü gerçeği ile göçün de bir gerçek olduğunun kabulü gerekmektedir.

Göç (migration), insanın tek başına veya topluluk hâlinde, zorunlu veya gönüllü olarak çeşitli sebeplerle yaşadığı yerin itici etkileri ile ya da hedeflediği yerin çekici etkileriyle yer değiştirmesi olarak tanımlanabilir. Bireyi ya da insan topluluklarını bu yer değiştirmeye hazır hâle getiren bu sebepler, insanlık tarihinin karşısına çıkan şartlara göre şekil almaktadır. Bugün, daha çok siyasi çatışmaların ve yaşam koşullarının yetersizliğinin sebep olduğunu söyleyebileceğimiz göç, kimi zaman bireysel ve her zaman insani bir olgu olduğu için de derinlemesine incelemeye muhtaçtır.

Türk Dil Kurumu (TDK) sözlülüğü göçü, “ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret” (TDK, 2022) olarak tanımlarken, Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ise “Süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların uluslararası bir sınırı geçerek veya bir Devlet içinde yer değiştirdiği nüfus hareketi” olarak tanımlar. Öyleyse, göç olayının gerçekleşmesi için, göç eden kişi bir mesafe katederek bir yerden başka bir yere hareket etmelidir ve bu yer değiştirme, ikametgâh değiştirme amacı ile yapılmış olmalıdır.

Göçmenlerin göç yolculuğu; giderek çoklu, karmaşık, parçalanmış ve sürekli değişen bir hâl alsa da; iç ve dış göç ayrımı varlığını korumaktadır. “İç göç (international migration)”; aynı devlet sınırları içinde, insanların geçici veya kalıcı ikametgâhın kurulmasını içeren yer değiştirme hareketi olarak tanımlanır. Devlet sınırları içinde yapılması iç göçü dış göçten ayıran yegâne unsurdur. Buna rağmen, iç göç/dış göç ayrımı farklı literatürler, kavramlar, yöntemler ve politika gündemleri ile yapılandırılmıştır. Çalışma boyunca göç terimi kullanılırken “dış göç (international migration)” kastedilecektir.

Göç bir eylem olarak ele alındığında bu eylemi gerçekleştiren birey de “göçmen (migrant)” olarak tanımlanabilir. Oysa ki, göç edenler farklı kategorilere tabi tutulmuş,

bu kategorileştirme ile muğlâk ve çoğu zaman yeniden tanımlamaya muhtaç birçok farklı kavram ortaya çıkmıştır. Göç ve göçmeni kategorileştirme gayretinin hem ulus-devletin ve modernitenin sonucu olduğu, hem de ülkelerin göç sorununa bakışını yansıttığı söylenebilir. Çalışma göç literatürüne ait kavramların karşılıklarını verirken, Uluslararası Göç Örgütü (IOM) Göç Terimleri Sözlüğü'nü referans almıştır.

Göçmen (Migrant) terimi tüm yer değiştirme biçimlerini kapsayan şemsiye bir kavram olarak ele alınmaktadır. Göçmen, vatandaşı olduğu ülkeden veya normal ikametgâhı olan ülkesinden çıktığı anda 'emmigrant', bir ülkeye göçmen olarak geldiğinde ise 'immigrant' kavramıyla karşılığını bulmaktadır. Göçmen, devletlerin kendi hukuk düzene göre verdikleri 'mülteci, sığınmacı, şartlı mülteci, kaçak göçmen... vb' gibi statülerin tamamını içerebilecek bir kategoridir, ancak aynı zamanda iş bulmak üzere veya eğitim almak için, aile birleşimi için veya yaşamlarını iyileştirmek için yer değiştiren insanları da içerebilir. Örneğin, ülkesini güvenlik sebebiyle terk eden ve başka bir ülkeye sığınan kişi sığınmacı olarak ifade edilmektedir. Can güvenliği nedeniyle ülkesini terk edip başka bir ülkeye sığınan ve BM'ye mültecilik başvurusunda bulunan kişi yani ilticacı, başvurusu kabul edildiğinde mülteci olmaktadır. Söz konusu terimler bir statüyü ifade etmektedir. IOM da mülteci, sığınmacı, ilticacı gibi ayrımı yapmadan 'migrant' terimini kullanmaktadır.

Çalışmanın örneğini teşkil eden göçmen grubun hukuki durumuna karşılık gelen "İskânlı Göçmen" statüsü, iç hukuk düzenlemelerinin bir sonucudur. İskânlı göç, devletin göç ve iskân politikalarını birlikte yapıp uyguladığı bir düzenleme ve uygulama alanıdır. Çalışmanın ele alınan örnek durumu "Üzümlü/Erzincan'a yerleştirilen İskânlı Göçmen" statüsüne karşılık geldiğinden, bu statünün hukuki karşılığı çalışmanın 2. Bölümünde ve 3. Bölümde göçün hukuksal boyutunu başlığında ele alınmıştır.

Çalışma boyunca kullanılacak dış göç olgusunu tamamlayan kavramlardan biri olan "ülke" merkezinde, göç olgusunun ortaya çıkardığı üç kavramın sınırlarını çizmek yerinde olacaktır. Bunlardan birincisi "varılan ülke-yerleşilen ülke", göç bağlamında, düzenli olarak mı yoksa düzensiz mi göç ettiklerine bakılmaksızın, bir kişi veya bir grup için belirleyici olan gidilen ülkeyi ifade etmektedir. İkincisi "terkedilen ülke- menşe ülkesi", göç bağlamında, düzenli veya düzensiz göç etmelerine bakılmaksızın, vatandaşlık ülkesi veya yurtdışına göç etmiş olan bir kişi veya grubun eski alışkanlığına

sahip olduğu ülkeyi tanımlamaktadır. Üçüncü olarak da “geçiş ülkesi” göç bağlamında, bir kişinin veya bir grubun bir varış ülkesine veya varış ülkesinden menşe ülkesine veya alışılmış ikametgâh ülkesine seyahat etmekte olduğu ülkedir.

Yukarıda, çalışmamız boyunca sıkça kullanılacak kavramlara açıklık getirmek ve sosyal bilimler için mümkün olduğunca sınırlı bir ifade zinciri oluşturmak adına kavram çeşitliliğinin içinden tez çalışmasıyla ilgili kavramların tanımlamaları ortaya konmuştur. Tabiidir ki göç bir tanım olmanın ötesinde olgudur; olaydır; hem sebep hem de sonuç içerir; toplumsal devinimler ile ortaya çıkar ve toplumsal devinimlere sebep olur (İçduygu ve Sirkeci, 1999: 267). Tüm dünyayı etkileyen bu sarsıcı hareket, her geçen gün daha çok ülke ve daha çok insanı etkisi altına almaktadır.

3.1.2. Göç Teorileri

Göç politikası hakkında kuramlaşmanın başlangıç noktası, uluslararası göçün toplumsal bir olgu olarak ayırt edilmesi ile başladığı söylenebilir. Dış göç, yalnızca bir yerden diğerine hareket etmeyi içermemektedir. Varlığını dünyanın örgütlenmesinden, genellikle “Westphalia Sistemi” (Westphalian System) olarak adlandırılan karşılıklı egemen devletlerin bir araya getirilmesine dayandırmaktadır. Bir kişinin bir devletin yetki alanından bir başkasının yetki alanına devredilmesi ve kapsayıcı bir siyasi toplulukta üyeliğın değişmesi ile sonuçlanmaktadır.

Modernite merkezli meseleler kapsamında göç sorununa dikkatleri yönelten ve gerçek anlamda bilimsel katkı sunan isimlerden birisi Ravenstein'dır ve onun “Göç Yasaları”nı konu edinen iki makalesi bu konunun temel referansları arasında kabul edilmektedir (Ravenstein, 1885; 1889). Ravenstein, göç hareketlerine ilişkin kanunlar ortaya koymuş, göçü kalkınmanın ayrılmaz bir parçası olarak görmüş ve göçün arkasında yatan asıl sebebin ekonomi olduğunu ileri sürmüştür. Göç yönünün ekonomik ve siyasal açıdan daha iyi yerlere doğru gerçekleştiğini iddia eden Ravenstein, daha sonraki teorilerin temelini oluşturması nedeniyle, alana büyük katkı sağlamıştır.

3.1.2.1. Neoklasik Göç Teorisi

Uluslararası göç hareketlerine yönelik kuramların “ekonomi” merkezinde geliştiğı söylenebilir. Göçün nedenlerini açıklamak üzere geliştirilen teori birinde göçün iş gücü

piyasasındaki dengesizliğin sonucu olarak bildirilmektedir (Lewis, 1966; 89-102). Uluslararası göç emek arz ve talebindeki uluslararası coğrafi farklar, göçün belirleyicisi olarak ileri sürülür (Ranis ve Fei, 1961; 533-538). Göç akımlarının yönünü beklenen kazançlardaki farklılığa ve bu farklılığın algılanmasına bağlamıştır (Harris ve Todaro, 1970). Bu teoriler, göçün yapısal belirleyicileri ile bireysel davranışların karmasından ortaya çıkmıştır. Göçün nedenlerini “ekonomik gelişme süreci” yle, göçün yönünü “ücret farklılıkları” yla açıklamışlardır. Bu yaklaşımın makro göç kuramının öncüleri olan Lewis, Todaro, Ranis ve Fei, göç hareketini ülkeler arasındaki ücret farklılıklarına dayandırmışlardır. Ülkeler arasındaki ücret farklılıkları kapandığında göç gerçekleşmeyecektir. Todaro ve Borjas ise Neoklasik yaklaşımın mikro göç kuramını geliştirerek, göç akımlarını bireyin ülkeler arasındaki ücret farklılıklarının birey tarafından algılanmasına ve bireyin göç maliyeti ile elde edilecek karı hesabına bağlamaktadır. Fayda maliyet analizi yapan birey isteyerek göç etmektedir. Dolayısıyla göç hem ekonomik hem de psikolojik bir süreç olarak nitelendirilmiştir (Todaro, 1969: 138-142).

Göçü üretim faktörü olan emeğin bir ülkeden bir başka ülkeye hareketi olarak açıklayan bu teori, göçün diğer sebepleri ve etkilerini ve sosyo-ekonomik ve sosyo-politik boyutunu değerlendirmemiştir (Güllüpcinar, 2002; 80). Göçü, makro düzeyde, işgücü arz ve talebindeki coğrafi farklılıklar ile açıklayan neoklasik iktisat teorisinin etkilerinin bilimsel düşüncelere ve dolayısıyla politikalara yansıdığı söylenebilir. (Bauer ve Zimmermann 1998: 95) Dünyanın çeşitli yerlerinde ekonomik düzeyde ortaya çıkan farklılıklar; düşük ücretli çalışanların, emek-fazlası bölgelerden yüksek ücretli bölgelere doğru harekete geçmesine neden olurken; sermayenin ters yönde hareketini tetiklenmesi beklenmektedir.

Neoklasik yaklaşım temel argüman olarak ücretlere odaklanmıştır. Bu yaklaşımı tersten okumak gerekirse; ülkeler arasında ücret farklılığının ortadan kalkması, göç hareketini de ortadan kaldıracaktır. Neoklasik teoride göçün merkezinde, faydasını maksimize etmek üzere göç eden birey yer almaktadır. Bu yaklaşım göç hareketini işgücü piyasası merkezinde açıklamış, göç kararı da beşeri yatırım olarak değerlendirilmiştir (Abadan-Unat, 2006; 23).

Neoklasik yaklaşım, ücret-göç ikilisindeki doğrusallığın her zaman geçerli olmadığını; hem ülkeler arasındaki ücret farkının derecesinin hem de ülke gelirin seviyesinin önemli olduğunu göstermiştir (Massey vd., 1993; 433). Ayrıca neoklasik göç yaklaşımı göçün göç veren ülkeye göre şekil alacağını ileri sürmektedir. Bu yaklaşıma göre göç veren ülke zenginleşme eğilimindeyse göç önce hızlanır. Çünkü göç maliyetli bir süreçtir ve bu maliyeti karşılama oranı da ülkenin zenginleşmesi ile birlikte artmaktadır. Ülke zenginleşmeye devam ettikçe de göç etme oranları azalmaktadır, göçün seyrini de değiştirebilir.

Diğer tüm şartların sabit kaldığı varsayıldığında göçmen birey için bazı ortak nitelikler de belirleyen bu yaklaşıma göre göç eden birey rasyoneldir, daha eğitimli ve niteliklidir (Borjas 1987: 542; Massey, 1993; 435). Aynı ölçülebilir becerilere sahip göçmenlerin yerleştikleri ülkelerde elde ettiği kazanımlarındaki farklılıkları ise menşee ülkelerindeki siyasi ve ekonomik koşullardaki değişikliklere bağlanmıştır. Bununla birlikte, bireyin yaşı arttıkça göç etme eğilimi azalmaktadır (Bauer ve Zimmermann 1999:15-16).

Neoklasik göç teorisi göçün nedenlerini azaltması; iş gücü piyasasını diğer tüm şartlardan uzak ele almış olması; göçmenleri ve göçmen toplumları tek tipleştirilmesi; göçün tarihin dışında durağan bir olgu olarak ele alması nedeniyle eleştiriye tabi tutulmuştur. Yerleşilen devletlerin etkilerini görmezden gelinmesi ise bu ülke politikalarının önemini ortadan kaldıran bir bakış sunmuştur. Massey vd. (1993), ücret farklılıkları ve göç akımları arasındaki doğrusal bir ilişkinin olduğunu ve fakat hiçbir zaman göç düzeylerinin en güçlü belirleyicisi olmadığını ileri sürmüşler (Massey vd. 1993:433-434) ve bireyi yer değiştirmek üzere harekete geçiren güdülere yoğunlaşılması gerektiği üzerinde durmuşlardır.

3.1.2.2. Yeni Göç Ekonomisi Teorisi

Yeni göç ekonomisi teorisi, neoklasik yaklaşımın bazı varsayımlarına tepki olarak ortaya çıkmıştır. Göç olgusuna yeni bir analiz düzeyi sunan bu yaklaşıma göre göç araştırmalarında analiz birimi olarak birey değil hane halkı alınmalıdır. Bu kuramcılar, göç araştırmalarının odağını bireysel bağımsızlıktan karşılıklı bağımlılığa kaydırmışlardır (Stark ve Bloom, 1985: 173-174). Yeni Göç Ekonomisi teorisyenleri, göç kararlarının

tüm diğer faktörlerden izole edilmiş bireysel aktörler tarafından değil, aileler ve hatta toplumun tümü gibi birbiriyle ilişkili birçok birey tarafından alındığını ileri sürmüşlerdir. Bu teori, göçmenlerin kararlarının da, ülkedeki koşullara göre şekillenen kapsamlı ve birbirine bağlı bir dizi faktörden etkilenen bir mekanizma olarak ele alınması gereğini vurgular.

Bu yaklaşıma göre, göçmen kararları tamamen bireysel faydaları maksimize eden hesaplamalara dayanmamaktadır. Bununla birlikte göçü sadece işgücü piyasasının şartlarıyla açıklamak mümkün değildir. Aslında göç, kredi, sigorta, sermaye ve işgücü piyasası gibi çeşitli pazarların başarısızlığına bir hane halkı tepkisidir (Massey vd. 1993; 436-437). Dolayısıyla, anlamlı ücret farklılıkları olmasa da göç devam edebilir; menşe ülkenin diğer piyasalarının durumu, hane halkının risk azaltma niyeti de göç kararını etkileyecektir. (Stark ve Taylor, 1991:1168). Menşe ülkelerin tüm piyasa alanlarında uyguladığı politikalar göçün belirleyicisi olabileceğinden, tüm piyasa mekanizmalarını düzenlemek yoluyla göçün yönlendirilmesi mümkündür.

Göçmen işçi talebi, hedef ülkedeki ücret şartlarından ziyade istihdam koşulları tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla göçmen işçilerin sayıca fazla olması düşük ücretin yegane nedeni değildir. Düşük ücret, o ülkenin tüm kurumsal faktörlerinin bir sonucudur. Bu teori sınırlı uygulanabilirliği nedeniyle eleştirilmiş ve saha çalışmalarında genel olarak tercih edilmemiştir (Taylor, 1999: 83).

3.1.2.3. Dünya Sistemleri Teorisi

Göçü küreselleşmenin bir fonksiyonu olarak gören ve göçün belirleyicilerini dünya pazarlarındaki yapısal değişime bağlayan Dünya Sistemleri Teorisi, ekonomilerin birbirlerine bağımlılığı kabulüne dayanmıştır (Wallerstein, 2011:130). Teori, sermaye ve emek hareketliliğini birbirine bağlı olarak ve bir madalyonun iki yüzü olarak sunar (De Haas, 2011; 231).

Göç, kaçınılmaz bir şekilde kapitalist gelişmede ortaya çıkan ve tarihsel olarak gözlenebilecek bozulmaların ve yer değiştirmelerin doğal bir büyümesi olarak değerlendirilmektedir. Küresel sahadaki politik ve ekonomik eşitsizliklerin etkisine odaklanan bu teori, göçün gelişmiş hedef ülkeye kazanç sağlarken menşe ülkenin kaybına yol açtığına vurgu yapmaktadır. Yani kapitalizm, kapitalist olmayan ülkelerde göç etmek

üzere hareket eden nüfus yaratmaktadır (Abadan-Unat, 2017:32). Bunun sonucunda menşe ülkenin sosyo-ekonomik koşullarını olumsuz yönde etkilenmekte, bu ülkeleri küresel pazarın bir aktörüne dönüştürmektedir. Kapitalist yatırımların yoğun olduğu ülkelerin çevresinde hareketli nüfus yaratırken, merkez ülke ile bağlantılar oluşturarak uluslararası göç akışları kaçınılmaz olarak üretilir. Bu akış geçmişteki sömürge güçleri ile eski sömürgeleri arasındaki erken dönemdeki kültürel, dilsel, idari, yatırım, ulaşım ve iletişim bağlantıları ile oluşmuştur (Massey vd., 1993; 447-448). Sömürgecilik varsayımlarına dayanan bu teori, göçü bireysel değil küresel ekonominin yapısından kaynaklanan bir olgu olarak değerlendirmektedir. Bu yönüyle de deneysel çalışmalarda kullanılamaması yönüyle eleştirilebilir.

3.1.2.4. Göç Sistemleri ve Göçmen Ağları Teorisi

Göçü uluslararası ilişkiler penceresinden ele alan, ekonomik ve siyasi temele dayandıran Göç Sistemleri Teorisinde; merkeze yerleştirdiği göç alan birkaç ülke ile göç veren ülkeler arasındaki göç sistemine vurgu yapılmaktadır. Merkez bölge ile çevre arasında coğrafi yakınlığı anlamlandırmayan bu teori, bu iki bölge arasında var olan tarihsel, ekonomik, siyasi ve askeri bağa odaklanmaktadır. Bir başka deyişle, göçmen protokolleri ortaya istikrarlı uluslararası bir göç sistemi çıkarmaktadır.

Göçmen Ağları Teorisi, ücret farklılıkları veya işe alım politikalarının varlığının sona ermesine rağmen göçün neden genellikle devam ettiğini açıklamaya yardımcı olmaktadır. Bu teoriye göre önceden göç edenlerle, göç etmemiş olanlar arasındaki menşe ülke ve göç edilen ülkedeki arkadaşlık, akrabalık gibi bağlar aracılığıyla kurulan ilişkiler uluslararası göç olasılığını artırır (Massey vd., 1993; 448-449). İlk göç eden ile daha sonra göç edenlerin maliyetinin eşit olamayacağını, ilişkiler ağına varlığının riski azaltacağı varsayımını ileri sürmektedir (Castles and Miller 2009:37-38). Diasporanın veya ağların mevcudiyeti, göçmenlerin kararlarını etkileme eğilimindedir (Beine vd., 2011: 38-39). Ağ teorisinin göç eden bir toplumlarda göç kalıplarının eşit olmama nedenlerini açıklamaya yardımcı olduğu söylenebilir.

Göçmen ağları teorisi temel olarak göçmenler ve göçmen olmayanlar arasındaki kişisel ilişkilere odaklanırken; göç sistemleri teorisi göçün toplumun tüm alanlarını yeniden yapılandığına vurgu yapmaktadır.

3.1.2.5. Ulus-Ötesi (Transnasyonel) Topluluk Teorisi

Uluslararası göçü menşe ülke ile göç edilen ülkeyi ilişkilendiren göçmen deneyimleriyle tanımlamaya çalışan bu teori, ulus ötesi yerlere ve toplumlara atıfta bulunur (Sirkeci, 2012; 353-354). Bu yönüyle, uluslararası göçü anlamanın bir yolu olan transnasyonalizmin, sürece ve sürekli harekete odaklandığı ifade edilebilir. 2000’den itibaren giderek artan küreselleşme ile birlikte, ulus-ötesi sosyal alanların varlığını kavramsallaştıran uluslararası göç teorisi içinde daha da geliştirilmiştir. Bu yaklaşımda hem menşe ülkenin, hem de yerleşilen ülkenin siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel ortamlarına aktif olarak katılan göçmenin varlığı vurgulanmaktadır (Burnley, 2016:78-83). Göçmen, menşe ülke, yerleşilen ülke ve hatta başka ülkelerin toplumları ile sürekli iletişim kurmaktadır. Bu durum da göç eğiliminin arttığı ifade edilir. Bu teori göç nedenlerini açıklamak yerine, göçmenlerin oluşturduğu ve ekonomik ve sosyal ilerleme arayışında siyasi sınırların ötesinde yoğun ağların ortaya çıkmasını önererek, ev sahibi toplumlara uyum tarzında yeni bir gerçeklik tanımlamaktadır. Ulus ötesi göç kavramlarının, “ulus ötesi” göçmenler arasındaki uyum biçimlerinin yanı sıra göçün menşe ülke ve göç alan ülke üzerindeki etkilerini anlamada önemli etkileri vardır. Bu yaklaşım günümüzde bir taraftan diaspora ve uyum paradigmalarından etkilenmekte ve diğer bir taraftan da diasporanın kurumsallaşmasına da yol açmaktadır.

Göçün kendine özgü yapısını oluşturan şartlar sadece bir yönüyle ele alındığında tek tip bir göç şeklinden söz edilemez. Fakat var olan göçlerin biçimsel değişimlerle devam edeceği öngörülebilir. Örneğin, 1960’da Almanya’ya işçi olarak göç eden birinin göç biçimi farklıyken, 20 yıl sonra bu göçmenin akrabalarından birkaçının Almanya’ya göç etmesi durumunda, göç biçiminin aynı olmadığı sonucuna ulaşılabılır.

3.1.3. Uluslararası Göçün Boyutları

Küresel ölçekte göçteki artış, uluslararası göçün ana eğilimlerini ve göçün belirleyicileri unsurlarını daha önemli hâle getirmiştir. Bu yönüyle değerlendirildiğinde göç, belli bir zaman sürecinde hem menşe ülkenin hem de hedef ülkenin gösterdiği değişimlerin ortaya çıkardığı özgün bir sonuç olarak görülebilir. Göçün bu şekilde kavramsallaştırılmasının, göç olgusunun bütününe algılanmasını kolaylaştıracağı düşünülebilir.

Modern devletlerin ortaya çıkması ile birlikte göç, siyasetin temel ilgi alanlarından biri hâline gelmiştir. Modern devletlerin oluşumuyla, birlikte önemi daha da artan nüfus, devletin çeşitli politika uygulamalarının kesiştiği bir konu olmuştur. Eğitim, istihdam, savunma ve ekonomi alanlarında devletin varlığını ve hizmetlerini sürdürmesi, çoğu zaman kendi nüfusunu tanımlaması ile mümkün olmuştur. Vatandaşlık kurumunun oluşması ile devlet; nüfusunu kontrol edebilme, yabancıların tanımı, yabancı politikaları, yerel hizmetler gibi birçok alanda vatandaşın tanımını yaparak bir dizi kural belirlemiştir.

Ulus-devletin oluşumu, göç hareketlerinin kontrol altına alınmasını, yeni göçün yönetimini, devletin yetki alanı hâline getirmiştir. 19. yüzyılda bir yandan ülkeye kimlerin gireceğine, giriş şartlarına ve/veya ikametne karar veren devletler yaygın bir uygulama olarak; bir yandan da kimlerin ülkenin dışına gönderileceğine de karar vererek nüfusu homojenize etme uygulamalarına girişmişlerdir. 20. yüzyıl boyunca da devam eden tarihsel bağların yönlendirdiği göç politikalarının, ulus yaratmak hedefine yöneldiği söylenebilir. Bu tarihsel bağın yön verdiği göç yolu her zaman ırk, dil, din ortak paydası yönünde hareket etmemiştir. Sömürge devletlerin vatandaşı olarak tanımlanan bireylerin, eski sömürgeci devlete doğru hareketini de tetiklemiştir (Haas vd. 2018:15-16).

Tarih boyunca menşe ülke ile hedef ülke arasındaki kalkınma farkı da göçün belirleyicisi olmuştur. Ülkeler arasındaki ekonomik fırsatlar, yaşam standartları, sosyal refah, ücret, gelir seviyesi farkları göçün hem itici hem de çekici etmenleri olmuştur. Küreselleşme ile birlikte göç üzerinde sosyal ağların belirleyici etkisi de artmış, önceden göç etmiş olanlarla birlikte hedef ülkedeki toplulukların göç yönünü belirlemesine daha çok neden olmuştur (Jones,2019:10-12).

Menşe ülkedeki belirsizlik, şiddet, iç gerilimler ve iktidarın otoriter uygulamalarına bağlı olarak da göçün zamanı ve yönü belirlenmiştir. Devletlerin politikaları da göçün hacmini, niteliğini ve yönünü şekillendirmiştir. Bir devletin göçü teşvik eden veya engelleyen politikalar yapıp yapmaması da göçün yönünü ve hacmini belirleyici etkiye sahiptir. Diğer bir yandan bu politikaların zaman zaman değişiklik göstermesi, sınırların açılması, piyasa şartlarına göre değişen göç politikaları nedeniyle, devlet göçün zamana göre dağılımını da etkileyen bir unsurdur. Aslında ülkeler arasındaki itici ve çekici faktörlerin neredeyse tamamı devletlerin yetki alanına girdiğinden, göçün belirleyicisi olarak devlet, ilk sıraya yerleştirilebilir. Tüm bu faktörler tek başına göçü

açıklamaya yetmemekte, insan ve onun davranışını etkileyen tüm unsurlar, tüm karmaşıklığıyla, burada da devreye girmektedir. Küreselleşme ile göçün belirleyenleri çeşitlilik kazanmıştır. Bu nedenle de ülkeler arasında göçün yönünün, hacminin, zamanının ve niteliğinin tek bir teoriyle açıklanamayacağı kabul edilmektedir.

Uluslararası göç, dünyadaki toplumların neredeyse tamamını yeniden şekillendiren bir gerçektir. Göçün küreselleşmesiyle, daha fazla ülke göç hareketlerinden aynı anda etkilenmekte, dünya üzerindeki birçok insan ve devlet göç olgusu üzerinden tanımlanmak zorunda kalmaktadır. Çünkü giderek daha fazla sayıda insan göç etmekte ve daha fazla devlet göç veren veya alan devlet olarak konumlanmaktadır. Uluslararası göç, hem menşe hem de hedef ülkelerde çok büyük ekonomik, sosyal ve kültürel etkiler yaratmaktadır. Göçün çok boyutlu doğası ve “sağlık, eğitim, sosyal refah, adalet, nüfus politikaları, toplumsal cinsiyet rolleri, sosyal koruma, istihdam, konut, kentleşme vb.”, birçok alanı kapsayan politika alanının varlığı; ekonomik gelişme, güvenlik, kültürel kimlik ve kültürel yaşam dâhil olmak üzere toplumun birçok farklı yönünü ilgilendirmektedir.

3.1.3.1. Ekonomik Boyut

Göçün ekonomik etkileri değişkendir. Varılan ülke de menşe ülke de göç ile kısa vadede veya uzun vadede değişen kazanç ya da kayıp noktasına varabilirler. Bu ülkeler için, özellikle göçmen işçilerin beceri seviyelerine göre, kimlerin hareket ettiğine, ülkenin gelişmişlik seviyesine, ülkedeki tüm piyasaların durumuna bağlı olarak göçün ekonomik etkileri değişebilir. Ekonomik boyutuyla göç, tek başına bir sorun alanı olarak değerlendirilemez. Göç eden bireylerin işgücü piyasasına uyumu gerçekleşmezse, göç beraberinde sorun alanları yaratır. Ekonomik alandaki oluşabilecek bu sorun; ücretleri, refahı, kent yaşamını, toplumsal güvenliği olumsuz yönde etkileyecektir. Bununla birlikte ülkelerin ekonomik faaliyetleri ve istihdam düzeyindeki farklılıklar da göç oranını, yönünü ve zamanını etkilemektedir (Massey, 2000;496-497).

Göç alan ülkenin ekonomisi, göç veren ülkenin ekonomisi ve özellikle de ülkeye gelen insan topluluğunun ekonomiye olan etkileri farklı göç şekilleri ile farklı değerlendirilecektir. Farklı göçmen kategorilerinin ekonomiye etkileri de farklı olabilmektedir. Nitelikli göçmenin, işçi göçmenin, mülteci olarak gelen göçmenin ekonomiye etkisi aynı zamanda ve aynı ülkeye göç etseler bile farklı olmaktadır.

Göçmenlerin istihdam piyasasını, yatırım piyasasını, tüketici olarak da mal ve hizmet üretim piyasasını etkiledikleri ifade edilebilir. Ülkelerin göç politikalarının da bu sonuçlara göre şekillendiği görülebilir. Örneğin Almanya’da, Suriye’den mülteci statüsünde başvuranlar arasında kabul etme durumu, mültecinin niteliğine göre değişmektedir (Aydın, 2017; 548).

Göç alan ülkenin ekonomisi de göçün ekonomik etkilerini belirlemektedir. Göçmen, gittiği ülkede istihdam edilebiliyorsa göçmenin varlığının kamu maliyesine olumlu katkı sağlayacağı söylenebilir. Bunun için, göç alan ülkenin göçmenin gerekli niteliğe ulaşması ve işgücü piyasasına katılımı için gereken uygulamaları yapmasının gerektiğini vurgulamak gerekir.

Göç veren gelişmekte olan ülkeler, eğitilmiş bireylerin göç etmeleri ile ortaya çıkan “beyin göçü”nden dolayı olumsuz bir dizi sonuçla karşılaşabilirler. Nitelikli insan sermayesinin kaybı olarak tanımlanabilecek bu durum, aynı şartlar devam ederse bu ülkeler için bir kader hâline dönüşebilir. Genellikle göç alan gelişmiş ülkeler için, göçten elde edilen olumlu ekonomik kazanımlar büyük ölçüde ucuz ve çalışmaya istekli işçilerin ekonomiye girişinin gerçekleşmesidir. Bu bağlamda, menşe ülke ve göç ettiği ülke için göçün yoksulluğun azalmasına katkıda bulunduğu ifade edilmektedir (Siddiqui, 2012; 28-29). Fakat yüksek hacimlerde ve kontrolsüz göç, gelişmiş ülkelerde de her zaman ekonomik kazanç yaratmayacaktır. Nitelikli olmayan ve çalışmaya istekli olmayan bireylerin göçünün, ülkede düşük gelirli kesimin hacmini büyüteceği ve ülkenin refah seviyesini düşüreceği düşünülmektedir. Bu nedenle gelişmiş ülkeler, göç konusuna kendi ekonomik kazanç sahaları olarak bakmakta, piyasanın değişen koşullarına göre göç yönetimini düzenlemektedir. Avrupa Birliği ülkelerinin bugün Suriyeli mültecilere bakışının, zaman zaman değişmesi hatta konunun birlik üyesi ülkeler arasında farklı uygulamalara ve çatışmalara sebep olmasının, altında yatan öncelikli neden ekonomik kaygılardır. Uluslararası kuruluşların göç ile ekonomik ve siyasal kalkınma arasında kurduğu bağın, uluslararası göç siyasetinin belirleyicisi olduğu söylenebilir (Güleç, 2015: 88).

3.1.3.2. Siyasal Boyut

Göç insanlık tarihinin bir gerçeği olarak varlığını şimdiye kadar sürdürmüştür ve gelecekte de sürdürmesi beklenmektedir. Göç olgusunun siyasal boyutunu devletler, kurumlar ve çıkar grupları düzeyinde okumak mümkündür. Ulusal çıkarları artırmak üzere hareket eden üniter aktör olarak devletler, uluslararası göçün merkezi aktörü olma özelliğini sürdürmektedir. İnsani güvenlikle devlet güvenliği arasındaki bir noktada yer alan göç olgusu, göçün siyasal boyutunun ehemmiyetini artırmaktadır (Freeman ve Kessler, 2008: 656-657).

Göç, sadece göç alan ülkenin değil göç veren ülkenin, transit ülkenin, göç hareketinin yaşandığı yere yakın olan ülkenin, göç için çekici nitelikler barındıran ülkenin de siyasetinin bir gerçeğidir. 21. yy da göçü daha önemli kılan şey, devletlerin artık daha fazla göçü yönetme eğiliminde olmasıdır. Göç hareketleri ülkelerin demografik yapısında daha fazla etnik çeşitlilik meydana getirmiştir. Ulus devletlerin çoğu etnik çoğulculuk gerçeğiyle yüzleşmek zorunda kalmıştır. Bununla birlikte, son iki yüzyıldaki milliyetçilik akımı, aşırı sağın yükselişi yeniden ulus devletin homojenlik iddialarını yarattığı, hatta bu iddiaları gerçekleştirecek uygulamalara giriştiği görülmüştür. Nazi Almanyası ve Yugoslavya örneklerinde olduğu gibi; soykırımlar, sürgünler, yerinden edilmeler yoluyla ulus devletin ideal nüfusuna ulaşılmasına çalışılmıştır. Günümüzde birçok ülke için göç, yeni bir demografik yapıyla mücadele etme anlamına gelmektedir. Bu etnik ve kültürel çeşitlilik, toplumsal çatışma alanı olarak belirlemekte ve birçok ülke tarafından devletin ihmal edemeyeceği bir sorun alanı olarak tanımlanmaktadır.

Göç toplum içerisinde çoğu kez yeni bir politik çatışma alanı olarak var olmaktadır. Bu çatışma alanı, içerisinde toplumsal bozulma, baskı ve şiddet potansiyeli taşımaktadır. Farklı etnik gruplar arasındaki karmaşık, sosyal ve kültürel etkileşimin gelecekte yeni insanlar doğurabileceği ve yeni toplum biçimlerinin temelini oluşturabileceği söylenebilir. Dolayısıyla siyasi katılımın etkinleştirilmesi göç alan ülkeler için hayati önem taşımaktadır. Gelecekteki göçün siyasal boyutunu da belirleyecek olan vatandaş, sınır ve göç politikaları olacaktır (Mosses, 2005; 69-70). Eğilimin hangi yöne olacağını anlamak ise göçün tüm boyutları ile değerlendirilmesi ile mümkün olacaktır. Devletlerin kültürel çeşitliliği önceleyerek siyasal katılım mekanizmasını bu yönde mi kurgulayacağı, homojen bir etnik yapıyı olumlayan bir

anlayışla asimilasyon odaklı siyasal mekanizma mı yapılandıracağı veya sosyal sermaye anlayışı ile sosyal uyumu geliştirecek bir yapı mı oluşturacağı göçün gelecekteki etkilerinin doğru değerlendirilebilmesi ile mümkündür. Devletler varlığını sürdürmek için bu önemli kavşakta politikalar üretmeye devam edeceklerdir (Vertovec, 2011; 248).

Çağımızda yaşanan küresel göç, devletlerarasındaki ilişkilerin önemli bir belirleyicisi olmuştur. Devletlerarasında kimi zaman çatışma alanı kimi zaman da iş birliği alanı olan göç olgusu; uluslararası ilişkileri belirleyen önemli faktörlerden biridir. Kimi zaman da göç bu arenanın tehdit unsuru olmaktadır (Gök, 2016: 70-71). Özellikle kitlesel göçlerin ortaya çıkardığı uluslararası toplumlar gerçeği, sosyal ağ ve diaspora ile bulunduğu bir yandan devletin güvenlik meselesine dönüşmekte, bir yandan da uluslararası sahada devletin gücünü azaltmaktadır.

Göç karşıtı eğilimlerin ve oluşumların artması ile göç, iç politikanın önemli bir siyasa alanı hâline gelmiştir. Seçim kampanyalarının ve hatta seçim sonuçlarının önemli bir belirleyicisi olarak değerlendirebileceğimiz göçün ve onun sürekli değişen etkilerinin, iç politikanın başat konularından birini oluşturduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca göç devletlerin ürettiği politikalar ile yönetilmekte, göçün yönü, hacmi, zamanı ve çeşitliliği devlet politikalarından etkilenmektedir. Karşılıklı bu bağ, göç olgusunun siyasal etkilerini de artırmaktadır.

3.1.3.3. Hukuksal Boyut

Dünyanın reddedilmez gerçeği olan göçün yönetim güçlüğü ile birlikte bir insanlık sorunu olarak var olması hukuksal düzenlemeleri de etkilemiş ve göçü Birleşmiş Milletler'in başat gündem konusu hâline getirmiştir. 1850-1914 yılları kitlesel göç deneyimlerinin yaşandığı dönemin etkileri, bugün birçok ülkenin nüfus kompozisyonlarında görülebilir. 19. yüzyılın sonlarında, ABD nüfusunun %15'ini İrlandalı ve İtalyan göçmenler, Rus ve Doğu Avrupalı Yahudiler, Çekler, Slovaklar, Polonyalılar ve Almanlar gibi Avrupalı ABD vatandaşları bu göç döneminin bir ürünüdür (O'Rourke, 2001: 26).

Uluslararası göç konusundaki uluslararası hukuksal çerçeve, göçmenlerin insan haklarını, göçmen işçilerin haklarını, mültecilerin korunmasına ilişkin düzenlemeleri içermektedir. Göçmen kaçakçılığı ve insan kaçakçılığı ile mücadele için oluşturulmuş

düzenlemeler de bu kapsamda ele alınmaktadır. Uluslararası göç hukukunun kapsamı oldukça geniştir. Göçe ilişkin ulusal ve uluslararası mevzuat ve milletlerarası örf ve adet hâline gelmiş kurallar da uluslararası göç hukuku kapsamındadır (Öktem, 2018: 16).

Uluslararası göç ve göçmen konusu temel insan hakları bağlamında ele alınması gereken bir konudur. Hukuksal çerçevede de bu yönüyle göçmenler, özellikle yasadışı göçmenler, insan hakları ihlalleriyle karşılaşma ihtimalleri yüksek ve savunmasız kesim olarak değerlendirilmektedir. Göçmen, dünya genelinde temel insan hakları hukuku çerçevesini çizen uluslararası metinler ve düzenlemelerin koruma altına altığı tüm insanlık içinde en savunmasız olan grup olarak nitelendirilebilir. Bu yönüyle tüm insan hakları düzenlemeleri göç süreci ve göçmen haklarını da kapsar (Avrupa Konseyi, 1953). Bununla birlikte göç, sadece uluslararası hukukun düzenleme alanında değildir. Bir politika alanı olarak göç, devletlerin iç hukuk düzenlemelerinin de konusudur.

1951 Sözleşmesi ve 1967 Protokolü mültecilerin statüsüne ilişkin ‘uluslararası mülteci koruması rejiminin temel unsurlarıdır. 1951 Cenevre Sözleşmesi, “mülteci” terimini tanımlar, mültecilerin haklarını ve devletlerin mültecileri korumaya ilişkin yasal zorunluluklarını belirler. Sözleşme, mülteci statüsüne sahip kişilerin sınır dışı edilmesine veya zorla iade edilmesine izin vermeyerek, “hiçbir mülteci, yaşamını veya özgürlüğünü tehdit edeceği bir ülkeye veya bölgeye hiçbir şekilde geri gönderilemez” kuralı uluslararası düzeyde mülteci koruma kurallarından en temelini oluşturur. Birleşmiş Milletler Antlaşması ve İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin temelini oluşturan Cenevre Sözleşmesi, Avrupa merkezli ve 1951 öncesi mültecileri kapsayan mülteci tanımı ile eleştirilir. Bununla birlikte sözleşmenin mültecilik konusuna uluslararası bir bakış açısı, mültecilik statüsüne ise asgari bir ölçüt kazandırdığı rahatlıkla söylenebilir.

Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolüyle, 1951 Sözleşmesinin uygulanma kapsamını genişleterek, herhangi bir coğrafi sınırlama olmaksızın, 1 Ocak 1951'den sonra mülteci olan kişiler de sözleşme kapsamına alınır. 2013 sonu itibarıyla, 1951 Sözleşmesi ve 1967 Protokolü, sırasıyla 144 ve 145 Birleşmiş Milletler Üye Devletleri tarafından onaylanır. Bu iki sözleşmeye taraf olan 147 devlet mülteci nüfusuna ev sahipliği yapmaya devam etmektedir. Türkiye ise 1951 Sözleşmesini 1961’de imzalamıştır.

Göçmenlerin kabul edilmesi her devletin kendi iç hukuku ile düzenlenir. Çalışmanın bu bölümünde Türk Hukukunun göç düzenlemelerine kısaca ele alınırken, çalışma konusu ile sınırlandırılarak “göç/muhaceret” düzenlemelerine değinilecektir. Dolayısıyla uluslararası konjonktürün gereğiyle zaman içinde geliştirilen “münferit yabancılar, mülteciler, iltica edenler, geçici koruma talep edenler”e ilişkin mevzuat çalışmanın dışında bırakılmıştır.

Türk Hukukunda “göç-muhaceret-immigration” 5543 Sayılı 19.09.2006 tarihli İskan Kanunu ile düzenlenmiştir. Bu Kanun Türk dış göç politikasının temelini oluşturur (İçduygu vd., 2009:124) . Yasada göçmen “Türk soyundan olan ve Türk kültürüne bağlı olanlar” arasında, “yerleşmek amacıyla” “tek başına veya toplu hâlde” Türkiye’ye gelen ve bu Kanun ile kabul olunanlar olarak tanımlanmaktadır (m.3. (d) bendi). Bu göçmenler de çeşitli özelliklere göre dört farklı şekilde tanımlanmıştır (RG. 26.09.2006-26301):

Devlet eliyle iskân edilmelerini istememek şartıyla yurda kabul edilenler, serbest göçmen (e) bendi); özel kanunlarla yurt dışından getirilen ve bu Kanun hükümlerine göre taşınmaz mal verilerek iskânları sağlananlar, iskânlı göçmen ((f) bendi); bir aile olarak gelenler, münferit göçmen ((g) bendi); iki ülke arasında yapılan anlaşmaya göre yurduza yerleşmek amacıyla toplu olarak gelen aileler, toplu göçmen ((ğ) bendi) olarak tanımlanmıştır.

3.1.3.4. Psiko-Sosyal Boyut

Göç, hem göçmenler için hem de ev sahibi bireyler için süratli bir değişim yaratır. Menşe ülkenin de yerleşilen ülkenin de sosyal, kültürel ve fiziksel yapısında bir dizi değişime yol açar. Göç eden bireyler, yaşadıkları değişim nedeniyle bir dizi zorlukla yüzleşirler. Bu yeni durumda bireyin yaşamını devam ettirirken sağlıklı olması esastır (Tuzcu ve Bademli, 2014: 64). Terk ettiği sosyo-kültürel durumdan daha iyi standartların olduğu yaşam olanaklarına ulaşması hâlinde göç, psiko-sosyal açıdan, göçmen bireyde olumlu sonuçlar ortaya çıkarabilirse de (Tuzcu ve Bademli, 2014: 58), göçün kendisi içinde birçok sorun alanını barındırdığından, göçün etkilerinin çok faktörlü incelenmeye ihtiyacı vardır.

Göçmen, geldiği ülkeye sadece bedenlen değil zihnen de kendini taşımaktadır. Göç öncesi yaşanan süreç, göç sırasında yaşanan süreç ve göç sonrasında yaşanan süreç

göçmeni derinden etkilemektedir. Özellikle zorla yerinden edilme ve zorunlu göç tecrübesini yaşayan göçmen bireyler için travma sonrası stres bozuklukları, kaçınma, uyum bozuklukları, yaygın anksiyete bozuklukları, depresyon gibi psikolojik problemler olasıdır (Çırakoğlu, 2018: 11; Çırakoğlu, 2003:20). Bununla birlikte göçmenin geçmişi ve göç olayı sırasında yaşadıkları sadece kendi ruh sağlığını değil, geldiği ülkeye uyum sürecini de belirlemektedir (Şahin, 2001: 63).

Göç eden bireyler ve topluluklar üzerinde göçün psiko-sosyal etkilerini de basitçe olumlu-olumsuz diye sonuçlandırmak doğru olmayacaktır. Fakat çoğu göçmen ve ailelerinin yaşamlarının, yerleşik toplum ve bireylere göre çok daha zor olduğu da bir gerçektir. Göç kararı, süreci, sonuçları tek başına stres kaynağıdır. İçinde barındırdığı belirsizlik ise bireylerin kaygısını artırıcı nitelik taşır.

Göç sonrası bireyin yaşadığı göçmenlik durumu bireyin dünyasında değişimlere sebep olur. Göçmenler, yabancılık, yalnızlık, boşluk, köksüzlük, özlem duygusu yaşayabilirler. Kaybettiği statüsü ve kimliği kişilik sorunlarına da neden olabilir. Göçmen kuşkucudur, herkese ve her şeye kızmaktadır, suçluluk hissetmektedir, kırgındır ve kırmaktadır (Şahin, 2001: 64). Göçmen bireyin sadece göçmen olmasının yarattığı bu psikoloji, sadece onu değil çevresini de etkilemektedir.

Göçün topluluklar üzerindeki etkilerini değerlendirirken de net bir “olumlu ya da olumsuz” sonuca ulaşmak mümkün değildir. Göç hem menşe ülkeye hem de yerleşilen ülkeye; zamana, şartlara, göçmen toplulukların niteliğine, ev sahibi toplumun niteliğine, gelişmişlik düzeyine, piyasa şartlarına bağlı olarak değişir. Aynı zamanda göç her iki ülkenin ekonomik, siyasal, kültürel ve tarihsel temellerinin bir karışımını gösterir.

Özellikle bireylerin kimlik oluşumu ve değişimi sürecini derinden etkileyen bu tür bir yer değiştirme; psikolojik, sosyolojik ve davranışsal açıdan önem arz etmektedir. Göçün kültürel, politik, ekonomik ve psikolojik etkileri birçok değişkenin; durumlar, zamanlar, toplumlar ve hatta bireyler arasında farklı sonuçlar doğuracağı gerçeği, araştırmaları sahaya yönlendirmiştir. Göç sürecinin psikososyal sonuçlarının kimileri açıkça gözlemlenebilirken, kimileri örtülü olarak ayrıntılara gizlenmiştir. Genel kurallar ortaya koymanın imkânsız olduğu bu alanda göçün psiko-sosyal etkileri her durumda kendine özgü olacaktır. Birey düzeyinde yaşanan bu sorunların üstesinden gelebilmek,

psikososyal meselenin yerel düzeyde, devlet düzeyinde ve uluslararası düzeyde ele alınması ile mümkündür (Hettige vd., 2012: 66).

3.2. SOSYAL UYUM

21. Yüzyılı göçler çağı olarak tanımlayan ve ev sahibi ülkeler için bir dizi zorluk ve endişenin de kaynağı olduğunu söyleyen yayınlar mevcuttur (Castles and Miller, 2009). Bu durum küresel göçün çok yönlü sonuçlarının, yaşanan bu çağın bazı sorunlarıyla örtüşmekte olduğunugösterir niteliktedir. Artan toplumsal çeşitlilik, çok kültürlü toplumların ortaya çıkışı, toplumsal bölünmeler, azalan güven ve artan huzursuzluk sosyal uyumun bir kurtarıcı olarak nitelendirilmesine yol açmıştır. Bu bakış, “sosyal uyum tehlike altında” çıkarımının bir yansıması olarak görülebilir. Sosyal uyumu kavramsallaştırma çabaları 20. yy bilim dünyasında belirginleşmiştir. Sosyal uyum, ortak değerlerin var olduğu toplumda insanların aynı topluluğa ait oldukları hissiyle ortak girişimlerde bulundukları, ortak avantajlar ve ortak zorluklarla bir arada oldukları bir toplumsal durum olarak ifade edilmektedir. (Maxwells, 1996: 13).

Sanayileşme ve kapitalizm ile bireyler, topluluklar ve toplumlar arasındaki refah seviyelerinde ortaya çıkan fark, sosyal ve ekonomik kutuplaşma sosyal uyumun tehdit altında olduğu düşüncesine kaynaklık eden bir durumdur (Şenses, 2001: 14-15). Modern zamanlardan önce de bireylerin, toplumların ve uygarlıkların refah seviyeleri arasında uçurumlar vardı elbette, fakat aynı zamanda farklı yaşamların bu zamanlar kadar görünür olduğu ve toplumun önemli bir bölümünün dışlandığı başka bir döneme daha tanıklık edilmediği söylenebilir (Karakaş, 2010: 5).

Bireyler, topluluklar ve uygarlıklar arasında farklılıklar artarken, aynı olmanın toplumun düzeni için iyi olduğuna dair genel kanı ise hâlâ hüküm sürmektedir. Sosyal uyuma yönelen ilgi ve özellikle sosyal uyumun tehlike altında olduğu vurgusu, çoğu kez politika yapıcılarının özgürlük ve hak kullanımını sınırlandırıcı politikalarına bir dayanak olmaya devam etmektedir (White, 2003: 56. ; Schiefer ve Van der Noll, 2017:581).

Sosyal uyum, bir tarafta dünya siyasetinde yükselen Sağ, diğer tarafta göç hareketleri sonucunda ortaya çıkan etnik ve kültürel çeşitliliğin nihayetinde ortaya çıkan gerginlik ve toplumsal çözümlere bir çare olarak görülmüştür. Bu yönüyle sosyal uyum hem sosyal bir model hem de politika modeli olarak nitelendirilmektedir (İçduygu ve

Özçürümez: 2020: 13). Sosyal uyum kavramı özellikle sosyoloji, siyaset bilimi ve psikoloji bilim alanlarında en çok çalışılan ve tartışılan konu olmaya aday niteliğindedir. Bilimsel çalışmalar kimi zaman bir gerçeği ortaya çıkarma, kimi zaman olabileceklere dair öngörüler sunma, kimi zaman politika yapıcıların politikalarını meşrulaştırma ve hatta kimi zamanda temennilerini toplum projeleri yoluyla gerçekleştirme işlevini yerine getirmektedir (Jansen, 2006: 189; İçduygu ve Özçürümez, 2020: 13; Üstel, 1999: 10). Çoğu zaman da bilimsel çalışmalar, yaraya üşüşen şifacı balıklar gibi, sosyo-politik sorunun olduğu konuya odaklanmaktadır.

Toplumların yapısını ve sosyal uyumun tehdit altında olup olmadığını anlamak için sosyal uyumun ne olduğuna dair fikir birliğine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışma, sosyal uyum kavramındaki kargaşayı sonlandırma iddiası ve amacında olmasa da, bu bölümde çalışma boyunca ‘sosyal uyum’ kavramı ile kastedilen çerçeveyi çizmeyi amaçlamaktadır.

Türkçe literatürde sosyal uyum kavramı çoğu zaman göç ile ilişkilendirilerek ele alınmış ve sosyal entegrasyon ile eş anlamda kullanılmıştır. Uluslararası literatürde “social cohesion” kavramı, Türkçe literatürde “sosyal uyum, entegrasyon, bütünleşme, kaynaşma, adaptasyon” olarak karşılığını bulmaktadır (İçduygu ve Özçürümez, 2020: 25). Bununla birlikte uluslararası literatürde ise social cohesion kavramının social integration kavramının yerine kullanımından vazgeçildiği söylenebilir. Uluslararası literatürde Sosyal Uyum kavramının belirginleşme ve belli bir anlam şemasına oturması süreçlerinin Türkçe’deki duruma kıyasla daha iyi seviyede olduğunu söylemek mümkündür.

İngilizcedeki ifadesi “social cohesion” olan kavram, bu çalışmada “sosyal uyum” olarak ifade edilecektir. İngilizce terimin karşısına “sosyal uyum ve toplumsal bütünleşme” kavramlarını eş zamanlı ve birbirini bütünleyen kavramlar olarak, birlikte kullanan çalışmalar bulunmaktadır (İçduygu ve Özçürümez, 2020). İçduygu ve Özçürümez’in bu kavramsallaştırmaları Türkçe literatürdeki karmaşaya bir çözüm niteliğindedir. Bu çalışma ise özellikle, yerel düzeyde ve bireyin davranışlarına, başka bir anlatımla “micro” düzeyde “social cohesion” mikro sosyal uyuma eğildiğinden, çalışmada bilinçli bir şekilde “sosyal uyum” kavramı tercih edilmiştir.

Topcu, göçmen kadınlar üzerine yürütülen çalışmada, göçmen kadınlara iş hayatı hakkında eğitim ve iş imkânı sunulmasına, sağlık ve sosyal yaşama dair bilgilendirmelerin yapılmasına, göç sonrasında karşılaşılan yeni duruma ayak uyduracak şekilde yaşamın içine alınmaları için gereken düzenlemelere ihtiyaç olduğunu tespit etmiştir. Çalışmanın bu tez için de dayanak oluşturacak sonucu ise, “toplumda aktif hâle gelerek uyumlu yaşamın mümkün olacağı” bilgisidir (Topcu, 2020: 112-116).

Sosyal uyum, modern zamanlarda kaybolmaya yüz tutmuşsa da, sosyal uyum bir topluluk veya toplum için istenen bir özellik olmaya devam ettiği söylenebilir (Jenson 1998). Fakat sosyal uyumun toplumlar için arzu edilen bir özellik olması, tanımlanmasını kolaylaştırmamaktadır. Özellikle göç çağına yaşandığı, çeşitliliğin toplumların çoğuna hızla yayıldığı bu zamanlar için sosyal uyum önemini bir kat daha artırmaktadır. Sosyal uyumun tanım birliğine ulaşmak kolay değilse de, özellikle göç alan bir toplumda, ne olmadığını söylemek biraz daha mümkün görünebilir. Sosyal uyum; tek sesli, tek yönlü, tek etnisiteli, tek ırklı, tek dilli, tek dinli, tek inançlı, vb. bir toplum demek değildir. Sosyal uyum çok düzeyli bir kavramdır. Dolayısıyla sosyal uyum, birey, grup, topluluk, toplum ve ülke düzeyinde ele alınabilir. Aynı zamanda sosyal uyum, çok boyutlu bir kavramdır; (Jenson 1998; Bernard 1999; Berger-Schmitt 2000). Bu karmaşıklığının yanı sıra sosyal uyumun ipuçları olarak nitelendirilebilecek göstergelere sahiptir. Çalışmanın bu kısmında bu özelliklerden yola çıkarak çalışma için kavramsal çerçeve çizilecektir.

Sosyal uyum kavramının bilim dünyasını ve politik dünyayı mutmain edecek tek bir tanımın olmayışı; kavramın bilimin, siyasetin, güvenliğin, ekonominin kesiştiği alanda yer almasına bağlanabilir. Çünkü bu kavram, toplumun merkez olduğu her konuyla ilintilendirilmiş ve istenildiği gibi kullanılabilmiş bir kavramdır. Akademik dünya homojen bir sosyal uyum anlayışı geliştirmemiştir. Bir politika alanı olarak sosyal uyum, sorun odaklı bir yaklaşıma maruz kalmıştır (Chan ve diğerleri, 2006: 274). Karşılaşılan yeni durumlar ve sorunların çözümü için, sosyal uyum çoğu kez bir aspirin işlevi görmüştür.

Uyumdan bahsedebilmek için farklılıkların var olması gerekir. Özellikle, göç olgusu bağlamında ele alındığında, sosyal uyum iki farklı (göçmen ve ev sahibi) toplum arasında devam eden etkileşim ile mümkün olur (Bolgün ve Uçan, 2020: 252). Göç ile birlikte farklı etnisite ve farklı kültürlerin bir araya geldiği toplumlar için, uyum artık

başat bir mesele hâline gelmiştir. Sosyal dünyada zıtlıkların birlikteliği durumu kullanılarak sosyal uyum kavramının kavramsal bulanıklığından kurtulabilmek mümkün olabilir. Topcu ve Büyükbeşe, çalışmalarında kullandıkları ‘uyum’ karşısına yerleştirdikleri ‘ayrımcılık’ kavramı sayesinde, kavramın içeriğinin belirginleşmesine katkı sağlamıştır (Topcu ve Büyükbeşe, 2020: 25). Sosyal uyumu göç bağlamında ele alan çalışmada, toplumsal uyumda çoklu aktörlerin etkisine ve sorumluluğuna vurgu yapılmıştır. Devlet, göçmen birey, ev sahibi birey, göçmen grup, ev sahibi grup, toplum... gibi çoklu aktörlerin varlığı ve etkisi göçün yönetim boyutuna götürmüş, sosyal uyumun tüm aktörlerin karşılıklı sorumluluğuna işaret edilmiştir (Topcu ve Büyükbeşe, 2020: 31). Topcu ve Büyükbeşe’nin, “göçmenler ve ev sahibi toplum arasındaki uyum sorunu ve uyumun makro ve mikro boyut ve göstergeleri analizi”ni gerçekleştirdikleri çalışmalarının, bu teze ilham veren sonucu, sosyal uyumda “yerel”in belirleyiciliğine yapılan vurgu olmuştur. Erdoğan da çalışmasında yerel düzeyde gerçekleştirilen uyum çalışmalarının ve yerel uyumun önemine vurgu yapmaktadır (Erdoğan vd., 2017: 92) .

3.2.1. Sosyal Uyumun Teorik Çerçevesi

Sosyal uyum kavramı literatürde çağdaş bir kavram olarak yer alsa da sosyal bilimlerin ilgi alanına giren diğer pek çok konu gibi, yeni bir olgu değildir. Örneğin, 14. yy.da İbni Haldun’un ileri sürdüğü “Asabiyet” kavramı ile sosyal uyum arasında ilginç bağlantılar kurmak mümkündür. Bir toplumun ortak yaşam ve ilkelerinin seviyesi ile o toplumun bütünlüğünün de göstergesi olarak sunulan asabiyet (Kayapınar, 2006: 87), işlevsel anlamıyla yorumlanır. Bu sosyal uyumun kavramsallaştırma yolculuğunun temel adımlarından biri olarak nitelendirilebilir. Asabiyyetin kaynağı sadece kan bağı değildir, birbirlerinin varlığından haberdar olan, irtibatlı olan insanların birbiri için endişelenmesi ve karşılıklı yardımlaşması da asabiyyetin kaynağı olabilir (İbni Haldun, 2015: 31-37; 270; 337). Ayrıca İbni Haldun’a göre bir kez toplum kurulduktan sonra, insan iradesinin rolü belirginleşir. İnsan iradesiyle bir araya gelir ve zorunlu bir biçimde toplumsal hayat dayanışmayı yaratır (Uludağ, 1999: 538-543). Birlikte yaşamanın ve hayatın koşullarının ortaya çıkardığı sosyal bağlar, sosyal uyuma dönüşür.

Sosyal uyum kavramını tanımlamanın tek bir yolu olmadığını ifade bazı çalışmalarda kavramın içeriğinin ne için kullanıldığına ve kim tarafından kullanıldığına bağlı olarak değişiklik gösterebileceği varsayılmıştır (Jenson, 1998: 17). Sosyal uyumu

“bireylerin kendilerini aynı topluluğa ait hissetmelerine yardımcı olan ve o topluluğa ait olarak tanımlanan tüm sosyal süreçler” olarak tanımlanmaktadır (Jenson, 1998, 5). Sosyal uyumun beş boyutunu sıralayarak, uyumlu bir toplumda kolektif kimliğe ve farklılıklara saygıya vurgu yapar. Jenson’a göre sosyal uyumun beş boyutu/bileşeni karşıtıyla ifade yer almaktadır (Jenson, 1998:15-17). Bu ifadeler:

- Aidiyet/izolasyon; paylaşılan değerlere ve kolektif bir kimliğin varlığına ya da yokluğuna atıfta bulunur.
- Ekonomik içirme/dışlama; bir ekonomik piyasada vatandaşların fırsat eşitliğini dikkate alır.
- Katılma/katılmama; toplum üyelerinin siyasi katılımı veya katılmamayı işaret eder.
- Tanınma/ret; farklılıklara karşı hoşgörü ve saygıyı ifade eder.
- Meşruluk/Gayrimeşruluk; çıkarları farklı bireyler arasında kurumların, özellikle devletin, arabulucu olarak toplumsal meşruluğuna odaklanır.

Chan, Jenson'un sosyal uyum boyutu olarak formüle ettiği dahil etme (2) ve tanıma (3) için sosyal uyumun bileşenleri değil, teşvik edici faktörleri olarak sunulabileceği eleştirisinde bulunur. Ayrıca Jenson'un kavramsallaştırmasında fırsat eşitliğinin sosyal uyumun inşası için bir koşul olarak ileri sürülmesini de eleştirir. İnsanlık tarihinde sayısız örneklerin bir toplumda eşitsizlik olduğu hâlde sosyal uyumun korunmasının mümkün olduğunu kanıtladığını savunur (Chan vd., 2006: 287).

Lackwood, toplumsal durumda iki ucu temsilen, bir uca sosyal uyum kavramını, diğer uca sosyal çözülme koyar. Bir kavramın zıttı bir kavram belirlemiş olması, terimin tanımlanmasını kolaylaştırmıştır. Sosyal uyum; belirli fonksiyonların yerine gelmesi bakımından toplumda aktörler arasındaki ilişkilerin az çok düzenli işlemlerini yani genel olarak ahenkli olma durumunu, sosyal çözülme ise ilişkilerdeki çatışma durumunu ifade eder. Sosyal uyum, gönüllü kuruluşlar, geleneksel normlar, akrabalık bağları gibi birincil ilişkilerin ve bağların uyumlu durumunu ifade eder (Lockwood, 1999: 67-68).

Berger-Schmitt, sosyal uyum teriminin net bir tanımını yapmadan, sosyal uyumu ortaya çıkaracak toplumsal hedefleri tasvir eder. Birinci hedef eşitsizliklerin ve sosyal dışlanmanın azaltılmasıdır. İkinci hedef de sosyal ilişkilerin, etkileşimlerin ve bağların

güçlendirilmesidir. Ona göre, eşitsizlik ve dışlanma azaltılırken, sosyal sermayenin artırılması durumunda sosyal uyumun inşası mümkün olacaktır (Berger-Schmitt, 2000).

Bernard, sosyal uyum kavramının akademik araştırmalarda, siyasete hizmet edecek şekilde değişken, bir yarı kavram olarak var olduğu eleştirisinde bulunur (Bernard, 1999:2). Bernard ve Jenson'un sınıflandırmasının boyutlarını genişleterek, sosyal uyumu iki temel eksenle tanımlar (Bernard, 1999; Jenson, 1998). Birincisi, faaliyet alanları (ekonomik-politik-sosyokültürel) içindeki sosyal bağlılık; ikincisi, sosyal ilişkilerin (tutumsal – davranışsal) doğasıdır. Bernard'a göre bu iki eksenin kesişiminde sosyal uyum kavramının altı boyutu bulunur (Bernard, 1999):

- Ekleme/dışlama (özellikle işgücü piyasasıyla ilgili olarak ortak bir pazar kapasitesi),
- Eşitlik/eşitsizlik (şanslarda eşitlik ve koşullarda eşitlik),
- Mensubiyet/izolasyon (ortak değerler, aynı topluluğa ait olma duyguları),
- Katılım/pasiflik (kamu işlerinin yönetimine katılım, üçüncü sektör),
- Kabul/ret (gerçeklerde ve ayrıca bir erdem olarak çoğulculuk, yani farklılıkların kabulü),
- Meşruiyet/gayrimeşruluk (arabulucu olarak hareket eden kamu ve özel kurumların sürdürülmesi, yani çeşitli kurumların insanları ve çıkarlarını ne kadar yeterli temsil ettiği).

Sosyal uyum kavramı için Jenson gibi boyutlar ortaya koyan başka çalışmalar da mevcuttur (Kearns ve Forrest, 2002). Kearns ve Forrest çalışmalarında, sosyal uyum terimin bileşenlerini şu şekilde ifade eder (Kearns ve Forrest, 2002):

- Ortak değerler ve yurttaşlık kültürü olarak sosyal uyum,
- Sosyal düzen ve sosyal kontrol olarak sosyal uyum,
- Sosyal dayanışmada artış ve servet eşitsizliklerinde düşüş olarak sosyal uyum,
- Sosyal ağlar ve sosyal sermaye olarak sosyal uyum,
- Mekâna bağlılık ve kimlik olarak sosyal uyum.

Chan, Bernard'ın tipolojisini genişleterek ele almıştır (Chan vd., 2006:290-298). Sosyal uyumun, bireylerin değil, bir grubun veya toplumun bir özelliği olduğunu ileri sürer. Bireysel düzeyde veriler kullanıldığında bile amaç farklı grupların sosyal uyumunu

tanımlamaktır. Sosyal uyum, insan yaşamının farklı alanlarında ve farklı sosyal ilişki türleri tarafından tanımlanan çok yönlü bir kavramdır. Aynı zamanda kavramın çok boyutlu olduğunu ve tek bir bileşik gösterge ile ölçülemeyeceğini varsayar (Bernard, 1999:17-18; Chan vd. 2006:290-298).

Sosyal uyumu farklı açıdan “sosyal uyum, güven, aidiyet duygusu, katılma ve yardım etme istekliliği ve bunların davranışsal tezahürlerini içeren bir dizi tutum ve normla karakterize edilen, toplum üyeleri arasındaki hem dikey hem de yatay etkileşimlerle ilgili bir durumdur” tanımlanmıştır (Chan, 2006: 290).

Bu çalışmada Chan, sosyal uyumun ana unsurlarını şöyle sıralar (Chan, 2006: 290):

- (1) Toplumun diğer üyelerine güvenebilir, yardım edebilir ve işbirliği yapabilirler; güvenin, işbirliğinin ve yardımlaşmanın olduğu toplumda birliktelik de vardır.
- (2) Ortak bir kimliği veya toplumlarına ait olma duygusunu paylaşırlar; sosyal uyumun toplumsal bütünlük düzeyi ile ilgili olduğu varsayımıyla kimlik ve aidiyet duygusunun sosyal uyumun vazgeçilmezidir.
- (3) (1) ve (2) deki öznel duygular nesnel davranışta kendini gösterir.

Cahn’ın sosyal uyumdan bahsedebilmek için ileri sürdüğü ön şartı vardır. Cahn, “ilk iki kıstas, mekânsal olarak belirli bir alanda tekrarlanan ilişkilerde okunursa sosyal uyum vardır” der. Anlık bir heyecanla, bir defaya mahsus yardım veya işbirliği eylemleri, kısa vadeli güven, evrensel insanlığın bir tezahürü olabileceğinden, sosyal uyumu oluşturmaz (Chan, 2006: 289). Üçüncü kıstasın çıktısı olarak da sosyal uyumun sadece insanların duyguları veya psikolojik durumları ile ilgili olmadığını; aidiyet, güven, işbirliği ve yardım gibi belirli eylemlerle de ilgili olduğunu ifade eder. Yani yardım etme isteği sosyal uyum için yeterli değildir, sosyal veya politik katılım yoluyla, fiilen, yardım edilmesi gerekmektedir (Chan, 2006: 290). Bu bağlamda, çalışma sosyal uyumun gündelik yaşam pratikleriyle şekillendiği varsayımıyla, ilişkisel boyut ile ilgilenmektedir. Çünkü aynı mekânı paylaşanlar arasında yani “mikro” düzeyde, insanlar arasında güven, değerlerin paylaşımı, fırsatların ve zorlukların paylaşımı olmadan sosyal uyumun varlığı mümkün değildir.

Chan, sosyal uyum kavramını belirginleştirmek için sosyal uyumun, sosyal sermayeden farkına odaklanır. Bu ayrımı tartışırken Putnam’ın sosyal sermayi “karşılıklı faydalar için koordinasyon ve işbirliğini kolaylaştıran ağlar, normlar ve güven gibi sosyal

organizasyonun özellikleri” olarak yaptığı tanımına (Putnam, 1993: 36) atıfta bulunur ve sosyal sermayenin varlığının sosyal uyumun varlığına delil olmayacağını iddia eder (Chan, 2006: 292). Ayrıca sosyal sermaye öncelikle birey ve grup seviyelerine odaklanırken, sosyal uyum toplumun genel durumu ile ilgilidir ve daha bütünseldir (Chan, 2006: 292).

Cahn, çalışmasında sosyal uyumun toplumsal değerlerin varlığı ile ilişkilendirilmesi durumuna da itiraz eder. Evrensel bir değer varlığını sosyal uyum için şart koşmaz. Sosyal uyum, yaşanan zamana göre toplumdaki topluma değişen bir takım değerlerle ilişkilendirilebilir. Fakat bu değerlerin sosyal uyumun tanımına dâhil edilmesini eleştirir. Çünkü Chan, sosyal uyumu kendi başına bir toplumsal değer olarak nitelendirir (Chan, 2006: 293).

Woolley, sosyal uyumun toplumların bir özelliği olduğunu, dolayısıyla doğası gereği 'sosyal' olduğunu vurgular (Woolley, 2016:3). Woolley, uyumlu bir toplumun üç şekilde tanımlanabileceğini ileri sürer. Ona göre, sosyal uyum, dışlanmanın olmaması, sosyal etkileşimin sıklığı ve paylaşılan değerler olarak yorumlanabilir (Woolley, 2016:3).

Sosyal uyum kavramsallaştırmasında üç durak olarak Jenson, Bernard ve Chan’ın çalışmalarının önemini vurgulamak gerekir (Jenson, 1998; Bernard, 1999; Chan, 2006). Bununla birlikte kavramın niteliği bize Chan’ın kavramsallaştırmasının da son durak olmadığını öğütler (Chan, 2006). Bu tezin, kavramsal çerçevesini Chan’ın çalışması (Chan, 2006) ve sosyal uyum anlayışını ise Topçu’nun çalışmaları (Topçu 2018; Topçu 2020) oluşturmaktadır.

Çalışmanın sosyal uyum yaklaşımının teorik yapısını oluşturan ana özellikler şu şekildedir:

- Sosyal uyum, bireylerin davranışlarında ortaya çıkar ama bireylerin değil, toplumların özelliğidir (Chan, 2006).
- Sosyal uyum, “mekânsal olarak belirli bir alanda tekrarlanan ilişkilerde” okunmalıdır Chan, 2006).
- Sosyal uyum içsel duyguların değil katılım yoluyla sosyal ve politik yaşam alanlarında sergilenen eylemlerde var olur. Bu durum sadece bilişsel değil, davranışsaldır (Chan, 2006).
- Sosyal uyum, ancak her türlü katılımın olduğu yerde var olabilir (Chan, 2006).

- Bireylerin çoklu kimlikleri vardır. Sosyal uyumun aidiyet boyutu çalışmada, en temel kimlik olan bir ülkenin vatandaşı olma, “vatandaşlık”, üzerine yoğunlaşacaktır.
- Sosyal uyumu toplumdaki bir kısım değerlerle ilişkilendirmek, incelenen toplumun incelenen zamandaki değerleri ile ilgili durumunu ortaya serer. Bu çalışmanın böyle bir niyeti yoktur (Chan, 2006).
- Sosyal uyum tek başına bir toplumsal değerdir, bu nedenle “göstergeler” üzerinden analiz edilmelidir (Topcu, 2020).
- Sosyal uyum çok boyutludur. Bu çalışma, (Chan, 2006 ve Bernard, 1999) (1) dahil etme/dışlama (özellikle işgücü piyasasıyla ilgili olarak ortak bir pazar kapasitesi); (2) eşitlik/eşitsizlik (şanslarda eşitlik ve koşullarda eşitlik); (3) aidiyet/izolasyon (ortak değerler, aynı topluluğa ait olma duyguları); (4) katılım/pasiflik (kamu işlerinin yönetimine katılım, üçüncü sektör); (5) kabul/red (gerçeklerde ve ayrıca bir erdem olarak çoğulculuk, yani farklılıkların kabulü); (6) meşruiyet/gayrimeşruluk (arabulucu olarak hareket eden kamu ve özel kurumların sürdürülmesi, yani çeşitli kurumların insanları ve çıkarlarını ne kadar yeterli temsil ettiği) boyutlarıyla sosyal uyumu analiz edecektir. Sosyal uyum, bireyin herhangi bir topluma ait olmasıyla başlayan karmaşık bir süreçtir. Ait olma, içirme, katılım ve tanınma deneyimlerini meşruiyet takip eder.
- Sosyal uyum, hem sosyal model hem de politika modelidir. Sosyal uyum kavramı, göç bağlamında toplumda ortaya çıkan toplumsal çözölmeyi oluşturabilen şartları ortadan kaldırmak, toplumsal bağı korumak veya inşa etmek üzere değerlendirilecektir (İçduygu ve Özçürümez, 2020: 13).

Çalışma yerel düzeyde hem grup içi, hem de gruplar arası etkileşimlere odaklanarak, göç ile sosyal uyum arasındaki hem kavramsal, hem de operasyonel bağlantıları keşfetmeye yarayan kapsamlı bir bakış sunmaktadır.

3.2.2. Sosyal Uyumun Mikro Göstergeleri

Göç olgusu ile ilişkili kavramlardan “uyum” kavramı; göç eden bireyler ile varılan ülkenin vatandaşları arasındaki karşılıklı politik, kültürel, ekonomik ve sosyal açıdan değişimini içermektedir. Uyum, varılan ülkenin bakışı ile tanımlanır; yani, göçmen

bireyin ya da topluluğun varılan ülkeye uyumundan söz edilir. Oysaki uyum karşılıklı bir değişim sürecidir. Varılan ülke göçmeni değiştirirken, göçmen de varılan ülkeyi değiştirmektedir ve bu süreçte uyum sağlanmaktadır. Bu yönüyle uyum için yapılan politikaların ulus kimlik tanımlamasıyla birebir ilişkili olduğu söylenebilir. Devlet politika alanlarıyla kendini tanımlamakta, göçmenin kim olduğunu belirlemekte ve böylece ötekinin uyumunun sınırlarını çizmektedir (Yıldırım ve Yürür, 2018: 22).

Sosyal uyum iki farklı seviyede analiz edilebilir. Sosyal uyumu okumak için başlangıç noktası olarak büyük ölçekli olaylar, sosyal yapı ve kurumları ele alarak, bunların bireylerin ve küçük grupların hayatına etkisine bakmak istenirse makro seviyede analiz gerçekleştirilmiş olacaktır. Olayların, kurumların ve yapıların toplum üzerindeki etkisini, farklı durumlarda toplumun nasıl tepki göstereceğini açıklama gayreti, araştırmacıyı işlevselci ve çatışmacı yaklaşımın izlerine götürebilir. Bu çalışma ise bireyler arasında aile, mahalle, okul gibi ortamlarda meydana gelen küçük çaplı, günlük iletişimin ortaya çıkardığı sonuçlarla ilgilenmektedir. Bir bireye bakarak sosyal etkileşimin yaşandığı küçük ilişkileri yorumlayıp, kurumlar, yapılar ve olaylar üzerindeki etkisini anlamak isteğiyle sosyal uyumu ayrıntılarda arama tercih edilmiştir. Bu tercih de araştırmacıyı sembolik etkileşimci anlayışa yönlendirebilir. Sembolik etkileşimcilik bireylere, olaylara verdiği öneme ve anlama odaklanır. Bireysel etkileşimlerin büyük resme, yani birey ve bireyler arasındaki etkileşimlerin sosyal uyuma etkisi yorumlanacaktır.

Çalışmada sosyal uyumun sosyal ilişkiler alanında gerçekleşen boyutu; “mikro sosyal uyum” kavramı ile yol alınacaktır. Mikro sosyal uyum, yaşamın siyasal ve sosyokültürel alanlarını kapsar. Bu yaşam alanı, belli bir mekânda birbirini tanıyan bireyler veya aktörler arasındaki sosyal ilişkiler içinde oluşur. Bu nedenle çalışma “birbirini tanıyan bireyler veya aktörler aynı mekânı paylaşan bireyler veya aktörler arasındaki sosyal ilişkiler” üzerine yoğunlaşmaktadır. Sosyal uyumun mikro göstergeleri, bireylerin değil, bir grubun veya toplumun özelliğini ortaya çıkarır (Jenson, 1998; Bernard, 1999; Berman ve Philips, 2004; Cahn, 2006; Dickes, 2008; Topcu, 2020).

Göç ekseninde sosyal uyumu değerlendirebilmenin yolunun, sosyal uyum göstergelerinin sistematik olarak izlenmesi ve ölçülmesinden geçeceği söylenebilir. Sosyal göstergeler, toplumun belirli bir bağlamdaki durumunun özetini sunabilir. Sosyal

değişikliklerin, sosyal sorunların, sosyal politikaların güncel etkilerinin bilgisini verebilir. Gelecekte doğması mümkün sosyal sorunlara ilişkin öngörü sunabilir ve çözüm önerileri geliştirmeyi sağlayabilir. Dolayısıyla sosyal göstergeler politika yapılmasına da yardım eder.

Güvenilir mikro sosyal uyum göstergeleri ile bireysel seviyeden ulusal seviyeye sosyal hayatın birçok alanında derinlemesine incelemeler yapılabilir. Bu farklı düzeylerdeki analizler göç alan bir toplumda sosyal uyumu sağlamak üzere politikaların tasarlanması, politika uygulamalarının sonuçlarının değerlendirilmesi ve gelecek politikalar için geri bildirimin sağlanmasını mümkün kılabilir.

Sosyal göstergeler, politikanın hem plan aşamasında hem de sonuçlarının değerlendirilmesi aşamasında anahtar rol oynar (Land, 2007:1). Sosyal göstergeler, aynı zamanda, sosyal dünyanın kavramsal karmaşasına bir çözüm getirebilir. Kavramlar, belirli bir bağlam ve zaman içindeki değişkenlere dönüştürülerek, sosyal yapı içinde konumlandırılmış olur. Bunun içinse göstergeler, basit olmalı, ölçülebilir olmalı ve bilgi iletimi özelliği taşımalıdır (SMI, 2019. 6-7). Özellikle sürece işaret eden ve dinamik olan kavramlar için göstergeler bir rehber niteliğindedir.

Sosyal dünyanın dinamik kavramlarından biri olan sosyal uyum kavramının konumlandırılması için “sosyal uyum göstergeleri” belirlenmiştir. Özellikle OECD, AB, HDRC (Kanada İnsan Araştırmaları) gibi örgütler uyum göstergeleri belirlemek üzere çalışmalar yaparak, sosyal uyum göstergeleri için bazı değişkenler belirlemişlerdir. Bunlar sosyal uyumun makro göstergeleridir. Özellikle MIPEX (Migration Integration Policy Index) aracılığıyla işgücü, siyasal katılım, ırkçılık, eğitim, sağlık, vatandaşlığa erişim, aile birleşimi ve ayrımcılıkla mücadele alanlarında 167 gösterge belirleyerek, Türkiye dahil 38 ülkenin göçmen entegrasyonunu sağlamaya yönelik politikalarını değerlendiren bir araç geliştirilmiştir (Topcu ve Büyükbeşe: 2020: 27). Bunlar genellikle göçmenleri entegre etmek için uygulanan politikaları ölçmek üzere geliştirilmiştir. Bu göstergeler kendi merkezinden göçe bakışının kısa bir özetini de sunar. Ele alınan mesele göçmenin geldiği topluma uyumdur. Bu hiyerarşik konumlama politikaların kapsamını da belirlemektedir. Oysaki sosyal uyum karşılıklı alışverişin bir eseridir. Dolayısıyla, mikro sosyal uyum göstergelerine ihtiyaç vardır ve bu göstergeler evrensel değildir. “O yüzden her ülke kendi mikro sosyal uyum göstergesini kendisi geliştirmelidir” (Topcu ve Büyükbeşe, 2020: 32).

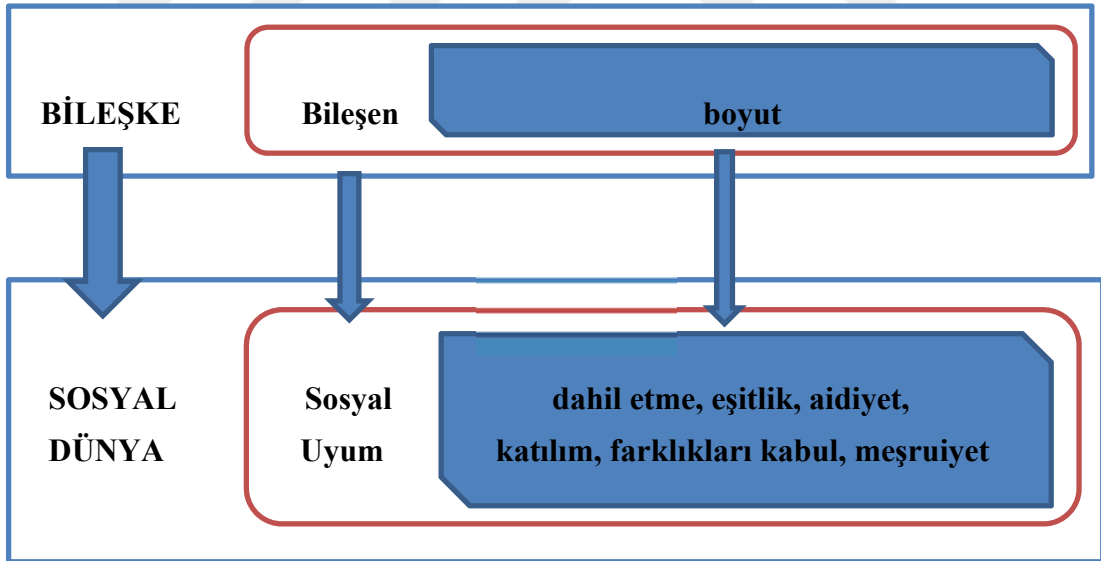
3.2.3. Sosyal Uyumun Boyutları

Bilim dünyasında özellikle 1990 sonrası sosyal uyumu ele alan çalışmalara gelindiğinde, sosyal uyum kavramını boyutlarından yola çıkarak ele aldıkları ve böylece; kavramın kullanılabilirliğini artırdıkları görülür. Sosyal uyumu, ekonomik, politik ve sosyal koşulların birlikte ve döngüsel etkisine bağlarlar.

Bu döngüsellik sosyal uyuma dair sebep-sonuç tartışmasına da bir bakış sunmuştur. Çalışmanın bu bölümünde “Sosyal Uyum (Social Cohesion)” kavramını çerçevelemek üzere, sosyal uyumun boyutları irdelenmeye çalışılacaktır.

Sosyal uyum, sosyal dünyanın özgün bir alanıdır. Bu özgün alanı, boyutlarından yola çıkarak açıklamaya çalışmadan önce, matematikten yardım alarak, kavramsallaştırma örgüsünü kurmak gerekirse:

Bileşkeyi oluşturan kuvvetlerin her biri bileşen. Boyut ise bileşen kapsamının formüle edilmiş parçalarıdır. Sosyal dünyayı oluşturan bileşenlerden biri olan sosyal uyum, sayılamayacak boyutlara sahiptir. Bu çalışma 6 boyut ile sınırlıdır.

Şekil 3.1. Sosyal Uyum Kavramsallaştırma Örgüsü

3.2.3.1. Dahil Etme/Dışlama

Sosyal uyumun boyutlarından dışlama/içerme boyutu, toplumsal bir süreç içinde, toplumun bir parçası olma durumunun (içerme) karşısında, topluma hâkim olan yaygın kitlenin dışında kalma (dışlanma) durumunu ifade ettiği söylenebilir. Dışlama ve içermenin etkileri birey üzerinde görülmektedir.

Dışlama, genellikle bireysel ve kolektif düzeylerde “sosyal uyum”un kopmasının dinamik bir süreci olarak tanımlanır (Silver 2015: 1). Dışlama, bir sosyal uyum sorunu oluşturur. Dışlama, belirli bir toplumun öngörülen işlerliğine bireyin tam katılımını ve sosyal rollerini yerine getirmesini engeller. İnsanın sosyal olma özelliği ve bir insanın tamamen toplumun dışında olmasının neredeyse imkânsızlığı nedeniyle dışlamanın/içermenin sınırlarını belirlemek kolay değildir (Balibar 2005: 27,32). Bununla beraber sosyal içerme, sosyal dışlanmayı mutlaka ortadan kaldırmaz. Ama bir sosyal yapıda dışlananların varlığını veya dâhil edilenlerin varlığını anlamak için, bir diğerine ihtiyaç vardır.

Önce, farklı olana karşı ayrımcılık (Topcu, 2020: 25), ardından dışlama başlar. Dışlama sabit bir durum değildir. Dışlananlar büyük olasılıkla uzun bir sosyal dışlanma döngüsünde yer alırlar. Bir yoksunluk dışlanmaya, bir dışlanma da bir dizi dışlanma silsilesine sebep olabilir. Mesela, eğitim fırsatı tanınmayan bir kız çocuğunun, bu yoksunluğunun sonucunda yalnızca eğitimden yoksun kalacağı düşünülemez. Eğitimden yoksun olması iş hayatına katılamamasına, sosyal ilişkilerden uzak kalmasına ve dışlanmasına neden olabilir. Bu durumun getirdiği sosyal ve ekonomik rol kayıpları ortaya çıkar. Nihayetinde bireyin kaynaklara veya fırsatlara erişimi bir kez daha kısıtlanmış olur. Yani bir yoksunluk dışlamayla sonuçlandığında, bu sonuç başka bir yoksunluğu beraberinde getirecektir. Bu kısır döngü, toplumda hızla yaygınlaşabilir.

Sosyal dışlanma kavramının kökleri, Durkheim’in işlevselci sosyal teorisinde yatar. Durkheim’in, tarım toplumundan sanayi toplumuna geçişle birlikte sarsılan toplumsal istikrar ve düzeni koruma yollarını formüle etme isteği, işbölümü ve uzmanlaşma vurgusu, onun teorisinde ister istemez dışlanma olgusunun içkin olduğu yorumuna yol açar. Durheim, sosyal eşitsizliğin varlığını ‘iş bölümü, ekonomik sorunlar, meslek gruplarının var oluşu ve devletin koruyucu rolü’ bağlamında ele alırken, aynı toplumun üyelerinde ortak vicdanın varlığına atıfta bulunmuştur (Aydın, 2014: 216). Sosyal

dışlanmanın karşısına toplumsal dayanışma, Durkheim'in yaklaşımında bu olumsuz toplumsallaşmaya karşı kullanılmaktadır (Topateş, 2009:119).

Sosyal dışlanma kavramı 1970'lerde Renee Lenoir tarafından Fransa'daki politika söyleminde belirgin bir şekilde yer aldı (Davies, 2014: 4). Lenoir, sosyal dışlanmayı ekonomik büyümenin sonuçlarından yararlanamama durumu olarak tanımlar. Dışlananların çoğu yoksul olsa bile, sosyal dışlanmanın bunun ötesinde gerçekleştiğini ileri sürer. Lenoir'e göre sosyal dışlanma, bireylerin siyasete katılmama, kötü sağlık ve gettolaşma gibi ana akım toplumdan ayrılmalarıyla gerçekleşmektedir. Kamu yatırımları, kaynakların yeniden dağıtımı ve demokratikleşme gibi önlemlerle dışlananları ana akım toplumla yeniden ilişkilendirerek sosyal kutuplaşma ile mücadele edilebileceğini savunur (Beland, 2007: 127).

Akademik dünyada ilk dışlananlar listesinde “fiziksel ve zihinsel engelliler, madde bağımlıları, suçlular, intihara meyilli olanlar, yaşlı sakatlar, istismara uğramış çocuklar, bekâr ebeveynler, çok sorunlu haneler, marjinaler, asosyaller ve sosyal uyumsuzlar” yer almıştır. Dışlama daha sonra Avrupa Birliği tarafından 1980'lerin sonlarında sosyal politikada anahtar bir kavram olarak kabul edilerek, yoksulluk kavramının yerine kullanılmıştır (Silver, 2015:4).

2010 sonrasında sosyal içermeyi sağlama sosyal dışlanmayı ortadan kaldırma Avrupa Birliği'nin öncelikli hedeflerinden biri olmuştur. AB, Gündem 2020 ile sosyal içermeyi tanımlayıp hedefler oluşturur. AB sosyal içermeyi, dışlanma riski altındakilerin ekonomik, sosyal, politik ve kültürel yaşama tam olarak katılmak için gerekli fırsatları ve kaynakları kazanmasını sağlayan ve refah standardına sahip olma süreci olarak tanımlar (Copeland ve Daly, 2012:280-284). İçerilenler, temel haklara, iş piyasasına ve kamu hizmetlerine erişim olanaklarına sahip olan; hayatlarını etkileyen kararlarda söz sahibi olan, yaşadıkları toplumda normal karşılananlardır. AB'nin uygulamalarına bakıldığında sosyal dışlanmayı ele alırken ekonomik boyutlara odaklanıldığı görülmektedir. Özellikle göçmenler ve göç politikaları söz konusu olduğunda, dışlamanın diğer boyutlarına değinilmemekte ve ulusal sınırların meselesi olarak nitelendirilmektedir (Silver, 2015: 4).

Sosyal dışlanmanın anlamını, dışlamanın meydana geldiği toplumun doğasına, o toplumun yapısına, ideolojik bağlamlara göre değiştiğini vurgulanır (Silver, 1994:539). Dışlama kavramının ele alınan bağlama göre anlam kazanacağını vurgular. Silver, “sosyal

dezavantaj çerçevesini ortaya koyarak, çoklu dezavantaj biçimlerini dışlama kavramıyla açıklar. Toplum modeline, ortaya çıkış sürecine ve nedenlerine göre sosyal dışlanmayı “dayanışma, uzmanlaşma ve tekelleşme” merkezinde açıklar.

Fransız Cumhuriyetçi düşüncesinden türetilen “dayanışma” paradigması dışlamayı, birey ile toplum arasındaki toplumsal bağın bozulmasına bağlar. Bu toplumu birbirine bağlayan değerler dışsal, ahlaki ve normatiftir (Silver, 1994:541). Böyle bir dayanışma dayanağını ötekinin varlığından alır. Bu dayanışmanın temelinde ötekinin dışlanması yatar (Çakır, 2002: 85). Sosyal dışlanmanın olduğu bir toplumda, bazı insanlar, toplumun ekonomik ve sosyal faydalarına tam katılım için yeterli fırsatlara sahip değilken; bu fırsatlara sahip olan diğerleri bu gücünden doğrudan ve dolaysız olarak yararlanmaktadır (Labonte, 2004: 117).

3.2.3.2. Aidiyet/İzolasyon

Sosyal uyumun bir boyutu olan aidiyetin çok boyutlu olduğu inkâr edilemez (Marshall ve Foster 2002, 186). Aidiyet süreci birçok faktörün etkileşimi ile birey düzeyinde gerçekleşir. Birey, doğduğu andan itibaren içinde bulunduğu sosyal, kültürel, ekonomik çevresi içinde kişisel konumunu etkinleştirilir. Tabiidir ki, birey bu konumlandırmayı tüm diğer faktörlerden arınmış bir boşlukta gerçekleştirmez. Başka bir deyişle bireyin kendini bir yere ait hissetmesi salt bir duygu değildir. Aidiyet duygusu, toplumsal pratikler ve söylemler eşliğinde gelişir. Yani, aidiyet önemli ölçüde siyasetin bir fonksiyonudur (Yuval-Davis vd. 2005: 526). Aidiyet, bir yere ait olma veya evde olma duygusu olmanın yanı sıra, sosyal içerme ve dışlanma biçimlerinin söylemsel kaynağı olarak kavramsallaştırılır (Yuval-Davis, 2006: 197).

Aidiyet, her şeyin hem kendisiyle hem de başka şeylerle olan ilişkisidir. Aidiyet, bir bütünü oluşturan öğelerin, kültürel, duygusal ve sembolik yönlerini bir arada düşünmeyi mümkün kılar (Sıcakkan ve Lithman, 2005:27). Aidiyet başkalarıyla birlikte olma, onlarla paylaşma ve o başkalarına bağlanma ile gerçekleşir. Bazıları tarafından anlamlı ve olumlu olmayan gündelik karşılaşmaların aidiyet için yeterli olmadığı düşünülse de, aslında aidiyet gündelik deneyimlerin yapılaşmış örüntüsüdür. Çünkü gündelik yaşamın olağanlığı içinde yakın çevremizle (biz- ilişkisi), çağdaşlarımızla

(onlar-ilişkisi) ve seleflerimizle / haleflerimizle de temas kurarız (Altunoğlu, 2009: 36-37).

Aidiyetin olduğu yerde, bireyin aynı anda ben ve biz olma hâli gerçekleşir. Birey hem kendine hem başkalarına inanır, güvenir ve aşinalık kazanır. Bireyin aidiyet hissinin geliştiği toplumda, kolektif bağ güçlenir. Böyle bir toplumda ortak hareket etme kabiliyeti gelişir ve her türlü katılım artar. Bireyde var olan bu aidiyet duygusu var olmaya devam ettiği sürece toplumdan ayrılamaz (Alptekin, 2011: 21). Ters bir durumda, yani aidiyetin olmaması hâlinde, birey kendini yalnızlaştırır. Birey, toplum hareketlerinde pasifleşir. Sadece başkalarına değil kendine güvenmez bir hâle gelir. Kendini toplumun nitelikli bir parçası olarak gören birey ise kendi kendini harekete geçirir.

Aidiyet iki yönlü bir süreçtir. Birey ile grup arasında karşılıklı işleyen bir harekettir. Birey diğerlerini kabul ederken, diğerlerinin de bireyi kabul etmesi gerekir. Aidiyet her iki hareketin, yani kabul etme ve kabul görme ile gerçekleşmiş olacaktır. Aidiyet gerçekleştiğinde bireylerin bir araya gelmesi, kalıcı ilişkiler kurması, gruplar oluşturmaları, sosyal bağlar kurması sağlanır. Aidiyet gerçekleşmediğinde, yalnızlık, tecrit, yabancılaşma, yerinden olma duygusu oluşur. Sosyal ilişkilerden ve bağlardan mahrum kalan birey, aidiyet için gereken kaynaklardan mahrum kalır. Sosyal bağların yokluğu bireyi izolasyon sürecine iter ve bireyin yaşam kalitesi algısı düşer (Bayram vd. 2012: 118-119).

3.2.3.3. Eşitlik/Eşitsizlik

Eşitlik hakkı insanların sadece insan olmaları nedeniyle sahip oldukları, insan onurunu koruma amacı içeren bir haktır. Eşitlik hakkı veya ayrımcılığa uğramama hakkı, bazılarının hariç tutulabileceği, hiyerarşik bir düzene tabi tutulabilecek bir hak değildir. Bu girişi yaparken, George Orwell'in Hayvan Çiftliği kitabında yer alan "Bütün hayvanlar eşittir! Ama bazıları daha eşittir!" cümlesi, zihnimizde yankılanmaktadır. Çalışmanın kapsamını aşacağından hangi hayvanların, hangi durumlarda, neden daha eşit olduklarına değinilmeyecektir. Fakat çeşitlilik ile eşitlik arasındaki gerilim ifade edilmeye çalışılacaktır. Gerilimin olduğu yerde sosyal uyumun aranmayacağı gerçeği ile "eşitlik" kavramının çalışma konusu dâhilinde sınırları çizilmeye çalışılacaktır.

Yaşamda eşitsizliklerin nasıl işlediğini düşünmek ve gerilimin nerelerde ortaya çıktığını keşfetmek bu karmaşık konuya biraz olsun ışık tutabilir. Eşitlik/eşitsizlik kurumsal düzeyde gerçekleşmektedir. Eşitsizlik, öncelikle ekonomik kaynaklarla ilişkilendirilmektedir. Bu bakış açısıyla yoksulluk ve eşitsizlik bir arada değerlendirilmiştir. Eşitsizlik mevzusunda, ekonomik kaynakların dışındaki diğer kaynakların genellikle yoksulluğun sonucu olarak ele alındığına yukarıda dışlanma başlığında değinilmiştir. Ayrımcılık söz konusu olduğunda genellikle yoksulluğun dışındaki kaynaklara daha önem verildiği söylenebilir. Fakat değişen dünya şartları, bilim insanların eşitsizliği daha geniş bir yelpazede ele alıp, heterojen yapısını değerlendirmeye yöneltmiştir.

Eşitsizliği anlamak insanın, sosyal bir varlık oluşundan kaynaklanan karmaşıklığı nedeniyle, zordur. İnsan sadece fiziki bir varlık olsaydı, belki de eşitsizliği tespit etmek, anlamak ve ortadan kaldırmak kolay olabilirdi. Bu yüzden eşitlik kavramı tartışılırken, eşitliğin varlığını ya da yokluğunu tartışmak yerine, ortaya çıkan gerilimin izlerini sürmek daha faydalı olabilir.

Eşitsizliğin yarattığı gerilimler bireyde, sosyal gruplarda, kurumlarda ve toplumda birçok soruna yol açabilir. Eşitsizlik bireyin sağlığına olumsuz etki edebilir. Eşitsizlik, bireyi sosyal yaşamdan uzaklaştırabilir, birey şiddete ve suça eğilimli hâle gelebilir (Braithwaite ve Braithwaite, 1980: 52; Hsieh, ve Pugh, 1993; Wilkinson, 2006: 714-715). Modern zamanların suç faaliyetlerinin sosyal faktörü olarak eşitsizlik, toplumsal yaşamı da aşındırır.

Eşitsizliğin yarattığı gerilimler nedeniyle yıpranan toplumlar, toplum olma niteliğini kaybederler. Artan gerilimler nedeniyle toplum, güven, aidiyet, yardımlaşma, sosyal ilişkiler ve onu topluluk yapan daha birçok unsurdan yoksun kalır. Sosyal sermaye ortadan kalkar, sosyal doku yıpranır ve sosyal uyum imkânsız hâle gelebilir (Elgar, 2014: 57).

Demokrasi teamülünde, eşitlik tartışmaları içinde en yaygın olan görüş fırsat eşitliğidir. Fırsat eşitliği toplumda var olan çeşitliğin toplumsal yaşamın içinde de devamını sağlar. Fırsat eşitliğinde, toplumsal kurumlara girme hakkının herkese tanınması anlayışı hâkimdir. Fırsat eşitliği, bireylere hem kaynaklara erişim hem de bu kaynaklardan yararlanma imkânı verir. Fırsat eşitliği sağlandığı takdirde bir yandan

bireylerde demokratik tutum gelişecek diğer yandan demokratik haklar yerleşecektir (Mete, 2009: 1).

3.2.3.4. Katılım/Pasiflik

Tezin bağlantı noktasını oluşturan “katılım” kavramı aktif vatandaşlık katılımı konusunda ayrıntıları ile ele alındığından, çalışmanın bu kısmında sosyal uyumun boyutu olma özelliği ile çerçevelendirilecektir.

İnsan siyasal bir varlıktır; siyasal topluluklar içinde yaşar (Kapani, 2019: 144). Dolayısıyla insanın her eylemi katılım içinde değerlendirilebilir. Katılım insan hayatının içinde, kimseyi dışarıda bırakmayan ortak bir eylemdir. Birey mutlaka hayatının herhangi bir anında katılmayı gerçekleştirir. Katılım, insan yaşamı için de toplum için merkezi bir öneme sahiptir. Katılım toplumsal ve sosyal, kültürel ve siyasi bağlamlarda gerçekleşir, dolayısıyla kurumsaldır. Katılım bireyi, toplumu, yaşanılan yeri, ülkeyi, dünyayı etkiler. Bu yönüyle katılım değişim ve dönüşümün önemli bir aracıdır ve bireyle toplum arasındaki ilişkiyi açıklar (Çukurçayır, 2008: 17). Katılım, özendirilebilir, teşvik edilebilir ama bireyler katılıma zorlanamaz. Katılım bireylerin istedikleri için gönüllü olarak gerçekleştirdikleri bir eylemdir. Katılımın içeriğinde elbette düşünce vardır ama sadece düşünce katılımı oluşturmaz. Katılım eylem gerektirir. Katılımın özünde kolektiflik vardır. Katılımda bir görüşle, bir hareketle veya bir grupla bağlantılık söz konusudur. Katılım amaçlı bir eylemdir. Bu bir araya getirerek katılım için, gönüllü, amaçlı bir eylemdir diyebiliriz (Chan vd., 2006: 283). Bunları duruma küçük bir örnek verebiliriz: Göçmen karşıtlarının protesto gösterisinde tesadüfen orada bulunan veya çalıştığı kurumun “katılım zorunludur” ifadesiyle biten bir yazıyla çağırıldığı bir eylemin içinde bulunan birey için, katılım gerçekleşmiş sayılmaz.

3.2.3.5. Kabul/Ret

Modern çağda, özellikle göç alan, toplulukların homojen bir yapıya sahip olması neredeyse imkânsızdır. Toplumsal çeşitliliğin sosyal bir gerçek olduğu kabulüne dayanan kabul/ret boyutu, toplumdaki farklılıklara saygıyı ve çeşitliliğe karşı hoşgörüyü ifade eder (Jenson, 1998: 16). Bir idealin iki hayali kavramı olan ‘saygı ve hoşgörü’nün ‘sabır’ ile başladığını, hakça muamele etme ile nihai hedefine ulaştığını söyleyebiliriz. Kabul

süreci, toplumda farklı inanç ve değerlere sahip insanların olabileceği ön kabulü ile başlar. Toplumdaki çeşitli gruplar arasında hoşgörü ve saygının oluşumu, önyargının azalmasıyla mümkündür. Bununla beraber farklı gruplar arasında güven, sevgi, saygı ve anlayış inşa edilebilirse, kişisel önyargıları ortadan kaldırabilir. Toplumda ırk, cinsiyet, etnisite, din, vatandaşlık, dil, kültür gibi farklılıkların kabulü, bunun ilk adımıdır. Bir birey diğerlerinin farklılıklarını kabul ettiğine ve katkılarını takdir ettiğine dair bir tutuma varırsa, farklılıklara saygının varlığından söz edilebilir. Burada kullanılan saygı, diğerlerinin varlığını ve farklı olduklarını kabul etme olarak çerçevelendirilebilir.

Çeşitlilik, bölünme ve çatışma her yerde ve durumda mevcut olduğundan, çoğulculuğa yönelme kaçınılmaz olur. Hegemonik bir rejim, özerkliği baskılayabilir ve çatışmaların oluşmasını engellenirken, farklılıklar azaltılabilir. Demokratik bir rejimde ise siyasi ve toplumsal yaşam çoğulculuğa yönelebilir. Söz konusu çeşitlilik olduğunda farklılıkların tanınmasının yapısal bir mesele olduğu, çatışma yönetiminde öncelikle politika uygulamalarının etkili olduğu düşünülebilir. Çeşitliliğin var olduğu bir ülkede, farklılıkları reddetme ve tam bir oydaşma varsa, o ülke yaşanabilir bir ülke olmaktan çıkacaktır (Dahl, 1978: 191-199). Sosyal uyumu sürdürmek, farklılıkların tanınması ve çok çeşitli insanların, toplumların, kültürlerin bir araya gelebileceği daha fazla fırsatın yaratılması ile mümkündür (Jenson, 1998: 16). Bu nedenle, çeşitliliğin hem bir erdem olarak sivil toplumda hem de bir politika olarak yasa ve uygulamalarda temellendirilmesi gerekir (Faist, 2009: 173).

3.2.3.6. Meşruluk/Gayrimeşruluk

Meşruiyete karşı gayri meşruluk boyutu, farklı çıkarlara sahip bireyler arasında arabulucular olarak başlıca siyasi ve sosyal kurumların – özellikle de devletin – meşruiyetinin korunmasına atıfta bulunur (Jenson, 1998: 16-17).

Çeşitliliğin olduğu bir toplumun değer çatışmalarına rağmen bir arada yaşaması için arabuluculuk müessesesinin var olması gerekmektedir. Bu nedenle, sosyal uyumun gerçekleşmesinde kurumların özellikle de kamu kurumlarının çatışma yönetimindeki etkin ve kapsayıcı rolü reddedilemez. Şimdiye kadar açıklamaya çalıştığımız sosyal uyumun beş boyutunun siyasal-toplumsal bir gerçeğe dönüşmesi “meşruluk” boyutuyla tamamlanmaktadır. Sosyal uyum kolektif bir inşanın ürünüdür. Bu inşa sürecinde;

hükümet organları, yerel yönetim organları, siyasi partiler, sivil toplum kuruluşları da dâhil olmak üzere tüm kurumlar, bireyler arasındaki bağlantıları sağlar. Bu nedenle, sosyal uyum, bir dereceye kadar, arabulucu olarak hareket eden ve arabuluculuğun oluşabileceği alanları koruyan bu kamu ve özel kurumların meşruiyetini korumasına bağlıdır (Jenson, 1998: 32).

Bir siyasal sistemin, kurumun, siyasi partinin, sivil toplum örgütünün meşruluğu sorunu, hukukun sınırlarını aşan bir sorundur. Yürürlükteki hukuk kurallarına uygun olarak var olan ve varlığını sürdüren bir sistem, kurum ya da örgüt, sosyolojik ve politik açıdan meşru olmayabilir (Kapani, 2019: 92). Meşruluk, , “bir varlığın (sistem, kurum, yönetim, lider) eylemlerinin sosyal olarak inşa edilmiş bazı normlar, değerler, inançlar ve tanımlar sistemi içinde arzu edilir ve uygun olduğuna dair yaygın bir algı veya hâkim bir inanç” olarak tanımlanabilir (Kapani, 2019: 92; Suchman, 1995: 573-574).

Şekil 3.2. Çalışma Kapsamına Değerlendirilen Sosyal Uyum Boyutları

Şekil 3.2’de ifade edilen sosyal uyum boyutlarından kabul, içerme ve aidiyet sosyal ilişkilerle toplumsal bağlamda; meşruluk, katılım ve eşitlik kurumsal ilişkilerde siyasal bağlamda gerçekleşir.

Bu boyutların yönsüz bir döngü ile şekillendirilmesi tesadüfi değildir. Boyutların her biri diğerini etkiler, birden fazla boyut bir araya gelip bir boyutu etkiler veya bir boyut birden fazla boyutu etkiler. Ayrıca sosyal uyumu boyutları sadece bunlar olmayabilir.

Siyasal-toplumsal bir kavramın sınırını belirlemek çoğu kez mümkün değildir. Buradaki sınır çalışmanın kavramsal çerçevesini ifade etmektedir.

3.3. AKTİF VATANDAŞLIK

Sosyal gerçeklerin karmaşık olma niteliği aktif vatandaşlık kavramında da karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmada aktif vatandaşlık kavramını bir kaba sığdırma, basite indirgeme, tek bir tanımda birleştirme gibi bir gaye güdülmemektedir. Çalışmanın bu kısmında, tez kapsamında aktif vatandaşlık kavramının ele alınış amacı ve kullanım çerçevesi belirtilmeye çalışılacaktır.

3.3.1. Vatandaşlık Kavramı

Vatandaş, bir ülkede doğum veya vatandaşlığa geçiş yoluyla yasal, siyasi, sosyal ve kültürel olarak tam katılım haklarına sahip olan ve bu hakların karşısında çeşitli yükümlülükleri olan kişidir (Turner, 2006: 682). Vatandaşlık, modern döneme ait bir kavram olsa da, modern devletten önce de var olan bir olgudur. Antik Yunan ve Roma'nın klasik dünyasında şehirde yaşamının ortaya çıkardığı yükümlülükleri ve bu yükümlülüklerin yerine getirilmesiyle bireye tanınan hakları ifade ettiği söylenebilir. Vatandaşlık, tarihsel olarak ve dolayısıyla etimolojik olarak Antik Yunan şehir devletinin üyesi olma durumuna karşılık gelen "citizen" kelimesine dayanır. Şehir devletinin gelişimi ile bağlantılı olarak ortaya çıkan vatandaşlık kavramının tartışılma ve tanımlanma gayreti tarih boyunca devam etmiştir. Vatandaşlık kavramı en geniş manada siyasi bir topluma mensubiyeti ifade etmektedir. Bununla birlikte kavram literatürde farklı şekillerde kullanılmaktadır. Kadioğlu, vatandaşlığın literatürdeki kullanımının dört şeklini ve bu kullanımlara göre vatandaşlık kavramının anlamını kategorileştirmiştir (Kadioğlu, 2006: 21-30).

Ulusal kimlik veya milliyet olarak vatandaşlık: Modern toplumun ve ulus-devletin ortaya çıkışının sonuçlarından biri, bireyin var olabilmesinin ulus devletin üyesi olması şartına bağlanmasıdır. Bu yönüyle vatandaş kavramı, ulusal bir kimliğe işaret eder. Bir devlette hukuken var olan halk, eğitim yoluyla, ulusal kimlik bilincine eriştiğinde vatandaş olur. Bu anlayış Hegel'in (1770-1831) devlet ve milliyetçiliği birleştiren vatandaşlık formülasyonuna dayanır. Hegel'e göre birey, ulus devletin üyesi ise var

olabilir. Çünkü ‘hak’ ancak toplumsal ilişkiler içinde anlamlı hâle gelir (Bravo, 2007: 138). Özellikle Fransız Devrimi ile birlikte ulusal kimlik ile milliyetin denk tutulmasının temelleri atılır ve halkın kendi kaderini belirleme ilkesiyle halk ulusa dönüşür.

Evraklar temelinde tanımlanan vatandaşlık: Bireyin devlet tarafından verilen hukuki konumunu belirleyen evraklar ile birey vatandaşlığını belgeler. Bireyin bir devletin vatandaşı olması belli işlemler gerektirir ve bu işlemlerin sonucunda kimlik kartı veya pasaport gibi evraklar oluşturulur. Nihayetinde bireyin vatandaşlık hukuki konumu, resmen gerçekleşmiştir. Hatta bireyin bu üyeliğine karşılık gelen, onu tanımlayan bir dizi numarası vardır.

Haklar temelinde tanımlanan vatandaşlık: Devletin vatandaşına tanıdığı haklar bağlamında tanımlanan vatandaşlık, Marshall’ın kavramsallaştırmasıyla literatürde yerini almıştır. Marshall vatandaşlığın gelişimini siyasal, sivil ve sosyal hakların tarihsel süreçteki gelişimi ile bağlantılı olarak ele almıştır. Liberal anlayışın hâkimiyetindeki bu tanımlamada vatandaşlık kazanımı, bir takım hakların elde edilmesi ile açıklanır.

Görev ve sorumluluklar temelinde tanımlanan vatandaşlık: Vatandaşlıkla sağlanan hakların karşılığında bireye bir takım görev ve sorumluluklar yüklenir. Bu tanımlamada bireyin devlet karşısındaki konumu, onu bazı vazifelerle donatır. Bu vazifeler, onun vatandaşlığını, birey olma durumunun önüne yerleştirir. Özellikle Cumhuriyetçi geleneğe sahip toplumlarda görülen bu tür vatandaşlık tanımında birey topluma feda edilir.

Vatandaşlık kavramıyla, bireyin devletle olan ilişkisi, kimi zaman birey açısından kimi zaman da devlet açısından ifade edilmektedir. Birey için vatandaşlık, bir devletin üyesi oluşuna, bu üyeliğin bireye kazandırdığı haklara ve yüklediği vazifelere işaret eder. Devlet için vatandaşlık, genel olarak siyasi organizasyonun bireyi kendi karşısında konumlandırması durumudur. Bu konumlandırma ile devlet ve bireyin ilişkisi düzenlenir. Bu nedenle bir devletin niteliği vatandaşlık kavramının kapsamından okunabilir. Bir başka deyişle, devletin liberal, cumhuriyetçi veya sosyal devlet olup olmadığına vatandaş tanımlamasının önemli bir gösterge olduğu söylenebilir.

Vatandaşlık, her şeyden önce devletin bireye verdiği hukuki bir statüdür. Bu hukuksal statü aynı zamanda, bireyi bir devlete ait kılan, siyasi bir kimliktir. Bu hukuki statü ve siyasi kimlik bireyin sadece devletle olan ilişkilerinde değil, toplumsal

ilişkilerinde de kullandığı bir kimliğe dönüşmektedir. Yani, vatandaşlık bireye siyasal-toplumsal bir konum sağlar.

Pazarcı, vatandaşlığı, bireyin vatandaşı olduğu topluma kendini bağlı hissetmesinin hukuki ifadesi ve devletin bir ögesi olarak insan topluluğunun ölçütü olarak tanımlamaktadır (Pazarcı, 2018: 148). Devlet içindeki topluma kendini bağlı hisseden vatandaşın, bu toplumun kültürüne genel olarak uygun olması beklenebilir. Vatandaşlığın dinamik ya da dönüşümsel niteliğini kültürel niteliğinden aldığı söylenebilir. Vatandaşlık, kültürün deviniminden etkilenmiştir ve etkilenmeye devam edecektir. Bu durum Keyman'ın, vatandaşlığı inşa edilen bir toplumsal kimlik olarak tanımlamasında ifade bulur (Keyman, 2008: 13).

Vatandaşlık kavramının iki tarafı olan birey ve devletin, kavrama etkisine bakıldığında devletin etkin bireyin ise edilgen olduğu ifade edilebilir. Çünkü vatandaşlık statüsünün nasıl, kimlere, hangi şartlarla verileceği gibi unsurlar devlet tarafından belirlenir. Vatandaşlığın getirdiği hak ve sorumluluklar da devlet tarafından tanımlanır. Sorumlulukların yerine getirilme biçimi, yerine getirilmemesi hâlinde vatandaşın karşılaşacağı yaptırımlar da devletin yetkisindedir. Bu ilişkide iradesini ortaya koyan taraf devlettir (Brubaker, 2009: 43).

3.3.2. Vatandaşlık Teorilerine Genel Bakış

Siyasetin merkezinde yer alan vatandaşlık kavramın tartışmalı yapısı nedeniyle, vatandaşlık üzerine teori geliştiren ilk filozof Aristoteles'ten itibaren, vatandaşlığın teoride en fazla tartışılan konulardan biri olduğu söylenebilir. Kavramın dinamik ve tartışmalı niteliği vatandaşlık teorilerinin çeşitliliğinde de okunabilir (Bal, 2015: 32). Kavramın dönüşümsel niteliğinin bir sonucu olarak vatandaşlık yaklaşımları çoklu sınıflandırmalarda ele alınmıştır. Fakat genel olarak tüm ayrımların iki anlayış etrafında birleştiği kabul edilmektedir (Üstel, 1990:59) : Liberal-bireyci vatandaşlık anlayışının kökleri liberal teoriye, cumhuriyetçi- toplulukçu vatandaşlık anlayışının kökleri de cumhuriyetçi teoriye dayanmaktadır. Çalışmanın bu kısmında vatandaşlık anlayışları bu iki temel kategoride kısaca değerlendirilecektir.

3.3.2.1. Cumhuriyetçi-Toplulukçu Vatandaşlık Teorisi

Bu teoriye göre vatandaşlık toplulukçuluk tarafından şekillenmiştir. Teorik temelleri Cumhuriyetçi anlayışa dayanır. Cumhuriyetçi vatandaşlık anlayışı, bireyi önceleyen ve vatandaşlığı bir statü olarak belirleyen liberal vatandaşlık anlayışına karşı koyar niteliktedir. Cumhuriyetçi vatandaşlık anlayışında vatandaşlık bir statüden daha fazlasıdır. Cumhuriyetçi vatandaşlık anlayışı bir takım değerleri özellikle de aidiyeti işaret eder. Bireyin bir vatandaş olarak taşınması gereken bazı özellikleri ve yüklenmesi gereken sorumlulukları vardır. Vatandaş kendini yaşadığı topluma ve devlete ait hissetmelidir. Birey, toplumdan ayrı bir konumda yer almaz, toplumun bir parçasıdır (Tuğcu, 2019: 25). Toplum, devlet, vatandaş iç içedir.

Cumhuriyetçi anlayışta kamusalılık merkezî bir önem taşır. Cumhuriyetçi anlayıştaki toplumun ve devletin kamusal niteliği, bireye de yansır. Kamusal olan herkese açıktır ve kendi kendine yönetimi gerektirir. Siyaset kamusal bir iştir; halk kendi kendini yönetir. Neyin kamusal neyin özel olduğu meselesi ise siyasetin tartışmalı bir konusu olsa da, Cumhuriyetçilere göre, bir topluluğun veya devletin üyeleri olarak bireyleri içeren her şey kamusaldır. Kamusal yaşam insanları bir araya getirir ve kimi zaman dayanışmaya kimi zaman da çatışmaya zemin yaratır. Kamusal yaşamda birey başıboş değildir. Halkın üyeleri olarak insanlar, kişisel arzularının üstesinden gelmeye ve bir bütün olarak kamu için en iyi olanı yapmak için gerektiğinde özel çıkarlarını bir kenara bırakmaya hazır olmalıdır. Bu şekilde hareket eden kamu ruhlu vatandaşlar, kamusal veya sivil erdem sergilerler. Böyle bir topluluk kültürel ve ahlaki kodları olan bir topluluktur (Delanty, 2002: 159).

Cumhuriyetçi vatandaşlık teorisinin kamusalılığı merkeze almasının bir sonucu olarak, hukukun üstünlüğü ilkesi belirginleşir. Hukuk devleti var olmalıdır ki kurallar ve yasalar sayesinde kamunun üyesi olan her şeyin ve herkesin önceden belirlenmiş davranışları mümkün olsun. Hukukun üstünlüğü sayesinde ilişkilerde bir düzen sağlanabilir. Kendi kendine yönetim ilkesi de hukukun üstünlüğü olmadan mümkün değildir. Vatandaşlar kendi kendilerini ancak yasalar dâhilinde yönetebilir. Bir vatandaşın kaderi diğer bir vatandaşın serbest iradesine bırakılamaz. Bu anlayış cumhuriyetçi vatandaşlık anlayışının müdahaleye karşı olduğu anlamına gelmez. Hukuka dayalı olmayan müdahaleye karşı çıkmaktadır. Hukuka dayalı bir müdahale varsa, vatandaşın

özgürlüğü zaten güvence altına alınmıştır (Pettit, 1997: 55). Özellikle yolsuzlukla mücadelenin ve tiranlığa karşı korunmanın yolu hukuka dayalı kuvvetler ayrımı yönetim biçimidir (Dagger, 2002: 148).

Vatandaşlık ilişkisinin iki tarafı olan devletin ve bireyin taşıması gereken bir özelliği olmalıdır. Devlet karma anayasaya sahip olurken, birey de devletini korumaya yönelik siyasette aktif rol alabilme erdemine sahip olmalıdır. Sandel'e göre Cumhuriyet, bireyin diğer vatandaşlarla ortak yarar hakkında müzakere etmesi ve siyasi topluluğun kaderini şekillendirmeye yardım etmesi ile mümkündür (De Leon, 1997: 315). Devlet, bu tür bireyin sürekli olarak üretilmesini yani eğitimi öncelemelidir. Vatandaşlık ortak yarara bağlılığı ve kamu işlerine aktif katılımı gerektirir (Van Gunsteren, 1998: 25). Aktif katılım ile alınacak kararlar kişisel çıkarların aşılmasını ve ortak yarara ulaşılmasını sağlayacaktır (Üstel, 1999: 71). Cumhuriyetçi anlayışta vatandaşlığın bir standardı vardır. Vatandaş yasalara uygun davranan, kamu işlerine katılma görevi olan siyasal bir varlıktır. Bu vatandaşın haklar kadar sorumluluklar meselesi olduğunu kabul eden iyi bir vatandaş olması beklenir. Kamusal çıkarları kendi çıkarlarının üstünde gören, yurttaşlık erdemine sahip bir vatandaş sadece kamusal alanda değil özel alanda da ahlaklıdır. Vatandaş olarak siyasal erdeme sahip bir bireyin bu kimliği, benliğini oluşturacaktır. Başka bir deyişle iyi vatandaş aynı zamanda iyi insan olacaktır (Janoski ve Gran, 2002: 32).

Cumhuriyetçi görüşte birey kendi kendini yöneten bir siyasi topluluğun vatandaşı olmadıkça özgür bir insan olamaz (Miller, 1991: 195). Cumhuriyetin değerlerinin korunması da, katılıma ilginin artmasına bağlıdır. Kamusal değerlere sahip vatandaşların sayısı arttıkça, toplum Cumhuriyetçi kimlik kazanacaktır. Vatandaşlar aktif yaşam üstlendikçe sadece bir statü olarak vatandaş olan bireylerin, sisteme dahil edilmesi sağlanacaktır. Bu yönüyle katılımın iyi vatandaşlar yetiştirme boyutu da vurgulanmaktadır (Dagger, 2002: 151).

Bununla beraber Cumhuriyetçi bakışın yarattığı vatandaşlıkta farklılığın inkâr edilmesi durumu tespit edilmiş ve bu yönüyle eleştirilmiştir (Young, 1990: 117). Bu eleştiriye göre: Cumhuriyetçi vatandaşlığın tüm vatandaşların ortak iyiye yönelmesi, bireyin kendi farklılığını bastırması ve farklılığını yok sayması sonucunu doğuracaktır. Cumhuriyetçi vatandaşlık homojen bir vatandaşlık ideali içermektedir. Young'a göre

böyle bir bakış, kapsayıcılıktan uzak, daha çok dışlayıcı bir vatandaşlık anlayışı yaratmaktadır. Bir eleştiri de Arendt'in kamusal alanın tüm halka açık olmayışına yönelik eleştirisidir. Arendt, teknolojinin kamusal yükü hafiflettiğini ve özgürleştirdiğini fakat bireylerin kamusal hayattan uzaklaşarak tüketime yöneldiğini ifade eder (Arendt, 1965: 273).

3.3.2.2. Liberal- Bireyci Vatandaşlık Teorisi

Bu teoriye göre vatandaşlık bireycilik tarafından şekillenmiştir. Liberal vatandaşlık teorisinin, liberalizmin temel unsurlarını içerdiği söylenebilir. Liberal teorinin birey merkezci bakışı, vatandaşlığa bakışta da etkindir. Liberal vatandaşlık teorisinde vatandaşlık bir statüdür. Liberal teorinin bireyin doğasında var olan ve herkese eşit olarak bahşedilmiş akıl ile hareket edeceği ve insanın çoğu zaman bu aklını kullanarak iyiye ulaşacağı varsayımı, vatandaş olarak özgür birey vurgusunda var olur (Üstel, 1999; 79). Devlet ve birey ilişkisinde, bir tarafta doğal haklarla donatılmış birey ve diğer tarafta bireyin hakkını korumakla sorumlu devlet yer alır (Işıktaç, 2004:161).

Liberal teorisyen Locke'a göre özel mülkiyet, bireysel özgürlüğün ön koşuludur. Bu mülkiyeti bireyler yaratmaktadır. Fakat mülkiyetin işgaline karşı korunması gerekir ki bu da devletin görevidir. Bireysel özgürlüğün ön koşulu olan mülkiyet hakkının kullanılması bir taraftan toplumda eşitsizlikleri üretir. Liberal teoride vatandaş, her bireyin başkasının sorumluluğunu duyduğu ve aynı zamanda başkasına itaat etmediği bir kişisel sınırları belirler (Kymlicka ve Norman, 1994: 365). Mill teorisinde, insanın eşsizliğine ve bireyin kültür taşıyıcısı konumuna bağladığı bireyin üstün öneminin bir sonucu olarak; bireysel özgürlüğü sadece bireyin değil toplumun refahının da kaynağı olarak değerlendirir (Ak, 2015: 44). İki teorinin birleşik sonucu olarak liberal teoride vatandaş, yalnızca kendi çıkarlarını değil başkalarının da çıkarlarını gözetir; siyasi bir erdem sahibidir. Toplumun refahı da bu bireyin varlığına bağlıdır.

Liberal teorideki bireye duyulan inanç ve devleti sınırlamak gerekliliğine dair anlayış, sivil toplumun oluşturulmasına verilen önemde kendini gösterir. Bireyciliğin bir yansıması olarak bireylerin bir araya gelerek oluşturduğu bu gruplar, devlet ile birey arasında, bireyden güçlü, ama devlet de olmayan, bir yapıya işaret eder. Bu gruplar devleti de vatandaş da etkiler. Gruplar sayesinde vatandaşların birbirlerini tanıyabilecekleri,

siyasi beceriler geliştirebilecekleri, çıkarlarını belirleyebilecekleri ve bu çıkarları sürdürmek için ortak çabalara girişebilecekleri ileri sürülür. Liberal vatandaş, bu gruplar ile kendi çıkarlarına ulaşabilir. Liberal teorinin bu gruplara dair, bu grupların grup çıkarları için iktidarı güçlendirme ihtimalleri nedeniyle, bir endişesi de vardır (Schuck, 2002:135). Liberaller teori, dengeli bir toplumun, bireylerin ve gönüllü kuruluşların tamamen özgür eylemleri ile ortaya çıkacağına dair şüphe duyarlar. Bu nedenle tüm birey ve grupları kısıtlama yeteneği olan devletin varlığını yok saymaz, bu bağlamda hukukun üstünlüğüne de önem atfederler (Heywood, 2017).

3.3.3. Aktif Vatandaşlık Teorik Çerçevesi

Modern vatandaşlık teorilerinin temelde liberal bireyci anlayış ve cumhuriyetçi toplulukçu anlayışa dayandığı söylenebilir. Liberal anlayış, vatandaşlığı haklar temelinde tanımlarken, cumhuriyetçi anlayış görevler temelinde tanımlar. Böyle bir tanımlamada vatandaşlık liberal anlayış için bir statüken, cumhuriyetçi anlayışta sorumluluğu yerine getirmek üzere tatbikidir (Oldfield, 2008: 94-99). Liberal anlayışta birey ve devlet arasındaki ilişki aracısız ve özgürlük temelli bir ilişkidir. Cumhuriyetçi anlayışta ise birey ile devlet arasında sivil toplum aracılık eder. Bu yönüyle “Aktif Vatandaşlık” ın cumhuriyetçiliğe yakın bir kavram olduğu ifade edilebilir (Crick, 1999: 338). Ayrıca Cumhuriyetçiliğin vatandaşlık erdem ve faaliyetinin merkezine yerleştirdiği “katılım” (Üstel, 1999: 74), aktif vatandaşlığın da merkezinde yer alır (Sarıpek, 2006: 87; Uçman, 2018: 83; Barber, 1989: 355; Üstel, 2016: 282). Bu noktada aktif vatandaşlık felsefesini Cumhuriyetçi vatandaşlık uygulamalarıyla değerlendirdiğimizde bir anlayış farklılığı ortaya çıkabilir. Reel Cumhuriyetin ideal vatandaşı yukarıdan aşağıya çizilen bir vatandaşlıkken, aktif vatandaşlık anlayışında aşağıdan/otonom vatandaşlık modeli öngörülmektedir.

Avrupa menşeli aktif vatandaşlık kavramı, toplumsal meselelere ve işlere vatandaşın dahil edilmesi bağlamında değerlendirildiğinde; kavramın fikri köklerini Aristoteles'ten, kavramsal dayanağını Marshall'ın vatandaşlık teorisinden aldığı söylenebilir (Hoskins, 2008: 389). Bu tez de aktif vatandaşlık kavramını, temelde, Marshall'ın “sivil, sosyal, siyasal vatandaşlık” biçimlendirmesine, yani vatandaşlığı devlet tarafından verilen yasal bir statünün ötesine taşıyan modeline, dayandırmaktadır.

Göç bağlamında aktif vatandaşlığı ele alan bu tezin teorik çerçevesinin ayırt edici sınırlarını ise Turner'ın çalışmaları çizmektedir.

Marshall'ın medeni ve siyasi haklara, sosyal hakları da dâhil etmesiyle vatandaşlık, tarihsel olarak, artık daha geniş anlamları ifade eder. Siyasi bir topluluğa üyelik olarak vatandaşlık yalnızca bireyin toplumdaki statüsünü belirlemez, hak ve ödevlerinin genel çerçevesini de çizer (Esendemir, 2008: 23). Vatandaşlık sadece yasal değil, politik, sosyal, ekonomik ve kültürel alanları da kapsamaktadır. Ayrıca vatandaşlık yalnızca ulusal bir kimlik olarak işlev görmez. Vatandaşlık, kimi zaman sosyal ilişkilerde kimliğin belirleyicisi olarak karşılığını bulurken, kimi zaman küresel alanda bir devletin temsiline karşılık gelir. Marshall'ın vatandaşlık anlayışının kritik noktası, ondan sonra vatandaşlığın haklar açısından anlaşılmasıdır. Modern vatandaşlığın gelişiminin de bu haklar çerçevesinde olduğu ileri sürülmektedir (Akçakaya ve Aksakallıoğlu, 2017: 50).

Marshall vatandaşlığın gelişimini tarihî seyirle açıklar. Medeni ve hukuki hakların gelişiminin onyedinci yüzyılda gerçekleştiğini ileri sürer. On sekizinci ve on dokuzuncu yüzyılda ise parlamenter sistemle birlikte siyasi hakların gelişimine atıfta bulunur. Vatandaşlığın sosyal boyutunu refah devleti ile ilişkilendirir ve sosyal hakları yirminci yüzyılın bir sonucu olarak nitelendirir (Kadioğlu, 2012: 26). Bu sıralama vatandaşlık teorilerine bir sistematik getirdiği için, Marshall vatandaşlık alan yazınında önemli bir uğraktır.

Tablo 3.1. Marshall'ın Vatandaşlık Modeli (Turner 1997: 16)

Zaman Dilimi	Haklar	Kurum
17.-18. yüzyıl	Hukuki Haklar	Juri sistemi
18.-19. yüzyıl	Siyasal Haklar	Parlamentolar
19.-20. yüzyıl	Sosyal Haklar	Refah devleti

Marshall'ın yurttaşlık anlayışının merkezinde, oy hakkının biçimsel siyasi eşitliği ile sosyal ve ekonomik eşitsizliğin devam etmesi arasındaki çelişki yatar (Turner, 1990: 191). Marshall'a göre vatandaşlığın tam ifadesi, liberal-demokratik bir refah devletini gerektirir. Refah devleti, herkese medeni, siyasi ve sosyal hakları garanti ederek, toplumun her üyesine toplumun tam bir üyesi gibi hissetme, toplumun ortak yaşamına katılabilme ve bundan zevk alabilme imkânı sağlar. Marshall'ın modelinde sosyal haklar,

merkezi önemdedir. Marshall, özellikle toplumun dezavantajlı kesimlerinin bu hakları elde etmeleri ile sistemde aktif olabilecekleri ve sivil ve siyasi hakları kullanabileceklerini vurgular. Bu haklardan mahrum edilmeleri durumunda pasifleşeceklerini, marjinalleşeceklerini ileri sürer (Marshall, 2006: 78).

Tezin odaklandığı aktif vatandaşlık anlayışı, Marshall'ın sosyal haklar temelinde oluşturduğu sosyal vatandaşlık anlayışının dönüşümünün sonucudur. Refah devletinin artan maliyetleriyle başa çıkabilmesi için vatandaşların sosyal haklarının yükümlülüklerle bütünleştirilmesi arzusu ortaya çıkmıştır. Devletin artan yükünün, toplumu oluşturan bireylerin, vatandaş olarak mümkün olduğunca çok katılımı ile hafifleyebileceğine olan inanç artmış, nihayetinde sosyal vatandaşlığın alternatifi olarak aktif vatandaşlık anlayışı ortaya çıkmıştır (Sarıpek, 2006: 79-85). Bu dönüşümün, tezin Marshall'a atfının gerekçesini de sağlamlaştırdığı düşünülebilir.

Modern vatandaşlık çalışmalarının atıfta bulunmadan geçemediği Marshall'ın vatandaşlık teorisi, vatandaşlığın dönüşümü ile birlikte, literatürde yer alan çeşitli modern vatandaşlık türlerini hesaba katmadığı gerekçesiyle yoğun bir şekilde eleştirilmiştir (Kadıoğlu, 1998: 4). Bu eleştiriler içinden seçilen ve çalışmanın teorik çevresinin ayrıntılı hatlarını oluşturan anlayış Turner 'ın aşağıdan kavranan aktif vatandaşlık anlayışı olmuştur.

Turner'in Marshall'ın vatandaşlık teorisine yönelttiği eleştirileri üç başlık altında toplanabilir (Turner 1990; Turner 2016; Turner 2001). Bu eleştirilerin ilki, Marshall'ın teorisinde vatandaşlığın genişlemesini üreten nedensel mekanizmaların etkili bir analizini sağlayamadığına dair eleştiridir. İkinci olarak, Marshall'ın aktif ve pasif vatandaşlık arasında hiçbir ayırım yapmamış olmasını eleştirir (Turner, 1990). Marshall'ın sadece pasif üyeliği ifade ettiği, etkin ve aktif sosyal katılım modellerini destekleyen tarihsel ve sosyal koşulların neler olduğuna değinmemiş olması, Turner'ın eleştirisinin sebebinin oluşturur. Turner'ın son olarak yönelttiği ve İngiltere'deki vatandaşlık gelişimini temel alan Marshall'ın teorisinin asıl eksiği olarak nitelendirdiği eleştiri ise ulusal vatandaşlıkla ilgili herhangi bir etnik ve ırksal bölünme anlayışının olmamasıdır. Turner, ulusal vatandaşlığın gelişimini, tarihsel olarak uygun görmemekte, Marshall'ın ulusal vatandaşlık durağını anakrostik bulmaktadır. Vatandaşlığın değişen yapısıyla birlikte devlet karşısında mağdurlar ve sakinler ayrımının oluştuğunu iddia eder.

Tablo 3.2. Turner’ın Vatandaşlık Modeli (Turner, 1997: 17)

Periyod	Kişi	Haklar
Şehir-Durum	İkamet Edenler	Yasal Haklar
Ulus-Durum	Vatandaşlar	Siyasi Haklar
Refah-Durum	Sosyal Vatandaş	Sosyal Haklar
Küresel Kapitalizm	İnsanoğlu	İnsan Hakları

Mağdurların haklarla, sakinlerin ise görevlerle eşleştirildiğini vurgular (Turner, 2016). Vatandaşlığı sadece haklar ve yükümlülükler çerçevesinde tanımlamak yetersizdir (Turner, 1997). Turner, vatandaşlığın süreç olarak kavramsallaştırılmasının gerekli olduğunu savunur (Turner, 1997: 16).

Turner vatandaşlık kavramsallaşmasında sosyolojik sürecin önemine vurgu yapar. Turner’ın vatandaşlığın kavramsallaşma sürecine göre; vatandaşlık, şehir devleti ile ortaya çıktı ve ilk olarak “ikamet eden olarak ilkel bir vatandaşlık” fikri oluştu. Ardından ulus-devletlerin var olması ile birlikte siyasi haklara dayalı bir vatandaşlık kavramı ortaya çıktı. Refah devleti anlayışı ve uygulamaları ile de “sosyal haklara dayalı sosyal vatandaşlık” kavramsallaşması izlendi. Turner’a göre kritik mesele; bu tarihsel süreçte vatandaşlığın kavramsallaşmasında geline nokta nasıl bir vatandaşlığın olduğudur. Turner bu noktada, “etnik karmaşıklığın olduğu toplumlarda bu çeşitliliğin sonucu olarak, farklı bir vatandaşlık anlayışı gelişeceğini” ileri sürer (Turner, 1990: 211). Ayrıca Turner, vatandaşlığın dünya ekonomisinin küreselleşmesiyle birlikte, dünya çapında işçilerin uluslararası hareketliliğinin ve küresel kaynaklara erişim için işgücü piyasasında çatışmanın artacağını iddia eder. Ona göre, geleneksel vatandaşlık biçimleri, bu küresel pazar oluşumunda yetersiz kalacaktır. Bunun sonucunda biri iyi diğeri kötü iki ihtimal ileri sürer. İlki, uluslararası örgütler ve anlaşmalar sayesinde devletlerarasında çatışmaların çözülebileceğine dair tahmindir. İkinci ihtimal ise ekonomisi güçlü olanın çıkarlarının hâkim olacağı ve insan haklarının korunamayacağıdır. Turner, bu durumda, ekonomideki uluslararası bağlantıları nedeniyle, devletlerin siyasi geleceklerinin güvenden yoksun olacağını ve geleneksel vatandaşlık kavramının da değişime uğrayacağını iddia eder (Turner, 1997: 16-17). Küresel içeriğin bu belirsizliği ve etnik çeşitlilik nedeniyle, özellikle vatandaşlık kavramsallaşmasında, bir yandan yerelin ve ulusalın baskın hâle geldiğini söylemektedir (Turner, 1990: 212).

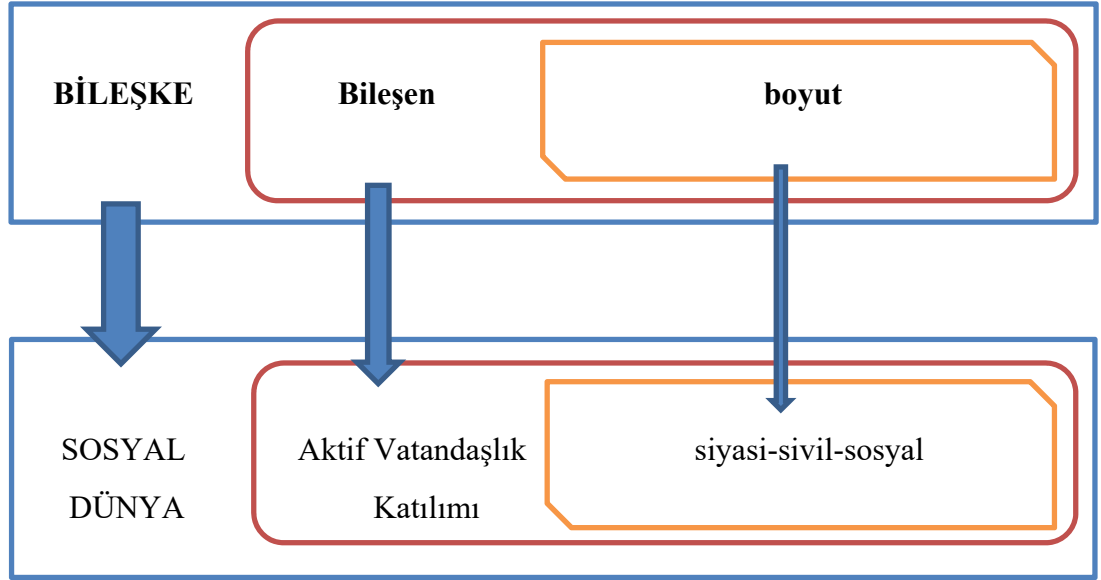
Küreselleşme, ekonomik değişimler, sosyolojik farklılaşmalar, teknolojik yenilikler, sosyal ilişkileri ve çatışmayı yeniden üretmektedir. Bir başka ifadeyle; değişen koşullar, vatandaşlık tartışmalarını farklı bir düzeye taşımıştır. Marshallcı vatandaşlık anlayışı, modern toplumların vatandaşlık kavrayışını karşılamada yetersiz kalmaktadır. Turner'a göre (1990), kapitalizmin ve sömürgeciliğin çevre ve insan toplulukları üzerindeki olumsuz sonuçları siyasetin merkezi konusu hâline gelmiştir. Bu sosyolojik sürecin vatandaşlığın kavramsallaşma aşamalarını etkilediğini ifade eder. Sosyal dünyanın istikrarsızlığı insanlığın kaygılarının nedenidir. Ortaya çıkan bu durum temelinde güvenlik hakkı olan, “çevre, yerli kültür ve etnik kimlik” haklarına ilişkin talepleri artırır.

Artık vatandaşlık kavramsallaştırmasına göre vatandaş, sosyal dünyanın pasif izleyicileri olarak değil sahip olduğu hakları aktif kullanan hatta haklarını gönüllü ve kolektif hareketlerle elde eden bir karakter çizmektedir (Turner, 2001: 203-204). Turner, demokrasinin toplumun kendisinde mümkün olabileceğini savunur. Sosyal ve politik sorunlara çözüm olarak refah hizmetinde önceliği aktif vatandaşlığa ve ikinci olarak da gönüllü kuruluşların hizmetine verir (Turner, 2001: 200). Bu çerçevede Turner, aşağıdan kavranan vatandaşlığa işaret eder. Aşağıdan kavranan vatandaşlık, egemen sınıf tarafından devlet aygıtı aracılığıyla aktarılan vatandaşlıktan daha aktif ve köklü olma eğilimindedir (Turner, 1990).

Çalışmada aktif vatandaşlık kavramsal çerçevesi şu şekilde belirlenmiştir:

- Aktif vatandaşlık niteliği ülkeden ülkeye, hatta yerel toplumun karakterine göre değişebilir.
- Aktif vatandaşlık kavramı için çalışılan bağlama (göç), alana (Üzümlü/Erzincan) ve zamana (2020-2022) özgü göstergeler belirlenebilir.
- Çalışmada, mikro düzeyde sosyal uyum ve aktif vatandaşlık ilişkisi ele alındığından, aktif vatandaşlık kavramı sınırlandırılacaktır. Aktif vatandaşlık analizinde, sosyal uyum analizinde olduğu gibi, mikro düzey tercih edilmiştir.
- Çalışmada, Marshall'ın “sivil, sosyal, siyasal vatandaşlık” biçimlendirmesine, yani vatandaşlığı devlet tarafından verilen yasal bir statünün ötesine taşıyan modeline vatandaşlık alan yazınının temel bir uğrağı olarak değinilmektedir,

- Aktif vatandaşlık kavramı göç bağlamında ele alındığından, Turner'ın vatandaşlığın 'pasif ve aktif' durumlarına yoğunlaşan çalışmasına göre, aşağıdan kavranan yurttaşlık, egemen sınıf tarafından devlet aygıtı aracılığıyla aktarılan vatandaşların daha aktif ve radikal olma eğilimindedir (Turner, 1990). Aktif yurttaşların kamusal alanları yeniden üretme ihtiyacına bakış açısını değiştirerek, sosyal uygulamalara katılım ve bunlarla özdeşleşmenin, sosyal uyum için önemi vurgulanmaktadır.
- “Etkili bir sosyal politika/ toplumsal politika/ refah politikası”, dezavantajlı / hassas grupları sorumluluklardan dışlamakla değil dâhil etmekle mümkündür. Vatandaşlar tüm sorumlulukları paylaşmalıdır (Mead, 1986: 12-13).
- Hoskins, aktif vatandaşları, yerel ve ulusal düzeyden ulusötesi veya uluslararası düzeye kadar çeşitli düzeylerde katılımcı uygulamalar yoluyla vatandaşlık, siyasi ve sosyal hakları kullanan kişiler olarak tanımlar. Bu katılım, doğası gereği sosyal içerme ile karakterize edilir (Hoskins vd. 2006). Hoskins'e göre aktif vatandaşlık tanımında ölçülebilir ve ayırt edici boyutları:
Siyasal hayata katılım, sosyal yaşam katılımı, sivil toplum katılım ve aktif vatandaşlık için gereken değerler.
- Toplumdaki göçmenler gibi bazı hassas grupların vatandaşlığa dâhil edilmesinin yeterli olmadığı ancak bazı özel önlemler olarak “sosyal uyum”un sağlanabileceği iddia edilmektedir. Tezin analiz birimi olan bireyin sorumluluğu önemlidir. Tez, zoraki değil otonom bir aktif vatandaşlığın çözüm olacağına vurgu yapar.
- Gönüllülük, sorumluluk, katılım ve işbirliği gibi unsurların oluşturduğu siyasi-sivil-sosyal boyut, aktif vatandaş katılım bileşeni ve sosyal dünya ile bileşkeyi oluşturur.

Şekil 3.3. Aktif Vatandaşlık Kavramsallaştırma Örgüsü

3.3.4. Aktif Vatandaşlığın Tanımı

Aktif vatandaşlık teriminin anlam çerçevesini çizebilmek üzere terimin tarihsel sürecine değinmek yol gösterici olacaktır. Aktif vatandaşlık terimi Avrupa’da ilk defa Avrupa Komisyonu (EC) tarafından 1998’de gençlerin eğitimi kapsamında ele alınmıştır (EC, 1998). Sosyal uyum bağlamında ise, Avrupa Konseyinin Lizbon Stratejsi için aktif vatandaşlık teklif olarak sunulmuş, ‘geniş tabanlı sosyal uyum ve rekabete dayalı bilgi toplumu’ karşılığında kullanılmıştır. Aktif vatandaşlık kavramı, toplumda demokrasinin yerleşmesi için, aidiyetin, sorumluluğun, eşitliğin, farklılıkların kabulünün bir yolu olarak gösterilmiştir (Hoskins vd., 2008: 388-389). Son olarak 2021 yılında Avrupa Konseyi’nin kültürlerarası entegrasyon modeli olarak aktif vatandaşlık vurgusu dikkat çekicidir. Özellikle göçmen entegrasyonunu ele alan çerçeve modelde, bireyin toplumun çeşitlenen yapısına adapte olması için stratejik hedefler belirlenmiştir (European Council, 2021). Komite bu modelde, kültürlerarası entegrasyonun ilkeleri olarak “eşitlik, farklılıkların kabulü, pozitif etkileşim, işbirliği, katılım ve aktif vatandaşlık” ilkelerini sıralar. Uyum politikalarının planlanmasında devletlerin, özellikle göçmen kökenli insanlar için, aktif vatandaşlık ve katılım sağlama amacına bağlı kalmaları önerilmektedir. Herkes için sosyal ve siyasal hayata katılımı sağlayacak politika ve uygulamalar vurgulanır. Salt vatandaşlık ve vatandaşlığın en temel katılım şekli olan oy verme, sosyal uyumu

sağlayacak katılım için yeterli değildir. Hem göçmen hem de ev sahibi vatandaşlar için siyasi ve sosyal hayata aktif katılımın sağlanması gerekmektedir (EC, 2021: 15-16; 21).

Ortak iyiye ulaşmanın çatışmalı bir alanı olan siyasetin sınırlarını belirlemek neredeyse imkânsızdır. Hiç kimsenin olmadığı bir adada tek başına yaşayan bir münzevi kolektif bir etkinliğin içinde olmadığı için, siyasetin dışında nitelendirilebilir (Hague ve Harrop, 2016: 14). Aristoteles’in insan doğasının gereği olarak ileri sürdüğü siyasallık ise, siyasetin kapsayıcı bir kavram oluşunu vurgular. Dolayısıyla ‘insanın olduğu her yerde ve her zaman siyaset vardır’ diyebiliriz. Ortak çıkarlar ve rakip çıkarların varlığı, ‘işbirliği ve çatışma’ gibi iki zıt durumun aynı anda teşekkülüne sebep olur. Burada odaklanılması gereken husus, siyasetin toplumdaki çıkarların uzlaştırılması faaliyeti olduğudur (Kapani, 2019: 27). Çünkü siyaset, insanın özelliğinin ve insanların toplumsal bir düzen içinde yaşama zorunluluğunun bir sonucudur. Toplumsal yaşam bireylerin etkileşimiyle, bu etkileşim alanındaki düzen de siyaset ile mümkündür. Toplumun belirleyicilerinden biri olan siyaset, birey boyutuna indiğinde ise katılma olgusu ortaya çıkar.

Modern toplumun çok boyutlu niteliği, siyasal katılmayı da çok yönlü bir yapıya sürüklemiştir. Bunun bir sonucu olarak bireyin siyasal sistemin içinde var oluş şeklinin ve siyasal sisteme yönelik eylemlerinin çok sebepli ve çok sonuçlu olduğu söylenebilir. Bireyi siyasal katılmaya iten faktörler, “psikolojik, sosyo-ekonomik ve politik” olmak üzere temelde üç kategoride toplanabilir (Kapani, 2019: 5). Temeli insan davranışına dayandırılan siyasal katılma, insanın çevreyle olan karşılıklı etkileşimini, yani toplumsal bütünde insan organizmasının etki-tepki ilişkisini içerir.

Aktif vatandaşlık kavramı çok boyutlu bir kavramdır; genel olarak, bireylerin kamusal yaşama ve/veya işlere “yerel, ulusal ve uluslararası düzeylerde” katılımını ifade eder. Aktif vatandaşlık kavramı ile sistemin farkında olan, siyasal sistemin içinde olan, katılımcı ve toplumla birlikte olan bir vatandaş görüntüsü çizilmektedir (Altun, 2020: 82-83). Temelinde yer alan vatandaşlık olgusu nedeniyle evrensel bir niteliğe sahip değildir. Devletin karşısında bireyin konumu, demokrasi anlayışı, tarihi, siyasal kültür gibi çoklu sosyo-politik ve hukuki çerçeve ile belirlenir. Yani dünyanın her yerinde ve her zaman “vatandaşlık” farklı içerikleri barındırabilir. Dolayısıyla temelinde vatandaşlık olgusunu barındıran “aktif vatandaşlık” da zamandan ve mekândan soyutlanarak tanımlanamaz.

Aktif vatandaşlık kavramı, vatandaşlık kavramının önüne gelen aktif sıfatının eklenmesiyle oluşturulmuş bir kavramdır. TDK’de aktif vatandaşlık kavramının karşılığı yer almasa da, ‘aktif’ kavramının karşılığı “etkin, canlı, hareketli, çalışkan, faal, etkili” olarak verilmektedir. Vatandaşlık ise klasik olarak birey ile devlet arasındaki bağı ifade eder. Fakat aktif vatandaşlık kavramı bireyin sadece devlet karşısındaki konumunu değil, bireyin toplum karşısındaki konumunu da kapsar. Bu bağlamda Oxford Dictionary’de yer alan “bulunduğu toplumda bir şeyleri iyileştirmeye çalışmakta aktif olarak yer alan kişi” anlamının, aktif vatandaşlığın bilim dünyasındaki karşılığına yakın olduğu ifade edilebilir.

Aktif vatandaşlık anlayışı, vatandaşlığı bireyin sadece hak ve görevinin ifadesi olan yasal statüsü olarak nitelendirmez. Bireyin siyasal topluluğa nasıl eklemlendiğiyle de ilgilenir. Aktif vatandaşlık söz konusu olduğunda devletin vatandaşlara verdiği haklar ve yüklediği ödevler ile vatandaşların ilişkisine atıfta bulunulur. Dolayısıyla, yurttaşlık perspektifinden bakıldığında, vatandaşlık kimilerini içerirken kimileri için de dışlayıcıdır. Fakat aktif vatandaşlık perspektifi bireyin toplum içindeki varlığını, aktif konumunu önceler.

Aktif Vatandaşlık, değerlere, temsili demokrasiye ve sivil topluma yön verici niteliktedir. Aktif vatandaşlığı demokrasinin bir çıktısı olarak ve demokrasiyle bağlantılı olarak açıklamak ise konunun çerçevesini belirleyebilmek açısından bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Demokrasinin varlığından söz edilemeyecek toplumlarda da aktif vatandaşlığın görülmesi mümkünse de, bu geniş bakış açısı çok boyutlu aktif vatandaşlık kavramını daha büyük karmaşanın içine itecektir. Bu nedenle çalışmada aktif vatandaşlık ‘demokrasi için veya demokrasi ile’ ele alınacaktır.

Hoskins, aktif vatandaşlığı “insan haklarına dayalı ve demokrasiye uygun olarak, karşılıklı saygı çerçevesinde ve şiddete başvurmaksızın, sosyal-sivil ve siyasal hayata katılım” olarak tanımlar (Hoskins, 2006: 4). Bu tanımla aktif vatandaşlıkta, katılımın yalnızca siyasi boyutuna odaklanmadığı, en geniş anlamıyla sivil-sosyal-siyasal katılımın tamamının anlaşıldığı görülebilir. Ayrıca aktif vatandaşlığın ön gördüğü katılım, yerel, ulusal hatta küresel boyutta olabilir. Bernard Crick ise aktif vatandaşlığın, özellikle, “gönüllülük” içermesi gerektiğine vurgu yapar (Crick, 2002: 5).

Aktif vatandaş, sorumlu davranışlarla sergilediği dayanışmanın neticesinde sosyal refaha katkıda bulunur. Devlet ve birey arasındaki ilişki aktif vatandaşlık bağlamında düşünüldüğünde, bireyin devleti etkileme gücünün arttığı söylenebilir. Devletin refah devletine dönüşme, refah politikaları yapma ihtiyacı, aktif vatandaşların varlığı ile su yüzüne çıkar. Giderek toplulukçu bir şekle dönüşen aktif vatandaşların davranışlarının, refah devletinin reformlarının, uzun vadede, itici gücünü oluşturduğu söylenebilir (Altun, 2020: 85).

Aktif vatandaşlar birçok siyasi faaliyete katılır ve diğer insanlar için endişe duyarlar. Sorunlara genellikle temelden yaklaşır ve temelden çözümler bulmaya çalışır. Aktif vatandaşın siyasi yaşamda dolanımında olan herhangi bir görüşe sahip olması mümkündür. Siyasi görüşünü destekleyen bir partiye üye olabilir hatta, tabiri caizse, hızlı bir üyedir. Aktif vatandaş, konu (çevre, toplum, ekonomi, etik, siyaset) ne olursa olsun, hangi birliğin (devlet, yerel meclis, sivil toplum kuruluşu, siyasi parti,) üyesi olursa olsun, nerede (ev, iş yeri, okul, apartman, mahalle, belediye, ülke, dünya) olursa olsun yapılabilecek çok şeyin olduğuna inanır.

Göç alan bir toplumu ele alan bu çalışmada aktif vatandaşlık kavramı ve pratikleri “göç alan toplumda aktif vatandaşlık katılımı” çerçevesinde ele alınacaktır. Çalışmanın bir diğer sınırı da, sosyal uyum ile aktif vatandaşlık ilişkisine odaklanan bir çalışma oluşudur. Dolayısıyla aktif vatandaşlık kavramı göç ekseninde ele alınacak ve göç alan bir toplumda sosyal uyum bağlamında değerlendirilecektir.

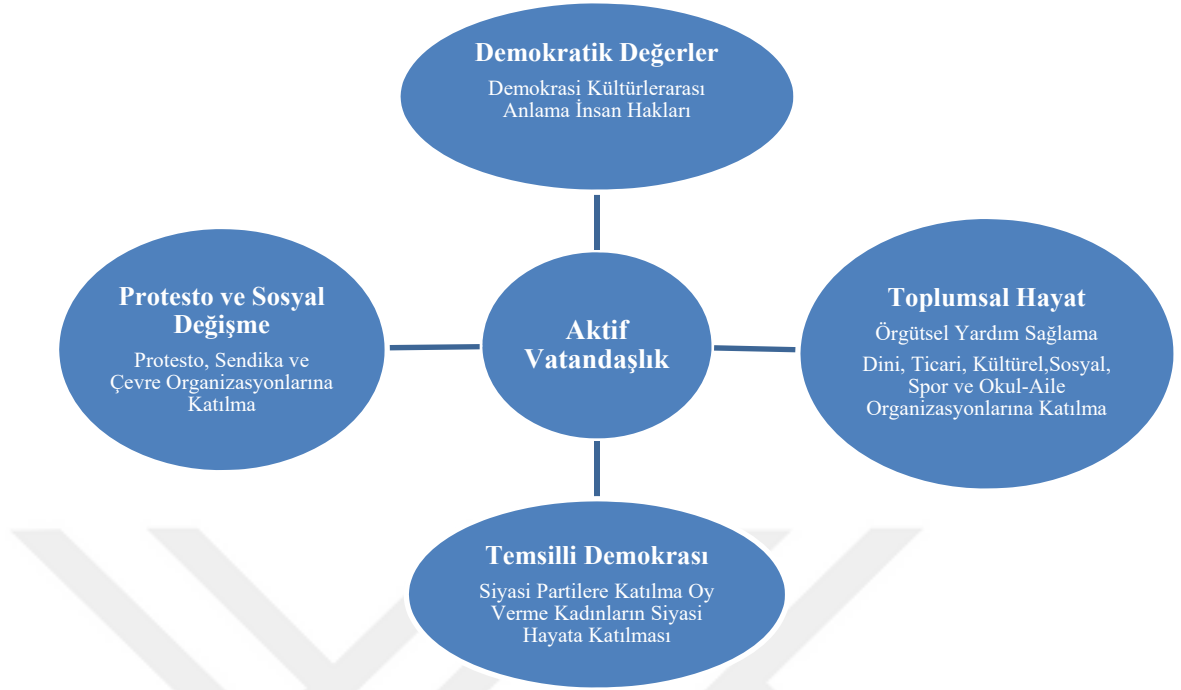
3.3.5. Aktif Vatandaşlık Katılımı Boyutları

Aktif vatandaşlık göstergelerini belirlemek üzerine yapılan birçok çalışma mevcuttur (The Civic Education Study (CivEd), the Eurompean Social Survey (ESS), World Values Survey (WVS)] ve The International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA) tarafından geliştirilen ve the International Civic and Citizenship Education Study (ICCS) Yazıcı vd. 2017). Bu çalışmada, The Active Citizenship Composite Indicator (ACCI) (Hoskins 2006; Hoskins 2009) ve bu modelin ortaya koyduğu göstergeler üzerinden Türkçe ölçek geliştirme çalışmalarını gerçekleştiren (Şahin ve Altun 2019) “Kentli Vatandaş Katılım Ölçeğinin Geliştirilmesi Üzerine” başlıklı çalışmalarında geliştirilen ölçek kullanılmıştır.

Çalışmanın aktif vatandaşlık katılım düzeyi modelinin dayandığı Hoskins ve Mascherini (2009)'nin çalışmalarında, aktif vatandaşlığın göstergeleri ve yeterlilikleri üzerine incelemeler yapılmıştır. AB yurttaşlık modeli çerçevesinde Avrupa Komisyonu'na bağlı çeşitli araştırma merkezi öncülüğünde yürütülen çalışmalarda aktif vatandaş göstergeleri ve yeterlikleri geliştirilmeye çalışılmıştır (Hoskins ve Mascherini, 2009, 2006). Hoskins ve Mascherini aktif vatandaşlığı dört boyut ile ölçer: Siyasi hayata katılma, sosyal hayata katılma, sivil topluma katılma ve demokratik değerler.

Çalışma, aktif vatandaşlık katılım düzeyi ile sınırlandırıldığından, bu çalışmanın nicel aşamasında aktif vatandaşlığın “siyasi-sosyal ve sivil katılım” boyutları ölçülerek aktif vatandaşlık katılım düzeyi değerlerine ulaşılabacaktır. Bu çalışma, aktif vatandaşlık katılım davranışının mikro sosyal uyum ile ilişkisine odaklanmaktadır. Mikro sosyal uyumun kapsamı ise “yerel” düzeydir. Aktif vatandaşlık katılım düzeyinin kapsamı için ise üç boyut söz konusudur: Yerel-ulusal- evrensel. Çalışma çerçevesinde micro sosyal uyum ile aktif vatandaşlık katılım düzeyinin kesiştiği kapsam “yerel” kapsamıdır. Hoskins ve Mascherini'nin AVKD'nin dört boyutu içinden yerelde gerçekleşen katılım biçimi “sosyal hayata katılım”dır. Bu nedenle çalışma nitel aşamada, AVKD'nin sosyal yaşam katılım boyutuyla sınırlandırılmıştır.

Bireyi katılmaya iten faktörler, “psikolojik, sosyo-ekonomik ve politik” olmak üzere temelde üç kategoride toplanabilir (Kapani,2019: 5). Temeli insan davranışına dayandırılan siyasal katılma, insanın çevreyle olan karşılıklı etkileşimini, yani toplumsal bütünde insan organizmasının etki-tepki ilişkisini içerir. Siyasal sistem içindeki birey çevresel dürtüleri algılar, içsel ve dışsal motivasyon etkileri ile tepkiye dönüştürür. İnsanın toplumsal-siyasal sistem içindeki davranışı siyasal katılımdır.

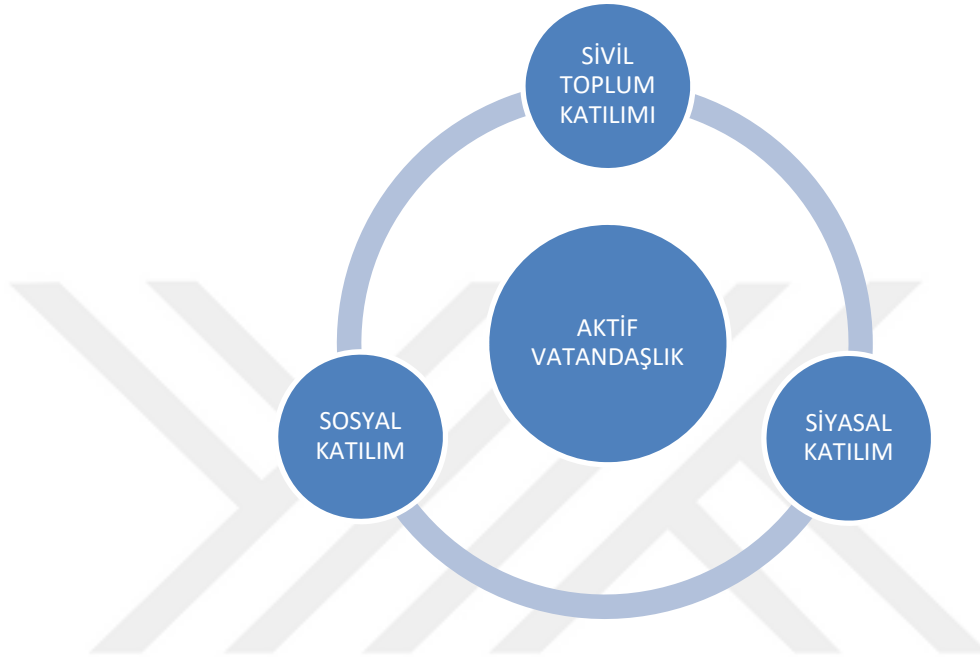
Şekil 3.4. ACCI'in Kuramsal Çerçevesi (Hoskins ve Mascherini, 2009; Altun, 2020)

Aktif vatandaşlık, insanların beklenti ve isteklerinin etkin bir şekilde gerçekleştirilmesine dayanan bir modeldir. Aktif vatandaş katılımı ile vatandaş toplumsal-siyasal sistemin kendi isteklerine karşılık vermesini sağlamaya çalışır. Bu tür bir vatandaşlıkta siyasi, sosyal ve sivil alanlarda ortaya çıkan sorunları ortadan kaldırmak ve/veya sorun oluşmasını önlemenin yolu katılımcı davranışlardır (Altun, 2020: 78). Bununla birlikte katılımcılığın alternatif yolları çeşitlenmiştir. Çalışmanın bu bölümünde aktif vatandaş katılımının geniş kapsamının farklı sürümleri olarak nitelendirebileceğimiz katılım biçimlerinden çalışmada değerlendirilen göstergelere odaklanılacaktır.

Aktif Vatandaşlık tanımı, sivil topluma katılım kavramını vurgular. “Sivil toplum, aile, devlet ve insanların ortak çıkarları geliştirmek için gönüllü olarak bir araya geldikleri piyasa arasında yer alan kurum, kuruluş ve bireylerin toplamı olarak” tanımlanır (Anheier 2004: 20). Katılımcı demokrasinin yer aldığı bir alan olduğundan, sivil topluma katılım açıkça Aktif Vatandaşlığın bir parçasıdır.

Hoskins ve Mascherini'nin aktif vatandaşlık göstergelerini ve yeterliklerini geliştirdikleri çalışmalarında aktif yurttaşlık katılım düzeylerini ölçmüşlerdir. ACCI'de aktif vatandaşlığın geliştirdiği ve tanımladığı ölçülebilir dört boyuta sahiptir. İlki

vatandaşların sivil toplum katılımlarıdır. Geleneksel olmayan siyasi eylemler yoluyla gerçekleşen daha çok eylem odaklı katılımlardır. İkincisi sosyal katılım, siyasal olmaktan çok toplumsal odaklı, topluluk yaşamına katılım uygulamalarına işaret eder. Üçüncü boyut siyasal katılım boyutudur. Son olarak değerler boyutu ele alınır (Hoskins ve Mascherini, 2009: 460).

Şekil 3.5. Çalışma Kapsamına Dahil Edilen Aktif Vatandaşlık Katılım Boyutları

3.3.5.1. Sivil Yaşama Katılım

Sivil yaşama katılım ile devleti yönetenleri etkilemek üzere protestolar, gösteriler, boykotlar ve siyasi grevler faaliyetler kastedilmektedir. Sosyal değişim için çalışan sivil toplum kuruluşları tarafından düzenlenen faaliyetlere katılımı içerir. Sivil toplum, ortak çıkarlar, amaçlar ve değerler etrafında zorlamasız toplu eylem alanı olarak tanımlanmıştır (Centre for Civil Society 2006). Sivil toplum katılımında, vatandaşların, eylem odaklı katılım yoluyla, seslerini devlete duyurma olanağı vardır. Bu tür katılım, bir yandan devletin baskıcı olmasının önüne geçerken, bir yandan da devleti politika yapmaya zorlar.

Bu tür bir katılım sivil toplum örgütlerine üye olma ve katılmak, yasal bir gösteriye katılmak, dilekçe imzalamak, ürünleri boykot etmek ve politik, etik veya çevresel nedenlerle (etik tüketim) kasıtlı olarak belirli ürünleri satın almamak gibi protesto öğelerini içermektedir (Hoskins ve Mascherini, 2009: 465). Sivil toplum katılımı aynı

zamanda STK üyeliğini ve bağışçısı olmayı da içermektedir. STK katılımı arttıkça toplumun demokratikleşmesinin de hızlanacağı söylenebilir.

Sivil katılımın olduğu sistem yöneticileri, vatandaşların tercihleri ve ihtiyaçları hakkında bilgilendirir ve bu tercih ve ihtiyaçlara karşılık verir. Katılım, hükümette söz sahibi olanları etkileme girişimi olarak tanımlanır. Katılmanın bu yönü, tüm vatandaşlarına neredeyse tamamen duyarlı olan bir sistem olarak ‘demokrasi’ ile uyumlu bir tanımdır (Dahl, 1971:2). Mevcut katılım biçimlerinin sürekli genişlemesi, katılımın demokrasi ile ilişkisini de belirginleştirmektedir

3.3.5.2. Sosyal Yaşama Katılım

Sosyal yaşama (topluluk hayatına) katılım faaliyetleri, açıkça siyasi bir faaliyet olarak görünmeyen, başka bir ifadeyle politik olmaktan çok toplumsal faaliyetlerdir. Topluluk ruhu ile hareket edilen ve merkezinde topluluk olan etkinliklerdir. "topluluk odaklı" veya "topluluk ruhlu" faaliyetlerdir.

Toplumsal yaşama katılım, bireylerin bir topluluğu destekleyen faaliyetlere katılımının biçimlendirdiği aktif vatandaşlığı içerir. Bir toplumun içinde yaşayanların, İyi bir toplum için dayanışma ve topluluğa katılım değerlerine odaklanarak kültürel veya dini organizasyonlara katılımlarını dahil etmektedir. Toplumsal yaşama katılım coğrafi bir yakınlık da gerekir. Aile, akrabalık, komşuluk ilişkileri, grup içi etkileşimler gibi resmi olmayan ve örgütlenmemiş faaliyetlere ve uygulamalara katılım, sosyal yaşam katılımına dahil edilmektedir. Bununla birlikte topluluk kuruluşlarının faaliyetlerine katılım ve örgütlenmiş topluluk faaliyetlerine katılım da sosyal yaşam katılımı olarak değerlendirilir. Topluluk yaşamına katılımın göstergeleri, komşuya, zor durumda olana yardım etmek, gibi uygulamaları da kapsar.

Sosyal yaşam katılımı “örgütlenmemiş yardım, dini organizasyonlar, ticari organizasyonlar, spor organizasyonları, kültürel organizasyonlar, sosyal organizasyonlar, ebeveyn-öğretmen organizasyonları” gibi boyutlara ayrılmaktadır. Her bir alt boyut katılım, gönüllülük, üyelik ve para bağışı sorularını içeren göstergelere dayanır.

Bu tez, sosyal uyum mikro düzeyi ve aktif vatandaşlık katılımının mikro düzeyi ile ilgilendiğinden, çalışmanın nitel kısmında yalnızca aktif vatandaşlığın sosyal yaşam katılımı boyutunun göstergeleri kullanılacaktır.

3.3.5.3. Siyasal Yaşama Katılım

Aktif Vatandaşlık tanımında kullanılan bir diğer kavram ise siyasi hayattır. Aktif vatandaşlığın bu boyutu temsili demokrasiye katılımı ifade eder (Hoskins ve Masherini, 2009: 466). Oy verme, siyasi partilerle ilgili faaliyetlere katılma, siyasi partilere bağışta bulunma, seçilmişlerle temasa geçme gibi faaliyetler ve kadınların mecliste temsili, seçilmişlerden olma gibi durumları kapsar.

Siyasal katılım zorunluluğa değil gönüllülüğe dayanır. Bu bağlamda siyasal katılımın en basit şekli olan seçimlerde oy kullanma zorunluluğu, oy kullanmayana uygulanan cezai yaptırımlar sonucunda ortaya çıkan seçmen katılımı sayısının gerçek siyasal katılım verisi olamayacağı düşünülmelidir. İktidarın dar kapsamı ve seçkinci yapısı zamanla parçalanarak, siyaseti geniş kitleleri içeren bir yapıya dönüştürmüştür. İdeolojik temeli, kurumsal karakteri, demokrasi ile yakınlık derecesi ne olursa olsun “halk” siyasal sistemin temel unsuru olmuştur (Kapani, 2019: 143).

Siyasal katılım kavramı, siyasal organizasyonun meşruluğunu sağlayan bir sistem içinde değerlendirilebilir. Böyle bir siyasal organizasyonun doğal olarak demokratik olduğu ön kabulü ile kavramsallaştırılabilir. Demokrasi, siyasal katılım fırsatlarını sunarak siyasal rızanın oluşmasını sağlar ve siyasal organizasyonun meşruiyetine katkıda bulunur (Heywood, 2017: 122). Bu nedenle siyasal katılım çalışmaları da demokrasi çerçevesinde gelişmiştir. Demokrasinin olmadığı yerde siyasal katılım var olabilir, fakat siyasal katılımın olmadığı yerde demokrasi gerçekleşemeyecektir. Demokrasinin kalitesi hangi siyasi davranış biçimlerinin siyasal katılım olarak kabul edildiğine göre değerlendirilmektedir.

3.3.5.4. Değerler

Hoskins ve Macshelini’nin aktif vatandaşlık incelemesi katılım biçimlerinin yanı sıra değerleri de vurgular. Bunun nedeni, katılımın kendi başına insan haklarına değer veren demokratik bir toplum için mutlaka yararlı olmamasıdır. Siyasi katılım sadece bir düşünce olarak değil bir davranış olarak tanımlanır. Düşünmeden eyleme geçilemeyeceği gerçeği ile birlikte, insan davranışının etki-tepki ilişkisinden ortaya çıktığı bilinmektedir. Değerler boyutu, aktif vatandaşlık uygulamalarının temeli olan demokrasi ve insan haklarına ilişkin göstergelerin birleşimidir. Değerler boyutu “insan hakları, kültürlerarası yetkinlikler ve demokrasi” olarak üç alt boyuta bölünmüştür.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE ANALİZ

4.1. NİCEL BULGULAR VE ANALİZ

Göç olgusu ekseninde mikro sosyal uyum ve aktif vatandaşlık katılımı ilişkisi üzerine yapılan bu araştırma, Erzincan İli Üzümlü İlçesi Ahıska Türkleri örneğinde çalışılmıştır. Bu bölümde, temel problem içerisinde yer alan alt problemlere ilişkin bulgular yer almaktadır.

4.1.1. Kullanılan Ölçeklere İlişkin Betimsel İstatistikler

Yerli ve göçmen katılımcıların temel değişkenleri istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?

Tablo 4.1. Kullanılan Ölçeklere Ait Betimsel İstatistikler

		N	Ortalama	Medyan	Mod	Standart Sapma	Çarpıklık	Çarpıklık SH.	Basıklık	Basıklık SH.
Yerli Birey	Siyasal Katılım	475	15,88	16	6	7,19	0,46	0,11	-0,26	0,22
	Sivil Katılım	475	23,88	24	25	7,46	-0,12	0,11	-0,18	0,22
	Sosyal Katılım	476	33,68	35	40	7,26	-1,45	0,11	1,50	0,22
	Aktif Vatandaşlık	474	73,43	72	72	15,68	-0,03	0,11	0,31	0,22
Göçmen Birey	Siyasal Katılım	375	16,89	17	18	5,07	-0,15	0,13	0,23	0,25
	Sivil Katılım	375	21,99	22	24	5,46	0,11	0,13	0,62	0,25
	Sosyal Katılım	379	30,95	32	32	8,49	-1,25	0,13	0,96	0,25
	Aktif Vatandaşlık	371	69,83	70	74	13,85	-0,19	0,13	0,34	0,25

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$

Tablo 4.1’de yerli ve göçmen katılımcıların siyasal, sosyal, sivil katılım düzeyleri ve bunların genel toplamlarından oluşan aktif vatandaşlık düzeylerine ait betimsel istatistikler verilmiştir. Temel değişkenlerin mod medyan ve aritmetik ortalama değerlerinin birbirine yakın ve çarpıklık, basıklık katsayılarının ($\pm 1,5$) aralığında olması

yönüyle verilerin normal dağılım eğrisi özelliği gösterdiği söylenebilir. Bu bağlamda verilerin analizinde parametrik test istatistikleri kullanılmıştır.

4.1.2. Bireylerin Aktif Vatandaşlık Katılım Düzeyleri

Göç alan bir toplumda yerli/göçmen bireylerin; aktif vatandaşlık katılım düzeyleri farklılaşmakta mıdır?

Bireylerin siyasal yaşam, sosyal katılım, sivil topluma katılım ve aktif vatandaşlık düzeyleri yerli / göçmenlik durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?

Tablo 4.2. Bireylerin Karşılaştırmalı Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

Yaşam katılım durumu	Göçmenlik Durumu	N	Ort.	SS	SD	t	p	η^2
Siyasal	Yerli	463	15,88	7,17	822	-2,394	.017	0,006
	Göçmen	375	16,89	5,07				
Sivil	Yerli	463	24,03	7,33	830	4,592	.000	0,023
	Göçmen	375	21,99	5,46				
Sosyal	Yerli	464	34,33	6,10	667	6,504	.000	0,051
	Göçmen	379	30,95	8,49				
Aktif Vatandaşlık	Yerli	462	74,23	14,83	831	4,387	.000	0,023
	Göçmen	371	69,83	13,85				

Bu araştırmada yerli ve göçmen bireylerin; siyasal katılım, sosyal yaşam katılımı, sivil toplum katılımı ve aktif vatandaşlık puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmıştır. Yapılan analizler sonucunda yerli ve göçmen bireylerin siyasal katılım, sosyal yaşam katılımı, sivil toplum katılımı ve aktif vatandaşlık puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($p < 0,05$). Yukarıda verilen Tablo 4.2’de yerli ve göçmen bireylerin siyasal katılım, sosyal yaşam katılımı, sivil toplum katılımı ve aktif vatandaşlık düzeylerinin; puan ortalamaları (Ort.), standart sapma (SS) değerleri, t değerleri, anlamlılık değerleri (p) ve etki büyüklüğünü gösteren eta kare (η^2) değerleri verilmiştir.

Bireylerin demografik özelliklerine göre aktif vatandaşlık katılım düzeylerini ortaya çıkaracak bulgulara temelde aşağıdaki soru ile ulaşılmaya çalışılmıştır.

Göç alan bir toplumda yerli/göçmen bireylerin; demografik özelliklere (Cinsiyet, Yaş, Çalışma Durumu, Eğitim Durumu, Göçmenlerle Arkadaşlık Durumu, Göçmen Yemeklerinden Yeme Durumu, Göçmen Törenine Katılma Durumu, Göçmenlerin Farkında Olma Durumu, Vatandaşlık Durumu, Vatandaşlık Çağrışımı, Vatandaşlık Bağı) göre aktif vatandaşlık katılımı nasıldır?

4.1.3. Bireylerin Siyasal Katılım Düzeyleri

4.1.3.1. Yerli Bireylerin Siyasal Katılım Düzeyleri

Yerli bireylerin siyasal yaşam düzeyleri demografik değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?

Cinsiyet, medeni durum, vatandaşlık durumlarına, göçmen farkındalıklarına, göçmen arkadaşlık edinme durumlarına, göçmen yemeklerinden yeme durumlarına, göçmen törenlerine katılma durumlarına, vatandaşlık çağrışım düzeylerine ve vatandaşlık bağlarına göre, bireylerin siyasal yaşam düzeylerine ait ortalama puan değerleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmıştır.

Tablo 4.3. Yerli Bireylerin Karşılaştırmalı Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

Kategorik Değişkenler	Kategoriler	N	Ort.	SS	SD	t	p	η
Cinsiyet	Kadın	107	14,50	6,91	461	-2,271	0,024	0,011
	Erkek	356	16,29	7,20				
Medeni Durum	Evli	333	16,11	7,27	461	1,086	0,278	0,003
	Bekar	130	15,30	6,90				
Göçmen Arkadaşlığı	Var	145	17,52	7,29	461	3,356	0,001	0,024
	Yok	318	15,13	7,00				
Göçmen Yemeklerinden Yeme	Evet	143	17,42	7,38	461	3,120	0,002	0,021
	Hayır	320	15,19	6,98				
Göçmen Törenlerine Katılma	Evet	131	17,50	7,24	461	3,076	0,002	0,020
	Hayır	332	15,24	7,05				

Yapılan analizler sonucunda yerli bireylerin cinsiyetlerine, göçmen arkadaşlık edinme durumlarına, göçmen yemeklerinden yeme durumlarına ve göçmen törenlerine katılma durumlarına göre siyasal yaşam puan ortalamalarında anlamlı bir farklılığın olduğu bulunmuştur ($p<0,05$). Tablo 4.3’de elde edilen bulgular incelendiğinde erkeklerin siyasal yaşam düzeylerine ait puan ortalamalarının, kadınların siyasal yaşam düzeylerine ait puan ortalamalarının, göçmen arkadaşlığı olmayan bireylerin siyasal yaşam düzeylerine ait puan ortalamalarından; göçmen yemeklerinden yiyen bireylerin siyasal yaşam düzeylerine ait puan ortalamalarının, göçmen yemeklerinden yemeyen bireylerin siyasal yaşam düzeylerine ait puan ortalamalarından; göçmen törenlerine katılım gösteren bireylerin siyasal yaşam düzeylerine ait puan ortalamalarının, göçmen törenlerine katılım göstermeyen bireylerin siyasal yaşam düzeylerine ait puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmektedir.

Bireylerin medeni durumlarına göre ise siyasal yaşam puan ortalamalarında anlamlı farklılığın bir olmadığı bulunmuştur ($p>0,05$). Yukarıda verilen Tablo 4.3’de bireylerin cinsiyetleri, medeni durumları, göçmen arkadaşlık edinme durumları, göçmen yemeklerinden yeme durumları ve göçmen törenlerine katılma durumlarına ait; puan ortalamaları (Ort.), standart sapma (SS) değerleri, t değerleri, anlamlılık değerleri (p) ve etki büyüklüğünü gösteren eta kare (η^2) değerleri verilmiştir. Diğer kategorik değişkenler 2 kategoriden fazla olduğu için Anova analizi yapılmış ve çıkan sonuçlar Tablo 4.4’te verilmiştir.

Yapılan analizler sonucunda yerli bireylerin yaşları, eğitim durumları, vatandaşlık durumları, çalışma durumları ve göçmen farkındalıkları durumlarına göre siyasal yaşam puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Ancak Tablo 4.4’te belirtilen yerli bireylerin vatandaşlık çağrışım düzeyleri ve vatandaşlık bağları açısından siyasal yaşam puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p<0,05$). İlk olarak vatandaşlık çağrışımı değişkeni ele alınmış ve varyansların homojenlik durumuna bakılmıştır. Varyanslar homojen olarak dağılmadığı için Games-Howell post hoc tekniğinden faydalanılarak ikili karşılaştırmalar yapılmıştır.

Games-Howell post hoc analizi sonuçlarına göre yasalarla ifade edilen hakların puan ortalamaları ile yasalarda ifade edilen vazifelerin puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$).

Tablo 4.4. Yerli Bireylerin Karşılaştırmalı Anova Testi Sonuçları

Kategorik Değişkenler	Kategoriler	N	Ort.	SS	SD	F	p	η
Yaş	18-25 Yaş	75	15,93	6,93	5,457	1,367	0,236	0,015
	26-35 Yaş	104	15,31	7,44				
	36-45 Yaş	126	15,36	7,29				
	46-55 Yaş	97	16,12	6,79				
	56-65 Yaş	46	16,67	7,72				
	66 Yaş ve Üstü	15	19,93	5,39				
Eğitim Düzeyi	Okur Yazar Değil	22	16,23	6,44	5,457	1,894	0,094	0,020
	İlköğretim	89	16,40	7,43				
	Lise	214	16,57	7,34				
	Önlisans	42	14,93	6,48				
	Lisans	82	13,93	6,67				
	Lisansüstü	14	15,64	7,56				
Vatandaşlık Durumu	Sadece TC Vatandaşı	457	15,87	7,16	2,460	1,669	0,190	0,007
	Çifte Vatandaş	4	12,75	6,80				
	TC Vatandaşı Değil	2	24,00	8,49				
Çalışma Durumu	Devlet Memuru	92	13,83	5,84	10,452	1,615	0,099	0,035
	Özel Sektör Çalışanı	7	17,57	8,791				
	Küçük Esnaf	29	16,83	7,611				
	Serbest Meslek	12	19,5	6,802				
	İşçi	115	16,83	8,075				
	Çiftçi	28	16,18	6,086				
	Diğer	23	15,39	8,145				
	Emekli	35	17,4	7,08				
	Ev Kadını	30	15,33	7,126				
	Öğrenci	45	15,13	6,751				
	İşsiz	47	15,79	6,852				
Göçmen Farkındalığı	Çalışamaz Durumda				3,459	0,544	0,653	0,004
	Sadece Ahıska Türkleri	165	16,41	7,546				
	Ahıska Türkü ve Diğerleri	282	15,6	6,93				
	Ahıska Türkleri Hariç Diğerleri	3	13,67	6,658				
	Hiçbiri	13	15,69	7,878				
Vatandaşlık Çağrışımı	Devlete Üyelik	139	15,89	7,808	6,456	3,280	0,004	0,041
	Yasalarda İfade Edilen Haklar	221	15,21	6,338				
	Yasalarda İfade Edilen Vazifeler	73	18,64	7,576				
	Üyelik ve Haklar	12	12,08	6,037				
	Üyelik ve Vazifeler	2	9	4,243				
	Haklar ve Vazifeler	4	12,75	10,436				
	Üyelik, Haklar ve Vazifeler	12	17,17	7,626				
Vatandaşlık Bağı	Din Birliği	88	14,9	7,087	4,458	2,523	0,040	0,022
	Ortak Gelenekler ve Kültür	155	17,06	7,18				
	Herkesi Bağlayan Yasalar	145	14,88	6,719				
	Dil Birliği	29	17,38	8,504				
	Diğer	46	15,96	7,309				

Tablo 4.4’de belirtilen ortalama değerleri incelendiğinde yasalarla ifade edilen vazifelerin ortalama puanlarının yasalarda ifade edilen hakların puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksek olduğu görölmektedir.

Bir diğer bulguda ise yasalarla ifade edilen vazifelerin ortalama puanları ile üyelik ve haklara ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görölmüştür ($p<0,05$). Tablo 4.4’te belirtilen ortalama puanlar incelendiğinde yasalarla ifade edilen vazifelerin ortalama puan değerlerinin üyelik ve haklara ait puan ortalama değerlerinden anlamlı derecede yüksek olduğu görölmektedir.

Bir diğer bulguda ise vatandaşlık bağı değişkeni ele alınmış ve varyanslar homojen dağıldığı için Tukey post hoc analiz sonuçları incelenmiştir. Analiz sonuçları incelendiğinde Tukey post hoc içerisinde anlamlı bir durum bulunamamıştır. Tablo 4.4’teki vatandaşlık bağı değişkenine ait p değeri incelendiğinde 0,05 değerine çok yakın olması sebebiyle bu anlamlılığı Tukey post hoc analiz sonuçlarına yansıyacak düzeyde olmadığı görölmektedir.

4.1.3.2. Göçmen Bireylerin Siyasal Katılım Düzeyleri

Göçmen bireylerin siyasal yaşam düzeyleri demografik değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?

Bu araştırmada göçmen bireylerin; cinsiyetlerine, medeni durumlarına, yerli arkadaş edinme durumlarına, yerli yemeklerinden yeme durumlarına ve yerli törenlerine katılma durumlarına göre, bireylerin siyasal yaşam düzeylerine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda göçmen bireylerin cinsiyetlerine, medeni durumlarına, yerli arkadaş edinme durumlarına, yerli yemeklerinden yeme durumlarına ve yerli törenlerine katılma durumlarına göre, siyasal yaşam puan ortalamalarında anlamlı bir farklılığın olmadığı bulunmuştur ($p>0,05$). Diğer kategorik değişkenler 2 kategoriden fazla olduğu için Anova analizi yapılmış ve çıkan sonuçlar Tablo 4.6’da verilmiştir.

Yapılan analizler sonucunda göçmen bireylerin yaşları, eğitim durumları ve vatandaşlık durumlarına göre siyasal puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Ancak yukarıda belirtilen Tablo 4.6’da belirtilen yerli bireylerin

çalışma durumları, yaşam süresi, vatandaşlık çağrışım düzeyleri ve vatandaşlık bağları durumlarına göre siyasal yaşam puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p<0,05$).

Tablo 4.5. Göçmen Bireylerin Karşılaştırmalı Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

Kategorik Değişkenler	Kategoriler	N	Ort.	SS	SD	t	p	η
Cinsiyet	Kadın	204	16,75	4,83	370	-0,628	0,531	0,001
	Erkek	168	17,08	5,38				
Medeni Durum	Evli	280	16,98	4,78	119	0,599	0,550	0,001
	Bekâr	84	16,56	5,79				
Yerli Arkadaşlığı	Var	264	16,89	5,36	373	-0,041	0,967	0,000
	Yok	111	16,91	4,32				
Yerli Yemeklerinden Yeme	Evet	345	16,91	5,13	373	0,180	0,857	0,000
	Hayır	30	16,73	4,34				
Yerli Törenlerine Katılma	Evet	233	16,93	5,36	373	0,186	,853	0,000
	Hayır	142	16,83	4,56				

İlk olarak çalışma durumları değişkeni ele alınmış ve varyansların homojenlik durumları incelenmiştir. Varyanslar homojen olarak dağılmadığı için Games-Howell post hoc tekniğinden faydalanılarak ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Games-Howell post hoc analizi sonuçlarına göre anlamlı bir durum bulunamamıştır. Tablo 4.6'daki çalışma durumu değişkenine ait p değeri incelendiğinde 0,05 değerine çok yakın olması sebebiyle bu anlamlılığı Games-Howell post hoc analiz sonuçlarına yansıyacak düzeyde olmadığı görülmektedir.

Bir diğer bulguda ise yaşam süresi değişkeni ele alınmış ve varyansların homojenlik durumları incelenmiştir. Varyanslar homojen dağıldığı için Tukey post hoc analiz sonuçları incelenmiştir. Tukey post hoc analizi sonuçlarına göre 6 yıldan fazla süredir yaşayan kategorisine ait puan ortalamaları ile 1 yıldan az yaşayan kategorisine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Tablo 4.6'da belirtilen ortalama değerleri incelendiğinde 6 yıldan fazla süredir yaşayan kategorisine ait ortalama puanlarının 1 yıldan az yaşayan kategorisine ait puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4.6. Göçmen Bireylerin Karşılaştırmalı Anova Testi Sonuçları

Kategorik Değişkenler	Kategoriler	N	Ort.	SS	SD	F	p	η
Yaş	18-25 Yaş	55	16,27	6,35	5,368	0,816	0,539	0,011
	26-35 Yaş	97	16,98	4,73				
	36-45 Yaş	105	16,58	4,67				
	46-55 Yaş	71	17,56	4,85				
	56-65 Yaş	38	17,00	5,16				
	66 Yaş ve Üstü	8	19,13	4,70				
Eğitim Düzeyi	Okur Yazar Değil	23	15,91	4,00	5,360	2,033	0,073	0,027
	İlköğretim	81	15,88	5,50				
	Lise	209	16,98	4,68				
	Önlisans	25	18,20	5,11				
	Lisans	19	18,84	7,98				
	Lisansüstü	9	19,00	4,72				
Vatandaşlık Durumu	Sadece TC Vatandaşı	59	15,64	4,99	2,372	2,720	0,067	0,014
	Çifte Vatandaş	309	17,08	5,08				
	TC Vatandaşı Değil	7	19,14	3,24				
Çalışma Durumu	Devlet Memuru	10	20,10	7,16	10,364	1,986	0,034	0,052
	Özel Sektör Çalışanı	3	13	9,644				
	Küçük Esnaf	4	12,25	5,679				
	Serbest Meslek							
	İşçi	10	17,7	5,25				
	Çiftçi	10	20,9	6,262				
	Diğer	12	18,25	4,309				
	Emekli	101	16,35	4,277				
	Ev Kadını	35	17,69	6,614				
	Öğrenci	131	16,84	4,703				
	İşsiz	4	17,25	5,5				
	Çalışamaz Durumda	4	17,25	5,5				
Yaşam Süresi	1 yıldan az	5	21,2	3,347	2,372	5,730	0,004	0,030
	1-5 yıl arası	161	16,01	4,785				
	6+ yıl	209	17,47	5,191				
Vatandaşlık Çağrışımı	Devlete Üyelik	191	16,06	4,891	5,369	5,250	0,000	0,066
	Yasalarda İfade Edilen Haklar	91	16,56	4,715				
	Yasalarda İfade Edilen Vazifeler	76	18,46	5,165				
	Üyelik ve Haklar	2	23	9,899				
	Üyelik ve Vazifeler	5	19,4	6,427				
	Haklar ve Vazifeler	10	21,4	4,115				
	Üyelik, Haklar ve Vazifeler	375	16,89	5,066				
Vatandaşlık Bağı	Din Birliği	153	16,21	5,156	4,370	3,589	0,007	0,037
	Ortak Gelenekler ve Kültür	41	15,34	5,261				
	Herkesi Bağlayan Yasalar	67	18,19	5,037				
	Dil Birliği	73	17,32	4,907				
	Diğer	41	18,12	4,136				

Bir diğ er bulguda ise vatandaşlık çağrışımı ele alınmış ve varyansların homojenlik durumları incelenmiştir. Varyanslar homojen dağıldığı için Tukey post hoc analiz sonuçları incelenmiştir. Tukey post hoc analizi sonuçlarına göre yasalarla ifade edilen vazifeler kategorisine ait puan ortalamaları ile devlete üyelik kategorisine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$).

Tablo 4.6’da belirtilen ortalama değerleri incelendiğinde yasalarla ifade edilen vazifeler kategorisine ait ortalama puanlarının devlete üyelik kategorisine ait puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmektedir. Bir diğ er bulguda ise üyelik haklar ve vazifeler kategorisine ait ortalama puanları ile devlete üyelik kategorisine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Tablo 4.6’da belirtilen ortalama puanlar incelendiğinde üyelik haklar ve vazifeler kategorisine ait ortalama puan değerlerinin devlete üyelik kategorisine ait ortalama puan değerlerinden anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir. Bir diğ er bulguda ise üyelik haklar ve vazifeler kategorisine ait ortalama puanları ile yasalarla ifade edilen haklar kategorisine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Tablo 4.6’da belirtilen ortalama puanlar incelendiğinde üyelik haklar ve vazifeler kategorisine ait ortalama puan değerlerinin yasalarla ifade edilen haklar kategorisine ait ortalama puan değerlerinden anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Bir diğ er bulguda ise vatandaşlık bağı değişkeni ele alınmış ve varyansların homojenlik durumları incelenmiştir. Varyanslar homojen dağıldığı için Tukey post hoc analiz sonuçları incelenmiştir. Tukey post hoc analizi sonuçlarına göre herkesi bağlayan yasalar kategorisine ait puan ortalamaları ile ortak gelenekler ve kültür kategorisine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Tablo 4.6’da belirtilen ortalama değerleri incelendiğinde herkesi bağlayan yasalar kategorisine ait ortalama puanlarının ortak gelenekler ve kültür kategorisine ait puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmektedir.

4.1.4. Bireylerin Sosyal Katılım Düzeyleri

4.1.4.1. Yerli Bireylerin Sosyal Katılım Düzeyleri

Yerli bireylerin sosyal yaşama katılım düzeyleri demografik değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?

Bu alt problemde yerli bireylerin; cinsiyetlerine, medeni durumlarına, vatandaşlık durumlarına, göçmen farkındalıklarına, göçmen arkadaşlık edinme durumlarına, göçmen yemeklerinden yeme durumlarına, göçmen törenlerine katılma durumlarına, vatandaşlık çağrışım düzeylerine ve vatandaşlık bağlarına göre, bireylerin sosyal yaşama katılım düzeylerine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda yerli bireylerin cinsiyetlerine, medeni durumlarına, göçmen arkadaşlık edinme durumlarına, göçmen yemeklerinden yeme durumlarına ve göçmen törenlerine katılma durumlarına göre sosyal yaşama katılım puan ortalamalarında anlamlı bir farklılığın olmadığı bulunmuştur ($p>0,05$). Yukarıda verilen Tablo 4.7’de bireylerin cinsiyetleri, medeni durumları, göçmen arkadaşlık edinme durumları, göçmen yemeklerinden yeme durumları ve göçmen törenlerine katılma durumlarına ait; puan ortalamaları (Ort.), standart sapma (SS) değerleri, t değerleri, anlamlılık değerleri (p) ve etki büyüklüğünü gösteren eta kare (η^2) değerleri verilmiştir. Diğer kategorik değişkenler 2 kategoriden fazla olduğu için Anova analizi yapılmış ve çıkan sonuçlar Tablo 4.8’de verilmiştir.

Tablo 4.7. Yerli Bireylerin Sosyal Yaşama Katılım Düzeyleri Karşılaştırmalı Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

Kategorik Değişkenler	Kategoriler	N	Ort.	SS	SD	t	p	η
Cinsiyet	Kadın	107	33,82	6,62	462	-0,982	0,327	0,002
	Erkek	357	34,48	5,93				
Medeni Durum	Evli	334	34,52	6,14	462	1,083	0,279	0,003
	Bekar	130	33,84	5,96				
Göçmen Arkadaşlığı	Var	145	34,57	6,05	462	0,561	0,575	0,001
	Yok	319	34,22	6,12				
Göçmen Yemeklerinden Yeme	Evet	143	34,50	5,98	462	0,410	0,682	0,000
	Hayır	321	34,25	6,15				
Göçmen Törenlerine Katılma	Evet	131	34,27	6,19	462	-0,122	0,903	0,000
	Hayır	333	34,35	6,07				

Tablo 4.8. Yerli Bireylerin Sosyal Yaşama Katılım Düzeyleri Karşılaştırmalı Anova Testi Sonuçları

Kategorik Değişkenler	Kategoriler	N	Ort.	SS	SD	F	p	η
Yaş	18-25 Yaş	76	33,71	5,54	5,458	0,318	0,902	0,003
	26-35 Yaş	104	34,54	6,11				
	36-45 Yaş	126	34,70	5,54				
	46-55 Yaş	97	34,05	6,69				
	56-65 Yaş	46	34,37	7,20				
	66 Yaş ve Üstü	15	34,60	6,14				
Eğitim Düzeyi	Okur Yazar Değil	22	32,18	7,67	5,458	2,183	0,055	0,023
	İlköğretim	89	33,47	7,16				
	Lise	215	34,52	5,86				
	Önlisans	42	33,69	6,27				
	Lisans	82	35,10	4,97				
	Lisansüstü	14	37,71	2,64				
Vatandaşlık Durumu	Sadece TC Vatandaşı	458	34,31	6,12	2,461	0,280	0,756	0,001
	Çifte Vatandaş	4	36,00	4,62				
	TC Vatandaşı Değil	2	36,50	4,95				
Çalışma Durumu	Devlet Memuru	92	35,67	4,47	10,453	3,588	0,000	0,073
	Özel Sektör Çalışanı	7	35,86	4,413				
	Küçük Esnaf	30	35,5	5,882				
	Serbest Meslek	12	36,25	4,413				
	İşçi	115	35,73	4,933				
	Çiftçi	28	31,36	7,268				
	Diğer	23	32,87	6,989				
	Emekli	35	34,09	7,602				
	Ev Kadını	30	33,5	7,045				
	Öğrenci	45	32,13	5,837				
	İşsiz	47	32,11	7,525				
	Çalışamaz Durumda							
Göçmen Farkındalığı	Sadece Ahıska Türkleri	166	34,05	6,341	3,460	1,811	0,144	0,012
	Ahıska Türkü ve Diğerleri	282	34,66	5,844				
	Ahıska Türkleri Hariç Diğerleri	3	34	4,583				
	Hiçbiri	13	30,85	7,766				
Vatandaşlık Çağrışımı	Devlete Üyelik	139	34,86	6,757	6,457	1,104	0,359	0,014
	Yasalarda İfade Edilen Haklar	222	33,64	5,902				
	Yasalarda İfade Edilen Vazifeler	73	34,79	5,244				
	Üyelik ve Haklar	12	35,42	8,096				
	Üyelik ve Vazifeler	2	34,5	7,778				
	Haklar ve Vazifeler	4	35,75	5,315				
	Üyelik, Haklar ve Vazifeler	12	36,58	3,118				
Vatandaşlık Bağı	Din Birliği	88	34,78	6,686	4,459	1,700	0,149	0,015
	Ortak Gelenekler ve Kültür	156	33,37	6,598				
	Herkesi Bağlayan Yasalar	145	34,83	5,16				
	Dil Birliği	29	34	7,226				
	Diğer	46	35,35	4,748				

Yapılan analizler sonucunda yerli bireylerin yaşları, eğitim durumları, vatandaşlık durumları, göçmen farkındalıkları durumları, vatandaşlık çağrışım düzeyleri ve vatandaşlık bağlarına göre sosyal yaşama katılım düzeylerine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Ancak yukarıda belirtilen Tablo 4.8’de yerli bireylerin çalışma durumları açısından sosyal yaşama katılım puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p<0,05$).

Çalışma durumu değişkenine ait varyansların homojenlik durumuna bakılmıştır. Varyansların homojen olarak dağılmadığı için Games-Howell post hoc tekniğinden faydalanılarak ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Games-Howell post hoc analizi sonuçlarına göre devlet memuru kategorisine ait puan ortalamaları ile öğrenci kategorisine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Tablo 4.8’de belirtilen ortalama değerleri incelendiğinde devlet memuru kategorisine ait ortalama puanların, öğrenci kategorisine ait puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmektedir. Bir diğer bulguda işçi kategorisine ait ortalama puanları ile öğrenci kategorisine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Tablo 4.8’de belirtilen ortalama puanlar incelendiğinde işçi kategorisine ait ortalama puan değerlerinin öğrenci kategorisine ait ortalama puan değerlerinden anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

4.1.4.2. Göçmen Bireylerin Sosyal Katılım Düzeyleri

Göçmen bireylerin sosyal katılım düzeyleri demografik değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?

Bu alt problemde göçmen bireylerin; cinsiyetlerine, yaşlarına, medeni durumlarına, eğitim düzeylerine, çalışma durumlarına, vatandaşlık durumlarına, yerli arkadaş edinme durumlarına, yerli yemeklerinden yeme durumlarına ve yerli törenlerine katılma durumlarına, vatandaşlık çağrışım düzeylerine ve vatandaşlık bağlarına göre, bireylerin sosyal yaşama katılım düzeylerine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmıştır.

Tablo 4.9. Karşılaştırmalı Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

Kategorik Değişkenler	Kategoriler	N	Ort.	SS	SD	t	p	η
Cinsiyet	Kadın	206	31,05	8,43	373	0,229	0,819	0,000
	Erkek	169	30,85	8,60				
Medeni Durum	Evli	284	30,95	8,70	366	0,047	0,963	0,000
	Bekar	84	30,90	7,93				
Yerli Arkadaşlığı	Var	268	31,38	8,87	377	1,546	0,123	0,006
	Yok	111	29,90	7,45				
Yerli Yemeklerinden Yeme	Evet	349	31,09	8,65	377	1,130	0,259	0,003
	Hayır	30	29,27	6,31				
Yerli Törenlerine Katılma	Evet	236	31,29	8,91	377	1,004	0,316	0,003
	Hayır	143	30,38	7,77				

Yapılan analizler sonucunda göçmen bireylerin cinsiyetlerine, medeni durumlarına, yerli arkadaş edinme durumlarına, yerli yemeklerinden yeme durumlarına ve yerli törenlerine katılma durumlarına göre, sosyal yaşama katılım puan ortalamalarında anlamlı bir farklılığın olmadığı bulunmuştur ($p>0,05$). Aşağıda verilen Tablo 4.9’da bireylerin cinsiyetleri, medeni durumları, göçmen arkadaşlık edinme durumları, göçmen yemeklerinden yeme durumları ve göçmen törenlerine katılma durumlarına ait; puan ortalamaları (Ort.), standart sapma (SS) değerleri, t değerleri, anlamlılık değerleri (p) ve etki büyüklüğünü gösteren eta kare (η^2) değerleri verilmiştir. Diğer kategorik değişkenler 2 kategoriden fazla olduğu için Anova analizi yapılmış ve çıkan sonuçlar Tablo 4.10’da verilmiştir.

Yapılan analizler sonucunda göçmen bireylerin yaşları, vatandaşlık durumları, çalışma durumu ve yaşam süresi durumlarına göre sosyal yaşama katılım düzeylerine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Tukey post hoc analizi sonuçlarına göre ilköğretim kategorisine ait puan ortalamaları ile okuryazar değil kategorisine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p>0,05$).

Tablo 4.10’da belirtilen ortalama değerleri incelendiğinde ilköğretim kategorisine ait ortalama puanların, okuryazar değil kategorisine ait puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmektedir. Bir diğer bulguda ilköğretim kategorisine ait ortalama puanları ile lise kategorisine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$).

Tablo 4.10. Göçmen Bireylerin Sosyal Katılım Düzeyleri Karşılaştırmalı Anova Testi Sonuçları

Kategorik Değişkenler	Kategoriler	N	Ort.	SS	SD	F	p	η
Yaş	18-25 Yaş	55	30,87	8,00	5,372	0,711	0,615	0,009
	26-35 Yaş	98	30,54	9,19				
	36-45 Yaş	108	32,09	7,59				
	46-55 Yaş	71	30,03	9,42				
	56-65 Yaş	38	30,79	7,44				
	66 Yaş ve Üstü	8	28,75	11,15				
Eğitim Düzeyi	Okur Yazar Değil	23	26,57	8,41	5,364	3,667	0,003	0,048
	İlköğretim	82	33,28	6,94				
	Lise	212	30,01	8,61				
	Önlisans	25	32,28	10,51				
	Lisans	19	33,95	7,59				
	Lisansüstü	9	31,22	10,00				
Vatandaşlık Durumu	Sadece TC Vatandaşı	59	31,75	7,04	2,376	0,363	0,696	0,002
	Çifte Vatandaş	313	30,78	8,83				
	TC Vatandaşı Değil	7	31,86	2,97				
Çalışma Durumu	Devlet Memuru	10	33,20	10,22	10,368	1,080	0,376	0,029
	Özel Sektör Çalışanı	3	32	9,849				
	Küçük Esnaf	4	30,75	15,349				
	Serbest Meslek							
	İşçi	10	28,2	12,044				
	Çiftçi	10	35,5	5,855				
	Diğer	12	25,58	9,774				
	Emekli	103	30,28	8,769				
	Ev Kadını	35	31,69	7,348				
	Öğrenci	132	31,32	8,177				
	İşsiz	4	29,75	14,66				
Yaşam Süresi	Çalışamaz Durumda	4	29,75	14,66				
	1 yıldan az	5	32,2	8,438	2,376	0,060	0,942	0,000
	1-5 yıl arası	162	30,98	8,721				
	6+ yıl	212	30,89	8,357				
Vatandaşlık Çağrışımı	Devlete Üyelik	193	30,24	9,197	5,373	3,335	0,006	0,043
	Yasalarda İfade Edilen Haklar	91	29,56	9,176				
	Yasalarda İfade Edilen Vazifeler	78	33,1	5,231				
	Üyelik ve Haklar	2	35,5	6,364				
	Üyelik ve Vazifeler	5	36,4	4,506				
	Haklar ve Vazifeler							
Vatandaşlık Bağı	Üyelik, Haklar ve Vazifeler	10	36,8	2,616	4,374	4,409	0,002	0,045
	Din Birliği	154	29,7	10,089				
	Ortak Gelenekler ve Kültür	42	30,83	7,251				
	Herkesi Bağlayan Yasalar	69	31,93	7,865				
	Dil Birliği	73	30,12	6,849				
	Diğer	41	35,56	4,278				

Tablo 4.10’da belirtilen ortalama puanlar incelendiğinde ilköğretim kategorisine ait ortalama puan değerlerinin lise kategorisine ait ortalama puan değerlerinden anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

4.1.5. Bireylerin Sivil Katılım Düzeyleri

4.1.5.1. Yerli Bireylerin Sivil Katılım Düzeyleri

Yerli bireylerin sivil katılım düzeyleri demografik değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?

Bu alt problemde yerli bireylerin; cinsiyetlerine, yaşlarına, medeni durumlarına, eğitim düzeylerine, çalışma durumlarına, vatandaşlık durumlarına, göçmen farkındalıklarına, göçmen arkadaşlık edinme durumlarına, göçmen yemeklerinden yeme durumlarına, göçmen törenlerine katılma durumlarına, vatandaşlık çağrışım düzeylerine ve vatandaşlık bağlarına göre, bireylerin sivil yaşama katılım düzeylerine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmıştır. Yapılan analizler sonucunda yerli bireylerin cinsiyetlerine ve medeni durumlarına göre sivil yaşama katılım puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı bulunmuştur ($p>0,05$).

Tablo 4.11. Yerli Bireylerin Sivil Katılım Düzeyleri Karşılaştırmalı Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

Kategorik Değişkenler	Kategoriler	N	Ort.	SS	SD	t	p	η
Cinsiyet	Kadın	107	23,58	7,88	461	-0,718	0,473	.001
	Erkek	356	24,16	7,16				
Medeni Durum	Evli	333	24,00	7,22	461	-0,136	0,892	.000
	Bekar	130	24,10	7,64				
Göçmen Arkadaşlığı	Var	145	25,63	7,37	461	3,221	0,001	.022
	Yok	318	23,29	7,20				
Göçmen Yemeklerinden Yeme	Evet	143	25,59	7,32	461	3,092	0,002	.020
	Hayır	320	23,33	7,24				
Göçmen Törenlerine Katılma	Evet	131	25,79	7,19	461	3,280	0,001	.023
	Hayır	332	23,33	7,28				

Ancak Tablo 4.11'deki veriler incelendiğinde; göçmen arkadaşlık edinme durumlarına, göçmen yemeklerinden yeme durumlarına ve göçmen törenlerine katılma durumlarına göre sivil yaşama katılım puan ortalamalarında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir ($p<0,05$).

Tablo 4.11'de elde edilen bulgular incelendiğinde; göçmen arkadaşlığı olan bireylerin sivil yaşama katılım düzeylerine ait puan ortalamalarının, göçmen arkadaşlığı olmayan bireylerin sivil yaşama katılım düzeylerine ait puan ortalamalarından; göçmen yemeklerinden yiyen bireylerin sivil yaşama katılım düzeylerine ait puan ortalamalarının, göçmen yemeklerinden yemeyen bireylerin sivil yaşama katılım düzeylerine ait puan ortalamalarından; göçmen törenlerine katılım gösteren bireylerin sivil yaşama katılım düzeylerine ait puan ortalamalarının, göçmen törenlerine katılım göstermeyen bireylerin sivil yaşama katılım düzeylerine ait puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmektedir. Yukarıda verilen Tablo 4.11'de bireylerin cinsiyetleri, medeni durumları, göçmen arkadaşlık edinme durumları, göçmen yemeklerinden yeme durumları ve göçmen törenlerine katılma durumlarına ait; puan ortalamaları (Ort.), standart sapma (SS) değerleri, t değerleri, anlamlılık değerleri (p) ve etki büyüklüğünü gösteren eta kare (η^2) değerleri verilmiştir. Diğer kategorik değişkenler 2 kategoriden fazla olduğu için Anova analizi yapılmış ve çıkan sonuçlar Tablo 4.12'de verilmiştir. Yapılan analizler sonucunda yerli bireylerin yaşları, eğitim durumları, vatandaşlık durumları, çalışma durumları, göçmen farkındalıkları durumları ve vatandaşlık bağlarına göre sivil yaşama katılım düzeylerine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Ancak yukarıda belirtilen Tablo 4.12'de yerli bireylerin vatandaşlık çağrışımlarına göre sivil yaşama katılım puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Vatandaşlık çağrışımı değişkenine ait varyansların homojenlik durumuna bakılmıştır. Varyansların homojen olarak dağılmadığı için Games-Howell post hoc tekniğinden faydalanılarak ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Games-Howell post hoc analizi sonuçlarına göre anlamlı bir durum bulunamamıştır.

Tablo 4.12. Yerli Bireylerin Sivil Katılım Düzeyleri Karşılaştırmalı Anova Testi Sonuçları

Kategorik Değişkenler	Kategoriler	N	Ort.	SS	SD	F	p	η
Yaş	18-25 Yaş	76	24,37	7,84	5,457	1,722	0,128	0,018
	26-35 Yaş	104	23,12	7,09				
	36-45 Yaş	125	24,07	7,25				
	46-55 Yaş	97	23,76	6,94				
	56-65 Yaş	46	24,37	8,08				
	66 Yaş ve Üstü	15	28,87	6,00				
Eğitim Düzeyi	Okur Yazar Değil	22	22,05	7,87	5,457	0,661	0,653	0,007
	İlköğretim	89	23,99	8,10				
	Lise	215	24,35	7,25				
	Önlisans	42	22,83	7,26				
	Lisans	81	24,37	6,48				
	Lisansüstü	14	24,00	7,80				
Vatandaşlık Durumu	Sadece TC Vatandaşı	457	24,02	7,31	2,46	0,247	0,782	0,001
	Çifte Vatandaş	4	23,25	9,54				
	TC Vatandaşı Değil	2	27,50	12,02				
Çalışma Durumu	Devlet Memuru	91	23,44	6,38	10,452	1,277	0,241	0,027
	Özel Sektör Çalışanı	7	30,29	7,804				
	Küçük Esnaf	30	25,57	7,569				
	Serbest Meslek	12	28	7,019				
	İşçi	115	23,95	7,785				
	Çiftçi	28	24,61	5,679				
	Diğer	23	22,43	8,686				
	Emekli	35	24,26	8,049				
	Ev Kadını	30	23,23	7,7				
	Öğrenci	45	23,93	6,617				
	İşsiz	47	23,28	7,555				
	Çalışamaz Durumda							
Göçmen Farkındalığı	Sadece Ahıska Türkleri	165	24,43	7,646	3,459	1,542	0,203	0,010
	Ahıska Türkü ve Diğerleri	282	23,99	7,16				
	Ahıska Türkleri Hariç Diğerleri	3	23,33	4,041				
	Hiçbiri	13	19,92	6,788				
Vatandaşlık Çağrışımı	Devlete Üyelik	139	34,86	6,757	6,456	2,594	0,018	0,033
	Yasalarda İfade Edilen Haklar	222	33,64	5,902				
	Yasalarda İfade Edilen Vazifeler	73	34,79	5,244				
	Üyelik ve Haklar	12	35,42	8,096				
	Üyelik ve Vazifeler	2	34,5	7,778				
	Haklar ve Vazifeler	4	35,75	5,315				
	Üyelik, Haklar ve Vazifeler	12	36,58	3,118				
Vatandaşlık Bağı	Din Birliği	87	22,11	7,929	4,458	2,031	0,089	0,017
	Ortak Gelenekler ve Kültür	156	24,22	6,378				
	Herkese Bağlayan Yasalar	145	24,42	7,319				
	Dil Birliği	29	25,34	10,523				
	Diğer	46	24,91	6,442				

Tablo 4.12'deki çalışma durumu değişkenine ait p değeri incelendiğinde 0,05 değerine çok yakın olması sebebiyle bu anlamlılığı Games-Howell post hoc analiz sonuçlarına yansıyacak düzeyde olmadığı görülmektedir.

4.1.5.2. Göçmen Bireylerin Sivil Katılım Düzeyleri

Göçmen bireylerin sivil yaşama katılım düzeyleri demografik değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?

Bu alt problemde göçmen bireylerin; cinsiyetlerine, yaşlarına, medeni durumlarına, eğitim düzeylerine, çalışma durumlarına, vatandaşlık durumlarına, yaşam süresine, yerli arkadaşlık edinme durumlarına, yerli yemeklerinden yeme durumlarına, yerli törenlerine katılma durumlarına, vatandaşlık çağrışım düzeylerine ve vatandaşlık bağlarına göre, bireylerin sivil yaşama katılım düzeylerine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda göçmen bireylerin cinsiyetlerine, medeni durumlarına, yerli arkadaşlık durumlarına ve yerli yemeklerinden yeme durumlarına göre sivil yaşama katılım puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı bulunmuştur ($p>0,05$). Ancak Tablo 4.13'deki veriler incelendiğinde; göçmen törenlerine katılma durumlarına göre sivil yaşama katılım puan ortalamalarında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir ($p<0,05$).

Tablo 4.13. Karşılaştırmalı Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

Kategorik Değişkenler	Kategoriler	N	Ort.	SS	SD	t	p	η
Cinsiyet	Kadın	204	21,84	5,82	369	-0,596	0,551	.001
	Erkek	167	22,18	5,05				
Medeni Durum	Evli	281	21,93	5,68	362	-0,649	0,517	.001
	Bekar	83	22,37	4,76				
Yerli Arkadaşlığı	Var	264	22,15	5,55	373	0,836	0,403	.002
	Yok	111	21,63	5,27				
Yerli Yemeklerinden Yeme	Evet	345	22,07	5,51	373	0,935	0,350	.002
	Hayır	30	21,10	4,84				
Yerli Törenlerine Katılma	Evet	233	22,58	5,61	373	2,657	0,008	.019
	Hayır	142	21,04	5,10				

Tablo 4.13’de elde edilen bulgular incelendiğinde; yerli törenlerine katılım gösteren bireylerin sivil yaşama katılım düzeylerine ait puan ortalamalarının, yerli törenlerine katılım göstermeyen bireylerin sivil yaşama katılım düzeylerine ait puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmektedir. Yukarıda verilen Tablo 4.13’de bireylerin cinsiyetleri, medeni durumları, göçmen arkadaşlık edinme durumları, göçmen yemeklerinden yeme durumları ve göçmen törenlerine katılma durumlarına ait; puan ortalamaları (Ort.), standart sapma (SS) değerleri, t değerleri, anlamlılık değerleri (p) ve etki büyüklüğünü gösteren eta kare (η^2) değerleri verilmiştir. Diğer kategorik değişkenler 2 kategoriden fazla olduğu için Anova analizi yapılmış ve çıkan sonuçlar Tablo 4.14’te verilmiştir.

Yapılan analizler sonucunda göçmen bireylerin yaşları, eğitim durumları, çalışma durumları ve yaşam süresi durumlarına göre sivil yaşama katılım düzeylerine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Ancak Tablo 4.14’te göçmen bireylerin vatandaşlık durumları, vatandaşlık çağrışımları ve vatandaşlık bağı durumlarına göre sivil yaşama katılım puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p<0,05$). İlk olarak vatandaşlık durumu değişkenine ait varyansların homojenlik durumuna bakılmıştır. Varyansların homojen olarak dağıldığı için Tukey post hoc tekniğinden faydalanılarak ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Tukey post hoc analizi sonuçlarına göre yasalarla ifade edilen vazifeler kategorisine ait puan ortalamaları ile devlete üyelik kategorisine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Tablo 4.14’te belirtilen ortalama değerleri incelendiğinde yasalarla ifade edilen vazifeler kategorisine ait ortalama puanların, devlete üyelik kategorisine ait puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmektedir. Bir diğer bulguda yasalarla ifade edilen vazifeler kategorisine ait ortalama puanları ile yasalarla ifade edilen haklar kategorisine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$).

Tablo 4.14’te belirtilen ortalama puanlar incelendiğinde yasalarla ifade edilen vazifeler kategorisine ait ortalama puan değerlerinin yasalarla ifade edilen haklar kategorisine ait ortalama puan değerlerinden anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4.14. Göçmen Bireylerin Sivil Katılım Düzeyleri Karşılaştırmalı Anova Testi Sonuçları

Kategorik Değişkenler	Kategoriler	N	Ort.	SS	SD	F	p	η
Yaş	18-25 Yaş	55	22,02	5,46	5,368	0,270	0,929	0,004
	26-35 Yaş	97	21,81	5,52				
	36-45 Yaş	107	21,94	5,42				
	46-55 Yaş	69	22,12	5,25				
	56-65 Yaş	38	21,95	5,87				
	66 Yaş ve Üstü	8	24,13	6,75				
Eğitim Düzeyi	Okur Yazar Değil	23	21,22	4,26	5,360	1,135	0,341	0,016
	İlköğretim	82	21,32	5,67				
	Lise	209	22,09	5,20				
	Önlisans	24	21,63	6,28				
	Lisans	19	24,42	7,98				
	Lisansüstü	9	22,67	5,57				
Vatandaşlık Durumu	Sadece TC Vatandaşı	59	20,54	4,79	2,372	5,280	0,005	0,028
	Çifte Vatandaş	309	22,16	5,55				
	TC Vatandaşı Değil	7	27,00	2,31				
Çalışma Durumu	Devlet Memuru	10	23,80	9,50	10,364	1,291	0,234	0,034
	Özel Sektör Çalışanı	3	22,33	6,807				
	Küçük Esnaf	4	23	4,082				
	Serbest Meslek							
	İşçi	10	21,1	6,903				
	Çiftçi	10	25,4	5,948				
	Diğer	12	22,17	5,781				
	Emekli	102	20,94	5,343				
	Ev Kadını	35	23,17	5,377				
	Öğrenci	130	22,4	5,009				
	İşsiz	4	23,25	6,898				
	Çalışamaz Durumda	4	23,25	6,898				
Yaşam Süresi	1 yıldan az	5	24,8	5,586	2,372	0,708	0,493	0,004
	1-5 yıl arası	160	22,05	4,822				
	6+ yıl	210	21,89	5,909				
Vatandaşlık Çağrışımı	Devlete Üyelik	192	20,98	5,334	5,369	6,319	0,000	0,079
	Yasalarda İfade Edilen Haklar	89	21,55	5,179				
	Yasalarda İfade Edilen Vazifeler	77	24,12	4,88				
	Üyelik ve Haklar	2	28,5	16,263				
	Üyelik ve Vazifeler	5	24,8	5,718				
	Haklar ve Vazifeler							
	Üyelik, Haklar ve Vazifeler	10	26,4	5,602				
Vatandaşlık Bağı	Din Birliği	151	20,97	6,015	4,37	4,624	0,001	0,048
	Ortak Gelenekler ve Kültür	42	20,48	4,82				
	Herkesi Bağlayan Yasalar	68	23,5	4,721				
	Dil Birliği	73	23,18	4,479				
	Diğer	41	22,71	5,728				

Tablo 4.14'te belirtilen ortalama puanlar incelendiğinde yasalarla ifade edilen vazifeler kategorisine ait ortalama puan değerlerinin yasalarla ifade edilen haklar kategorisine ait ortalama puan değerlerinden anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Bir diğer bulguda üyelik, haklar vazifeler kategorisine ait ortalama puanları ile devlete üyelik kategorisine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Tablo 4.14'te belirtilen ortalama puanlar incelendiğinde üyelik, haklar vazifeler kategorisine ait ortalama puan değerlerinin devlete üyelik kategorisine ait ortalama puan değerlerinden anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

4.1.6. Bireylerin Aktif Vatandaşlık Düzeyleri

4.1.6.1. Yerli Bireylerin Aktif Vatandaşlık Düzeyleri

Yerli bireylerin aktif vatandaşlık düzeyleri demografik değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?

Bu alt problemde yerli bireylerin; cinsiyetlerine, yaşlarına, medeni durumlarına, eğitim düzeylerine, çalışma durumlarına, vatandaşlık durumlarına, göçmen farkındalıklarına, göçmen arkadaşlık edinme durumlarına, göçmen yemeklerinden yeme durumlarına, göçmen törenlerine katılma durumlarına, vatandaşlık çağrışım düzeylerine ve vatandaşlık bağlarına göre, bireylerin aktif vatandaşlık düzeylerine ait ortalama puan değerleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda yerli bireylerin cinsiyetlerine ve medeni durumlarına göre aktif vatandaşlık düzeylerine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı bulunmuştur ($p>0,05$). Ancak Tablo 4.15'teki veriler incelendiğinde; göçmen arkadaşlığı edinme, göçmen yemeklerinden yeme ve göçmen törenlerine katılma durumlarına göre aktif vatandaşlık düzeylerine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir ($p<0,05$).

Tablo 4.15'te elde edilen bulgular incelendiğinde; göçmen arkadaşlığı olan bireylerin aktif vatandaşlık düzeylerine ait puan ortalamalarının göçmen arkadaşlığı olmayan bireylerin aktif vatandaşlık düzeylerine ait puan ortalamalarından; göçmen yemeklerinden yiyen bireylerin aktif vatandaşlık düzeylerine ait puan ortalamalarının,

göçmen yemeklerinden yemeyen bireylerin aktif vatandaşlık düzeylerine ait puan ortalamalarından; göçmen törenlerine katılım gösteren bireylerin aktif vatandaşlık düzeylerine ait puan ortalamalarının, göçmen törenlerine katılım göstermeyen bireylerin aktif vatandaşlık düzeylerine ait puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4.15. Yerli Bireylerin Aktif Vatandaşlık Düzeyleri Karşılaştırmalı Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

Kategorik Değişkenler	Kategoriler	N	Ort.	SS	SD	t	p	η
Cinsiyet	Kadın	107	71,91	14,62	460	-1,857	0,064	0,007
	Erkek	355	74,94	14,84				
Medeni Durum	Evli	332	74,62	14,79	460	0,903	0,367	0,002
	Bekar	130	73,24	14,93				
Göçmen Arkadaşlığı	Var	145	77,72	14,68	460	3,456	0,001	0,025
	Yok	317	72,64	14,64				
Göçmen Yemeklerinden Yeme	Evet	143	77,51	14,88	460	3,212	0,001	0,022
	Hayır	319	72,76	14,59				
Göçmen Törenlerine Katılma	Evet	131	77,56	14,81	460	3,058	0,002	0,020
	Hayır	331	72,92	14,65				

Yukarıda verilen Tablo 4.15'te bireylerin cinsiyetleri, medeni durumları, göçmen arkadaşlık edinme durumları, göçmen yemeklerinden yeme durumları ve göçmen törenlerine katılma durumlarına ait; puan ortalamaları (Ort.), standart sapma (SS) değerleri, t değerleri, anlamlılık değerleri (p) ve etki büyüklüğünü gösteren eta kare (η^2) değerleri verilmiştir. Diğer kategorik değişkenler 2 kategoriden fazla olduğu için Anova analizi yapılmış ve çıkan sonuçlar Tablo 4.16'da verilmiştir.

Yapılan analizler sonucunda yerli bireylerin yaşları, eğitim durumları, vatandaşlık durumları, vatandaşlık bağları ve göçmen farkındalıkları durumlarına göre aktif vatandaşlık düzeylerine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Ancak Tablo 4.16'da yerli bireylerin çalışma durumları ve vatandaşlık çağrışım durumlarına göre aktif vatandaşlık düzeylerine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p<0,05$). İlk olarak çalışma durumu değişkenine ait varyansların homojenlik durumuna bakılmıştır. Varyansların homojen olarak dağıldığı için Tukey post hoc tekniğinden faydalanılarak ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Tukey post hoc analizi

Tablo 4.16. Yerli Bireylerin Aktif Vatandaşlık Düzeyleri Karşılaştırmalı Anova Testi Sonuçları

Kategorik Değişkenler	Kategoriler	N	Ort.	SS	SD	F	p	η
Yaş	18-25 Yaş	75	74,04	14,51	5,456	1,376	0,232	0,015
	26-35 Yaş	104	72,96	13,49				
	36-45 Yaş	125	74,10	14,76				
	46-55 Yaş	97	73,94	15,15				
	56-65 Yaş	46	75,41	17,57				
	66 Yaş ve Üstü	15	83,40	13,63				
Eğitim Düzeyi	Okur Yazar Değil	22	70,45	15,41	5,456	1,065	0,379	0,012
	İlköğretim	89	73,87	17,29				
	Lise	214	75,45	15,02				
	Önlisans	42	71,45	11,69				
	Lisans	81	73,35	12,49				
	Lisansüstü	14	77,36	14,56				
Vatandaşlık Durumu	Sadece TC Vatandaşı	456	74,19	14,79	2,459	0,909	0,404	0,004
	Çifte Vatandaş	4	72,00	15,64				
	TC Vatandaşı Değil	2	88,00	25,46				
Çalışma Durumu	Devlet Memuru	91	72,90	12,21	10,451	2,041	0,028	0,043
	Özel Sektör Çalışanı	7	83,71	15,966				
	Küçük Esnaf	29	78,07	17,419				
	Serbest Meslek	12	83,75	12,152				
	İşçi	115	76,51	15,081				
	Çiftçi	28	72,14	13,249				
	Diğer	23	70,7	17,272				
	Emekli	35	75,74	17,861				
	Ev Kadını	30	72,07	15,478				
	Öğrenci	45	71,2	12,014				
	İşsiz	47	71,17	15,122				
Göçmen Farkındalığı	Çalışamaz Durumda				3,458	1,350	0,257	0,009
	Sadece Ahıska Türkleri	164	74,9	15,874				
	Ahıska Türkü ve Diğerleri	282	74,24	14,113				
	Ahıska Türkleri Hariç Diğerleri	3	71	1				
	Hiçbiri	13	66,46	16,88				
Vatandaşlık Çağrışımı	Devlete Üyelik	138	73,84	17,187	6,455	2,367	0,029	0,030
	Yasalarda İfade Edilen Haklar	221	73,47	13,172				
	Yasalarda İfade Edilen Vazifeler	73	78,38	14,196				
	Üyelik ve Haklar	12	65,67	11,195				
	Üyelik ve Vazifeler	2	61	19,799				
	Haklar ve Vazifeler	4	70,25	18,59				
	Üyelik, Haklar ve Vazifeler	12	79,75	14,555				
Vatandaşlık Bağı	Din Birliği	87	71,76	14,75	4,457	1,050	0,381	0,009
	Ortak Gelenekler ve Kültür	155	74,66	14,748				
	Herkesi Bağlayan Yasalar	145	74,14	13,884				
	Dil Birliği	29	76,72	21,517				
	Diğer	46	76,22	12,912				

sonuçlarına göre anlamlı bir durum bulunamamıştır. Tablo 4.16'daki çalışma durumu değişkenine ait p değeri incelendiğinde (0,05) değerine çok yakın olması sebebiyle bu anlamlılığı Tukey post hoc analiz sonuçlarına yansıyacak düzeyde olmadığı görülmektedir.

Bir diğer bulguda ise vatandaşlık çağrışımı değişkeni ele alınmış ve varyansların homojenlik durumları incelenmiştir.

Varyansların homojen dağılmadığı için Games-Howell post hoc analiz sonuçları incelenmiştir. Games-Howell post hoc analizi sonuçlarına göre yasalarla ifade edilen vazifeler kategorisine ait puan ortalamaları ile üyelik ve haklar kategorisine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Tablo 4.16'da belirtilen ortalama değerleri incelendiğinde yasalarla ifade edilen vazifeler kategorisine ait ortalama puanlarının üyelik ve haklar kategorisine ait puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmektedir.

4.1.6.2. Göçmen Bireylerin Aktif Vatandaşlık Düzeyleri

Göçmen bireylerin aktif vatandaşlık düzeyleri demografik değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?

Bu alt problemde göçmen bireylerin; cinsiyetlerine, yaşlarına, medeni durumlarına, eğitim düzeylerine, çalışma durumlarına, vatandaşlık durumlarına, yaşam sürelerine, yerli arkadaş edinme durumlarına, yerli yemeklerinden yeme durumlarına, yerli törenlerine katılma durumlarına, vatandaşlık çağrışım düzeylerine ve vatandaşlık bağlarına göre, bireylerin aktif vatandaşlık düzeylerine ait ortalama puan değerleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda yerli bireylerin cinsiyetlerine, medeni durumlarına, yerli arkadaşlık durumlarına, yerli yemeklerinden yeme durumlarına ve yerli törenlerine katılım gösterme durumlarına göre aktif vatandaşlık düzeylerine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı bulunmuştur ($p>0,05$).

Tablo 4.17. Göçmen Bireylerin Aktif Vatandaşlık Düzeyleri Karşılaştırmalı Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

Kategorik Değişkenler	Kategoriler	N	Ort.	SS	SD	t	p	η
Cinsiyet	Kadın	202	69,53	14,17	622	-0,494	0,622	0,001
	Erkek	166	70,25	13,52				
Medeni Durum	Evli	277	69,90	14,16	358	0,137	0,891	0,000
	Bekar	83	69,66	13,24				
Yerli Arkadaşlığı	Var	260	70,42	14,54	369	1,263	0,207	0,025
	Yok	111	68,44	12,01				
Yerli Yemeklerinden Yeme	Evet	341	70,07	14,10	39	1,451	0,155	0,003
	Hayır	30	67,10	10,40				
Yerli Törenlerine Katılma	Evet	230	70,85	14,32	369	1,821	0,069	0,009
	Hayır	141	68,16	12,93				

Tablo 4.17’de bireylerin cinsiyetleri, medeni durumları, göçmen arkadaşlık edinme durumları, göçmen yemeklerinden yeme durumları ve göçmen törenlerine katılma durumlarına ait; puan ortalamaları (Ort.), standart sapma (SS) değerleri, t değerleri, anlamlılık değerleri (p) ve etki büyüklüğünü gösteren eta kare (η^2) değerleri verilmiştir. Diğer kategorik değişkenler 2 kategoriden fazla olduğu için Anova analizi yapılmış ve çıkan sonuçlar Tablo 4.18’de verilmiştir.

Yapılan analizler sonucunda göçmen bireylerin yaşları, çalışma durumları, vatandaşlık durumları ve yaşam süreleri durumlarına göre aktif vatandaşlık düzeylerine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Ancak yukarıda belirtilen Tablo 4.18’deki göçmen bireylerin eğitim durumları, vatandaşlık çağırışım ve vatandaşlık bağı durumlarına göre aktif vatandaşlık düzeylerine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p<0,05$). İlk olarak çalışma durumu değişkenine ait varyansların homojenlik durumuna bakılmıştır. Varyansların homojen olarak dağılmadığı için Games-Howell post hoc tekniğinden faydalanılarak ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Games-Howell post hoc analizi sonuçlarına göre anlamlı bir durum bulunmamıştır. Tablo 4.18’deki çalışma durumu değişkenine ait p değeri incelendiğinde (0,05) değerine çok yakın olması sebebiyle bu anlamlılığı Games-Howell post hoc analiz sonuçlarına yansıyacak düzeyde olmadığı görülmektedir.

Tablo 4.18. Göçmen Bireylerin Aktif Vatandaşlık Düzeyleri Karşılaştırmalı Anova Testi Sonuçları

Kategorik Değişkenler	Kategoriler	N	Ort.	SS	SD	F	p	η
Yaş	18-25 Yaş	55	69,16	14,40	5,364	0,117	0,989	0,002
	26-35 Yaş	96	69,38	14,31				
	36-45 Yaş	104	70,35	12,80				
	46-55 Yaş	69	70,07	14,40				
	56-65 Yaş	38	69,74	13,07				
	66 Yaş ve Üstü	8	72,00	20,29				
Eğitim Düzeyi	Okur Yazar Değil	23	63,70	11,96	5,356	2,362	0,040	0,032
	İlköğretim	81	70,37	12,40				
	Lise	206	69,10	13,34				
	Önlisans	24	72,17	16,39				
	Lisans	19	77,21	20,45				
	Lisansüstü	9	72,89	16,44				
Vatandaşlık Durumu	Sadece TC Vatandaşı	59	67,93	11,65	2,368	1,806	0,166	0,010
	Çifte Vatandaş	305	70,01	14,30				
	TC Vatandaşı Değil	7	78,00	6,66				
Çalışma Durumu	Devlet Memuru	10	77,10	22,11	10,36	1,848	0,051	0,049
	Özel Sektör Çalışanı	3	67,33	23,438				
	Küçük Esnaf	4	66	20,05				
	Serbest Meslek							
	İşçi	10	67	18,69				
	Çiftçi	10	81,8	15,024				
	Diğer	12	66	16,744				
	Emekli	100	67,19	12,676				
	Ev Kadını	35	72,54	14,431				
	Öğrenci	129	70,88	12,506				
	İşsiz	4	70,25	26,575				
Yaşam Süresi	Çalışamaz Durumda	4	70,25	26,575	2,368	1,246	0,289	0,007
	1 yıldan az	5	78,2	11,946				
	1-5 yıl arası	159	69,06	12,288				
Vatandaşlık Çağrışımı	6+ yıl	207	70,22	14,952	5,365	7,657	0,000	0,106
	Devlete Üyelik	190	67,13	13,065				
	Yasalarda İfade Edilen Haklar	89	68,09	13,768				
	Yasalarda İfade Edilen Vazifeler	75	75,6	12,673				
	Üyelik ve Haklar	2	87	32,527				
	Üyelik ve Vazifeler	5	80,6	14,135				
Vatandaşlık Bağı	Haklar ve Vazifeler				4,366	8,636	0,000	0,067
	Üyelik, Haklar ve Vazifeler	10	84,6	9,228				
	Din Birliği	150	66,76	14,906				
	Ortak Gelenekler ve Kültür	41	66,59	11,918				
	Herkesi Bağlayan Yasalar	66	73,88	14,083				
	Dil Birliği	73	70,62	11,91				
	Diğer	41	76,39	10,399				

Bir diğer bulguda ise vatandaşlık çağrışımı değişkeni ele alınmış ve varyansların homojenlik durumları incelenmiştir. Varyansların homojen dağıldığı için Tukey post hoc analiz sonuçları incelenmiştir. Tukey post hoc analizi sonuçlarına göre yasalarla ifade edilen vazifeler kategorisine ait puan ortalamaları ile devlete üyelik kategorisine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Tablo 4.18’de belirtilen ortalama değerleri incelendiğinde yasalarla ifade edilen vazifeler kategorisine ait ortalama puanlarının devlete üyelik kategorisine ait puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmektedir.

Bir diğer bulguda yasalarla ifade edilen vazifeler kategorisine ait ortalama puanları ile yasalarla ifade edilen haklar kategorisine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Tablo 4.18’de belirtilen ortalama puanlar incelendiğinde yasalarla ifade edilen vazifeler kategorisine ait ortalama puan değerlerinin yasalarla ifade edilen haklar kategorisine ait ortalama puan değerlerinden anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir. Bir diğer bulguda üyelik haklar ve vazifeler kategorisine ait ortalama puanları ile devlete üyelik kategorisine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$).

Tablo 4.18’de belirtilen ortalama puanlar incelendiğinde üyelik haklar ve vazifeler kategorisine ait ortalama puan değerlerinin devlete üyelik kategorisine ait ortalama puan değerlerinden anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir. Bir diğer bulguda üyelik haklar ve vazifeler kategorisine ait ortalama puanları ile yasalarla ifade edilen haklar kategorisine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Tablo 4.18’de belirtilen ortalama puanlar incelendiğinde üyelik haklar ve vazifeler kategorisine ait ortalama puan değerlerinin yasalarla ifade edilen haklar kategorisine ait ortalama puan değerlerinden anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Bir diğer bulguda ise vatandaşlık bağı değişkeni ele alınmış ve varyansların homojenlik durumları incelenmiştir. Varyansların homojen dağılmadığı için Games-Howell post hoc analiz sonuçları incelenmiştir. Games-Howell post hoc analizi sonuçlarına göre herkesi bağlayan yasalar kategorisine ait puan ortalamaları ile din birliği kategorisine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$).

Tablo 4.18’de belirtilen ortalama değerleri incelendiğinde herkesi bağlayan yasalar kategorisine ait ortalama puanlarının din birliği kategorisine ait puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmektedir.

Bir diğer bulguda herkesi bağlayan yasalar kategorisine ait ortalama puanları ile ortak gelenekler ve kültür kategorisine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Tablo 4.18’de belirtilen ortalama puanlar incelendiğinde herkesi bağlayan yasalar kategorisine ait ortalama puan değerlerinin, ortak gelenekler ve kültür kategorisine ait ortalama puan değerlerinden anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir. Bir diğer bulguda diğer kategorisine ait ortalama puanları ile din birliği kategorisine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Tablo 4.18’de belirtilen ortalama puanlar incelendiğinde diğer kategorisine ait ortalama puan değerlerinin, din birliği kategorisine ait ortalama puan değerlerinden anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir. Bir diğer bulguda diğer kategorisine ait ortalama puanları ile ortak gelenekler ve kültür kategorisine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Tablo 4.18’de belirtilen ortalama puanlar incelendiğinde diğer kategorisine ait ortalama puan değerlerinin, ortak gelenekler ve kültür kategorisine ait ortalama puan değerlerinden anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

4.1.6.3. Yerli Bireylerin Mikro Sosyal Uyumları ile Aktif Vatandaşlığa Katılma Düzeyleri Arasındaki Korelasyonları

Yerli Bireylerin Mikro Sosyal Uyumları ile Aktif Vatandaşlığa Katılma Düzeyleri Arasındaki Korelasyonları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?

Tablo 4.19’da yerli bireylerin mikro sosyal uyumları ile siyasal, sosyal, sivil katılım düzeyleri ve bunların genel toplamlarından oluşan aktif vatandaşlığa katılım düzeyleri arasındaki ilişkiler verilmiştir. Yerli bireylerin mikro sosyal uyum göstergelerinden olan vatandaşlık durumu ile siyasal, sosyal, sivil ve aktif vatandaşlığa katılım düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Göçmen farkındalığına sahip olma durumu ile siyasal katılım düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ancak göçmen farkındalığına sahip olma durumu ile sivil ($r= 0,130$), sosyal ($r= 0,183$) ve aktif vatandaşlığa katılım ($r=0,159$) düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı,

pozitif, düşük düzeyde ilişkiler bulunmuştur. Göçmen arkadaşı olma durumu ile siyasal ($r= 0,142$), sivil ($r= 0,137$) ve aktif vatandaşlığa katılım ($r=0,139$) düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif, düşük düzeyde ilişkiler bulunurken; sosyal katılım düzeyleri arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Tablo 4.19. Yerli Bireylerin Mikro Sosyal Uyumları ile Aktif Vatandaşlığa Katılma Düzeyleri Arasındaki Korelasyonlar

	Mikro Sosyal Uyum		Vatandaşlık Durumu	Göçmen Farkındalığı	Göçmen Arkadaşı Olma Durumu	Göçmen Yemeklerinden Yeme Durumu	Göçmen Törenine Katılma Durumu
Yerli Birey	Siyasal Katılım	r	-0,07	0,03	0,142**	0,125**	0,131**
		p	0,11	0,57	0,00	0,01	0,00
	Sivil Katılım	r	-0,03	0,130**	0,137**	0,121**	0,148**
		p	0,49	0,01	0,00	0,01	0,00
	Sosyal Katılım	r	-0,03	0,183**	-0,02	0,00	0,00
		p	0,58	0,00	0,68	0,93	0,94
	Aktif Vatandaşlık	r	-0,06	0,159**	0,139**	0,114*	0,133**
		p	0,19	0,00	0,00	0,01	0,00

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$

Göçmen yemeklerinden yeme durumu ile siyasal ($r= 0,125$), sivil ($r= 0,121$) ve aktif vatandaşlığa katılım ($r= 0,114$) düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif, düşük düzeyde ilişkiler bulunurken; sosyal katılım düzeyleri arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Göçmen törenlerine katılma durumu ile siyasal ($r= 0,131$), sivil ($r= 0,148$) ve aktif vatandaşlığa katılım ($r= 0,133$) düzeyleri arasında göçmen arkadaş olma ve göçmen yemeklerinden yeme durumlarına benzer olarak, istatistiksel olarak anlamlı, pozitif, düşük düzeyde ilişkiler bulunurken; sosyal katılım düzeyleri arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır.

4.1.6.4. Göçmen Bireylerin Mikro Sosyal Uyumları ile Aktif Vatandaşlığa Katılma Düzeyleri Arasındaki Korelasyonları

Göçmen Bireylerin Mikro Sosyal Uyumları ile Aktif Vatandaşlığa Katılma Düzeyleri Arasındaki Korelasyonları göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?

Tablo 4.20. Göçmen Bireylerin Mikro Sosyal Uyumları ile Aktif Vatandaşlığa Katılma Düzeyleri Arasındaki Korelasyonlar

	Mikro Sosyal Uyum		Vatandaşlık Durumu	Yaşam Süresi	Yerli Arkadaşı Olma Durumu	Yerli Yemeklerinden Yeme Durumu	Yerli Törenine Katılma Durumu
Göçmen Birey	Siyasal Katılım	r	-0,061	0,135**	-0,002	0,009	0,01
		p	0,236	0,009	0,967	0,857	0,853
	Sivil Katılım	r	-0,127*	-0,022	0,043	0,048	0,136**
		p	0,014	0,665	0,403	0,35	0,008
	Sosyal Katılım	r	-0,015	-0,013	0,079	0,058	0,052
		p	0,775	0,802	0,123	0,259	0,316
	Aktif Vatandaşlık	r	-0,082	0,051	0,066	0,059	0,094
		p	0,115	0,33	0,207	0,261	0,069

Tablo 4.20’de göçmen bireylerin mikro sosyal uyumları ile siyasal, sosyal, sivil katılım düzeyleri ve bunların genel toplamlarından oluşan aktif vatandaşlığa katılım düzeyleri arasındaki ilişkiler verilmiştir. Göçmen bireylerin mikro sosyal uyum göstergelerinden olan vatandaşlık durumu ile siyasal, sosyal ve aktif vatandaşlığa katılım düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanmazken sivil katılım düzeyleri ($r = -0,127$) arasında anlamlı, negatif yönlü, düşük bir ilişki bulunmuştur. Yaşam süresi ile siyasal katılım düzeyi ($r = 0,135$) arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif, düşük ilişki bulunurken; sivil, sosyal ve aktif vatandaşlığa katılım düzeyleri arasında anlamlı ilişkiye rastlanmamıştır. Yerli arkadaşına sahip olma durumu ile siyasal, sivil, sosyal ve aktif vatandaşlığa katılım düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Yerli yemeklerinden yeme durumu ile yerli arkadaşına sahip olma durumuna benzer olarak siyasal, sivil, sosyal ve aktif vatandaşlığa katılım düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Yerli törenlerine katılma durumu ile sivil katılım ($r = 0,136$) düzeyi arasında anlamlı, pozitif, düşük ilişki bulunurken, siyasal, sosyal ve aktif vatandaşlığa katılım düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

4.2. NİTEL BULGULAR VE ANALİZ

4.2.1. Kod Kitabı Oluşturulması

Standart bir yapısı bulunmayan nitel araştırma yönteminin kod kitabının oluşturulmasında aşağıda ifade edilen yol izlenmiştir.

Öncelikle tüm veri seti derlenerek bir defa baştan sona okunmuştur. Veriler analiz için dört gruba ayrılmıştır. Veri seti AVKD yüksek göçmenler, AVKD düşük göçmenler, AVKD yüksek yerliler ve AVKD düşük yerliler olarak gruplandırılmış ve her bir grup bir word dosyası olarak birleştirilmiştir. İkinci okumada her bir word dosyası kodlama yapmak üzere okunmuştur. Bu okuma sırasında alt temalarla ilişkilendirilebilecek, alt temayı simgeleyen ve kod oluşturabilecek ifadeler farklı renkler kullanılarak işaretlenmiştir. Mikro sosyal uyumu kolaylaştıran unsurlar alt tema'sına ait kodlar sarı renkle, mikro sosyal uyumu zorlaştıran unsurlar alt temasına ait kodlar ise kırmızı renkle sembolize edilmiştir. Her grup ardı ardına üç kez okunmuş ve kodlamalar yapılmıştır.

Aralarında ilgi kurulan kodlar 4. okumada ilgili kategori ile ilişkilendirilerek veriler yeniden birleştirilmiştir. 5. okuma sırasında aynı kategoride birleştirilen kodların listesi yapılmıştır. Kodların temsilinde ise ilgili kategoriye dâhil edilebilecek en belirgin ifade tercih edilmiştir. Bir başka deyişle, kodu temsil eden görüşmeci ifadesi sıklık derecesine göre değil, kategoriye temsil derecesine göre seçilmiştir. Örneğin, göçmen katılımcılar arasında mikro sosyal uyumu zorlaştıran unsurlar alt teması, izolasyon kategorisinin altındaki kodu temsil eden “biz yamalık gibiyiz” ifadesi, tekrar ettiği için değil araştırmacı tarafından çarpıcı bir ifade olarak değerlendirildiği için kod sembolü olarak kullanılmıştır.

Kodlar ve kategoriler belirlenmiş olduğu hâlde 6. okuma aşamasına başlanmıştır. 6. okumada var olan kategorileri ifade eden yeni kodlar aranmıştır. 7. okuma yalnızca kod kitabı üzerinden yapılmış, kod-kategori-alt tema ilişkisi değerlendirilmiştir. Kod kitabı nihai olarak katılımcı görüşlerinin iki ana ayrımında tablo hâline getirilmiştir. Yerli görüşmecilerin kod kitabı bir tabloda, göçmen görüşmecilerin kod kitabı da farklı bir tabloda sunulmuştur (Ek 8).

Veri seti üzerinde kodlama yaparken tümdengelim yöntemi ile kavramsal ve kuramsal çerçevede ana konuyu belirleyen tema, alt tema ve kategori oluşturulmuştur. Kodlar bu temadan yola çıkararak, görüşmecilerin ifadeleri üzerinden belirlenmiştir.

1.Tema   2. Alt Tema   3.Kategori   4. Kod

Temalar, alt tema, kategori ve kodlar arasında ilişkilendirmenin yapıldığı bir sınıflama yapılmış ve ilişki ağı oluşturulmuştur.

Katılımcıların Tanımlanması: Çalışmanın nicel aşamasında her katılımcıya yerli/göçmen ayrımı bağlamında bir kod verilmişti. Nicel analizin akabinde nitel aşamanın çalışma grubu belirlendikten sonra, görüşmecilerin var olan kodlarına AVKD yüksek/düşük kategorisine tabi tutarak ‘Y-D’, cinsiyet kategorisine bağlı olarak ‘K-E’ ve görüşmecinin yaşı eklenmiştir. Örneğin, çalışmanın nicel aşamasında GB-15 kodu ile tanımlanmış AVKD yüksek 30 yaşında kadın bir göçmen, nitel aşamada GB-15-Y-K30 şeklinde kodlanırken, YB-23 kodu ile tanımlanmış AVKD düşük 40 yaşında erkek bir yerli ise YB-23-D-E40 şeklinde tanımlanmıştır. Ek 7’de yer alan tablo ile tanımlanan görüşmeci listesi ve görüşmecilerin demografik özellikleri verilmiştir. Bu tabloda katılımcıların AVKD puanı, cinsiyet, yaş, meslek, medeni durum, eğitim düzeyi gelir gibi demografik verilerin dağılımı gösterilmektedir.

Görüşme sırasında katılımcıların yaşları 19 ile 58 arasında değişmektedir. Katılımcıların cinsiyetleri arasında eşit bir dağılım mevcuttur. Katılımcıların yalnızca biri bekâr, diğerleri evlidir. Eğitim düzeyleri değerlendirildiğinde 7 kişi lisans, 1 kişi  nlisans, 7 kişi lise, 5 kişi ilköğretim düzeyindedir (Ek 7).

4.2.2. Görüşme Genel Bulguları

Bu bölümde görüşmelerin bulguları sunulmaktadır.

Mikro Sosyal Uyum Tema Analizi Kod Dağılımı: AVKD yüksek bireylerle görüşmelerin s resinin diğerlerine göre daha uzun olması, ayrıntılı konularda sohbeti sürdürmeleri ve konuşulan meselelere ilgi duymaları kodlama sürecinde de bir sonucu doğurmuştur. Kod taraması yapılırken tüm kodlama işlemi değerlendirildiğinde en çok kodun AVKD yüksek göçmenler ve AVKD yüksek yerlilerin görüşmeleri üzerinden ortaya çıkarıldığı tespit edilmiştir.

Yerli-Göçmen: Mikro sosyal uyumu olumlu yönde etkileyen unsurlar alt temasını oluşturan kategorilere ait kodların sayısının göçmen görüşmecilerin konuşmalarında yerli görüşmecilerin konuşmalarından daha fazla olduğu görülmüştür. Bir başka ifadeyle, mikro sosyal uyumu olumsuz yönde etkileyen unsurlar alt temasını oluşturan kategorilere ait kodların sayısının yerli görüşmecilerin konuşmalarında göçmenlere nazaran daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

AVKD Yüksek Yerli-AVKD Yüksek Göçmen: Mikro sosyal uyumu olumlu yönde etkileyen unsurlar alt temasını oluşturan kategorilere ait kodların sayısının AVKD yüksek göçmen görüşmecilerin konuşmalarında AVKD yüksek yerli görüşmecilerin konuşmalarından daha fazla olduğu görülmüştür.

AVKD Düşük Yerli-AVKD Düşük Göçmen: Mikro sosyal uyumu olumlu yönde etkileyen unsurlar alt temasını oluşturan kategorilere ait kodların sayısının AVKD düşük göçmen görüşmecilerin konuşmalarında AVKD düşük yerli görüşmecilerin konuşmalarına göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

AVKD Yüksek Yerli-AVKD Düşük Yerli: Mikro sosyal uyumu olumlu yönde etkileyen unsurlar alt temasını oluşturan kategorilere ait kodların sayısı sadece yerlilerin konuşmalarında değerlendirildiğinde, AVKD yüksek olanların konuşmalarındaolumlu temaların AVKD düşük olanlara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

AVKD Yüksek Göçmen-AVKD Düşük Göçmen: Mikro sosyal uyumu olumlu yönde etkileyen unsurlar alt temasını oluşturan kategorilere ait kodların sayısı sadece göçmenlerin konuşmalarında değerlendirildiğinde, AVKD yüksek olanların konuşmalarında AVKD düşük olanlara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Kod sayısı analiz için bir fikir verse de, nitel veriler, katılımcıların görüşmeler sırasında paylaştıkları deneyimleri üzerinden ortaklaşan anlamlara odaklanmış, deneyimlerini etkileyen ortamlar ve olaylar merkezinde analiz edilmiştir. Çalışmada Ahıska Türkü göçmenlerin Üzümlü'ye toplu iskânı ertesinde, 2015'ten bu yana, Üzümlü'de yerliler ve göçmenler arasında yaşanan ve paylaştıkları mikro sosyal uyum deneyimleri yorumlanmıştır. Görüşme metinleri her bir alt temanın altında yer alan kategori başlığında ve görüşmelerde öne çıkan olaylar başlığında değerlendirilmiştir.

Çalışmada mikro sosyal uyum teması, olumlu unsurlar ve olumsuz unsurlar olarak iki alt temaya ayrılmıştır (Ek 8). Gerçekleştirilen kategorileştirme işlemi, çalışmanın

mikro sosyal uyum kavramsal çerçevesine dayanmaktadır: Çalışmanın IV. bölümünde ayrıntıları ile verilmiş olan sosyal uyum kavramsal çerçevesini oluşturan tipoloji Bernard (1999) ve Chan (2006)'in sosyal uyum boyutlarıdır. Sosyal uyum boyutları arasında kurumsal ilişkilerde gelişen boyutlar analiz dışında bırakılmıştır. Çalışmanın mikro sosyal uyum göstergelerine odaklanmasının sonucu olarak, nitel analize sosyal ilişkilerde gelişen boyutlar dâhil edilmiştir. Bu tipolojide her bir boyut karşıtıyla verilmiştir. Aidiyetin karşısına izolasyon, dahil etmenin karşısına dışlama, kabulün karşısına ret yerleştirilmektedir. Analiz aşamasında iki alt tema belirlenmiştir. Sosyal uyumu kolaylaştıran unsurlar/olumlu kategoriler “mikro sosyal uyumu olumlu yönde etkileyen unsurlar” alt teması; sosyal uyumu zorlaştıran unsurlar/olumsuz kategoriler “mikro sosyal uyumu olumsuz yönde etkileyen unsurlar” alt teması “kategoriler”inde birleştirilmiştir. Önce parçalayıp- sonra yeniden birleştirme nedeni; kodların belirlenmesinde ve kodların kategorilerle ilişkilendirilmelerinde olumsuz-olumlu ayrımının araştırmacının zihinsel verimliliğini artıracakını düşünmesidir. Analiz yapıldıktan sonra, rapor yazılırken kavramları kendi karşıtıyla birlikte ele almak, hem analizde kayıp veri veya çakışan veri durumunu engelleyecek hem de analizin okunurluğunu artıracaktır. Görüşmeler değerlendirilirken, her bir kategoride hem yerlilerin hem de göçmenlerin paylaştığı ifadeler birlikte değerlendirilmiştir. Her kategori başlığında yerli olma göçmen olma durumları da tartışılmıştır. Entegrasyon analizde AVKD yüksek veya düşük olma durumlarının mikro sosyal uyum ile ilişkisi yorumlanarak, nicel bulgular ile nitel analiz sonuçları karşılaştırılmıştır (Ek 9).

4.2.3. Nitel Analiz Raporu

Çalışma, amacına bağlı kalarak, mikro sosyal uyum deneyimlerinde ortaklaşan anlamlara ve olaylara odaklanmaktadır. Bu nedenle çalışmada sosyal uyumun sosyal ilişkilerle gerçekleşen boyutları analiz edilirken, kurumsal ilişkilerde gerçekleşen boyutlar analiz dışında bırakılmıştır. Nitel analiz sonuçlarının raporlandığı bu bölümde, teorik çerçeveye bağlı kalarak mikro sosyal uyumun boyutları olarak “aidiyet-kabul-içerme” analiz edilmiştir. Görüşmeler esnasında görüşmecilerin yoğunlaştığı ve araştırmacının mikro sosyal uyumun gerçekleşmesinde yerelde öne çıkan unsurlar olarak nitelendirdiği üç faktör ayrı başlıklarda değerlendirilmiştir. Nihayetinde bu bölüm 6 başlık altında sunulmuştur:

1. Aidiyet X İzolasyon
2. İçerme X Dışlama
3. Kabul X Ret
4. Toplu İskânın Yarattığı Durumlar
5. Göç Alan Toplumda Göçmen Kadın
6. Göçmenin Uyum Stratejisi

4.2.3.1. Aidiyet X İzolasyon

Katılımcıların aidiyet düzeylerini belirlemek için göçmen katılımcılardan, kendilerini yaşadıkları toplumun bir üyesi/parçası olarak bulup bulmadıklarını ve bu topluma bağlılıklarını anlatmaları istenmiştir. Yerli katılımcılardan ise Ahıska Türklerini Üzümlü toplumunun bir parçası olarak görüp görmediklerini ifade etmeleri istenmiştir.

Aidiyet X İzolasyon sosyal dünyanın hem mikro hem de makro faktörlerinin birlikte etkisiyle şekillenir. Fakat “yer”, aidiyetin okunabileceği merkezi bir faktördür. İnsanlar ile yerler arasındaki bağlantı aidiyeti belirleyen en önemli unsur olarak değerlendirilebilir. Deneyimler ve görüşler yorumlanırken, yer merkezinde yani Üzümlü merkezinde yorumlanmıştır. Katılımcıların bu yere ve bu yerdeki topluma bağlılıkları aidiyetin çerçevesini belirlemiştir. Örneğin;

Ben önce Ciminliyim diyorum. Bu onların da hoşuna gidiyor. Sonra da Ahıska Türkü olduğumu söylüyorum. Erzincan merkeze gittiğimde, genelde, ‘Üzümlü’den misiniz?’ diye sorarlar. Evet diyoruz. Çoğu bizi Azerbaycan’lı sanıyor. Yooook! Diyorum. Ben Ciminliyim, sonra da Ahıska Türküyüm diyorum. (GB-36-Y-K52)

Kendimi Cimin’in sonra da mahallemin bir parçası olarak görüyorum. Mahallemi seviyorum. Orada bizim komşularımız var yerliler. Aramız iyi zaten. (GB-240-Y-K36).

Toplumsal yapıda birey ile grubun ‘yer’ merkezinde karşılıklı geliştirdiği kolektif bağ olarak ifade edilebilen aidiyet, birey ile toplum arasında gerçekleşse de kişiseldir. Birey yaşadığı yere anlam verdiğinde, kendini evinde hissettiğinde aidiyet gerçekleşmiş olur. Aidiyeti “evde hissetmek” olarak ifade eden Yuval-Davis (2006:197), aidiyeti açıklarken, bireyin bulunduğu yerde kendini güvende ve rahat hissetmesi durumuna vurgu yapar. Örneğin;

Ben anneme diyorum ki iyi ki Türkiye'ye gelmişiz. Orada olsaydık 18 yaşında evlendirmişlerdi beni. Okumak da yoktu. Savaş da başladı. Zaten üniversiteye falan göndermezlerdi bizi. Liseyi bitirip evde oturuyorduk, korkuyorlardı başka yerlere göndermiyorlardı kız çocuklarını. Ukrayna'ya güvenmiyorlardı (GB-274-D-K19).

Ukrayna'da iş çoktu. Tarla ekeceksin, inek bakacaksın, peynirdi, süttü pazara götürüp satacaksın. Ekmek yemek hepsini sen yapacaksın. Burada rahat ettik çok şükür. Ben seviyorum burayı... (GB-240-Y-K36).

Aidiyet hissedilen yer, duygusal bağlılık ve kök salma alanıdır (Savage vd., 2004: 207). Kişisel deneyimler, anılar, en çok da çocukluk döneminin geçtiği yer, bireyin kendini konumlandığı yer olur. Türkçedeki “yuva” kavramı, aidiyet teriminin karşılığı gibidir. Yuva; güven, sadakat, rahatlık, sevgi, huzur mekânıdır. İnsan yaşamı boyunca yuva arayışındadır. Aidiyet hissedilen her yer ve herkes yuva işlevi görür. Bir katılımcının *Bizim Ciminli Mucahit Hoca'yı tanırırsınız değil mi?* (GB-337-Y-E54) şeklindeki ifadesinde de bu durum okunabilir.

Kapalı bir toplum özelliği gösteren Üzümlü yerlileri için Ukrayna'dan gelen Ahıska Türkleri'ni Üzümlü'nün ve bu toplumun bir parçası olarak görmesi ile ilgili bir dizi zorluğun varlığı dikkat çekmektedir. Yerli katılımcıların birçoğu Ahıska Türklerinin kim olduğunu göç sonrasında ve toplumda konuşulanlar yoluyla öğrenmiştir. Görüşme yapılan AVKD düşük yerli katılımcıların tamamının göç eden toplumla ilgili göç öncesinde bir bilgisi yokken, AVKD yüksek yerlilerin dünya görüşü, siyaset ilgileri ve konunun merkezinde olan kurumlarda çalışıyor olmaları gibi sebeplerle göçmen toplum hakkında genel bir bilgiye sahip oldukları söylenebilir. Bu bilginin merkezinde ise Türk kimlikleri yer almaktadır.

Bugün Türk yurduna milyonlarca Suriyeli yerleştiriliyor, kimsenin sesi çıkmıyor. Buraya 5000 soydaşımız gelmiş. Onlara kucak açmak gerekir. (YB-83-Y-E53).

Devlet onları belli oranda destekliyor. Bize bir yükleri yok. Bizim bölgemizin tercih edilme sebebi şuydu; o bölgede TOKİ'nin yaptığı evler vardı ve o an için müsaitti ve Ahıska'lılar o bölgeye gönderildi. Tabi temelde belli bir medeniyeti paylaştık da, birbirimize yabancı insanlarız aslında. Temelde kökenimiz aidiyetimiz aynı olsa da, uzun yıllar bir arada yaşamamış olmamız bir problem olacağını düşünmemize yol açtı. Aslında

bize benzediklerini de gördük, dil birliği zaten var %90'a yakın var. Aramızda bir dil problemi yok. Ama kültür problemi var. (YB-105-Y-E47).

Yurtdışı Türkler konusunda ilgili olan katılımcılar tarafından, gelen toplumun bazı özelliklerini Türk kimliğiyle bağdaştıramadıkları için hayal kırıklığına uğradıkları ifade edilmiştir. Bunun sonucunda göçmenin Türk kimliği göç başlangıcında uyumu kolaylaştıran bir faktör olsa da, “yerlilerin zihinlerindeki Türk kimliği”nin yarattığı bazı özellikleri ve tutumları göçmenlerde aramalarına neden olmuştur. Kolektif kimlik bir aidiyet oluşturmuş olsa da, bir taraftan da zihinlerde bir kalıp oluşturmuş, bu kalıbın dışında değerlendirilen durumlar uyumun önünde engel oluşturmuştur. Görüşmelerden elde edilen bulgular göstermiştir ki insanların zihninde idealize ettikleri din, etnik, cinsiyet gibi kimlikler, gündelik hayat pratiklerinde beklenen davranışları görmemeleri durumunda hayal kırıklığına sebep olmaktadır. Bu durumda bireyler daha fazla karşı duruş sergileyebilmekte ve sosyal uyum süreci olumsuz yönde etkilenmektedir.

Bizim yurtdışı Türkler ilgimizi hep çekmiştir. Soydaşlarımız geliyor, zor durumdalar. Bu açıdan hayal kırıklığına uğrattı. Havaalında onları karşılamaya gidenlerden biriyim. Manzara hiç beklediğim gibi değildi. Biz Türk dünyasından gelenleri dört gözle bekliyoruz, tüm kurumlar insanlar canhıraş çalışıyor. Ama hayal kırıklığı oldu. Ufak bir eksiklikte isyan ediyor. Devlet bize sahip çıkmıyor diye. Özellikle erkekleri öyle... Herşeyi devletten bekliyorlar. Tembellik oldu bunlarda. Ukrayna'daki zor yaşamlarını unutanlar var. Kadınları mesela çok memnun. Zaten Türklükten sadece biraz Türkçe kalmış. (YB-170-Y-K48).

AVKD düşük yerlilerde ise Ahıska Türklerinin Ukrayna'dan hangi sebeple geldiklerini bilenler ile bilmeyenler arasında yaklaşım farkı olduğu görülmüştür. Savaşın varlığını ve Ahıska Türklerinin o bölgede yaşadığını bilenlerin, göçmenlerin gelişini meşrulaştırıcı bir sebep olarak nitelendirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Göçmenin geliş sebebi sosyal uyumu etkileyen bir unsur olarak değerlendirilmiştir. Bir görüşmeci, görüşme sırasında savaşın olduğu Ukrayna'dan geldiklerini duyunca şaşırarak *Ahıska'dan gelmediler mi? (YB-151-D-K45)* diyerek şaşkınlığını ifade etmiştir.

Bana bir soğuk geldiler. Ne bileyim hiç sevemedim ben onları. Niye geldiler ki?...Ev sahibi olmaya... (YB-173-D-E55).

O dönem (2015-2016) halk rahatsızdı, belediye başkanı bizi toplantıya çağırdı ve o dönem Ahıskalıların geliş sebebini, savaşı falan, söyledi. ‘Onlarda Türk sizin işinize gelir’ gibi sözler söyledi. Açıkcası o dönemde biz, fazla gelmelerini istemiyorduk. Bizim burada kendine munhasır bir ilçenin yaşama şekli var; mutaasıp bir bölge, bizim oralarda yıllardır oyun (kumar) oynanmamış, alkol satılmamış. İnsanlar akrabalarıyla komşularıyla özveri içinde yaşamış; dışarıdan gelen insanlara çok hoş gözle bakılmamış. Biraz milliyetçilik duyguları ağır basmıştı. Bizde de onunla ilgili gelmelerini çok istemiyorduk. (YB-171-Y-E58).

Aidiyet X İzolasyon göçmen katılımcıların ifadelerinde öncelikle ‘Türk kimliği’nde karşılığını bulmaktadır. Ahıska Türkeri için Türkiye’nin hissedilen ana vatan oluşu, soy birliği, din birliği, tarih birliği gibi sebeplerle büyük bir aitlik hissi ile ‘eve dönüş’ olarak göç ettikleri söylenebilir. Bu durum aidiyetin oluşmasında önemli bir temel oluşturmuştur. Özellikle birçok ülkede yaşamış, göçün izlerinin görüldüğü bu toplum, Türk kimliğine sıkı sıkıya sarılmış ve bu kimlik onların varlık nedeni hâline gelmiştir. Bu bağlamda Türkiye’den ve Türkiye’deki insanlardan beklentileri artmıştır. Ahıska Türkleri için geldikleri bu yer ana vatan, onları karşılayanlar da soydaşlarıdır. Bu durum umduğunu bulamayan göçmelerde kırılganlığa yol açmıştır. Göçmenler bakımından da idealize edilen kimlik beklenen davranışa, yerlilerde göremedikleri davranışlar da hayal kırıklığına sebep olmaktadır. Görüşmeler, aidiyetin temel faktörlerinden biri olarak ‘yer’in önemli olduğunu ve genel aidiyetin kimlik ile kendini bulduğunu fakat sosyal ilişkilerde inşa edilen aidiyetin yaşanan yer ve içinde bulunulan topluma bağlılıkta okunabileceğini doğrulamıştır.

...yerliler suda bir balık gibi rahatça yüziyorlar. Sen de Türksün ama o sudan çıkarılmış balık gibisin. (GB-32-Y-K36).

Türkçe zaten bizim öz dilimiz. Biraz bizimki köylüce. Biz Türkçe’yi çok iyi biliyoruz diyoruz. Burada biri konuşuyor, anlıyoruz ama hemen cevap veremiyoruz. Çat pat bir cevap veriyoruz. Onlara göre yabancı gibi oluyoruz. (GB-240-Y-K36).

Dilim Türkçe, ülkem Ukrayna, ana vatanım Türkiye. Kendimi evinde gibi hissettiğim yer Türkiye ama Ukrayna’da doğup büyüdüğüm için yani orada kendimi evimde gibi hissediyorum aslında. (GB-57-D-K33).

Aidiyetin doğasında mekânsallık vardır. Aidiyetin diğer tüm boyutları özellikle de sosyal ilişkiler, “yer” merkezinde anlam kazanır. (Trudeau, 2006: 422). Birey yaşadığı yere anlam verebilirse aidiyet gerçekleşir.

Bazen bir sorun olsa, Üzümlü halkından, o zaman bakıyorum ki biz burada yine de ‘yamalık gibi bir insanız’. Yani bizi saymıyorlar. (GB-36-Y-K52).

Antalya’da akrabalarımız var onlar çok memnun orada yaşamaktan. Ben de isterdim ki oraya gidelim. (GB-57-D-K33).

Kendisi için güvenli olduğunu varsaydığı bir çevrede yaşayan insan, mahrem alanının sınırlarını da kendisi belirleyebilir. Kendi belirlediği sınırlar dâhilinde güvendedir, böylece kendini o yere ait hissederek (İlgın ve Hacıhasanoğlu, 2005: 61-62). Yer, sosyal ortamda deneyimi tanımlar, aidiyeti konumlandırır ve sosyal uyumun coğrafyasını oluşturur. Yer temelinde, sosyal deneyimler anlamlı bilgilere dönüşür. Yer, insanın kimliğinin ayrılmaz bir parçasıdır (Göregenli ve Karakuş, 2014: 105-106).

Ahıska Türkü göçmenler görüşme esnasında içinde bulundukları topluma yaşadıkları yere kendilerini ait hissettiklerini gösteren ifadeler kullanmışlardır. Görüşmecilerin benzer şekilde “Türklük” ve “ana vatan” vurgusunu kullandıkları görülmüştür. Birinci derecede aidiyet hissettikleri “Türkiye” yani ülkeye ait hissetme tüm katılımcılarda öne çıkan anlam olarak değerlendirilebilir.

Üzümlü’de yaşamak Üzümlü’ye ait olmak ile ilgili söylediklerinin altında Türkiye’ye gelmek istedikleri fakat hiç bilmedikleri ve düşünmedikleri bir yere geldiklerini ifade etmişlerdir. Özellikle AVKD düşük göçmenlerin Antalya, İzmir gibi şehirlerde yaşamak istediklerini ifade etmeleri, Üzümlü aidiyetinin gelişmemiş olduğunun göstergesi olarak yorumlanmaktadır.

4.2.3.2. İçerme X Dışlama

Üzümlü’de 2015’ten bu yana birlikte yaşayan yerliler ve göçmenler arasında dışlama varlığının sorgulandığı bu bölümde göçmenlerin kendilerini dışlanmış hissedip hissetmediklerini anlayabilmek için sosyal yaşam içinde ne tür muamelelerle karşılaştıkları sorulmuştur. Devamında ayrımcı muameleye uğradıklarını düşündüren bir tecrübelerinin varlığı sorularak görüşme dışlama odağına çekilmiştir. Yerli katılımcılara

da Ahıska Türkleri'nin kurumlarda, çarşıda, komşuluk ilişkilerinde ne tür davranışlarla karşılaştığını ve onları dışlayan olaylara tanık olup olmadıkları sorulmuştur. Kendilerinin bu konudaki tutumunu öğrenebilmek için de Ahıska Türklerinin çoğunlukta olduğu yerlerde neler hissettikleri ve göçmenlerin Üzümlü'deki varlıkları hakkındaki düşünceleri öğrenilmeye çalışılmıştır.

Üzümlü yerli halkı onlardan farklı, birdenbire tanımadıkları bir grup insanla birlikte yaşamaya başlamıştır. Farklı olana karşı önce ayrımcılık, sonra dışlama başlar (Topcu, 2020:25). Topluma hakim kitleden farklı olmayı eğer bu kitlenin dışında kalmak takip ederse dışlama sürecinin başlayacağı söylenebilir.

Ukrayna'da Türk, burada Rus...Bizim hâlimiz... (GB-139-D-E55).

Ukrayna'da Türksünüz, buraya geldik Russunuz gidin diyorlar. (GB-277-D-E25)

Göçmen bireyler ifadelerinde, dışlamanın geldikleri ilk zamanlarda eğitim alanında, okullarda, yaşandığını belirtmişlerdir. Toplumun içinde geçen 6 yıllık birlikte yaşama tecrübesini değerlendirdiklerinde, zaman zaman iş yaşamında dışlandıklarını, komşuluk ilişkilerinde böyle bir deneyim yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Söz konusu komşuluk ilişkisi olduğunda katılımcıların tamamının içermeyi tecrübe ettikleri tespit edilmiştir.

Benim torunum 1. Sınıfa başlayacaktı, ben de gururla götürdüm. Dedim ki torunum Türk bayrağının altında okula gidecek. Bir grup veli 'Ahıskalılar bizim sınıfta okumasın' diye toplanıp müdüre gidiyor. Ayrı sınıflar yaptılar. Kendi öz vatanımda ayrımcılık yaşadım. (GB-337-Y-E54).

Okullarda akıllı tahtalar var ya, bizim çocukların sınıflarında yoktu. Çocuklar diyordu ki 'yerlilerin sınıflarına girdik, onların akıllı tahtaları var. Bakıyorduk onlar bizi kovdular. Bizim ne zaman böyle tahtamız olacak. Biz niye yerli değiliz?' Kaymakamlığa başvurduk, akıllı tahta talebimizi karşıladılar. Allah razı olsun. (GB-32-Y-K36).

Ahıska Türkleri'nin Üzümlü'ye yerleştikleri ilk dönem Üzümlü'deki bazı okullarda, Türkçe okuma yazma bilmedikleri gerekçesiyle ayrı sınıflar yapıldığı tespit edilmiştir. 'Ayrı mekancılık' (Topcu ve Büyükbeşe,2020) olarak okunabilecek bu durum DATÜB yetkililerinin başvurusu ile Kaymakamlığa bildirilmiş ve Kaymakamlık tarafından kısa sürede düzeltilmiştir. Böyle bir uygulamanın ne kanunla ne eğitim

anlayışıyla ne de devlet geleneğimizle örtüşmediği ise açıktır. Yerli halktan velilerin talebine istinaden dönemin okul idarecilerinin iradesiyle gerçekleşen bu olay, göçmen halkın zihninde olumsuz yargılara neden olmuştur. Göçmen ailelerin çocukları ve yerli ailelerin çocukları rekabet ögesi hâline gelmişlerdir.

Bizim çocuklar Rusça-Ukraynaca okumuş olsa da kısa zamanda kendilerini yetiştirdiler. Çok başarılı oldular. İlk başta yetişemezler dediler, istemediler çocuklarımızı ama... (GB-277-D-E25).

Gençler arasında sorun oluyordu. Biz çocuklarımıza diyoruz ki, biri sana laf etse, bulaşma kulak verme! (GB-57-D-K33).

...6 yaşındaki çocuk ayrımcılık yapıyordu. Çocuk nereden bilecek Ahıskalıyı, ama diyordu ki 6 yaşındaki çocuk sen buraya nereden geldin? Burası bizim diyebiliyor. İşte kendi ailesinin öğrettiğini, oradan da anlayabiliyorsun. (GB-57-D-K33).

Bir yerli görüşmeci ise bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Kızım milli sporcu belgesi aldı hocam, Ahıskalı çocuğa imtihan açtılar, Ahıskalı çocuk Milli sporcu belgesi ile Devlet hastanesinde işe girdi, benim çocuğumu çalıştırmadılar, çok çaba gösterdi.... işte o çocuk gelmeseydi belki benim çocuğum işe girecekti. (YB-171-Y-E58).

Adrese göre yapılan okul kayıtları ise göçmen aileler tarafından dışlanma olarak algılanmaktadır. *Üzümlü’de bir ortaokula bizim çocuklarımızı almadılar.. (GB-277-D-E25)* ifadesini kullanan göçmenin bahsettiği okulun adres sisteminde ikametgâhlarına uygun düşen bir okul olmadığını belirtmek gerekir. Böyle bir algının bilgisizlik ve ilk dönemde yaşadıkları ayrı mekâncılık tecrübesi nedeniyle olabileceği söylenebilir.

Dışlamanın tekrarı dışlananı sosyal yaşamdan uzaklaştırabilir ve marjinalleştirebilir. Fakat kimi zamanda bir bireyin yaşadığı tek bir olay, onun zihninde sürekli olarak dışlandığı algısı yaratabilir. Bir görüşmeci; *Hiç unutmuyorum, ilk geldiğimiz zamanlarda bir şey yaşadım. İş-Kur’dan çalışan bir kız, yerlilerden... Benim de kaymakamlıkta işim vardı. Bahçede karşılaştık. Sanki arkadaşıyla konuşuyor gibi yapıp, yüzüme bakarak ‘Ahıskalılar deyince kusasım geliyor’ dedi. (GB-57-D-K33)* şeklindeki ifadesinde paylaştığı tecrübeyi hiç unutmadığını ifade etmiştir. Görüşmeciye bu tecrübeden başka bir şey yaşayıp yaşamadığı sorulduğunda, uzun uzun düşünerek

“hayır” demiştir. (GB-57-D-K33) kodlu görüşmecinin “İş yerinde, okulda, hastanede, belediye/ kaymakamlığa gittiğinizde ne tür muamelelerle karşılaşıyorsunuz?” sorusuna karşılık hemen bu tecrübesini aktarması ise dikkate değerdir. Sosyal bir varlık olan insan bir başkasından kötü muamele gördüğünde, muhatabı olan kişi sosyal yaşam içinde tanımadığı biri olsa da hatta sadece bir defaya mahsus yaşamış olsa da, bu tecrübenin birey üzerinde uzun dönemli bir etki bırakabildiği görülmüştür.

Ayrımcılık deneyimi yaşayan birey arkadaşlık ilişkilerinde sorun yaşayabilir, kendini izole edebilir, duygusal sorunlar yaşayabilir veya karşı duruş tutumu geliştirebilir. İki toplumun yeni yeni bir araya geldikleri bir zamanda yaşanan ayrımcı uygulamaların, sosyal uyum sürecinin önünde engel oluşturacağı söylenebilir.

Dışlanan birey toplumun işlerliğine katılım sağlayamaz, katılım gerçekleşse de kendini ifade etmekten kaçınabilir. Sosyal rollerini yerine getiremeyen birey bir dışlama döngüsüne girer.

Bazen dışlandığımı hissediyorum. Şöyle ki, sen içini çok açıyorsun ya, onlar sana hemen gösteriyor ki sen bizden değilsin diye... Komşularda değil de, genelde iş ortamında yaşıyorum. İş ortamında böyle fırça yemiş gibi oluyorsun (GB-32-Y-K36).

Başarı konusunda bizim fazla ileri gitmemizi istemiyorlar, dur diyorlar sanki. Kendini bil! diyorlar. Bize kim olduğumuz hatırlatıyorlar yani... (GB-336-Y-E21).

Ayrımcılık var. Yani her zaman değil bazı zaman geliyor bakıyorum ki, biz onlara çok yakınız, ama onlar bizi biraz uzaklaştırıyorlar. (GB-139-D-E55).

Göçmen görüşmecilerin nerdeyse tamamının ifadelerinde ortaya çıkan anlam; kendi toplumlarının içinde var olan “kötü”, “yaramaz”, “farklı giyinen”, “Ukrayna’nın başka bölgesinden gelen”, “bizden sonra gelen”, “değişik” ...gibi ifadelerle tanımladıkları bazı insanların varlığı nedeniyle dışlandıklarını düşünmeleridir.

Mesela herkes de olduğu gibi bir kişi birisi ile konuştuğu zaman ha bu da onun aynısını yapar o da aynısıdır gibi bir şey oluyor. O yapmışsa o da yapar. Buda da Ahıskalı bu da Ahıskalı. Biri yapmış hepimize yapmış (GB-57-D-K33).

Bizimkilerden birisi birine bir şey yapmış mesela başsağılığına gitmemiş bizim de bir taziye oldu işte dedem öldü. Kadın dedi ki ‘Ben de o yüzden senin taziye gelmedim.’ Bir toplumun hepsi aynı olabilir mi? Her toplumda iyisi de var kötüsü de var

ama bizde daha çok biri bir şey yapınca hepimize etiketi yapıştırıyorlar. (GB-274-D-K19).

Bizden sonra Ukrayna'nın başka bölgesinden gelen bir grup oldu. Onlar biraz farklılar. Yani mahremiyete çok önem vermiyorlar, değişik giyiniyorlar. Onlar geldikten sonra yerliler sanki bize de kötü bakmaya başladı. (GB-57-D-K33).

Bizden bazı kadınlar var Ukrayna'da böyle giyinmiyorlardı. Buraya geldiler değiştiler, açıldılar... (o sırada görüşmenin yapıldığı kafenin önünden geçen birini göstererek) ...bu, 3 tane çocuğu var. Bu nedir yani, bu nasıl giyinmek. Neredesin, nerede yürüyorsun bu şekilde? Böyleleri en çok bize zarar veriyor. (GB-240-Y-K36).

Göçmen görüşmelerinde Türkiye'ye gelen Suriyelileri dışlayıcı ifadeler de dikkat çekicidir. Hatta “göçmen” deyince, Suriyelilerle aynı tanımlamanın içinde olmaktan duydukları rahatsızlığı, onları bu ülkede istemediklerini de ifade etmişlerdir. Suriyeli göçmenlerin davranışlarına vurgu yaparak eleştirdikleri, tıpkı yerliler gibi özellikle toplumda ortaya çıkan ve gündem olan bazı olaylardan rahatsızlık duydukları tespit edilmiştir.

Antalya'da çok Suriyeli var mesela... Gidin görün çalışmazlar onlar. Hırsızlık, ahlaksızlık onlarda... Ama en güzel şehirlerde yaşıyorlar (GB-277-D-E25)

Bizim bir kötülüğümüzü görmemişlerdir. Biz kimseye karışmamışız. Biz geldikten bu yana bir tane hırsızlık olmamış, kavga gürültü olmamış. Devlet Suriyelilere daha çok sahip çıkıyor. Her yerde sorun çıkarıyorlar ama... (GB-139-D-E55)

Biz vatanımıza gelmişiz. Suriyeliler gibi kendi vatanımızda savaştan kaçmamışız. (GB-336-Y-E21)

Çalışmanın bu bulgusu Mim Sertaç Tümtaş'ın literatüre kazandırdığı “nöbetleşe dışlanma” kavramıyla açıklanabilir. Tümtaş, nöbetleşe dışlanma kavramını “dışlanmaya maruz kalan göçmen grupların süreç içinde ülkede/kentte yerleştikçe....ülkeye/kente yeni gelen göçmen grupları (tıpkı yerliler gibi)...farklı etno-kültürel veya inançsal kimliğe sahip olanları dışlamaları” (2020:77) olarak tanımlar. Ahıska Türklerinin bu dışlama tutumunda öne sürdükleri sebep ağırlıklı olarak Suriyelilerin davranışları olsa da; Ahıska Türklerinin Türk kimliği aidiyetlerinin, devletin Suriyelilere yaptığı yatırımların ve

Suriyelilerin çoğunlukla Ahıska Türklerinin yaşamak istedikleri Antalya, İzmir, İstanbul gibi kentlerde yaşıyor olmalarının etkili olduğu anlamına ulaşmıştır.

Yerlilerin ifadeleri analiz edildiğinde, içirme ya da dışlama tutumunda bireylerin dünya görüşünün ve iktidarın uygulamalarına bakış açılarının etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ahıska Türkü göçmenlerin Türk kimliği, yerliler tarafından dışlanmalarının önünde büyük bir bariyer olarak değerlendirilebilir. Milliyetçi dünya görüşünün hâkim olduğu katılımcılar, yurtdışı Türkler konusundaki hassasiyetlerini paylaşmışlardır.

Ahıska Türkleri meselesini biliyorum, yaşadıkları sürgünleri de biliyorum, bu konu hakkında önemli bir bilgiye de sahibim. Tabi ki bunları bizim korumamız gerekiyor, bunları o cendereden koparıp getirmemiz gerekiyordu. Bu yapılan politika çok doğrudur, onaylıyorum. T.C Devleti, Türklerin kurmuş olduğu bir devlet. Dünyadaki zor durumda olan Türklerin yanına gitmesi, koşması gerekiyor. Gerekeni yapması gerektiğine inanan birisiyim... Sonuçta bunlar Ahıska Türkleri. (YB-81-D-E44)

Sonuçta onlarla bizim, hem dinimiz uyuyor ve ben çoğu zaman, onları bilgilendirmeye, bilinçlendirmeye çalışıyorum, onların yaşamış olduğu ortamı bir gün bizim de yaşayabileceğimizi veya onlardan daha beter olabileceğimizi şu andaki kültürel yapımızda, değişiklikler olabileceğini.... Tabii ki köyünden hiç dışarıya çıkmamış, belli bir bilgi seviyesinin altında olan insanların, bunu anlayabilmeleri mümkün değil. Bunu Üzümlü'de herkes söyleyemez... Ben Ahıskalılar'ın hamisi değilim. Ama insanların yanlış söyleyenlerine de tepki gösteriyorum, açıklama yapmak zorunda kalıyorum, açıklama yapınca da kafalarını önlerine eğip dinliyorlar ama bu onların düşüncelerini değiştiriyor mu? Zannetmiyorum, çok da değiştirmiyor. (YB-83-Y-E53)

Birincisi onlar Türk. Yani ben bir Üzümlülü olarak söylüyorum: Sonuçta tek bir etnik yapının ikamet ettiği küçük bir yerdir. Küçük bir yere önemli miktarda bir göçü yaptırdığınız zaman, dikkat etmeniz gereken bazı hususlar vardır. Eeee bunlarında Türk oluşu, bende bu yapılan göç ile ilgili bir kaygı meydana getirmedir tabi. Başka konularla ilgili kaygılarım elbette ki oldu. Ama kimlik bazında bir kaygı meydana getirmedir. Bizden birileri olarak gördüm. (YB-170-Y-K48)

Mesele yerel ölçekte değerlendirildiğinde ise farklı bir sonuç çıkmaktadır. Üzümlünün yerel kimliğini koruma endişesinin, Üzümlü milliyetçiliğinin, makro milliyetçilik tutumlarının önüne geçtiği söylenebilir.

Aramızda önemli bir yaşantı farklılığı var. Aslında ben bunu da görebiliyorum, bunu garipsemiyorum bu niye böyle demiyorum, sonuçta böyle olması gerekiyordu. Rusyanın veya Ukraynanın Karadenize kıyısı olan ülkelerin ya da Kafkasların kendine özgü bir kültürü var, elbetteki bu farklılıklar olacaktır, garipsemiyorum, niye böyle de demiyorum, küçük yerlere kültürel olaylar çok daha baskın, biraz daha köylülük hâkim, köylü kendi yaşantısı dışındaki yaşamlara çok açık değildir, aşırı derecede kapalıdır. Başka yaşantıları kabul etmekte zorluk çeker, gerçektende köylülüğün böyle bir yapısı vardır, Pakistan dada var, Çine kadar gidin bu böyledir, buradaki köylülük kendine özgüdür, yenilikleri kabul edemezler, zorlanırlar, bu noktada bir sıkıntı olabileceğini düşündü, kabul etme noktasında küçük yerlerin sosyal dokusunun çok da değiştirilmemesi gerektiğini düşünüyorum. (YB-83-Y-E53).

Amaç onların buraya uyumuydu ama biz onları asimile edemedik, onlar bizi asimile etti. Biz onları Üzümlü'lü yapamadık, onlar bizi Ahıskalı yaptı. Her ne düşünürseniz düşünün, toplum erezyona uğradı... Bize ne karları oldu ki Hocam, bölgemizde mutlu mesut yaşıyorduk. (YB-171-Y-E58)

... daha önce buraya Yugoslavlar geldi, bizim bu daireden (işyeri) emekli olup giden arkadaşlarımız var. Onların içinde birçoğunun ajan, devletin içinde piyon felan gibi cümleleri duymuştuk. Ondan sonra yanlış yaptığımızı televizyonlarda konuşulmuştu. Keşke öncesinden enine boyuna tartışsaydık demiştik. Kültürümüzle yaşam tarzımızla bağdaşmayan şeyler var. Aynı şeyin içindeyiz ama aynı mozağin, bazı küçük farklarımız var, ayrıntılarımız var. (YB-168-Y-E49).

(YB-83-Y-E53) kodlu katılımcının aşağıdaki ifadeleri dikkate değerdir. Bizimki bilişsel çelişki kuramı, ahlaki davranışlarımız konusunda bir erozyon olduğunu düşünüyorum, evet soydaşlarımız dışarıda iken bizim için çok önemi idiler ama buraya geldiklerinde durum değişti. Bu çelişkiler bize ahlaki erozyonlar yaşıyor. Bizim bir milleti yok edecek şeylerde ahlaki erozyonlar. Biz bunu çok yoğun bir şekilde yaşıyoruz.

Bulgular çalışmanın hipotezi olan uyumun mikro düzeyde yereldeki sosyal ilişkilerde gerçekleştiğini doğrular niteliktedir. Yüz yüze iletişime geçmiş, komşuluk veya arkadaşlık gibi bir bağ kurmuş, birlikte yemek yemiş, cenazede veya düğünde bir araya gelmiş bireylerin varlığı sosyal uyumu hızlandıran bir unsur olarak tespit edilmiştir.

Ahıskalı arkadaşlarımız var. Ailece gidip geliyoruz. Ben hastalandım bana geldiler. Onun çocuğu oldu. Biz görmeye gittik. Tanıyınca seviyorsun. Arkadaş olanlara bakıyorum birbirlerini bir düğünde görseler sarılıyorlar, aynı masada oturuyorlar. Ama diğerlerinde tanımayanlar uzaktan öylee bakıyorlar. Yani tanıdıkça güzelleşecek. Bunun için ilgili kurumların çaba sarfetmesi gerekiyor. (YB-170-Y-K48).

Dışlama, bireyi toplumun bir parçası hâline getiren sosyal, ekonomik ve siyasi sistemlerin tümünden, bir kısmından veya birinden yoksun bırakabilir. Göçmenin göçmen olması “işsiz, düşük gelirli, NEET...” gibi başka dışlama kategorilerinde de dışlanmasına sebep olabilir. Bir toplumda sosyal dışlanma, bireylerin sadece temel gereksinimlerini karşılayamaması ile değil, bireyin her hangi bir ihtiyacını karşılayamaması durumunda da var olabilir. Kavramsal olarak, sosyal dışlama, dezavantajlı bir grup özelliğinden ziyade tüm sosyal süreçlerin sonucu olarak çoklu bir yapıyı tanımlar.

4.2.3.3. Kabul X Ret

Sosyal uyumun “kabul x ret” boyutunun izlerini ararken, toplumda farklılıklara karşı saygının ve çeşitliliğe karşı hoşgörünün varlığını/yokluğunu gösteren deneyimlere yönelik sorular sorulmuştur. Her iki toplum üyelerinin diğer toplumun özellikleri karşısında neler düşündüğü ve nasıl davrandığı sorgulanmıştır. Bu bölümde iki toplum arasındaki farklara odaklanılmış ve görüşmenin seyrini katılımcının tespit ve tecrübe ettiği farklar belirlemiştir.

Yerli katılımcılara Ahıska Türkü toplumda kendi toplumlarından farklı özellikler, uygulamalar sorulmuş, bu farkların sebep olduğu durumları paylaşmaları istenmiştir. Aynı minvalde Ahıska Türkü katılımcılarda da yerli toplum ile kendi toplumları arasındaki farklara ve bu farkların sonuçlarına odaklanılmıştır.

Ahıska Türkü kimdir bilmiyorlardı. 6 yıl içinde baktılar ki bunlar da Müslüman, cenazeleri bizim gibi, Kuranları bizim gibi, düğünleri, bayramları... Sonra sonra yaklaştık. Ama biz de kendimizi sürekli ispat etmeye çalışıyoruz. (GB-240-Y-K36)

Görüşmeler sırasında göçmen katılımcıların iki toplum arasındaki ortak unsurları vurgulamadan farklılıkları ifade etmediklerini belirtmek gerekir. Bu durum, makro ölçekte çok farklı bir ülkeden makro düzeyde aynılığın olduğu bir topluma gelmiş

olmalarının bir sonucu olarak yorumlanmıştır. Bir başka deyişle, dil, din ve soy birliğinin bulunmadığı ve sürgün geçmişiyle yerleştikleri son 22 yıl yaşadıkları Ukrayna'dan, dil, din, soy birliğinin olduğu ve ana vatan olarak algıladıkları Türkiye'ye yerleşmiş olmaları, geldikleri toplumla ortaklıklarına odaklanmalarının nedeni olarak ifade edilebilir. Bununla birlikte, görüşmenin devamında tecrübelerini paylaşırken kendi özelliklerini, geleneklerini, anlayışlarını üstün gören bir bakışa sahip oldukları tespit edilmiştir. Yerli katılımcıların da benzer şekilde kendi toplumlarının özelliklerini üstün kabul ettikleri anlaşılmaktadır.

Komşuluk ilişkileri yoluyla yüz yüze sosyal ilişkilerin kurulabildiği ve bu ilişkinin süreklilik içermesi nedeniyle, kabul boyutunun izleri komşuluk ilişkilerinde aranmıştır.

Komşularla çok iyiyim valla. Arada bir çaya çağırıyorlar, ben de çağırıyorum. Evlerine de gittim. Ben de çağırıyorum da geliyorlar beni evde bulamıyorlar... (GB-36-Y-K52).

Komşularımızla çok güzel ilişkilerimiz var. Bir sürü arkadaşımız oldu kadın da erkek de. Sürekli görüştüklerim var. Aile dostlarımız oldu. (GB-32-Y-K36).

İlk geldiğimizde bize Alaskalı diyorlardı. Ramazan'da Terzi Baba Camisine gitmiştik. Bizim yerli komşularımızdan biri yanındaki Erzincan'dan bir kadına dedi ki: 'bunlar Ukrayna'dan geldiler. Orada savaş vardı, her şeylerini bırakıp geldiler.' O Erzincanlı kadın da dedi ki 'savaşsınlar, vatanlarında, niye gelmişler' Ben de dedim burası bizim vatanımız. Bizim komşu bana sıra vermedi. Bizi savundu, anlattı anlattı bizden daha Türkler dedi. (GB-57-D-K33)

Komşularımız bizi yavaş yavaş tanıdı. Herkes aynı değil. Belki kötüsü de olur içimizde. Ama kavga edenimiz yok, hırsızımız yok. (GB-274-D-K19)

Katılımcıların ifadelerinde farklılıklara saygı ve hoşgörü düzeyi değerlendirildiğinde yerlilerin hoşgörüsünün daha belirgin olduğu söylenebilir. Bu durum hâkim toplum/ ev sahibi toplum olma durumuyla yani hiyerarşik olarak yukarıda olmanın bir sonucu olarak yorumlanabileceği gibi Ahıska Türklerinin bir çok özelliğinin Türk toplumunun geleneksel özelliklerini yansıtır olmasının bir sonucu da olduğu düşünülebilir. Özellikle göçmen toplumun aile yapısının ve çalışkanlıklarının yerli görüşmeciler tarafından takdir edildiği belirlenmiştir.

Valla çok iyi insanlar. Çalışkanlar, sabah 5'te kalkıyorlar işe gidiyorlar. Evlerini bahçelerini çiçek gibi yaptılar. Bir zararlarını görmedik. Evlerine git hele, bilmezler ki ne yapsınlar. (YB-470-D-K38)

Ahıska Türkleri'nin Rusça ve Ukraynaca biliyor olmaları, beraberinde anadilleri olan Türkçe ile iletişim kurmakta sorun yaşamamaları durumuna da yerli halk tarafından kıymet verilmiştir.

Buradaki vatandaşlar bizim Rusça konuşmamızı sevdiler. Bazı insanlar kurs açılсын çocuklarımız Rusça öğreysin dediler. Üzümlü Halk Eğitim de bana dedi, sen ders verecek birisin. Ama sonra öğrendiler ki denklik lazımmiş. Özel bir eğitim lazımmiş öğretmen olmak için. O iş öyle kaldı. (GB-240-Y-K36)

İki toplum arasında evliliklerin yapılıyor olması, kabul boyutunun belirgin bir sonucudur. İki kapalı toplumun birlikte yaşadığı Üzümlü'de evliliklerin yaşanması ve iki toplum arasında evliliklere bakış açısının yavaş yavaş değişimi tespit edilmiştir. Üzümlü'de iki toplumun üyeleri arasında şimdiye kadar 7 evlilik yapılmıştır. Bunların hepsi de Ahıska Türkü göçmen kadın ile yerli erkeğin evliliği şeklindedir. Ters bir evliliğe göçmenler de yerliler de sıcak bakmamaktadırlar. Bu karşı çıkış, yerlilerin göçmen erkeklerini tanımaması, göçmen ailelerde erkeğin ailesi ile birlikte oturuluyor olması gibi sebepler sayılabilir ama özellikle ataerkil bir toplumun genel tavrı olarak da yorumlanabilir. Bir katılımcının 1 yıl önce bu evliliği yapanlardan biri olması da araştırma için faydalı olmuştur. Yerli erkekle evlenen katılımcı, evliliklerinin kendi ailesi tarafından istenmediğini, özellikle babasının şiddetle karşı çıktığını ama erkeğin ailesinin böyle bir tutum sergilemediğini anlatmıştır.

Ben Ciminli biriyle evlendim. Başta bizimkiler istemedi, eşimin ailesi bir şey demedi. Gelip istediler de bizimkiler vermedi. Biz de kaçtık. İki gün sonra düğünümüz oldu. Benim ailem de geldi, şimdi çok iyi anlaşıyorlar. Babam başta yaptıklarına çok pişman... (GB-337-D-K20).

Bu Ahıska Türkü ailenin kızlarının evlenmesine karşı çıkma sebebi olarak, aileyi tanımayan olmalarını ileri sürdüğü ifade edilmiştir. Özellikle evliliklerde genellikle birbirini yakından tanıyan aileler arasında gerçekleşme geleneğini sürdürme eğiliminde oldukları söylenebilir. Gelenekten farklı bir uygulama ise aileler için endişe verici olmaktadır. Yapılan 7 evliliğin Ahıska Türkü bireyler tarafından biliniyor ve evliliklerin

takip ediliyor olması da bir arada yaşamının sonuçlarından biri olan evliliklerin devam edebileceğini kabul edilmesi olarak yorumlanmıştır.

Bizden hep kız gitti. Gittikleri evlerde mutlular. Benim bir kızım var. Ciminliyle evlenecem derse, diyecek bir şey yok. Sevdim der, ne yapalım? (GB-240-Y-K36)

Ben üniversitede okuyorum. Kaynanamla birlikte duruyoruz, o bana çok yardım ediyor. Çok rahatım. Sen dersine bak, oku diyor. Çok sevdim ailesini de. (GB-337-D-K20).

Göçmenler çok farklı ülkelerde ve farklı toplumların içinde yaşam tecrübesine sahiptir. Son geldikleri yerde aynı anda Rus ve Ukraynalı komşularının var olması buna örnek teşkil etmektedir. Dolayısıyla farklılıklara alışık, tahammülü yüksek bir toplum yapısı beklenebilir. İfadeler analiz edildiğinde farklılıklara saygının mevcut olduğu görülse de geçmiş yaşam tecrübesinin getirdiği kendini koruma dürtüsüyle hareket eden bir toplum özelliği gösterdikleri ifade edilebilir. Bu bağlamda farklılıklarını önceleyen ve koruyan toplum davranışını yeni geldikleri toplumda da sürdürdükleri tespit edilmiştir. 1944'ten bu yana adetlerini, geleneklerini, aile yapısını sıkı sıkıya muhafaza eden bir toplum davranışı sergileyen eden Ahıska Türkü katılımcıların, farklılıklara saygı duysa da yerli toplumun herhangi bir özelliğini takdir etmemiş olmaları dikkat çekicidir. Ahıska Türkü katılımcıların çalışma yaşamında birlikte olsalar da Üzümlü halkının gündelik yaşamını yeterince bilmediği görülmüştür. Özellikle yerlilerin evinde hiç misafir olmamış aktif göçmen bireyin söyledikleri, sosyal ilişkilerde ev mahrem alanının açılmasının, kabul göstergesi olduğunu işaret eder niteliktedir.

Şuanda adapte sürecini geçtik. Bu süreçte yerlilerden çok kişiyi misafir ettik, soframızı paylaştık. İftarlarda birlikte olduk, yerel yemeklerimizi tattırdık. Ama hiçbir Üzümlülü vatandaşın evinde hiç misafir olmadım. Hiç davet edilmedim. Benim evimde 100'den fazla kişiyi misafir etmişim. Ama hiç kimse beni davet etmemiş. Bu konuda kendime hep sorarım, ki acaba nedendir? Yani yerli vatandaşın nasıl yaşadığını ben de çok bilmiyorum. (GB-337-Y-E54).

Göçmen toplum ile yerli toplumu birbirlerinin yemeklerini yemeleri sosyal ilişkiler içinde en fazla iz bırakan aktivite olarak nitelendirilebilir. Lokmasını paylaşma hem bir güven göstergesidir, hem de alış-veriş sürecini başlatır. Görüşmeler sonucunda Türk toplumunun geleneklerinden biri olan pişirdiğinden komşuya gönderme ve karşılığında

gelen tabağın boş gönderilmemesi uygulaması Üzümlü'deki iki toplum arasında en sık tekrarlanan sosyal temas olarak tespit edilmiştir.

Bizim Sümelek tatlımız var, yapması çok zahmetlidir. Ahıskalı komşularla bir araya gelip her yıl birinin evinde yapıyoruz. Her yaptığımızda yerli komşularıma da gönderirim. (GB-57-D-K33)

Benim komşularım 'samsa'yı çok seviyorlar. Yapınca mutlaka götürüyorum. Kaç kişi benden samsanın reçetesini istedi. (GB-36-Y-K52)

Sizin sarmayı nasıl ediyorlar öyle ki küçük... Komşum getirmişti yedik, beğendik. Komşuma dedim gel bize de yap. Sağolsun iki komşum geldi sardılar, yaprağını da getirmiş... (GB-36-Y-K52).

Yerli yemeklerinden çiğ köfteyi çok sevdim. (GB-277-D-E25). Bu katılımcının çiğ köfteyi tecrübe etmiş olması, yerli bir bireyin evinde ağırlanmadığının göstergesidir. Zira çiğ köfte ulusal bir tada dönüşmüş ve hazır satılan bir yiyecek olarak piyasada mevcuttur.

“Hamur çok yapıyorlar. Getiriyor komşum sağ olsun, çok güzel oluyor.” (YB-470-D-K38).

Sosyal kimliğin gelişmesi, bireylerin kendi grubunun üyeleriyle daha büyük benzerlikler algılamasına yol açarken, diğer sosyal gruplarla olan farklılıklar abartılı hâle gelir. İnsanlar grup üyeliklerine bağlanır, ait olduğu grubu diğer grup üyelerine tercih eder ve bu tercih davranışlara da dönüşür (Tajfel ve Turner, 1978: 278-279) . Bu sosyal bir gerçektir. Fakat toplumdaki sınıflandırmalar, farklı grupların üyeleri arasında kendilerine dair üstün kimlik algısına dönüşürse, sosyal uyumun gerçekleşemeyeceği söylenebilir.

Üzümlü aslında Türkiye profilini yansıtmıyor, aslında Erzincan'dan da biraz farklı, Üzümlü kapalı bir kültür, gelen kültürle Üzümlü kültürünün %100 örtüşmesini zaten beklemiyorduk, böyle bir şey olma şansı yoktu. (YB-83-Y-E53)

Ben kendi adıma demografik yapının bozulmasını çocuklarım adına geleceğim adına istemiyordum ve gel gör ki o yapı bozuldu. Bunun düzeleceğine de inanmıyorum. Bu şekilde buralar düzelmez, buraya geliş sebepleri neydi bilemiyorum. Asimile etmek mi, Türkleşmek mi, bize mi yardımcı olacaklardı bilemiyorum. Onların geliş sebepleri ve

şimdiki durum arasında bir zıtlık var. Bizim Üzümlüye yaramadı ama Üzümlü onlara yaradı. Onlar sayesinde biz sadece doğalgaz aldık, doğalgaz geldi. (YB-173-D-E55)

Bizde ata kapıya bırakılmaz. Sevsen de sevmesen de bakacaksın. Küçük kendini bilir. Kızım bana sen demez siz der mesela. (GB-36-Y-K52).

Çok gelişmemişler bizim 50 sene önceki hâlimiz... Bazı adet töreleri var, nasıl desem ki dinden daha ileri... (YB-243-D-K47)

Hiçbir Ahıska Türkü ile iletişime geçmemiş, arkadaşlık kurmamış bir katılımcının ifadeleri ise sosyal ilişkileri kurmamış bireyin sosyal uyum için engel teşkil ettiğini göstermektedir.

Ben tanışmadım onlarla. ... (beddua ederek)... Terbiye yok Utanma yok bizim ta 40 sene önceki şeyleri yapıyorlar Yani giyinmeleri konuşmaları nelerimiz dedelerimiz gibi evdeki yaşantıları güya. Ama çocuklarına bir şey öğretmemişler. (YB-151-D-K45)

Yukarıdaki görüşmeci ifadelerinde de örneği görülen ve ortaya çıkan ortak anlam; her iki toplumun da kendi kimliğini üst kimlik olarak nitelendirdiğidir. İki toplum arasındaki büyük benzerliklerin yerine küçük farklara odaklanıldığı fakat gelenekteki farklara tepkinin olumsuz olmadığı görülmüştür. Katılımcılar tarafından gündelik hayat içinde yemeklerdeki, düğünlerdeki, cenazelerdeki farklar güzel bir çeşitlilik olarak anlaşılmaktadır. Söz konusu, din pratikleri olduğunda ise hoşgörünün yerini yargılamanın aldığı söylenebilir. Bir katılımcının bu durumu tespiti şu şekildedir:

Ben insanın dininden ziyade yaşam şekline bakarım. Adamın dini çoksa mükâfatını Yaradan verecek. İnsanlar kendini Allah yerine koyup diğerini sorgulamasın. Sen ahlakınla yaşayacaksın. Namaz oruç ahlakı tamamlayıcı şeyler. Bir milleti din bağlamaz dil bağlar. Ahıskalılar Türkçe konuşuyor! (YB-81-D-E44)

4.2.3.4. Toplu İskânın Yarattığı Ayrılık

Türkiye Cumhuriyeti'nin göç ve iskân politikaları kapsamında göç eden grup veya bireylere yönelik uygulamaları, göç politikaları içinde ayrıcalıklı uygulamalar içermektedir. Devlet kararı ile göç eden, vatandaşlık statüsü kazanan ve devlet iskan politika ve uygulamaları ile yaşamlarını sürdüren göçmenlerin göç sonrası yaşamlarını sürdürmesinde devletin etkisi büyük oranda devam etmektedir. İskân toplu da olsa

dağınık da olsa insanların yerleşmeleri anlamına gelmektedir. İskân yerleşmenin politik bir alanıdır. Özellikle iskânlı göç politikası söz konusu olduğunda yerleşme tamamen devlet iradesi ile gerçekleşmektedir.

2510 sayılı İskân Kanunu'nun şeklinde tanımladığı iskân uygulaması, Üzümlü'de de gerçekleşmiştir. Kanunda iskân “Bir aileye, nüfus ve ihtiyacına göre oturacak ev veya ev yeri, sanatkârlara ve tüccarlara ayrıca geçim getirecek dükkân veya mağaza yahut bu gibi yapı veya yeri ve mütedavil sermaye; çiftçilere de ayrıca kâfi toprakla çift hayvanı, alet ve edevatı, tohumluk, ahır ve samanlık veya yeri vermekle yapılır.” şeklinde tanımlanmıştır. 3835 sayılı Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskânına Dair Kanun'u kapsamında çifte vatandaşlık statüsü verilerek, vatandaşlık haklarına da erişen Ahıska Türkleri'ne Üzümlü'de uygulanan devlet politika ve uygulamaları ilgili kanunlar kapsamında gerçekleşmiştir.

Erzincan gibi bir yer 1.100-1.200 rakımda bir yerde tarım yapamazsınız. Üreteceğiniz mallar çok kısıtlıdır. Üzümlü bağlamında düşündüğünüz zaman arazisi çok kıt olan kendine dahi yetmeyen bir yer. Üretim adına hiçbir şeyin olmadığı bir yer. Genelde devlet destekli yaşayan, işte devlette işe girmiş nüfusta tapuda memurdur, belediyede işe girmiştir, bu şekilde geçimlerini sağlayan bir yere 3.000 kişi getiriyorsunuz ve bunların bir takım ekonomik ihtiyaçlarına cevap vermeniz gerekiyor. Bunları da hayat boyu yani sonsuza kadar, bunlar göç etti diye, devlet üzerinden sağlayamayacağınız için ki sağlandığı takdirde, oradaki insanlar 'bize neden yapılmıyor da, bunlara yapılıyor' noktasına gelir ki, bu çok tehlikeli bir şey. Bu insanlara ekmek lazım, iş lazım. Bunlara biz nereden iş bulacağız diye bir kaygıya kapıldım, nasıl bir iş yaratabileceğiz. Çünkü bakıyorsunuz Devlet fabrikalaşmak istemiş onu da sağlayamamışız, özel sektör işte zaman zaman getirip yatırım yapıyor. Onunda tam karşılığını alamıyor. Doğru bakmak lazım şimdi pazarlama bölgelerine aşırı derecede uzak yer. Bir tarafta kuzeyimizde Trabzon limanı var. Ama önümüzde devasa dağlar buraları geçmek kolay değil. Diğer taraftan batıya gönderelim desek İzmir Mersin limanı dünyanın yolu, burayı hiçbir zaman dünyaya açılacak? Bir merkeze dönüştürmek mümkün değil. Yapılabilecek en iyi şey belki hayvancılığın desteklenmesi o da yine sınırlı, çünkü çetin kış şartları hayvancılık yapmanızı engelliyor. Böyle bir kaygı besledim onlarla ilgili ve bu ekonomik sıkıntıyı çektiklerini de biliyorum zaten. Birçoğunun 'iş

yoktur' yakınması içerisinde olduğunu görüyorum, yani o düşüncemde haksız çıkmadım. (YB-105-Y-E47)

İskân politik bir uygulamadır. Fakat iskân uygulamalarının toplumsallığı göz ardı edilmemelidir. İskânlı göçmen statüsü ile gelen Ahıska Türkleri'nin iskân uygulamalarında devlet hazinesi kullanılmaktadır. Göçmenlere yönelik barınma, iş, eğitim, sermaye sağlama gibi uygulamalar devlete bir yük getirmektedir. Özellikle sosyal refahın sağlanamadığı toplumlar için yoksulluk-vatandaşlık ilişkisinin doğurduğu sonuçlar, mikro sosyal uyumun gerçekleşmesi önünde ciddi bir engel oluşturmaktadır.

Benim babam yurt dışında yaşadı. Ben Almancı çocuğuyum. O jenerasyonda şanslı biriyim. Bizim mahallede, köyde, diyelim 10 tane Almancı var, onlardan biri de bendim. Daha iyi şartlarda büyüdüm. Babam anlatırdı, Türklerin hep kötü şartlarda yaşadığını. Haim diye bir yer varmış. Haim derken pansiyon, bir evde 5-6 Türkün kaldığını, bekar Türklerin, babam yıllarca kaldıkları yerde çok zor şartlarda yaşam mücadelesi verdiklerini anlattı. Alman hükümeti 'Oooooo Türkler hoş gelmişsiniz, size villa verelim' demedi. Konu konuyu açıyor. Ahıskalılara da diğer dar gelirli vatandaşa da yardım kömürü veriyorlar. Ahıskalılar biz bunu kullanmayı, yakmayı bilmiyoruz dediklerinde, tamam o zaman ufo yakın dediler. Evlerin diğer ihtiyaçlarını da açtığı ihaleyle Üzümlü kaymakamlığı karşıladı. Hepsine en güzel eşyaları dizdiler, peki burada yaşayan insanların suçu ne? (YB-171-Y-E58)

Burada bir etki-tepki olayı var. Üzümlü'de sera yapıldı. 52-53 tane sera yaptı devlet, hepsi cüzzi kiralarla Ahıskalılara verildi. Hâlbuki 5 tanesini de yerlilere versen, insanların gazı alınmış olurdu. (YB-170-Y-K48)

Dürüst olmak gerekirse, tabi ifadelerimiz bilimsel bir çalışmada kullanılacak, yerlilerin hazır yiyenlerinde rahatsızlık yaratıyor, yani üreterek çalışarak yiyenlerde değil, 'onlara vermesinler bize versinler' diyenlerde. (YB-83-Y-E53)

Yoksulluk devletin etkin bir şekilde mücadele ettiği bir sorun alanıdır. Sosyal devlet vatandaşlarının yoksulluk riskini azaltmak ve yoksulluğu önlemek için çeşitli uygulamalar gerçekleştirir. Devlet temel vatandaşlık hakkının bir sonucu olarak çeşitli yardım programları uygular. Bu durumda göç alan bir toplumda çatışma alanı ortaya çıkabilmektedir. Çalışmada yerli vatandaş ile göçmen vatandaş arasında var olan çatışmalı alanın devlet politika ve uygulamalarından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Devletin, temel vatandaşlık hakkı olarak, yoksullukla mücadele uygulamaları yerli ile göçmen arasında sorun alanına dönüşmüştür. Bir taraftan uyumu hedefleyen devlet, diğer taraftan uyuma köstek olmuştur.

Devlet onlar için bir şeyler alabileceği bir şey... Devlete bir şey vermeyeceksin, devletten almaya bakacaksın diyeni duydum. Devlet İŞKUR veriyor ama doğru dürüst çalışmıyorlar. (YB-170-Y-K48)

Bu çocuklar niye Üniversite okuyor, mesela ben niye emek veriyorum? Annesi niye sabah soğukta kalkıyor, kahvaltısını hazırlıyor. Ben harçlığını veriyorum, felan... Sonuç ne olacak hocam, çocuklarımızın geleceği ile endişe ederken, diğer yerlerdeki endişesizlikler bizi üzüyor. Hocam, onlara beşe böyle lolloş (emeksiz) bir hayat, bizimki bedel ödenmiş bir hayat... (YB-171-Y-E58)

Ama işte bir taraftan ev, konut veriyorsunuz, sera veriyorsunuz aynı ölçekte bu tarafta da insanlar var. Sadece bu Üzümlüde de değil, toplumumuzda bu tür ihtiyaçlı insanlar her yerde var, bunları da gözetmek lazım. (YB-81-D-E44).

...Halk nazarında Ahıskalıların, devlet tarafından fazla korunduğu, aynı düzeyde gelire sahip Üzümlülerin de olduğu ve devletin aslında bunlara da el atması gerektiği konuşuluyor. Hani bir kalkınma söz konusu ise... Devletin yereldeki fakir insanları da aynı oranda desteklemesi hoş olurdu. (YB-83-Y-E53)

Bu çok güzel bir şey, o insanların açta açta kalmamaları. Ancak oransal bir değerlendirme yapılarak, yereldeki ihtiyaçlıların bu şekilde gözlemlenerek, değerlendirilerek yapılması gerekir. Devlet aslında her şeye hakim, muhtarlıklar maharetiyle bunlar planlanabilir, oradaki o denge politikası o şekilde ortaya konulabilir. Bir barış, sulhda sağlanabilir, aslında bir çatışma bir savaş yok ama sessiz bir rahatsızlık var. Çünkü ben şu ifadeyi duydum. “Bende buranın Ahıskalısıyım.” diyeni duydum. O da diyorki benimde bir şeyim yok. Yani devletimiz çok büyük. Onlara istihdam alanları oluşturdu. Seralar verdi. Mesela 80 dönümlük sera verdi. (YB-105-Y-E47)

Devletin iskânlı göç politikası kapsamında gerçekleştirdiği, barınma, istihdam, eğitim gibi alanlarda göçmenlere sunduğu imkânlar yerli halkta tepkilere neden olmuştur. Bu tür uygulamalar, özellikle “göçmen karşıtlığını”nın yükseldiği konjonktürde, karşı çıkışı beslemiştir.

...Niye biz insan gibi yaşamayalım, niye biz balın tadını bilmeyelim, niye biz soğan etmek yiyelim? (YB-171-Y-E58)

İŞKUR yapılıyor, 600 kişi. Ahıskalılardan alınıyor. Ama eşit yapılması lazım. Bir kuruma 10 tane İŞKUR verdiysen 5 tanesi Ahıskalı, 5 tane de yerli olması lazım. Bu insanlar birbirlerini tanıdıkça önyargılar ortadan kalkacak. Şu anda Ahıskalılar yerlilere, yerliler Ahıskalılara ön yargıyla bakıyor. Bunu kırmanın yolu birbirlerini tanımak. Öyle olsa evlilikler olacak. O ona yemeğe gidecek o ona... Arkadaşlıklar olacak. Maalesef iyiye gitmiyor. (YB-170-Y-K48)

Bir kurumda 10 tane İŞKUR çalışanı var ama karşılığı yok. Vatanımızı seviyoruz diyorlar ama içi boş. Ama yaşlı kesim öyle değil. Onlar burayı vatan olarak görüyor. (YB-170-Y-K48)

İşimiz yoktu, iş verdiler. Burada da kolay değil, bakıyorum yerliler iş bulamıyor. (GB-139-D-E55)

Devletin kendi eliyle oluşturduğu bir diğer uyum engeli de toplu iskânın mekânsal boyutudur. Göçmenlerin, geldikleri yerin, yerleştirildikleri yerin ve geldikleri toplumun yerlilerinin özelliklerinin gözetilmesi durumunda iskân uygulamaları başarılı sonuçlara ulaşacaktır. Türkiye Cumhuriyeti 1924 mübadelelerinde mekânsal yerleştirmeler yaparken, mübadele edilen toplumların özelliklerine dair kıstaslar belirlemiştir. Göç edenlerin geldikleri yerin coğrafi yapısı, iklimi, toprak durumu, iş ve meslek durumları göz önüne alınarak, iskân uygulamaları gerçekleştirilmiştir.

Üzümlü'ye getirilip yerleştirilmelerini ben farklı açılardan değerlendirdim, şimdi bizim doğu toplumlarında feodal yapı oluşturma eğilimleri çok yüksektir. Yani bireyselliğin çok öne çıkmadığı, bireyselleşmemiş, insanların feodal yapılar oluşturmaları, gettolar oluşturmaları çok daha kolay. Şimdi bu açıdan baktım bunun bir sakınca doğurabileceğini düşündüm. (YB-83-Y-E53)

Yoo, ailece görüşmemiz mümkün değil çünkü Üzümlüde ikamet ettiğim yer itibiriyle bu böyle. Evimin Üzümlü'nün üst tarafında olması, biliyorsunuz. Onlar biraz daha aşağıda ikamet ediyorlar. O bölgeye sadece iş icabı çıkabiliyorlar, yani ben memnunum gayet iyi iletişim kurabiliyorum. (YB-83-Y-E53)

Yerleştikleri alan noktasında baktığımızda bir arada yaşıyorlar, arada tek tük Üzümlü'lü ya da Üzümlü'lü olmayıp, sonradan oradan ev alan Erzincanlı insanlarla bir arada yaşıyorlar. Onlar şunu söylüyor, komşulukları çok güzel, diyorlar. Bu tarafta Üzümlü'lü'lerin yaşadıkları alan farklı, bu entegrasyonu biraz geciktirebilir. (YB-168-Y-E49).

İskân uygulamalarının duruma göre gereken şekli alabilmesi durum tespiti için doğru yapılmış olmasını gerektirir. Toplumsal bir uygulama olan iskân, göçmen ve yerli toplumun birlikte değerlendirilmesi ile gerçekleştirilmelidir. Üzümlü'ye gerçekleştirilen iskânda ise kriter olarak yalnızca boş TOKİ rezervinin varlığının yeterli olmadığı söylenebilir.

Üzümlü neden en güzel evlerini paylaşıyor? (YB-173-D-E55)

6 yıl geçti. İyi zaman. Biz 5 adım attık onlar hâlâ 2 adımda. Allah razı olsun Ciminli vatandaşlar bir lokma ekmeklerini paylaştılar bizi bağırklarına bastılar. Yani belki de ben de bu vatanda doğup büyüseydim aynı tepkiyi verirdim. Vatandaş gece konduda doğup büyümüş, birileri Ukrayna'dan gelmiş, ben Türküm diyor villalarda oturuyor. Bu kıskançlıklar bizim kaynaşmamıza engel oluyor. (GB-337-Y-E54)

Toplu iskânda ortaya çıkan bir başka uyum engeli de devletin kendi eliyle mekânsal ayrışmayı oluşturmalarıdır. Toplu hâlde, birbirine yakın evlerde yaşam sürdürecekleri şekilde, belli mahallelerde iskân edilen Ahıska Türkleri, yerli halktan uzak kalmaktadır. Sosyal teması özellikle de komşuluk ilişkilerini engelleyen bu durum, her iki toplum için de memnuniyet verici olsa da, uzun vadede uyum sorunlarına kaynaklık etme ihtimali barındırır. Mahalleler sosyal ilişkilerin kolayca gelişebileceği mekânlardır. Çalışmada göçmenlerin yerleştirildiği mahallelerde, güçlü sosyal bağların içe dönük bir karakter sergilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Mahallemizde çok yerli yok. Ama olanlarla iyiyiz. (GB-57-D-K33).

2.500-3.000 kişilik Ahıskalıyı bir bölgeye toplarsanız orada entegrasyon olmaz. Çünkü onlar kendi içlerinde bir sinerji, yaşam döngüsü oluşturuyorlar, zaten geldikleri bölgede belki baskı altında kaldıkları için biraz da ketum bir toplum. (YB-105-Y-E47)

Mahalleli olurlar, komşu olurlar şimdi ne yapıyorlar düğünü kendi içinde yapıyor fırını açıyor, kafesini açıyor, ilçe halkıyla çok entegre olamadılar. Belki istediler ama

ilçe halkının tepkisiyle veya işte birbirlerini anlamayışlarından kültürel olarak farklı olmalarından, belki başlangıçta oluşan tepki herkesi kendi kabuğuna döndürdü. Ben o noktada devletimizin... En son Hatay'da yani demografik yapı değişti. Hatta Hatay belediye başkanı dile getirdi. Bizim burada dil birliğimiz var. Burada bir problemimiz yok. Ama yine de daha kontrollü gitmesi lazımdı. Erzincan özelinde bu iş yapılacak ise, işte 300-500 beldelere yakın köylere, daha tarım arazisi verimli noktalara... Çünkü gelen insanlar aslında tarım ve hayvancılıkta iyi insanlar, teknik olarak konuya hakimler. Ama Üzümlü'de arazileri yok. Zaten Üzümlü'nün kendine ait tarım arazisi çok kısıtlı. Çayırli tarafı olabilirdi, mercan olabilirdi. Erzincan'da işte biraz tarıma uygun köylerimi var. Aralarda tarımsal faaliyet yapabilecekleri yerlere konumlandırılabilirdi. (YB-83-Y-E53)

Devlet uygulamalarına bakıldığında makro düzeyde uyumun var olması nedeniyle uyumun kendiliğinde sağlanacağına dair bir anlayışın hakim olduğu söylenebilir. Oysaki dil, din ve soy birliğinin varlığı uyumu tek başına gerçekleştirmemektedir.

Bir süreci yönetmek var hocam, bir de sürecin seni yönetmesi var. Sen süreci yönetemezsen süreç seni yönetecektir. İşte entegrasyon bizim istediğimiz gibi gerçekleşmezse kendi içinde bu sağlanacaktır. (YB-168-Y-E49)

Gittim ki bütün Ahıskalılar orada. Kimlik dağıtıyorlar, kimlik alacaklarmış. O arada verilmiş hakları varmış. Bizimki de acil lazım. Saat dolacak sıra vermiyorlar. Diyorlar ki biz işten izin aldık Hem de nasıl hepsi bir ağızdan bağıra çağıra bizim işimizin önce bitmesi lazım diyorlar bağıra çağıra... Ondan sonra bir de birlikler. Nasıl desem? Birbirlerine sahip çıkıyorlar. (YB-151-D-K45)

Göç eden toplum ve geliş sebepleri ile ilgili bilginin aktif vatandaşlara ulaştığı, fakat aktif vatandaşlık düzeyi düşük bireylerin bu ve benzeri bilgilerden uzak kaldığı söylenebilir. Çalışma göstermiştir ki, göçmenlerin göç etme sebebi, sosyal uyumun gerçekleşmesinde önemli bir unsurdur. Asıl vatanlarından uzakta Ukrayna'da yaşıyor olmaları ve Ukrayna'daki savaş durumu, yerliler için geçerli bir mazeret olarak görülmektedir. Bu noktada çalışmada, göçmenlerin varlığını meşrulaştırmanın bir yolu olarak devletin göç politika ve uygulamaları hakkında yereldeki halka bilgi vermesinin gerekliliği sonucuna ulaşılmıştır.

Kaymakamlık zaten işimizin en çok olduğu yer. Ne işimiz olsa başvururuz. Geri çevirmezler. (GB-32-Y-K36)

Bu devirde kimseden iyilik göremezsın, bize iyiliği yapan da aslında devletti. (GB-57-D-K33)

Devletin göçmenlere yönelik iskânlı göç kapsamında gerçekleştirdiği yardım ve destekler göçmen bireyler tarafından memnuniyetle karşılanmaktadır. Bu uygulamalar diğer taraftan yerli halk içinde özellikle sosyo-ekonomik yetersizlikleri olan bireyleri rahatsız etmektedir. Çalışma hem yerlilerin hem de göçmenlerin ekonomik ve sosyal haklarını korumak için ulusal düzeyde politika değişikliklerinin gerekli olduğu sonucuna ulaşmıştır.

4.2.3.5. Göç Alan Toplumda Göçmen Kadın

Kadın ile göç yan yana geldiğinde kadınların gerçeği ile göçün gerçeği bir araya gelmektedir. Başka bir ifadeyle kadın göç ettiğinde, duruma göre katmanlaşan zorluklar ortaya çıkabilmektedir.

Kadınlar aynı anda birden fazla statünün gerektirdiği rol beklentileri ile yaşamlarını sürdürmektedirler. Kadın için anne, eş, gelin, büyükanne, kız evlat, çalışan gibi statülerin ortaya çıkardığı rolleri gerçekleştirmek göç ile birlikte zorlaşmaktadır. Göç ile birlikte yeni sorumluluklar ve roller de eklenebilmektedir (Şeker ve Uçan, 2016: 201). Kadın şartlar ne olursa olsun çevresindeki insanların konforunu yaratan bir rol üstlenmektedir. Göç sırasında ve göç sonrasında da bu konforu sağlamak kadının sorumluluğundadır. Gündelik yaşam ancak kadının omuzlarında devam edebilmektedir. Yani, şartlar nasıl olursa olsun yemek, temizlik, çamaşır, çocuk bakım ve eğitimi, yaşlıların bakımı gibi “sıradan işler”² sürekli yapılmalıdır. Temel gereksinimlerin karşılanması bu sıradan işlerin yerine getirilmesi ile mümkün görünmektedir.

Ukrayna’da çocuklarıma okula giderken harçlık vermedim, ev yaptırdım. Yıllarca çalıştım çabaladım. Evimizi bahçemizi terk ettik geldik. Ne oldu emekler? Uçtu gitti. Şimdi de burada uğraşıyoruz. Artık göç etmek istemiyoruz. (GB-36-Y-K52)

Kendimiz bazen ayrılmış hiss ediyoruz. Ayrımcılık oluyor. Ama yavaş yavaş gidecek. Mesela biz böyle kapalıyız (başörtüsünü göstererek,) onlar başka kapamıyorlar. Zann ediyorlar ki onlar... ne bileyim..? Ama erkeklerimizin böyle dertleri yok. Onlar işe

² Bu ifade kadın bir araştırmacının isyanı niteliğindedir. Sıradan görülen bu işlerin yerine getirilmemesi kaos yaratır.

gidip geliyorlar. Böyle şeylerle uğraşmıyorlar. Biz evi ayakta tutacağız ama önce biz ayakta duracağız. (GB-57-D-K33)

Bununla birlikte toplum beklentileri de kadın kimliğinde kendini göstermektedir.

...Kocasını 30 yıl dövmüş, eziyet etmiş, babasının evine giden geline, sen bu evden gelinliğinle gittin, kefeninle gelirsin düşüncesindeki bir toplumdaki biz ne zaman bu hâle geldik. Ne ara buralara geldik? Yani işler çok başka yerlere gitti. Ben şimdi Üzümlülü olmaktan utanıyorum. (YB-171-Y-E58)

(YB-171-Y-E58) kodlu katılımcının ifadesinde olduğu gibi ahlak, dindarlık, modernlik gibi toplumda görülmek istenen kimi özelliklerin de vitrininin kadın olduğu söylenebilir. Bu da bir kadın tipolojisi yaratmaktadır. Toplumda kadın, “her şeyin en iyisini yapmalıdır” algısı yaygındır. Bu durumda kadın, birilerinin yargılayabildiği bir konuma gelmektedir. Nihayetinde göçmen kadınlar aynı anda birden fazla kimliği barındırmaktadırlar ve buna bağlı olarak da çeşitli zorluklar deneyimleyebilirler.

Üzümlü’de biliyorsunuz, kadın her zaman susacak, her zaman evde oturacak. Bir de burada Ahıskalılar geldi her şeyi değiştirdi. Kadın çarşıya mı gider? Kadın yolda gezer mi? Kadın bir otobüste bir erkeğin yanına oturur mu? Biz de farklı kültürden geldiğimiz için bunları ilk başta hiç önemsemiyorduk. Ya ne olacak, bir erkeğin yanına otobüste oturursam diye... Ama sonradan, onlar bize alışmaya başladı ki kadınlar her ortamda geziyor. Biz de onların moduna girmeye başladık. Fazladan çarşıya gitmeyelim, kadın gitmiyormuş diye biz de kendimizi çekmeye başladık. (GB-240-Y-K36)

Yeni gelmiştik yaşlı bir erkek kalktı bana yer verdi. Ben de dedim ki: Yok bizde öyle bir şey. Yine ‘yok’ diyor, ‘otur’. Arkada da Ahıskalılar var. Onlardan utandım. Diyor ki ‘otur’. Eşimde dedi ki: ‘Amca, bizde yaşlı amca ayağa kalkıp kadın oturmaz.’ Ben de kötü oldum. Dedim ki ‘orada gençler var isterlerse onlar yer verirler’. Amca rahatsız oldu. ‘Hiç olmadı öyle hiç olmad’ dedi. Ama ben de rahatsız oldum. Çünkü biz de yani erkek yaşlı ayakta olacak bir kadın genç yaşında oturacak, hiç olmayacak bir şey... Eşim de dedi ki ‘bu gelindir duruşu gerek’. Yani, ayakta durması lazım. Gelinlik etme var bizde. Sonra bizim Ahıskalılar utandı da onlar kalktı.’ Gel abla buraya otur’ dediler. (GB-36-Y-K52)

Ahıska Türkü toplum geleneksel ve tipik bir ataerkil toplum niteliğindedir. Ayrıca Ahıska Türkü toplum, sürgün karşısında geliştirdiği refleks olarak yorumlanabilecek bir

şekilde, özellikle aile içinde, geleneklerine bağlı bir toplumdur. Ahıska Türkü kadınlar Ukrayna'da ev işleri, tarım ve hayvancılık işleri ve ürünlerin pazara götürülüp satılması gibi işlerin tamamından sorumlu olarak yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Üzümlü'ye göç ile birlikte gündelik yaşamlarında nispeten rahat yaşam standartlarına eriştikleri söylenebilir. Ahıska Türkü kadınlar farklı bir çevrede, ama yine grup içi dinamiklerini koruyarak, yeni roller de üstlenmişlerdir.

Bizde kadın saygıdan ayakta kalabilir. Yani kadın biz de her zaman bir merdiven altta, kapının dibinde. Mesela evde de gelin oturacak içeriye doğru erkekler oturacak büyükler oturacak gelin her zaman kapının dibinde, yukarıya çıkamaz. Buraya gelince bizim kadınıımız rahat etti. (GB-240-Y-K36)

Ben muhtarım. Buraya gelince mahallemin aksakallısını ben belirledim. Yaşça büyük bir erkek bizim aksakallılar. Böyle saygı gören bir kişidir. Ben onların yanına giderim orada konuşuruz veya onlar Üzümlü'ye geliyorlar. Burada çay içip konuşuyoruz. Bir şey olunca onlara danışırım. Yarın öbür gün demesinler, bayanlar böyle bayanlar şöyle... Bir şey olsa bir sorun çıksa onlarla konuşur fikir alırım. Birlik olsun diye yaptım. (GB-36-Y-K52)

Bizde yaş önemlidir. Evde de kendi çocuğumuz da saygılı olacak. Bir yaşlı erkeğin olduğu yerde kadın sırtını dönüp çıkmaz. (GB-337-Y-E54)

Üzümlü'deki Ahıska Türklerinden her aileden İŞKUR kapsamında istihdam edilenler genellikle kadınlardır. Aralarında tarım işçisi olarak da çalışmayı sürdürenler de mevcuttur. Erkekler ise başka illerde veya başka ülkelerde çalışmakta veya yerel piyasada çoğunlukla inşaat işlerinde çalışmaktadırlar. Bu durum kadının hanenin merkezi konumunda yer alma rolünü güçlendirmiş ve sorumluluklarını artırmıştır. Kadınların bu konumu ilçede Ahıska Türkü erkeklere ve yerli kadınlara göre daha görünür olmalarını da doğurmuştur.

Onlarda kadınlar erkeklerden çok daha fazla hayatın içinde, evden tamamen kadınlar sorumludur, çarşıda pazarda kadınlarını görürsünüz. Üzümlü'de, Üzümlü çarşısında kadın göremezsiniz çok nadirdir. Ya dışarıdan gelmiştir. Yeni yeni zaten Üzümlü'de ikamet eden bir kadını markette görebiliyorsunuz. Çok nadirdir. Burada erkekler yapar bu işi. Onlarda tamamen kadınlar yapıyor. Biraz da Karadeniz kültürü var. Ben o kültürü de biliyorum. Bizim Karadeniz bölgesinde kadın, işte yakacağı sırtına

vurmuştur, erkek bu işlerde yoktur. Özellikle Karadeniz kültüründe çarşıda pazarda sosyal hayatta kadınlar vardır. Burada o farklılığı görebiliyorsunuz. İşte Ahıskadan gelenlerle sosyal farklılığı bu şekilde tespit edebiliyorsunuz. Artı şey vardır... Üzümlü toplumunda kadınlar sosyal hayatların yani kamusal sosyal hayatta hiç yoklar diyebiliriz. Sadece kadınların sosyal hayatlarının kendi içlerinde olduğunu, kamusal hayatta olmadığını söyleyebilirim. (YB-170-Y-K48)

Erkekleri değil de kadınları çok çalışkan erkekleri tembelmiş... (YB-243-D-K47)

Bir sorunumuz olduğunda hemen muhtara gideriz. Muhtarımız bizimkilerden, hem de kadın.” (GB-57-D-K33)

Yeni bir toplumun içinde yaşamaya başlayan göçmen, bu yeni toplumun kurallarına hızla uyum sağlamaya çalışmaktadır. Uyum bir süreçtir. Bu süreçte karşılaşılan olaylar, hem göçmenler için hem de yerliler için öğrenmeyi gerçekleştirir.

İlk geldiğimizde fark etmemiştik bir erkeğin yanına otobüste oturabiliyordum. Şimdi ama oturmuyoruz artık öğrendik. Aslında bunda ne var ki yani artık toplum bize uydu biz de onlara uyduk. Yani artık otursak da çok bir tepki olmaz. Biz de artık oturmamamız gerektiğini öğrendik. Artık karşılıklı bir anlaşma yaptık. (GB-274-D-K19)

Burada çarşıda giderken tanıdığın bir erkeğe selam vermezsin. Selam verersen yanlış anlaşılabilirsin.” (GB-32-Y-K36)

Ahıska Türkü kadınların izolasyon, dışlama, eşitsizlik, ret ve hak ihlalleri risklerinin Ahıska Türkü erkeklerle göre daha fazla olabileceği söylenebilir. Ahıskalı kadın çoğu kez dışlamanın kesişimini tecrübe etmektedir. Bu dışlamaya çoğu kez de hemcinsi yerliler tarafından maruz bırakılmaktadır. Üzümlü’de Ahıska Türkü kadınların kamusal alanda görünürlükleri yerli kadınlara göre daha yüksektir. Bu durum göçmen kadının dış görünüşünün, giyim şeklinin, din pratiklerinin, çalışma hayatındaki veya gündelik yaşamdaki davranışlarının, yerliler tarafından eleştirilebilirliğini artırmaktadır.

Tanımiyorum ama çarşıda görünce anlıyorum ki Ahıskalılar... Kadınların tipleri farklı, gösterişliler, gösterişli de giyiniyorlar, pırıltılı giyiniyorlar. Bir de hiç ezik değiller. Biraz böyle ezik olsalar... Ben de biraz duygusal bakabilirim. Ama hiç eyvallahları yok... (YB-243-D-K47)

Kadınlar da maşallah! Yani sabah namazı ayaktalar. Tarlaya gidip çalışıyorlar, tarladan gelirken görsen sanırsın gezmeden geliyorlar. Bakımlılar, şen, şakrak... Hiç yorulmamışlar sanki. (YB-470-D-K38)

Burada bizim evraklar hep Ukraynaca. Notere gittim tercüman olmak için. Bir tanesi beni kovar gibi, ' yok yok dedi... Bizim ihtiyacımız yok' dedi. Hâlbuki bizim evraklarımızın %90'ı Ukraynaca. Sonra diğer notere gittim. Yaşlı bir kişiydi. Şimdi Erzincan'dan başka bir yere gitti. Sağolsun bana iyiliğini yapıp da gitti. Beni dinledi. Ben anlattım. Biz Ahıska Türküyüz deyince, gel otur dedi. Anladım ki beni Rus sanmışlar. Ahıska Türkü olduğumu söyleyince işlerim çok kolay oldu. (GB-32-Y-K36)

Dış görünüşü itibariyle uzun boylu, sarışın ve renkli gözlü olan ve başörtüsünü yerelde yaygın kullanılan şekilden farklı örten kadınların ayrımcı uygulamaları tecrübe etmesinin yüksek ihtimal içerdiği sonucuna varılmıştır.

Ciminin kadınları rahat yaşıyor. Bir yemek yapıyor, çocuk bakıyor diye büyük bir iş oluyor. (GB-57-D-K33).

“Onların kadınlar da bizi beğenmiyor. Erkeklerimiz has da biz değiliz.” (YB-470-D-K38)

Göçmen kadınların da yerli kadınları eleştirdiği anlamına eriştiren bazı ifadeler, yerli ve göçmen kadınların ilişkisinin potansiyel bir çatışma alanı olarak yorumlanmasına neden olmuştur. Göçmen kadınların yerli kadınlara olumsuz bakışı bir etki tepki ilişkisi olarak yorumlanabilir. Bir diğer taraftan da göçmen kadınların kendi kimliklerini üst kimlik olarak görmesi eğiliminin bir sonucu olarak da nitelendirilebilir. Ahıskalı kadınların gündelik yaşamdaki görünürlüğü, giyimleri, güzellik algısı... iki toplumunun kadınları arasında ortaya çıkan rekabet duygusuyla, rekabetçi mücadeleye dönüşebilir. Ahıskalı kadın da kadın-erkek ilişkileri bakımından dindar-muhafazakâr bir yerleşik kültürün baskısını hissedebilir. Nasıl davranacağını bilememe, özgürlük alanının kısıtlanması, alışkın olduğundan geri kalma, yerleşik kadının gündelik yaşamdaki konumu-giyimi- erkeklerle ilişkisi ...vb durumlar rekabet duygusuna sebep olabilir. Göçmen kadınların yerli kadınlara, yerli kadınların da göçmen kadınlara yönelik tahammülsüzlüğünün derininde yatan anlama erişmenin ise daha kapsamlı araştırmaların nihayetinde mümkün olabileceği söylenebilir.

4.2.3.6. Göçmenin Uyum: Stratejik Kimlik

Birçok insan kendisini tanımlarken, geçmişini referans olarak sunar. Bu geçmişin herhangi bir noktasında, göçün belirleyiciliği etkisi varlığını gösterir. Başka bir ifadeyle, her yaşamın bir yerinde göç hikâyesi de vardır. Göç ve kimlik ilişkisi kadim bir dostluğun hikâyesi gibidir. Bu nedenle, göç-kimlik ilişkisini yakın zamanın göçlerinden okumak yanıltıcı olacaktır. Kimlik tarihsel bir süreçtir ve göç-kimlik ilişkisi de bu süreçte oluşur. Bu süreç yüzyılların birikimidir ve her dönemin kendi karakterleri ile şekil almaktadır.

Kolektif kimlik, sosyal süreçlerde tanımlanan ve aynı grup ya da kategorinin üyelerinin temelde aynılığına dayanan bir kavramdır (Altunoğlu, 2009: 49) . Kolektif kimlik ile bireyler kategorilere bölünür ve dünyayı anlamlandırmada bu kategoriden yararlanır. Kolektif kimlik önceden var olan bağların ve çıkar ortaklıklarının keşfedilmesi; söz konusu grubun ya da kategorinin dışında kalan kitlelerle etkileşimi; yasalar karşısında grubun durumu ve siyasal statüsü; kolektif geçmiş; kolektif mekân; kolektif ilgiler ve çıkarlar ile çerçevelenir. Kolektif kimliğin, geçmişin şimdiyle ve gelecekle bağlantısına faili bellek olsa da, kolektivitenin nihai hâli geçmişten çok şimdideki durumuyla daha çok ilişkilidir (Altunoğlu, 2009:55).

Genelde bir sıkıntılı iş olduğunda yani biz Ahıska Türkleri'yle ilgili değil de, Üzümlü'nün bir meselesiyle ilgili bir işe karıştığımızda: 'Siz kimsiniz? Daha yeni geldiniz, hemen her şeyin içine giriyorsunuz diyorlar', sanki. (GB-32-Y-K36)

Birey gerçek kimliğinden kaçamaz. Göçmenlik de gerçek kimliğin bir unsuru olarak bireyi ömür boyunca takip eder: Bir kez “göçmen” olunca, daima göçmensindir ve kim olduğundan kaçamazsın. Öyleyse; kimliğinden gurur duymak, belirginleştirmek, göçmen kimliğini ön sıraya yerleştirmek, öteki olmak hâlini kabul edip bu hâle uygun tutumlar geliştirmek; bu kimlik merkezinde sosyal ağlara katılmak, toplumsallaşmak, siyasallaşmak, kendini gerçekleştirmek, yaşam stratejileri oluşturmak, taktikler oluşturmak, çevreden gelen her türlü etkiye bu kimlik odağında tepki oluşturmak gibi durumlar göçmenin kişiliğinin belirleyici aşamaları olarak düşünülebilir.

Sürekli tedirginsin. Aman yanlış anlamasınlar. Sanki bir ip üzerinde gidiyorsun. Ukrayna'ya veya Rusya'ya gittiğinde anlıyorsun ki yorulmuşsun. Orada kendini böyle kasmaya gerek yok. Gerçi orada yaşarken de hep bir sınırdaydık. Biz Türküz oraya gidilmez, bu yapılmaz diye. (GB-32-Y-K36)

Ne var ki, göç eylemi bireyin kimliğinin sıfır noktası değildir. Yani birey ömür boyunca taşıyacağı göçmen kimliğinin öncesinde, zaten birçok kimlik unsurunu taşımaktadır; bir kimliği vardır. Kimliğin sürekli inşa edilen olgu oluşu ve tarihselliği, bireyin toplumun ürünü olduğu gerçeği, göçmenin yaşam öyküsünü oluşturur.

Ben Ukrayna’da bile milliyetimden dolayı hiç dışlanmadım. Ama bunun için de çok uğraştım. Oturmamda kalkmamda hep dikkat ettim. Hep çabalıyoruz... (GB-337-Y-E54).

Göç ile birlikte birey, alıştığı yemeği, sokağı, müziği, komşuları, görselleri, hep yürüdüğü yolu, kısacası ‘evi’ terk etmiştir. Yaşamında alıştığı birçok şeyin yerine yenilerini koymalıdır. Eskiye ait her şeyden olmasa da bazılarından vazgeçmek zorundadır. Yerleşilen yer ile terk edilen yer arasındaki fark arttıkça, göçmenin kendisinden vazgeçeceği/değiştireceği unsurlar da artar ve psikolojik sıkıntılar yaşayabilir (Grinberg&Grinberg, 1989:90). Göç ile birlikte birey kaybetme duygusu ile karşı karşıya kalır. Her türlü kayıp hüsrân ile sonuçlansa da, göçmen bu kayıplarını kabullendikçe, geldiği yere uyum da artacaktır (Volkan, 1993:68).

Rusların bir atasözü var: eski kiliseye kendi yeni kanunlarıyla giremezsin, derler. ‘Eski köye yeni adet’ gibi... Her toplumun kendi kuralları var biz o kurallara uymak zorundayız. (GB-240-Y-K36)

Türkçe zaten bizim öz dilimiz. Biraz bizimki köylüce. Biz Türkçe’yi çok iyi biliyoruz diyoruz. Burada biri konuşuyor, anlıyoruz, ama hemen cevap veremiyoruz. Çatpat bir cevap veriyoruz. Onlara göre yabancı gibi oluyoruz. Geldiğimizden bu yana dilimizi düzeltmeye çok çalıştık. Kendi aramızda bazen Rusça kelime koyuyoruz. Bazen karışık konuşuyoruz. Ama yerliler varsa öyle yapmayız. (GB-240-Y-K36)

Ahıska Türkleri resmi alanda “soydaş”, gündelik yaşam alanında “öteki” olmanın farkında olarak yaşamaktadırlar. Kendilerini hâlihazırda yaşadıkları mekâna ait hissetmeyen bireyler sürekli olarak temkinli davranmaktadırlar. Bunun en büyük sebebi ise göçten önce ve sonra yaşadığı toplum içerisinde öteki olarak görülmesidir. Göç hikâyeleri münasebetiyle toplum içerisinde daima tetikte ve süreci takip ederek en doğru hareketi yapmaya dair bir taktik geliştirmişlerdir.

Biz hep güzel adım atıyoruz. Ukrayna’da da burada da hep korkuyla... Böyle desem ne olur, güzel olmaz. (GB-337-Y-E54)

Aslında her şey yolundaymış gibi görünüyor ama karşı tarafın bize karşı bir güven problemi var, muhtemelen. (YB-81-D-E44)

De Certeau'nun tabiriyle "taktik zayıfın sanatı" olmuştur (Certeau, 2009: 116). Certeau, gündelik hayatı bitmeyen stratejilerin ve taktiklerin alanı olarak tanımlar. Bu ise doğadaki bazı canlıların var olmak için büyük bir maharetle uyguladıkları simülasyonlar, hamleler ve oyunlarla benzerlik gösterir. Geçmişten bugüne uzanan zayıfların sanatı taktikler zinciri, dilsiz bellektir (Certeau, 2009: 116-118). Dilsiz bellek kendine özgü bir minör tarih üretir. Bu minör tarih kendi bağlamında bir arada yaşama yapılan vurgunun hakikatini sorgulamakta ve kendi geçerli gerçekliğinde ötekiliğin giderilmesine karşı alanlar yaratmaktadır (Deniz vd., 2016: 1080). Bu çalışmada da göçmen bireyin kimliğini siyasal, ekonomik, toplumsal koşullardaki değişime göre, belirlediği anlamına ulaşılmıştır.

4.3. NİCEL VE NİTEL BULGULARIN ENTEGRE ANALİZİ

Bu bölümde araştırmanın nicel bulgularının nitel analiz ile birleştirildiği entegrasyon analizin temel sonuçları ele alınmıştır.

Nicel verilerin analizi sonucunda siyasal katılım, sosyal katılımı, sivil katılımı ve aktif vatandaşlık puan ortalamaları arasında yerli bireyler ve göçmen bireyler arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($p < 0,05$). Siyasal katılım düzeyinde göçmenlerin yerlilere oranla daha yüksek olduğu, diğer katılım boyutlarında ise yerlilerin göçmenlere göre yüksek olduğu saptanmıştır (Tablo 4.2). Üzümlü'nün yerli toplumu milliyetçi, muhafazakâr ve kapalı bir toplum özelliği göstermekte ve kendine özgü bir şekilde yüksek düzeyde aktif vatandaşlık katılımı göstermektedir. Erzincan kentinin sosyal, siyasal ve ekonomik hareketliliğinde Üzümlü'nün aktif bir varlığa sahip olduğu rahatlıkla söylenebilir. Ahıska Türkü göçmen toplumun da göç geçmişi ve kendi varlığını koruma davranışı ile aktif vatandaşlık davranışı gösterdiği ifade edilmelidir. İki toplumun da aktif vatandaşlık davranışı göstermesi durumuna rağmen yerlilerin AVKD puan ortalamalarının göçmenlere göre yüksek olması, yerlilerin kent merkezindeki aktif varlığı ve göçmenlerin Üzümlü ilçesiyle sınırlı katılımı, yerlilik ve göçmenlik arasındaki kadim hiyerarşinin Üzümlü'de de varlığını gösterir niteliktedir.

Mikro sosyal uyum göstergeleri üzerinden “katılımcı odağında” yapılan analizlere göre entegre sonuçlar aşağıda verilmektedir:

Yerli Bireylerin göçmen arkadaş edinme, göçmen yemeklerinden yeme ve göçmen törenlerine katılma durumlarına göre “siyasal katılım-sivil katılım-sosyal katılım-aktif vatandaşlık” düzeyleri:

Yerli bireylerin göçmen arkadaş edinme, göçmen yemeklerinden yeme ve göçmen törenlerine katılma durumlarına göre siyasal yaşam puan ortalamalarında anlamlı bir farklılığın olduğu bulunmuştur. Göçmen arkadaşı bulunanların bulunmayanlara göre; göçmen yemeklerinden yiyenlerin yemeyenlere göre; göçmen törenlerine katılanların katılmayanlara göre siyasal katılım düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.3).

Yapılan analizler sonucunda yerli bireylerin göçmen arkadaşlık edinme durumlarına, göçmen yemeklerinden yeme durumlarına ve göçmen törenlerine katılma durumlarına göre sosyal yaşama katılım puan ortalamalarında anlamlı bir farklılığın olmadığı bulunmuştur (Tablo 4.7).

Nicel analiz sonucunda yerli bireylerin göçmen arkadaşlık edinme durumlarına, göçmen yemeklerinden yeme durumlarına ve göçmen törenlerine katılma durumlarına göre sivil yaşama katılım puan ortalamalarında anlamlı bir farklılığın olduğu, bu tecrübelere sahip bireylerin sivil yaşama katılım puanlarının yüksek olduğu bulunmuştur (Tablo 4.11).

Göçmen arkadaşlığı olan yerli bireylerin göçmen arkadaşlığı olmayan yerli bireylere göre aktif vatandaşlık düzeylerine ait puan ortalamalarının yüksek olduğu; göçmen yemeklerinden yiyen bireylerin aktif vatandaşlık düzeylerine ait puan ortalamalarının, göçmen yemeklerinden yemeyen bireylere göre yüksek olduğu; göçmen törenlerine katılım gösteren bireylerin aktif vatandaşlık düzeylerine ait puan ortalamalarının, göçmen törenlerine katılım göstermeyen bireylerin aktif vatandaşlık düzeylerine ait puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.15).

Nitel analizde göçmen arkadaşlık durumu, göçmen yemeklerinden yeme ve göçmen törenlerine katılma durumunun “komşuluk ilişkileri” bağlamında bir araya geldiği değerlendirilmiştir. Göçmenlerle arkadaşlık düzeyinde ilişki kuran bireylerin

görüşmelerinde ortaya çıkan ortak anlam mikro sosyal uyumun içerme boyutunda karşılığını bulmuştur. Nicel analiz sonuçlarında siyasal katılım, sivil katılım ve aktif vatandaşlık düzeylerinde ortaya çıkan anlamlı farkın, sosyal katılım düzeyinde mevcut olmaması durumu ise Üzümlü yerlileriyle göçmenlerin yerleşim merkezlerindeki, farklılıkla ifade edilebilir. Göçmenlerin yeni yerleşim merkezlerinde toplu iskân edilmiş olması, Üzümlü yerlilerinin bu mahallelere nispeten uzak mesafedeki üst mahallelerde ikamet ediyor olması bu sosyal teması engeller niteliktedir. Görüşmecilerin de ifadelerinde değindikleri mekânsal ayrışma, göçmenlerin kendi toplumuyla kurduğu grup içi bağlarla birleştğinde yerli ile göçmen arasındaki komşuluk ihtimali azalmaktadır.

Göçmen bireylerin yerli arkadaş edinme, yerli yemeklerinden yeme ve yerli törenlerine katılma durumlarına göre “siyasal katılım-sivil katılım-sosyal katılım-aktif vatandaşlık” düzeyleri:

Yapılan analizler sonucunda göçmen bireylerin yerli arkadaş edinme durumlarına, yerli yemeklerinden yeme durumlarına ve yerli törenlerine katılma durumlarına göre, siyasal yaşam puan ortalamalarında anlamlı bir farklılığın olmadığı bulunmuştur (Tablo 4.5).

Nicel analizler sonucunda göçmen bireylerin yerli arkadaş edinme durumlarına, yerli yemeklerinden yeme durumlarına ve yerli törenlerine katılma durumlarına göre, sosyal yaşama katılım puan ortalamalarında anlamlı bir farklılığın olmadığı bulunmuştur (Tablo 4.9).

Analizlerin bir diğer bulgusu; göçmen bireylerin yerli arkadaşlık durumlarına ve yerli yemeklerinden yeme durumlarına göre sivil yaşama katılım puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucudur. Ancak Tablo 12’deki veriler incelendiğinde; göçmen bireylerin yerli törenlerine katılma durumlarına göre sivil yaşama katılım puan ortalamalarında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir (Tablo 4.13).

Yapılan analizler sonucunda göçmen bireylerin yerli arkadaşlık durumlarına, yerli yemeklerinden yeme durumlarına ve yerli törenlerine katılım gösterme durumlarına göre aktif vatandaşlık düzeylerine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı bulunmuştur (Tablo 4.17).

Nicel analiz bulguları ile nitel analiz sonuçları birleştirildiğinde, göçmen bireylerin AVKD düzeyi yüksek olsa da yerlilerin evlerinde misafirlik tecrübesine sahip olmadıklarına dair paylaşımları öne çıkmıştır. Siyasi katılım düzeyi yüksek göçmenlerin yerlilerle siyasal yaşamın içinde bir arada oldukları hâlde, evlerinde bir araya gelmemiş olmamalarını özellikle ifade etmiş olmaları, sosyal uyumun gerçekte yerel düzeydeki sosyal ilişkilerde ve birey merkezinde gerçekleştiği savını desteklemiştir.

Göçmenlerin kendi gruplarıyla oluşturduğu ağlar bir taraftan onları sosyal yaşamın içinde aktif hâle getirirken, diğer taraftan yerli halkla mikro sosyal uyumlarını engellediği söylenebilir. DATÜB göçmenlerin siyasal-sosyal ve sivil yaşama katılımını artırmaktadır. Aynı zamanda Ahıska Türklerinin toplumsal varlığını koruma amacıyla hareket eden bu örgüt, göçmenlerin makro düzey uyumuna büyük katkı sunmaktadır. Nitel analizde öne çıkan bir diğer sonuç, göçmenlerin geldikleri bu topluma kabul edilmek için sarf ettikleri çabanın varlığıdır. Ahıska Türklerinin göç hikâyesi onlarda geldiği toplumda yaşamda kalma savaşına dönüşmüştür. Toplumdaki mikro sosyal uyum unsurlarında ortaya çıkan engellere rağmen göçmen bireylerin sürekli olarak yerleşik toplumda “gerekeni/doğru olanı yapma” eğilimde oldukları anlaşılmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti devletinin göçmen bireyleri Türkiye’ye İskânlı göç kapsamında getirmesi, devletin onlara sunduğu imkânlar ve göçmenin ana vatan algısı gibi nedenlerden dolayı, göçmenlerde devlete yakın bir noktada bulunma refleksinin geliştiği ifade edilebilir. Göçmenlerin bu davranışları görünürde aktif vatandaş olduklarına dair çıkarıma neden olmuştur.

Aktif vatandaşlık katılımı bireysel farklılıklar içerse de bazı ortak argümanların varlığı tespit edilmiştir. Vatandaşlık bağı ve vatandaşlık çağrışımı gibi determinantları yerli ve göçmen bireylerin ortak bir şekilde algıladıkları ifade edilmelidir.

TARTIŞMA

Göç, sosyal uyum ve aktif vatandaşlık ilişkisi üzerine kurulan çalışmanın bu bölümünde, çalışmanın nihayetinde ulaşılan bulguların kavramsal çerçeveye ilişkisi ve diğer çalışmaların sonuçlarıyla karşılaştırması yorumlanmaktadır.

Göç tarih boyunca bir fenomen olsa da, artık daha hızlı, küresel, kitlesel, farklı sebeplerle başlayan niteliktedir. Göçün niteliği farklılaşmaktadır. Bunun sonucunda göçmenin de ev sahibinin de talepleri, korkuları, beklentileri, sorunları da farklılaşmaktadır. Göçün artan akışı ve artan etnik çeşitlilik sosyal uyum için olası tehlikelerle ilgili bir gündem oluşturmaktadır. Sosyal uyum konusuna, güncel sorunların da etkisiyle, akademik ilginin artışının belki de en büyük kazanımı, sosyal uyumun yaşamsal olduğu sonucuna varılmış olmasıdır.

Bu çalışmada özellikle aşağıdan kavranan aktif vatandaşlık ile sosyal uyumun etkileşimin var olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Topcu'nun göç alan bir toplumda aktif hâle gelerek sosyal uyumun mümkün olduğu sonucunu sunan çalışması (Topcu, 2020) da çalışmanın bu sonucunu desteklemektedir.

Jansen vd. çalışmalarında, göç ile birlikte artan kültürel çeşitliliğin sosyal uyum endişelerini artırdığının altını çizmektedir. Çalışmalarının sonucunda dezavantajlı grupların aktif yurttaşlığı öğrenmesinin ve sosyal yaşama katılımlarının sosyal uyum için önemini vurgulamaktadırlar. Çalışmada özellikle pratik bilgilere yönelik öğretim yöntemi kullanılarak aktif vatandaşlığın yaygın öğrenimi önerilmektedir (Jansen vd., 2006). Jansen vd. çalışmalarının bulguları, aktif vatandaşlık ile sosyal uyumun etkileşim içinde olduğunu gösteren bu çalışmanın sonucuyla örtüşmektedir. Bu çalışmanın özellikle katılımdan uzak dezavantajlı grupların, sosyal uyum önünde engel oluşturduğuna dair bulgusu, göç alan bir toplumda aktif vatandaşlığın sosyal uyuma yol açabileceğine dair yorumunu güçlendirmektedir.

Chan'ın sosyal katılımın sürekliliğine ve gündelik yaşam pratiklerinde ortaya çıkan aidiyet, dahil olma, güven ve işbirliğine vurgu yaptığı çalışması (Chan, 2006); Bolgün ve Uçan'nın sosyal uyumun var olması için göçmen ve ev sahibi toplum arasında devam eden etkileşimin varlığını şart koştukları çalışmaları (Bolgün ve Uçan, 2020); Woolley'in uyumlu toplumun üç durumda; dışlama olmadığında, sıkça kurulan sosyal etkileşim ve paylaşılan değerler olduğunda, ortaya çıkacağını sunan çalışması (Woolley, 2016);

Jenson’ın sosyal uyumu aidiyeti geliştiren sosyal süreçler olarak formüle ettiği çalışması (Jenson, 1998) bu çalışmanın mikro sosyal uyumun aktif vatandaşlığın sosyal katılım boyutuyla doğrudan ilişkili olduğuna dair sonucunun literatürdeki desteğini oluşturmaktadır.

Sosyal uyum toplumlar için yaşamsal niteliktedir. Fakat bu yaşamsal durum, her yerde aynı ilişkisellik zincirine sahip değildir. Zira aynı ülkede birbirinden farklı nedenlere dayanan, sosyal uyum sorunları yaşanabilmektedir. Hatta aynı nedenlerin farklı sonuçları ürettiği durumlarla da karşılaşılabilir (Topcu vd. 2020). Çalışma Erzincan ili Üzümlü ilçesinde göçmen Ahıska Türkleri ile yerli halk arasındaki sosyal uyum sorunlarına dair yerele özgü sonuçlar ortaya sermiştir.

Çalışmanın teorik çerçevesindeki ”sosyal uyum toplumsal bir değerdir dolayısıyla göstergeler üzerinden yerelin kendine özgü durumunun yorumlanması gerekmektedir” varsayımı, karşılığını bulmuştur. Dünya çapında genel bir özelliğe sahip uyum formüllerinin etkili olmayacağı söylenebilir. Sosyal uyum için, toplumun kendine has dinamiklerinin göçmen toplum ile yerli toplum arasında bilgi aktarımı yoluyla öğrenilmesi gerekir. Bilgi aktarımının gerçekleşmesi için, toplumlar arasında iletişim olmalıdır. İletişimin başlaması için de iki toplum birbirinin farkına varmalıdır. Tüm bu seyrin gerçekleşmesi bir “mekân” da mümkündür. Mekân birliği, iletişimin mümkün olabildiği sosyal teması yaratacaktır.

Göç bağlamında sosyal uyum incelendiğinde, gelinen ülkede kalınan zaman, uyumu belirleyen önemli unsur olmaktadır. Kalınan zaman, hem göçmen hem de ev sahibi için, sosyal uyumun inşası olabileceği gibi sosyal kopuşun da inşası olabilir. Yeni durumla karşı karşıya kalan göçmen de ev sahibi de ilk aylarda durumla yüzleşme, durumu anlama çabası verirler. İlk 1-2 yılda kaybettiklerini yeniden kazanma sürecinin ardından, karşılıklı tanışma süreci işler. Literatürde özellikle 5 yılın kırılma zamanı olduğuna vurgu yapılmaktadır (Topçu, 2017: 23) . Bu 5 yılın sonunda sosyal uyumun önemli ölçüde tamamlanacağı ifade edilmektedir (Tunç, 2015: 33-34) . Bu noktadan sonra çok az değişiklik beklenmektedir. Bu tezin konusunu oluşturan Ahıska Türklerinin Ukrayna’dan Üzümlü’ye yerleştirilmelerinin üstünden 5-6 yıl geçmiştir. Çalışmanın gerçekleştirildiği, içinde bulunulan, zamanın da çalışmanın amacına hizmet ettiği düşünülmektedir. 6 yıl göçün etkilerinin tespit edilebileceği, gelecekte ortaya çıkabilecek

durumların tahmin edilebileceği bir dönemdir. Bununla birlikte çalışmanın nicel analiz sonuçlarında 1 yıldır Üzümlü’de bulunan göçmenler ile 6 yıldır bulunanların aktif vatandaşlık katılım düzeyleri karşılaştırıldığında, 6 yıldır Üzümlü’de bulunanların aktif vatandaşlık puan ortalamalarının yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Öyleyse göç edilen yerde kalınan zaman hem aktif vatandaşlık hem de mikro sosyal uyum için kritik bir öneme sahip olduğu söylenebilir. Bu bağlamda çalışma özelinde ulaşılan kalınan zamanın aktif vatandaşlık ile ilişkili olduğuna dair bu sonuç, bir taraftan da AVKD ve MSU arasındaki etkileşimin bir göstergesi olarak yorumlanmıştır.

Sosyal uyum süreci birçok parametrenin ve aktörün birlikte hareketini gerektirir. Göç, sadece göçmenin çabasının değil, göç alan toplumun özellikleri ve göçmene karşı tutumlarının karışık etkisine maruz kalır. Devlet de politikalar yoluyla, göçün etkilerini belirleyen aktörlerden biridir. Göçmenlerin terk ettiği ülkede (ana vatan/menşe ülke/en son vatandaşı olunan ülke) uygulanan politikalar, bu ülkeyi terk eden göçmelerle kurduğu ilişkiler uyum için önemli unsurlardır. Dolayısıyla , ‘gelenen ülke, terk edilen ülke, göç eden toplum ve ev sahibi toplum’, göç sürecinin önemli dört aktörü olarak nitelendirilebilir. Göç alan şehir ve bölgelerin kültürel dokusunun sosyal uyumun en önemli belirleyicilerinden biri olduğunu belirtmek gerekir. Bernard’ın ekonomik, politik ve sosyokültürel faaliyet alanları içindeki sosyal bağlılığa ve sosyal ilişkilerin davranışsallığına vurgu yaptığı çalışması (Bernard, 1999) da, bu çalışmanın makro unsurların mikro unsurlar ile etkileşimini ortaya serdiği sonucunda karşılığını bulmaktadır.

Yoksulluk ve gelir dağılımındaki eşitsizlikler sosyal uyum önündeki en belirgin engeldir. Göçmenlere yönelik yardımlar bir taraftan bireyleri yardıma bağımlı hâle getirirken diğer taraftan bu göçmenler ve yoksul yerliler arasında rekabete neden olmaktadır (Bolgün, 2020:355). Söz konusu yerelde gerçekleşen ilişkiler olduğunda, sosyal temasın bu rekabeti ortaya çıkaran şartların görünürlüğünü artırdığı söylenebilir. Bu çalışmada devletin iskân politikalarının özellikle yerli halkın dezavantajlı kesimlerinde hoşnutsuzluk yarattığı ortaya çıkmıştır. Sosyal uyumu engellen bu durum, devletin politika alanlarına bütüncül bakışının gerekliliğini ve bu çalışmanın sosyal uyumun sadece göçmen odağında değil yerleşik odağında da düşünülmesi ve planlanması gereğine dair çıktısını güçlendirmektedir.

Göçün etkilerinin izlendiği bir toplumda bireyler ve gruplar arasında açık bir çatışma olmadığı sürece, uyumun var olacağı iddia edilemez. Deneyimlenen bir uyum varken, bireylerin anlamlandırmalarında yoksa gerçek bir sosyal uyumdan bahsedilemez. İnsanlar arasında etkileşimin olduğu ve herkesin toplumdaki olanaklara erişebildiği durumda ve ölçüde sosyal uyum gerçekleşebilmektedir (Akbaş, 2011:130). Bu çalışmada göçmen ve yerli toplum arasında örtülü bir çatışmanın varlığı, nitel bulgulara bireylerin anlamlandırmalarından yorumlanmıştır.

Muhafazakâr bakış toplumun istikrarını önceler. Muhafazakâr toplumların kültürel çeşitliliği sosyal uyumun önünde tehlike olarak nitelendirir. Göç alan bir toplumda uyum ve istikrarın sarsılacağına dair endişe ortaya çıkarsa toplum sosyal uyumu sağlayamayacaktır. Bu kısır döngü güvenin ve dayanışmanın gelişmesi ile kırılabilir. Güvenin ve dayanışmanın mümkün olması için ise etkileşim gerekmektedir. Sağlam ve etkin ilişkilerin kurulabilmesi için de güven oluşmalıdır. Sosyal uyumu sağlama yöntemi olarak etkileşimin tercihi, uygulanan programlara yerli, göçmen, STK, kurum ve kuruluşlar, kanaat önderleri gibi tüm grupların katılımının sağlanması, geniş bir katılımın olduğu sosyal iletişim ağları oluşturmak yararlı olacaktır. Kişiler arası istikrarlı ilişkiler yoluyla bireyde güven doğabilir. Coleman da düzenli sosyal temasın, özellikle kişiler arasındaki ilişkilerin, itibarın inşasındaki önemine vurgu yapar (Coleman, 1988: 98) . Bununla birlikte bireyler ortak arkadaşlıklar veya tanıdıklar aracılığıyla birbirleriyle bağlantılı olduklarına ikna olmuşlarsa da güven oluşabilir (Yuki vd., 2005: 50) . Çalışmanın özellikle “mikro” ölçek odağı ve yereldeki katılım ile ortaya çıkan sosyal temas vurgusu karşılığını bulmaktadır.

Göç ile birlikte etnik çeşitliliğin arttığı toplumlardaki vatandaşlık anlayışının bu etkiden bağımsız olacağı düşünülemez. Dolayısıyla göç ile birlikte bireylerin vatandaşlık anlayışı da değişime uğramaktadır (Turner, 1990). Üzümlü’de yeni bir vatandaşlık anlayışının gelişeceği öngörülebilir. Bu çalışmada yerelde kendiliğinden gelişen (aşağıdan kavranan) vatandaşlığın, devletin yaratmak istediği vatandaşlık anlayışına baskın geldiğine dair yoruma ulaşılmıştır. Nitel bulgular yorumlandığında bireylerin devlete bakış açısının, devlet karşısında kendini konumlandırmasının göç ile birlikte değişime uğradığına dair sonuçlara ulaşılmıştır. Bu bağlamda, Turner’ın bireylerin sosyal uygulamalara gönüllü katılımı yani aktif vatandaşların varlığının sosyal uyum için önemine dair vurgusu Üzümlü için de yinelenabilir.

Hoskins'in çalışmasının aktif vatandaşlığın sivil-sosyal-siyasal katılımın tamamında var olabileceği sonucu (Hoskins, 2006), bu çalışmada da karşılığını bulmuştur. Bu çalışmanın özellikle nicel bulgularıyla desteklenen 'yaşamın tüm alanlarında katılım varsa aktif vatandaşlık da var olmaktadır' çıktısı, Hoskins'in kuramsal çerçevesiyle uyumaktadır. Altun çalışmasında katılımcı davranışları siyasi, sosyal ve sivil alanlarda ortaya çıkan sorunları ortadan kaldırmanın veya sorunu önlemenin yolu olarak sunmuştur (Altun, 2020). Bu çalışma da aktif vatandaşlık katılımını sosyal uyumun bir yolu olarak önermektedir.

Aydoğdu, Üzümlü'ye yerleşen Ahıska Türkü çocuklardan altıncı ve yedinci sınıfa devam edenler üzerinde yaptığı doktora tez çalışmasında, vatandaşlık ve ait olma duygularının gelişmesinde okulların önemini vurgular. Yazar, sosyal ilişkilerin güçlendirilmesinin çocuğun sosyal adaptasyonuna ve kimlik gelişimine olumlu etkisinin altını çizer. Çalışmada sosyal uyum eğitim programlarının sosyal ilişkilerin gelişmesinde etkili olduğu, sadece çocuklarda değil göç sürecinden etkilenen bireyler üzerinde olumlu çıktılar doğurduğu sonucuna varılmıştır. Aydoğdu'un çalışması kurumsal ve formel eğitimin sosyal uyum üzerindeki etkisini ortaya koyarken, sosyal ilişkilerin uyum üzerindeki baskın etkisine dair sonucu bu çalışma ile örtüşen önemli bir noktadır.

Şimşek, Üzümlü'de yürüttüğü çalışmasında göçmen ve yerlilerin Kuran kurslarında aldıkları din eğitiminin sosyo-kültürel yaşama olumlu katkısı olduğu sonucuyla, toplumsal uyumda din birliğinin ve din eğitimi alınan ortamın önemini vurgular. Söz konusu çalışmada Ahıska Türklerinin görünürlüğünün fazla olması durumunu ve göçmenlere yönelik devlet destelerinin varlığını yerlilerin uyuma direnç geliştirdiği noktalar olarak belirlemiştir. Şimşek göçmenlerin yerlilere göre sosyal uyum için istekli olduklarına dair yargıya da ulaşmıştır. Şimşek'in makro düzey uyum unsuru olan din ve kurumsal düzeydeki bir uygulama üzerinden uyumu değerlendirdiği çalışmasının paylaşılan çıktıları, mikro düzey sosyal uyumun çalışıldığı bu çalışmayla örtüşen sonuçlarıdır.

Özer'in yüksek lisans tezinde ortaya koyduğu sonuçlar ile bu çalışmanın sonuçları arasında eşleşen konulardan ilki soydaşlığın uyumu birçok alanda zorlaştırdığı bulgusudur. Özer çalışmasında Ahıska Türkü kadınların erkeklere göre daha fazla ayrımcılığa maruz kaldığına dair gözlemini paylaşmıştır. Bu sonuç çalışmamızda da

ortaya çıkmıştır. Özer'in çalışmasında sunduğu göçmenlerin yerli komşularıyla iletişime geçmeye karşı dirençli olduğu sonucu ise bu çalışmanın sonucu ile örtüşmemektedir. Bu durum Özer'in çalışmasının Üzümlü'ye yerleşmelerini takip eden 1-2 yıl sonra yapılmış olmasına bağlanmıştır. Bu çalışma ise yerleşmenin üzerinden geçen 6 yılın sonunda yapılmıştır. Bu iki çalışmanın farklı zamanlarda yapılmış olması uyum için kritik iki dönemin komşuluk ilişkilerindeki yansımaları ortaya sermiştir. Bu çalışma göçmenlerin mikro sosyal uyumu kolaylaştıran deneyimlere açık olduğunu göstermiştir.

SONUÇ

Ahıska Türklerinin Üzümlü’ye göçü bağlamında, yerel düzeyde mikro sosyal uyum (MSU) ve aktif vatandaşlık katılım düzeyi (AVKD) arasındaki ilişkinin altında yatan nedenleri derinlemesine anlamak üzere yapılan bu çalışmada ilk olarak “göç-sosyal uyum-aktif vatandaşlık” kavramlarının teorik ilişkisini kurarak, çalışma amaçlarının teorik dayanağının varlığı sunulmuştur. Çalışmanın sonunda göç alan bir toplumda aktif vatandaşlık ve sosyal uyumun alanları, alt alanları ve bunlarla ilgili göstergeler arasındaki teorik ve kavramsal bağlantılara ulaşılmıştır.

Çalışmanın bulgular ve analiz bölümü 2015 yılından itibaren iskânlı göçmen statüsüyle Erzincan’a göç etmiş olan Ahıska Türklerinin ve yerleşik halkın uyumları ve aktif vatandaşlık düzeyleri arasındaki ilişkinin varlığını ortaya sererken, MSU ile AVKD arasındaki bu ilişkinin altında yatan nedenler de açıklanmıştır.

Çalışma bulgularında göç alan bir toplumda ev sahibi bireyler ile göçmen bireylerin aktif vatandaşlık katılım düzeylerinin istatistiksel olarak farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Ev sahibi bireylerin AVKD ortama puanlarının göçmen bireylerin AVKD ortama puanlarına göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ev sahibi bireyler ile göçmen bireylerin aktif vatandaşlık katılımlarının mikro sosyal uyum göstergelerine göre anlamlı farklılık gösterdiğine dair bulgular ise MSU ve AVKD arasındaki ilişkinin varlığını kanıtlar niteliktedir. Bu ilişkinin altında yatan nedenlere de nitel analiz ile ulaşılmıştır. Üzümlü’de yaşayan yerlilerin ve göçmenlerin MSU ve AVKD kesiştiği noktayı tespit etmek üzere yapılan entegre analizde ise; MSU ve AVKD arasında karşılıklı etkileşimin olduğuna ve katılım arttıkça bu etkileşimin de arttığına dair sonuca ulaşılmıştır. Erzincan/Üzümlü’de yerliler ile göçmenlerin MSU ve AVKD’nin yerelde özellikle komşuluk ilişkilerinde kesiştiği tespit edilmiştir.

Çalışmada mikro sosyal uyumu olumsuz yönde etkileyen unsurlar alt temasının, mikro sosyal uyumu olumlu yönde etkileyen unsurlar alt temasına göre daha kuvvetli bir şekilde kodlandığı sonucu öne çıkmaktadır. Yerli katılımcıların çoğunlukla göçmen gruba yönelik olumsuz ifadelerinin altında yatan anlamda, göçmenlerin ‘kendi tanımladıkları dindarlık, Türklük ve kültürel öğelere’ uygun davranmadığına ve devletin göçmenleri öncelediğine, devlet tarafından kendilerine haksızlık yapıldığına dair yargılamaları görülmektedir. Göçmenlerin de yerli toplumdaki bu yargının farkında olduğu, bazı

olaylarla bu durumu deneyimledikleri anlaşılmıştır. Göçmenlerin görüşmelerinde ‘kadın olmak’, yerlilerin görüşmelerinde ‘kadın göçmenler’ en fazla vurgulanan durum olmuştur. Göçmenlerin ifadelerinde göçmenin göçmen olmanın bir sonucu olarak bir kimlik stratejisi belirlediği görülmektedir.

Hem göçmen hem de yerlilerin paylaşımları değerlendirildiğinde, mikro sosyal uyumu olumlu yönde etkileyen deneyimlerden en etkili olanın ‘komşuluk’ ve ‘arkadaşlık’ olduğu sonucuna varılmıştır. Komşuluk ve arkadaşlık ilişkilerinde, güvenin geliştiği, diğer gruptan arkadaşlık kurulan veya komşuluk yapılan bir kişinin bile topluma dair olumsuz yargıları ortadan kaldırdığı; sokakta veya markette meydana gelen karşılaşmaların ise olumsuz önyargıları beslediği anlaşılmıştır.

Üzümlü’ye göç eden Ahıska Türkü göçmenlerin ekonomik ve sosyal açılardan sosyal uyum eğiliminde oldukları tespit edilmiştir. Bununla birlikte kendi gruplarıyla özdeşleşmelerinden vazgeçmedikleri ve kendilerini ayrı bir grup olarak gördükleri de saptanmıştır. Göçmen grubun sosyal uyumu için DATÜB önemli bir noktadadır. DATÜB bir taraftan da toplumun sosyal ve kültürel miraslarını korumak için de çalışmaktadır.

Sosyal uyumun sağlanabilmesinde göçmen bireyin göçe yönelik nedeni hem göçmen birey için hem de yerli birey için önemlidir. Göçmen için göç etme eylemi kendi isteği ile ve kendi istediği yere olmuşsa, uyumun kolaylaşacağı ifade edilebilir. Yerli birey için ise göç sebebinin geçerli bir mazereti oluşturması uyumu kolaylaştıran bir unsurdur. Çalışma özelinde Türkiye’ye gelmeyi isteyen bireylerin hiç bilmedikleri bir yere “Üzümlü’ye” gelmiş olması, yerliler için ise 2015 yılında Ukrayna’daki karışıklıklardan ve Ahıska Türkleri’nin sürgün tarihinden habersiz olmalarının sosyal uyumun önünde bir engel teşkil etmiş olacağı ifade edilebilir.

Her göç kendi içinde değerlendirilmelidir. Çünkü nitelikleri duruma, zamana, göç edene, göç edilen yere, terk edilen ülkeye, göç sebebine, vb. göre her göç biriciklik barındırır. Tamamen yabancı bir kültüre, tarihi bağların olmadığı bir ülkeye göçmek ile ana vatan bellenen yere göçmek farklıdır. Hangisinin sonuçlarının daha kabullenilebilir olacağı üzerinde düşünülmelidir. Kimliğin, duygusal bağlılığın, ana vatan algısının ve devletten beklentilerinin sonucunda beklenen gerçekleşmezse, oluşacak hayal kırıklığı daha büyük olabilir. Ahıska Türkü göçmenlerin bu beklentiyle gelmiş oldukları tespit

edilmiştir. Devletin kurumsal düzeyde gerçekleştirdiği sosyal uyum uygulamalarının beklentilerini karşıladığı fakat yerel halk ile ilişkilerde bu doyuma ulaşılmadığı sonucuna varılmıştır.

Sosyal uyum genellikle dayanışma ve eşitlik odağında ele alınmaktadır. Fakat sosyal uyum göç bağlamında incelendiğinde, dayanışma ve eşitlik arasında örtülü bir çatışmanın varlığından söz edilebilir. Özellikle yerli halk için, mekâna sonradan gelenlerle eşit haklara eşit erişim, çatışma sebebi olabilir. Yerli halk için yardıma muhtaç, korumasız, işsiz bir göçmenin varlığı dayanışmayı, çoğu zaman yardımlaşmayı, ortaya çıkarabilir. Fakat ‘mekânın sahibi ’ olan yerliyle eşit yaşam olanaklarına, hatta daha iyi yaşam koşullarına sahip bir göçmen, yerli için tehdit unsuru olarak görülmektedir. Çalışmamızı yürüttüğümüz Üzümlü ’de, işsiz bir yerlinin istihdamın içindeki bir göçmen ile dayanışma içinde olması sosyal gerçeğe uygun görünmemektedir. Tarıma dayalı ekonominin var olduğu Üzümlü’de seracılık yapabilmesi için göçmene devlet desteği verilirken yerlinin bu destekten yararlanamaması; göçmenlerin -iskânlı göçmen statüsünde oldukları için- uzun vadede borçlandırılarak ev sahibi olmaları; su, elektrik, internet gibi hizmetlerin bedelinin devlet tarafından karşılanması; göçmenin kimi zaman sermaye sahiplerinin yanında çalışan değil sermaye sahibi olması; göçmenlerin toplumsal yaşamda yerlilerden daha çok görünür olmaları sosyal uyuma imkân vermeyecektir. Ama iş bulan göçmen, işsiz yerlinin yakın arkadaşı; seçimlerde muhtar olan göçmen, yerlinin her gün kahve içtiği komşusu; sera kurmak için veya ev sahibi olmak için devlet desteği alan göçmen, yerlinin gelini ya da damadı olduğunda durumun değişeceği öngörülebilir. Bu değerlendirme bir kez daha yereldeki sosyal etkileşimin sosyal uyum için önemini ortaya serer niteliktedir.

Uyumu mümkün kılmak için yalnızca ekonomik ve/veya hukuki boyutları ele almak sosyal bir varlık olan bireyi göz ardı etmek anlamına gelebilir. Oysa sosyal uyumun merkezi konumunda birey vardır. Bireyi merkezi konumundan alıkoymak, sosyo-ekonomik, sosyo-psikolojik ve sosyo-politik boyutlarda sorunların yerleşik hâl alması anlamına gelebilir. Bireylerin tecrübelerinde ortaklaşan anlama yoğunlaşan çalışmada, sosyal uyumun bireylerin davranışlarında ortaya çıktığı ve fakat bireylerin değil, toplumların bir özelliği olduğu kabulünden yola çıkmıştır. Özellikle aynı mekânı tecrübe eden ve bu mekânda tekrarlanan ilişkilerde ortaya çıkan anlam Erzincan Üzümlü’de

göçmen toplum ile yerli toplum arasında makro düzeyde sosyal uyumun varlığı aşikâr olsa da mikro sosyal uyumun sağlanmadığı sonucuna erişilmiştir.

Sosyal uyumun duygusal değil eylemsel olduğu, bir başka deyişle bilişsel değil davranışsal olduğu kabulü de sahada karşılığını bulmuştur. Dünya görüşü veya siyasal ilgisi itibariyle yurtdışı Türkler konusunda hassasiyetlere sahip yerli bireylerin, göçmenlerle birlikte yaşam sonrasında sosyal yaşamdaki tecrübeleri olumsuzsa ret ve dışlama eğilimi gösterdikleri tespit edilmiştir. Bu ret ve dışlama eğilimlerinin kimi zaman da olumsuz bir tecrübe olmadan, yalnızca ‘ev sahibi’ olma dürtüsünün bir sonucu olarak ortaya çıktığı sonucuna varılmıştır.

Sosyal uyum ev sahibi topluluk tarafından daha dirençle karşılanırken, göçmen topluluğunun uyuma daha açık olduğu söylenebilir. Genel olarak daha iyi sosyal konumdaki aktif vatandaş katılım düzeyi yüksek göçmen bireylerin daha yüksek düzeyde bir sosyal uyum gösterme eğiliminde oldukları sonucuna varılmıştır. İyi sosyal konumda ve aktif vatandaşlık katılım düzeyi yüksek yerlilerin eğilimleri sosyal uyumdan ziyade kabul ya da hoşgörü ile ifade edilebilir. Her hangi bir işte çalışmayan, bir eğitim veya öğretim programının içinde olmayan genç bireyler sosyal uyumun en zayıf halkası olarak tespit edilmiştir. Sosyal uyumun bir zayıf alanı da sosyal yaşamdan özellikle komşuluk yapma ihtimalinden uzak bireylerdir.

Özellikle acil durumlar ve kriz zamanları vatandaşların toplu hâlde hareket etme potansiyelini ortaya çıkarır. Fakat birlikte hareket edebilen, gönüllü olarak bir araya gelebilen ve işbirliği yapabilen bir toplum için krizin varlığı makul bir çözüm değildir. Gönüllü ve işbirliği içinde bir arada olabilen bir toplumun varlığı için katılımın sürdürülebilirliği önem arz eder. Özellikle göç ile birlikte hızla değişim yaşanan bir toplumda, sosyal katılımın devamı kilit rol oynar. Sosyal değişim gerçekleşirken, ister göçmen ister yerli olsun, birey bu değişimin dışında kalırsa toplumdan da kopabilir. Kendini yaşadığı toplumun, ülkenin, siyasal sistemin ve hatta dünyanın dışında hisseden birey ise yalnızlaşacaktır. Bu durum toplumda güvenin azalmasına, gelecek endişesine, toplumsal ilişkilerden kopmaya sebep olabilir ve adil olmayan bir toplumsal yapıya ortam yaratır.

Çalışmanın aktif vatandaşlık kavramsal çerçevesinin belirleyici kabullerinden biri, aktif vatandaşlığın niteliğinin yerel toplumun karakterine göre değişebilir olmasıdır.

Çalışma aşağıdan kavranan vatandaşlık pratiğinin devlet aygıtı aracılığıyla aktarılan vatandaşlığa göre daha işlevsel olduğunu da doğrulamıştır. Yaşamın içinde var olan, sosyal ilişkilerde işleyen bir vatandaşlık, aktif vatandaşların kamusal alanları yeniden üretmesine sebep olmaktadır. Sosyal katılım, bir taraftan sivil ve siyasal katılımı beslemekte diğer taraftan da mikro sosyal uyum için gereken şartları oluşturmaktadır.

Çalışmanın örneğini oluşturan İskânlı göç kapsamında Üzümlü'ye yerleştirilen, vatandaşlık statüsü verilen Ahıska Türklerinin vatandaşlık haklarının kabulünün tek başına yeterli olmayacağını göstermektedir. Sivil katılım ve siyasal katılımı yüksek bireylerin istisnai varlığı, aktif vatandaşlık katılımının yaygın olmadığı gerçeğini maskeleymektedir. Göçmenlerin temsilini üstlenen DATÜB temsilcilerinin ve siyasetin içindeki birkaç kişinin varlığı, yaygın katılımın varlığını göstermemektedir. Göçmen çoğunluğun birçok uygulamaya zoraki katılımı ise aktif vatandaşlık katılımı olarak nitelendirilemez. Göçmenlerin vatandaşlık hak ve sorumluluklarının otonom olarak uygulanması hâlinde aktif vatandaşlık gerçekleşmiş olur ve bu koşulda sosyal uyum sağlanabilir.

Çalışma, göç alan bir toplumda aktif vatandaşlık ve mikro sosyal uyum arasındaki nasıl bir ilişki olduğunu sınamıştır. Nihayetinde aktif vatandaşlık ile mikro sosyal uyumun çift taraflı etkileşiminin mevcut olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 'Katılım' yüksek olduğunda bu etkileşim yükselme potansiyeli taşır. Aktif vatandaşlığın siyasal katılım ve sivil katılım boyutları ile mikro sosyal uyum arasında dolaylı bir ilişki varken, aktif vatandaşlığın sosyal katılım boyutunun doğrudan ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmanın tüm çıktıları bir araya geldiğinde yerelde sosyal etkileşimin ve aktif vatandaşlık katılımının yüksek olduğu göç alan bir toplumda, mikro sosyal uyumun var olacağı sonucu çıkarılabilir.

Aktif vatandaşlık yalnızca devlet ile birey arasında gerçekleşmez. Bir başka ifadeyle aktif vatandaşlık yalnızca siyasal katılımı içermemektedir. Aktif vatandaşlık sosyal-siyasal ve sivil katılımın birlikteliğinde gerçekleşmektedir. Bu çalışma göstermiştir ki, aktif vatandaşlık ve mikro sosyal uyum baskın şekilde yereldeki sosyal ilişkilerde yatay düzlemde gerçekleşmektedir. Bir toplumda aktif vatandaşlık katılım düzeyinin yüksek olması ile mikro sosyal uyum arasında karşılıklı bir etkileşim vardır. Bu da çalışmayı MSU ile AVKD nin birbirini sürekli etkilediği sonucuna götürmüştür.

Çalışmada göç ekseninde aktif vatandaşlık katılımının sosyal uyum süreçlerini olumlu yönde etkileyen bağlantıların varlığına ulaşıldığı düşünülmektedir. Bireylerin güçlü vatandaşlık bağı geliştirmesi sosyal uyumun özellikle “aidiyet, kabul, içirme” boyutlarının aktif vatandaşlık katılımı ile birleşmesine bağlı olduğu sonucu çalışmanın önemli çıktılarından biridir. Mikro sosyal uyumun aktif vatandaşlık ile birlikte varlığının makro düzey uyumun gerçekleşmesinin de yolunu açacağı söylenebilir.

Nietzsche, “ev sahibi olmam kaderimin bir parçasıdır” der. Adorno ise “kendini evinde hissetmemek ahlakın bir parçasıdır” şekline dönüştürür. Kendini evinde hissetmemek göçmeni anlamanın ilk adımı olabilir. Bütüncül bir kimlik olan “biz” insanları küçültüp büyük bir evin fark edilmeyen çocukları hâline dönüştürebilmektedir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, göçmenlerin bireysel düzeyde yaşadıkları sorunlar, yerleşilen toplumdan kopması ile sonuçlanabilir. Böyle bir durum ise göçmen karşıtı bir yerlinin de istemeyeceği sonuçlara yol açma potansiyeli taşır. Birbirinden haberdar olmayan bireylerin dayanışma ve işbirliği içinde olması beklenemez.

Çalışma göstermiştir ki mikro sosyal uyum makro düzey sosyal uyum hakkında bilgi verirken, makro düzey sosyal uyum mikro düzey sosyal uyum için veri sunmamaktadır. Çalışma 2011’den bu yana göç alan bir ülke hâline gelen Türkiye için, özellikle makro düzey sosyal uyumun olmadığı göçmen toplumlarla yerli toplumun sosyal uyumun barındırdığı zorluklara dair bir projeksiyon tutmaktadır. Göç çağını yaşadığımız yüzyılın tanıkları olarak, ne devlet nezdinde ne de birey nezdinde, göçü yok saymak gerçekçi olmamakla birlikte, sorunları da artıracaktır. Bu değişimi doğru yönetebilmek için mikro sosyal uyumu sağlayacak bir sistem kurmanın yolunu bulmak gerekmektedir.

Çalışmanın sonucunda aşağıdaki öneriler sunulmaktadır:

- Sosyal uyum toplumun göçten önceki mevcut durumun korunmasına yönelik değil, göç sonrasında oluşan yeni durumu içeren farklılıklara açık olmalıdır. Sosyal uyum değişime açık bir yönlendirmeyi gerektirmektedir. Ortak iyiye ulaşmayı hedefleyen siyaset, politika ve uygulamalarda bu gerçeği göz ardı etmemelidir.
- Dil, sosyal uyumun makro göstergelerinin en önemlilerinden biridir. Göç alan toplumda ortak bir kültür oluşurken ortak dilin varlığı gerekmektedir. Bu

gereklik çalışmanın özelinde ele alınan Üzümlü için mevcuttur. Ahıska Türkü göçmenlerin Türkçeyi anlama ve konuşmada sıkıntı yaşamadıkları bunun sosyal ilişkilerin gelişimi için önemli bir unsur olduğu tespit edilmiştir. Göç politikalarında göçmenin ana akım toplumun dilini kullanabilmesi uyum için önemlidir. Özellikle anadili farklı olan göçmenlerin dil öğrenimlerinin sağlanması gerekmektedir. Bu durumda iki grup arasındaki sosyal uyum kolaylaşacak ve kültürün devamı da sağlanacaktır.

- Orta yaş üstü için okur-yazarlık oranının düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir. Bu göçmen grup için okuma-yazma eğitimleri uygulanmalıdır.
- Dil, kültürün bir kazanımıdır. Ahıska Türkü göçmenlerin göç tecrübelerinin bir sonucu olarak en az iki dile (Rusça ve Türkçe) hâkim oldukları bir gerçektir. Böyle bir kazanımı korumak istedikleri ve gelecek nesillere de aktarmak istedikleri görülmüştür. Göçmen grubun bu arzusu, yerli ve göçmen gençler için ortak Rusça dil kursları yoluyla, yaşanan toplumun kazanımına dönüştürülebilir.
- Din, yerli ve göçmen grupta aynılığın bir başka önemli unsurudur. Fakat bu aynılık, yerelde sosyal ilişkilerde ayrışma sebeplerini oluşturan din ve inanç yaşamındaki farklılıklara dönüşmektedir. Her iki toplum da Müslümandır. Fakat yerli toplum kendini ‘daha Müslüman’ görmektedir. Açılan din eğitimi ve Kuran kursları göçmen gruba yönelik ciddi kazanımlara dönüşmektedir. İslamın toplum yaşamına, insan davranışlarına yönelik, kuralları ve uygulamaları her iki toplumun sosyal uyumu yakalamasında bir anahtar vazifesi görebilir.
- İnsana bilmediği ürkütücüdür. Üzümlü yerel halkı da gelen göçmenleri de sosyal ve ekonomik potansiyeli yüksek toplum niteliğindedir. Yerel düzeyde her iki toplumun tarihi, gelenekleri, yaşantılarını içeren tanıtımlar düzenlenmelerenerek bu potansiyel sürdürülebilir bir sosyal sermayeye dönüştürülebilir.
- Her iki toplumun üyelerine, sosyal uyumun önemi ve aynı geminin yolcuları oldukları gerçeği, farkındalık eğitimleri veya projeleri yoluyla, aktarılmalıdır.
- Her iki toplumun birbirlerinin varlığından elde ettiği maddi ve manevi kazanımlar tespit edilip, öne çıkarılmalıdır.
- Gönüllülük esasına dayalı olarak yaygın eğitim programları düzenlenmelidir.

- Aynı mekânı paylaşan iki toplumun, zaman zaman birlikte aynı şeyleri yapacakları, yaşadıkları yere -Üzümlü'ye- katma değer yaratacakları aktivitelerin içinde yer almalarına olanak sağlanmalıdır.
- Üzümlü göç sonrasında akademisyenler için yeni bir araştırma sahası olarak görülmüştür. Bu araştırmalar Erzincan Üniversitesi bünyesinde, bir ortak platformda “bir kürsü veya araştırma merkezi “ birimiyle, bilim insanları araştırma ve uygulamalara yöneltilmelidir.
- Aynı kuşaklar birbirleriyle çeşitli sosyal ortamlarda bir arada bulunma imkânı bulurken farklı kuşaklar sosyal temastan uzak kalmaktadır. Sosyal uyum için çağdaşların kaynaşması kadar her iki toplumun farklı kuşakların buluşması önemlidir. Göçmenlerin genç nesli ile yerlilerin yaşlıları; yerlilerin gençleri ile de göçmenlerin yaşlıları bir araya gelmelidir.
- Eskiden var olan “köy odaları/mahalle odaları” halkın gönüllü eylemleriyle ve projelerle yeniden hayata geçirilmelidir.
- Her iki toplumun birbirini tanıyıp, anlayacağı bilgilendirme toplantıları veya konferansları düzenlenmelidir.
- Üzümlü/Erzincan ile ilgili tüm kurumların koordinasyonu sağlanmalıdır.
- Medyanın tüm araçlarının sosyal uyumun tesisi için, amaçlı kullanımı gereklidir. 2015’ten bu yana yereldeki bu durum, özellikle yerel medyanın bir protokol ziyareti kadar ilgisini çekmemiştir.
- Göç yönetim boyutu ağır basan bir politika alanıdır. Göçmenlere yönelik destek ve yardım programlarının yalnızca politika yapıcılar ve uygulayıcılar tarafından gerçekleştirilmesi de sosyal uyuma engel teşkil edebilmektedir. Toplumun tüm aktörlerinin yönetim sürecine dâhil edilmemesi nedeniyle amaç hâsıl olmamaktadır. Hatta yerli halkın göçmenlere karşı düşmanlık beslemesi sonucuyla karşılaşmaktadır. Yerli halkta kimi zaman göçmen olmanın ayrıcalık olduğu fikri gelişmektedir. Kimi zaman da yerliler, kendilerini kendi evlerinde yabancı hissetmektedir. Sosyal uyumu inşa etmek isteyen devlet, uyumun önündeki engeli bizzat oluşturmaktadır. Devlet göç yönetimini gerçekleştirirken, “birey, STK, kanaat önderleri, muhalefet temsilcileri, uluslararası örgütler ...” gibi aktörlerin katılımını ihmal etmemelidir.

- Yerli toplumun ve göçmen toplumun kanaat önderleri, aktivistleri, akademisyenleri, meslektaşları, entelektüelleri, akademisyenleri, din adamları, sivil toplum kuruluşları temsilcileri, siyasileri ve her iki topluma hizmet veren kuruluşların temsilcileri periyodik olarak bir araya gelmelidir. Bu toplantılarda SWOT anaizleri yapılmalı, sosyal uyum amacına yönelik öneriler ve uygulamalar planlanmalıdır.
- İktidarın politika ve uygulamalarının kısa vadede seçim yatırımı olarak şekillenmesi, uzun vadede sosyal uyumu baltalayacak sonuçlara dönüşebilmektedir. Sosyal devlet anlayışı, özelinde de göç politika ve uygulamaları, kısa vadeli bir planlamanın aracı olamayacak kadar kritik bir meseledir. Sosyal yapı, kısa vadede okumalar ve öngörüler için uygun bir dünya değildir.
- Göç meselesi, çoğu zaman beka meselesi olarak algılanırken günü kurtarmak ya da gelecek seçimlerde oy artırmak amacıyla kullanılmamalıdır. Politika yapıcılarının, amaç-hedef çizgisinin konu göç olduğunda değişken olduğu söylenebilir. Oysa sosyal devletin niteliği anayasada çizilmiştir.
- TOKİ'nin satılmayan evlerini değerlendirmek amacı ile sadece maliyeti en aza indirmek üzere, İskânlı Göçmenleri bir bölgeye yerleştirmek tek faktörlü bir yaklaşımın sonucudur. Göç politika ve uygulamalarında, toplumsal yapı önemli bir etkidir. Böyle bir kararda bölge halkının ve göçmen grubun hassasiyetleri göz ardı edilmemelidir.
- Bu kouyla ilgili yapılacak gelecek çalışmalar için öneriler:

“MSU ile AVKD düzeyi arasındaki ilişkinin altında yatan nedenler nasıl açıklanabilir? Bireyler (ev sahibi ve/veya göçmen), nasıl ve neden farklı katılım türlerine dahil olmaktadır? Göçün etkilerinin gözleendiği bir toplumda bireylerin mikro düzey sosyal ilişkileri ve aktif vatandaşlık katılımı sosyal uyumun bir yolu olarak ileri sürülebilir mi?” soruları başka yerlerde de sınıanabilir. Buna ek olarak bu araştırma soruları uzun vadede aynı yerde ve farklı zamanlarda yinelenabilir.

Aktif vatandaşlık öğretimi projeleri gerçekleştirilebilir. Bu yolla sosyal uyum göstergelerindeki değişim değerlendirilebilir. Aynı çalışma sorusu başka coğrafyalarda

yaşayan Ahıska Türkleri için, iskânlı göçmen statüsü ile Türkiye'ye yerleşen farklı toplumlar için sınıanabilir.

Bu çalışma sorusu makro düzey uyumun olmadığı, bir başka deyişle din, dil, soy ortaklığının olmadığı göçmen toplumlar için de çalışılabilir.

Göç ve sosyal uyum alanında “yer” bağlamında yapılacak çalışmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Yerelin kendine özgü yapısı, yerlinin ve göçmenin özellikleri, menşee ülke, göç sebebi gibi çeşitli etkenlerin çalışılması, göç ve uyum alan yazınına katkı sağlayacaktır.

Çalışmanın araştırmacıya ilham veren bir diğeer önerisi de göç bağlamında göç politikalarının mikro sosyal uyum üzerindeki etkisinin incelemeye değeer olduğu düşüncesidir.

KAYNAKÇA

- AB. (2020). Göçmen ve Mültecilerin Eğitimi İyi Uygulamalar ve Öneriler, <https://iofc.org.uk/uploads/2020/03/iofc-mr-good-practices.pdf> (Erişim Tarihi: 11.05.2021).
- Abadan-Unat, N. (2006). *Bitmeyen Göç*. (1. Baskı). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Abadan-Unat, N. (2017). *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*, (3. Baskı). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Agara, İ. (2009). “Ahıska Türkleri Soykırımının 65. Yıldönümü”. *Bizim Ahıska*, 6 (16), 46-47.
- Ager, A., & Strang, A. (2008). “Understanding İntegration: A Conceptual Framework” [Entegrasyonu Anlamak: Kavramsal Bir Çerçeve]. *Journal of Refugee Studies*, 21(2), 167–191.
- Ak, G. (2015). “John Stuart Mill ve Bireyin Özgürlüğü”. *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 37-61.
- Akçakaya, M., & Aksakaloğlu, Y. (2017). “Kamu Hizmeti Kapsamında Yeni Kamu Yönetiminin Vatandaşlık Anlayışı”. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(1), 42-71.
- Akıncı, B. , Nergiz, A. & Gedik, E. (2015). “Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul.” *Göç Araştırmaları Dergisi*, (2), 58-83.
- Akpınar, E. (2016). “Donetsk’ten Erzincan’a: Ahıska Sürgünlerinin Son Göçü”. *TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu*, (ss. 13-14). Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Aksoy, İ. (24.08.2021). <https://www.yenisafak.com/gundem/iyi-parti-kurucusu-ilay-aksoy-suriyeli-esnafi-hedef-gosterdi-3689111>. (Erişim Tarihi:17.07.2020).
- Aktepe, E., Tekdere, M. & Gürbüz, A. Ş. (2017). “Toplumsal Uyum ve Bütünleşme Bağlamında Erzincan'a Yerleştirilen Ahıska Türkleri Üzerine Bir Değerlendirme”. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 138-169.

- Alperen, A.D. (2010). *Organik Tarımın İstanbul'dan Geriye Göç Üzerindeki Etkileri Erzincan Üzümlü-Tercan İlçeleri Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alptekin, D. (2011). *Toplumsal Aidiyet ve Gençlik: Üniversite Gençliğinin Aidiyeti Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Altıntaş, S. (2016). "İstanbul'un Mülteci Semtleri: Kumkapı ve Küçükpazar". *İLEM Blog*, (4), 1-9.
- Altun, A. (2020). *Türkiye'de Kent Ve Aktif Vatandaşlık Üzerine Bir Çalışma: Ankara-Kırıkkale Örneği*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., & Yıldırım, E. (2007). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Altunoğlu, M. (2009). *Kimliğin Modern İnşası, Kimlik Politikaları ve Türkiye'de Kimlik Tartışmaları*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ark, Yıldırım C., Özer, Yürür Y.Y. (2018). "Uluslararası Göçmenlerin Türkiye'ye Uyumunu Yasal Düzenlemeler Ne Derece Uyum/Entegrasyonu Hedefliyor?", *Uluslararası Siyaset Bilimi ve Kentsel Araştırmalar Dergisi* 7(1), 19-41.
- Atasoy, E., & Alkar, E. (2020). Türkiye'de Göç Üzerine Yapılan Doktora Tezlerine Yönelik Bir İçerik Analizi. *Tesam Akademi*, 7(1), 67-89.
- Avşar, İ. (2019). *Getto ve Örgüt Kültürü: İstanbul'daki Suriye Gettoları Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: TOBB ETÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydın Çakır, A., & Türkeş, S. (2021). "Bilimsel Çalışmalarda Karma Yöntem Nasıl Kullanılır?". *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (42), 1-15.
- Aydın, A., ve Kemahlı, F. (2017). "Ahıska Türklerinde Göç ve Kültürel Kimlik İlişkisi: Erzincan İlinde Yaşayan Ahıska Türkleri Örneği" [Bildiri]., *Uluslararası Ahıska*

- Türkleri Örneği, Uluslararası Ahıska Türkleri Sempozyumu Bildirileri*, (20-22 Mayıs 2007), (ss. 179-195), Erzincan: Erzincan Üniversitesi.
- Aydın, A. (2017). “Avrupa Birliğinin Uluslararası Göç Politikaları Bağlamında Almanya ve Almanya’daki Mülteciler”. *Belgi Dergisi*, 2(14), 538-551.
- Aydın, K. (2014). “Yapısal İşlevselci Teori ve Toplumsal Tabakalaşma”. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(8), 213-239.
- Aydingün, A ve Aydingün, İ. (2014). *Ahıska Türkleri: Ulusötesi Bir Topluluk-Ulusötesi Aileler*. Kazakistan: Ahmet Yesevi Üniversitesi.
- Aydingün, A., Balım-Harding Ç., Hoover, M., Kuznetsov, I. & Swerdlow, S. (2006). *Meskhethian Turks An Introduction to their History, Culture and Resettlement Experiences*, (Ed. Donald A. Ranord), Culture Profile No:20, Washington DC.
- Aydingün, İ. (2017). “Ukrayna’daki Ahıska Türkleri ve Türkiye’ye İskanlı Göçleri”. *Uluslararası Ahıska Türkleri Sempozyumu Bildirileri* (Cilt 2, 305-313). Erzincan: Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi.
- Aydoğdu, F. (2019). *Göçmen Aile Çocuklarının Uyum Düzeylerine Sosyal Uyum Eğitim Programının Etkisinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Babat, Ş. (26.06.2019). AK Partili Seçmene Göre İstanbul Neden Kaybedildi? <https://www.gazeteduvar.com.tr/politika/2019/06/26/ak-partili-secmene-gore-istanbul-neden-kaybedildi>. (Erişim Tarihi: 17.07.2020).
- Bahar, H. H., & Yılmaz, O. (2018). “Ahıska, Göç ve Eğitim”. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 238-257.
- Baki, A., & Gökçek, T. (2012). “Karma Yöntem Araştırmalarına Genel Bir Bakış”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi (elektronik)*, 11(42), 1-21.
- Balcı, A. (2001). *Sosyal Bilimlerde Araştırma. Yöntem, Teknik ve İlkeler*, Ankara: PegemA Yayınları.
- Balibar, E. (2005). “Difference, Otherness, Exclusion” [Fark, Ötekilik, Dışlama]. *Parallax*, 11(1), 19-34.

- Barber, B.R. (1989). "Public Talk and Civic Action: Education for Participation İn A Strong Democracy" [Halkla İlişkiler ve Sivil Eylem: Güçlü Bir Demokrasiye Katılım İçin Eğitim]. *Social Education*, 53(6), 355-356.
- Bauer, T.K. and Zimmermann, K. F. (1999). *Assessment of Possible Migration Pressure and its Labor Market Impact Following EU Enlargement to Central and Eastern Europe* (IZA Research Report No:3). UK: The Department of Education and Employment.
- Bayart, J.F. (1999). *Kimlik Yanılsaması*, (Çev. M. Moralı), İstanbul: Metis Yayınları.
- Bayram, N., Bilgel, F., & Bilgel, N. G. (2012). "Social Exclusion and Quality Of Life: An Empirical Study From Turkey" [Sosyal Dışlanma ve Yaşam Kalitesi: Türkiye'den Ampirik Bir Çalışma]. *Social Indicators Research*, 105(1), 109-120.
- BBC News (2019). <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-46744287>. (Erişim Tarihi:18.07.2020).
- Beine, M., Docquier, F., & Özden, Ç. (2011). "Diasporas" [Diasporalar]. *Journal of Development Economics*, 95(1), 30-41.
- Béland, D. (2007). "The Social Exclusion Discourse: Ideas and Policy Change" [Sosyal Dışlanma Söylemi: Fikirler ve Politika Değişikliği]. *Policy & Politics*, 35(1), 123-139.
- Berger-Schmitt, R. (2000). "Social Cohesion As An Aspect of The Quality of Societies: Concept and Measurement" [Toplumların Niteliğinin Bir Yönü Olarak Sosyal Uyum: Kavram ve Ölçme]. *Mannheim: ZUMA*. 58 (14), 403-428.
- Bernard, P. (1999). *Social Cohesion: A Critique*. Canadian Policy Research Networks
- Berry, J.W. (1997). "Immigration, Acculturation, and Adaptation"[Göç, Kültürleşme ve Uyum]. *Applied Psychology*, 46(1), 5-34.
- Beyaz, N. (2020). *Türkiye'ye Sığınan Irak Türkmenlerinin Sosyal Hayata Uyumlarının İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gaziantep: Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilgin. N. (1999). *Kolektif Kimlik*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

- Avrupa Konseyi (1953). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, <https://www.yargitay.gov.tr/documents/AIHM.pdf> (Erişim Tarihi: 05.12.2021).
- BM (2019). Uluslararası Göç Yasası (IOM), https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf (Erişim Tarihi:12.10.2021).
- BM (1191). Tüm Göçmen Çalışanların ve Ailelerinin Üyelerinin Haklarının Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme (2220 UNTS 3, Md. 6-c). <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4662.html> (Erişim Tarihi:20.10.2021).
- Bolgün, C., ve Uçan, G. (2020). “Birlikte Yaşamak Mümkün mü?: Okur Yorumlarında “Suriyeli Sığınmacı” Söyleminin İnşası” *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (1), 250-269.
- Borjas, George. 1987. “Self-Selection and The Earnings Of Immigrants” [Kendi Kendini Seçme ve Göçmenlerin Kazançları]. *American Economic Review*, 77(4), 531-553.
- Bosswick, W., & Borkert, M. (2012). 3. *The Case Of Germany. In Migration Policymaking in Europe* (pp. 95-128). Amsterdam: University Press.
- Braithwaite, J., & Braithwaite, V. (1980). “The Effect of Income Inequality and Social Democracy On Homicide: A Cross-National Comparison” [Gelir Eşitsizliğinin ve Sosyal Demokrasinin Cinayet Üzerindeki Etkisi: Uluslar Arası Bir Karşılaştırma]. *The British Journal of Criminology*, 20(1), 45-53.
- Bravo, H. (2007). “Hegel'de Devlet Ye Özgürlük İlişkisi”. *Flsf Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, (3), 125-144.
- Burnley, I. H. (2016) “Developments and Complementarities in International Migration Paradigms” [Uluslararası Göç Paradigmalarındaki Gelişmeler ve Tamamlayıcılıklar]. *Journal of International Migration and Integration*, 17(1), 77-94.
- Büyüköztürk, S., Kılıc-Cakmak, E., Akgün, O. E., Karadeniz, S., & Demirel, F. (2011). *Scientific Research Methods* [Bilimsel Araştırma Yöntemleri]. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Can, Y. (2005). “Toplumsal Yapı ve Değişme Kuramlarını Paradigma Temelli Bir Sınıflandırma Denemesi”. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 29, 1-11.

- Castles, S. and Miller, M.J. (2008). *Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. (Çev. Bülent Uğur Bal - İbrahim Akbulut), (1. Baskı). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Castles, S. and Miller, M. J. (2009). *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*. Basingstoke: Palgrave Macmillan (4th edition).
- Chan, J., To, H.P., & Chan, E. (2006). "Reconsidering Social Cohesion: Developing A Definition and Analytical Framework for Empirical Research" [Sosyal Uyumun Yeniden Düşünülmesi: Ampirik Araştırma için Bir Tanım ve Analitik Çerçeve Geliştirme]. *Social Indicators Research*, 75(2), 273-302.
- Cihan, A. (2009). "Ahıskalılarda Sözlü Kültür Geleneği ve Karizmatik Kanaat Önderi". *Bizim Ahıska Dergisi*, 13, 8-9.
- Creswell, J. W. (2016). Araştırma deseni - Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları (2. baskı). Ankara: Eğiten Kitap.
- Crick, B. (2002). *A note on What is and What is Not Active Citizenship*. Online. https://management-ui.excellencegateway.org.uk/sites/default/files/033_BernardCrick_WHAT_IS_CITIZENSHIP.pdf (Erişim Tarihi:28.12.2021).
- Çakır, Ö. (2002). "Sosyal Dışlanma". *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(3), 83-104.
- Çırakoğlu, O.C. (2018). "Yaşam Öykülerinden İkincil Travmaya Giden Yolda Sığınmacılarla Çalışmak". *Pivolka*, 8(29), 11-13.
- Çırakoğlu, O.C. (2003). "Uzun Süren Bir Savaş: Travma Sonrası Stres Bozukluğu". *Başkent Üniversitesi Yayınları Pivolka Özel Sayısı*, 20-21.
- Çoltu, S., ve Öztürk, S. (2018). "Suriyeli Mültecilerin Türkiye Ekonomisine Etkileri". *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 188-198.
- Dagger, R. (2002). "Republican Citizenship". *Handbook of Citizenship Studies*, 145-157.
- Dahl, R.A. (1978). "Pluralism Revisited" [Çoğulculuk Yeniden Ziyaret Edildi]. *Comparative Politics*, 10(2), 191-203.
- DATÜB (2010). <https://www.datub.eu/kurumsal-genel-baskan#tarihce> (Erişim Tarihi: 21.05.2020).

- DATÜB (2015). <http://www.datub.eu/ahiska-turklerinin-1-kafilesi-vatan-hasreti-erzincan-da-son-buldu-45> (Erişim Tarihi:21.05.2020).
- Davies, J.S. (2005). “The Social Exclusion Debate: Strategies, Controversies and Dilemmas” [Sosyal Dışlanma Tartışması: Stratejiler, Tartışmalar ve İkilemler]. *Policy Studies*, 26(1), 3-27.
- De Certeau, M. (2009). *Gündelik Hayatın Keşfi-1 Eylem, Uygulama, Üretim Sanatları*, çev. Lale Arslan Özcan, Ankara: Dost Kitabevi.
- Dedeoğlu, S. ve Gökmen, Ç. E. (2011). *Göç ve Sosyal Dışlanma*. Ankara: Eflatun Basım Dağıtım Yayıncılık.
- DeHaas, H. (2010). “Migration and Development: A Theoretical Perspective” [Göç ve Kalkınma: Teorik Bir Perspektif]. *International Migration Review*, 44(1), 227-264.
- De Haas, H., Czaika, M., Flahaux, M. L., et. al. (2018). *International Migration Trends, determinants and policy Effects*. (IMIn, Working Paper: 142). Will Jones, (World Refugee Council Research Paper No: 8).
- Delanty, G. (2002). “Communitarianism and Citizenship”. *Handbook of Citizenship Studies*, 159-174.
- De Leon, P. (1997). “Reviewed Work(s): Democracy's Discontent: America in Search of a Public Philosophy by Michael J”. *Sandel Journal of Policy Analysis and Management, Spring*, 16(2), 315-317.
- Demiray, E. (2012). “International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic”, [Anavatanlarından Sekiz Ülkeye Dağıtılmış Bir Halk: Ahıska Türkleri]. *Turkish Studies*, 7(3), 877-885.
- Demirel, Y. (2021). “Türkiye’nin Uluslararası Göç Politikalarının Mekânsal Bağlamı”. *İnsan ve Medeniyet Hareketi*. 3(1), 40-61.
- Deniz, T. (2014). “Uluslar Arası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye”. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 181(181), 175-204.

- Doğan, Y. (2020). *Uluslararası Göç ve Entegrasyon Teorileri Bağlamında Afganistan Hazaralarının Türkiye'ye Göçü: Trabzon İli Örneği*. (Doktora Tezi), Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- European Commission (2016). *Social Micro Indicators For Inclusion and Economic Engagement*, European Commission.
- European Council (2021). *Model Framework For An Intercultural Integration Strategy at The National Level*, Council of Europe.
- Efe, İ. (2015). *Türk Basınında Suriyeli Sığınmacılar*. İstanbul: SETA Yayınları.
- Elgar, F.J. (2014). "Equality, Social Cohesion and Wellbeing" [Eşitlik, Sosyal Uyum ve Refah]. *Journal for a Progressive Economy*, 2, 56-60.
- Emecen, F. (1993). "Çıldır Eyaleti", *TDV İslam Ansiklopedisi*, Ankara: TDV Yayınları.
- Erdoğan, İ. (2001). "Sosyal Bilimlerde Pozitivist-Ampirik Akademik Araştırmaların, Tasarım ve Yöntem Sorunları". *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 12(2), 119-134.
- Erdoğan, M.M. (2020). *Suriyeliler Barometresi 2019*. Ankara: Orion Yayınevi.
- Erdoğan, M., & Gönülaçan, A. (2018). "Kadın ve Göç Ekseninde Trabzon'daki Suriyeli-Afgan Kadınların Sosyo-Demografik Analizi". *Electronic Turkish Studies*, 13(18), 547-567.
- Erzincan Valiliği (2015) <http://erzincan.gov.tr/4-grup-ahiska-turkleri-erzincana-geldi> (Erişim Tarihi: 02.05.2020).
- Erzincan Valiliği (2017). <http://erzincan.gov.tr/4-grup-ahiska-turkleri-erzincana-geldi>. (Erişim Tarihi:02.05.2020).
- Esendemir, Ş. (2008). *Türkiye'de ve Dünyada Vatandaşlık: Eski Sorular, Yeni Arayışlar*. Ankara: Birleşik Yayınevi.
- Euronews (2019). <https://tr.euronews.com/2019/04/12/ekrem-imamoglu-suriyeli-multecilerle-ilgili-planini-3-adimda-anlatti-bolu-ozcan-chp>. (Erişim Tarihi:11.07.2020).
- European Commission (1998). *Education and Active Citizenship in the European Union*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

- Faist, T. (2009). "Diversity—a New Mode of Incorporation?" [Çeşitlilik-Yeni Bir Kuruluş Şekli]. *Ethnic and Racial Studies*, 32(1), 171-190.
- Fedyuk, O., & Zentai, V. (2018). "The Interview in Migration Studies: A Step Towards A Dialogue And Knowledge Co-Production?". In *Qualitative Research in European Migration Studies* (171-188). Springer, Cham.
- Fırat, M., Yurdakul, İ. K. & Ersoy, A. (2014). "Bir Eğitim Teknolojisi Araştırmasına Dayalı Olarak Karma Yöntem Araştırması Deneyimi". *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 2 (1) , 64-85.
- Freeman, G. P., & Kessler, A. K. (2008). "Political Economy And Migration Policy" [Politik Ekonomi ve Göç Politikası] .*Journal of Ethnic and Migration Studies*, 34(4), 655-678.
- Gazigil, İ. (2006). "Bir Göç Hikâyesi: Bir Ahıskalının Göç Öyküsü" [Poster No]. *Uluslararası Göç Sempozyumu*, 8-11 Aralık 2005, İstanbul.
- Gazigil, İ. (2016). *Kara Sevdam Türkiye Ahıska Türklerinin Yeniden Doğuşu*. İstanbul: Profil Yayıncılık.
- Giddens, A. (2010). *Modernite ve Bireysel-Kimlik: Geç Modern Çağda Benlik ve Toplum, Modern Düşünce-I*, (Çev.: Ü. Tatlıcan), 1.Baskı, İstanbul: Say Yayınları.
- Gök, G.O. (2016). "Kimin Güvenliği? Uluslararası Göç-Güvelik İlişkisi ve Uluslararası Örgütlerin Rolü". *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (31), 65-82.
- Göker, G., ve Keskin, S. (2015). "Haber Medyası ve Mülteciler: Suriyeli Mültecilerin Türk Yazılı Basınındaki Temsili". *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 13(4), 1003-1028.
- Göregenli, M., & Karakuş, P. (2014). "Göç Araştırmalarında Mekan Boyutu: Kültürel ve Mekansal Bütünleşme". *Türk Psikoloji Yazıları*, 17(34), 101-115.
- Grinberg, L., & Grinberg, R. (1989). *Psychoanalytic Perspectives On Migration and Exile. New Haven*, [Göç ve Sürgün Üzerine Psikanalitik Bakış Açılıarı. New Haven], CT: Yale University Press
- Gulbenkian Komisyonu. (2016). "Sosyal Bilimleri Açın" *Sosyal Bilimlerin Yeniden Yapılanması Üzerine Rapor*. (Çev.: Ş. Tekeli). İstanbul: Metis Yayınları.

- Güleç, C. (2015). “Avrupa Birliği’nin Göç Politikaları ve Türkiye’ye Yansımaları”. *Journal of TESAM Academy*. 2(2), 81-100.
- Güllüpinar, F. (2012). “Göç Olgusunun Ekonomi-Politigi Ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme”. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 53-85.
- Hague, R., & Harrop, M. (2016). *Siyaset Bilimi: Karşılaştırmalı Bir Giriş*. Çev. İbrahim Yıldız, Soner Torlak ve İdil Çetin) Ankara: Dipnot Yayınları.
- Haldun, İ. (2015), *Mukaddime C I*, Çev. T. Dursun, (6. Basım). Ankara: Kaynak Yayınları.
- Harris, J. R. ve Todaro, M. P. (1970). “Migration, Unemployment, and Development: A Two-sector Analysis” [Göç, İşsizlik ve Kalkınma: İki Sektörlü Bir Analiz]. *American Economic Review*, 60 (1), 124-142.
- Hettige, S. T., Ekanayake, E. S., Jayasundere, R., Rathnayake, A., & Figurado, P. (2012). *Understanding Psychosocial Issues Faced By Migrant Workers and Their Families*. Colombo, Sri Lanka: Ministry of Foreign Employment Promotion and Welfare.
- Heywood, A. (2017). *Siyaset*, çev. Bekir Berat Özipek vd., 18. Baskı, İstanbul: Liberte.
- Hoskins, B. (2006). *Draft Framework on Indicators For Active Citizenship*. Ispra: CRELL.
- Hoskins, B. L., & Mascherini, M. (2009). “Measuring Active Citizenship Through the Development of a Composite Indicator” [Kompozit İndikatör Geliştirilerek Aktif Vatandaşlığın Ölçülmesi]. *Social Indicators Research*, 90(3), 459-488.
- Hoskins, B., D’Hombres, B., & Campbell, J. (2008). “Does Formal Education Have an Impact on Active Citizenship Behaviour?” [Örgün Eğitimin Aktif Vatandaşlık Davranışına Etkisi Var mı?]. *European Educational Research Journal*, 7(3), 386–402.
- Hoskins, B., Jesinghaus, J., Mascherini, M., et.al. (2006). *Measuring Active Citizenship In Europe*. (4 Edt.). Luxembourg: Office for Official Publications of the European Commu.

- Hsieh, C.C., & Pugh, M. D. (1993). "Poverty, Income İnequality, And Violent Crime: A Meta-Analysis Of Recent Aggregate Data Studies" [Yoksulluk, Gelir Eşitsizliği ve Şiddet Suçu: Yakın Zamandaki Toplu Veri Çalışmalarının Meta Analizi]. *Criminal Justice Review*, 18(2), 182-202.
- Bal, H. (2015). "Siyaset Teorisinde Vatandaşlık Modelleri: Herman R. Van Gunsteren'ın Sınıflandırması". *Turkish Studies*. 10(14), 17-36.
- İçduygu, A., ve Nimer, M. (2020). "The Politics of Return: Exploring the Future of Syrian Refugees in Jordan, Lebanon and Turkey", [Geri dönüş siyaseti: Ürdün, Lübnan ve Türkiye'deki Suriyeli Mültecilerin Geleceğini Keşfetmek]. *Third World Quarterly*, 41(3), 415-433.
- İlgin, C. ve Hacıhasanoğlu, O. (2006). "Göç-Aidiyet İlişkisinin Belirlenmesi İçin Model: Berlin/Kreuzberg Örneği". *İTÜ Dergisi/a*, 5(2), 59-70.
- İşıқтаç, Y. (2004). *Hukuk Felsefesi*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- İçduygu A, ve Özçürümez, Ö. (2020). *Zorunlu Göç Deneyimi ve Toplumsal Bütünleşme: Kavramlar, Modeller ve Uygulamalar ile Türkiye*, (1.Baskı) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- İçduygu, A. (2017). "Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar: "Siyasallaşan" Bir Sürecin Analizi". *Toplum ve Bilim*, 140, 27-41.
- İçduygu, A., Erder, S., & Gençkaya, Ö. (2009). *Türkiye nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere*. İstanbul: Mirekoç.
- İçduygu, A., ve Sirkeci, İ. (1999). "Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Göç Hareketleri". *75 Yılda Köylerden Şehirlere*, Tarih Vakfı Yayınları (Ed. Oya Baydar), 75, 249-268. İstanbul: Numune Matbaası.
- İnan, C.E. (2016). "Türkiye'de Göç Politikaları: İskân Kanunları Üzerinden Bir İnceleme". *Göç Araştırmaları Dergisi*, (3), 10-33.
- Janoski, T., & Gran, B. (2002). "Political Citizenship: Foundations of Rights". *Handbook of Citizenship Studies*, 1, 13-52.

- Jansen, T., Chioncel, N., & Dekkers, H. (2006). "Social Cohesion and Integration: Learning active Citizenship" [Sosyal Uyum ve Entegrasyon: Aktif Vatandaşlığı öğrenmek]. *British Journal of Sociology of Education*, 27(02), 189-205.
- Jenson, J. (1998). *Mapping Social Cohesion: The state of Canadian Research* (109-28). Ottawa: Canadian Policy Research Networks.
- Johnson, R.B. ve Onwuegbuzie, A. J. (2004). "Mixed Methods Research: A Research Paradigm Whose Time Has Come" [Karma Yöntem Araştırması: Zamanı Gelmiş Bir Araştırma Paradigması]. *Educational Researcher*, 33/7, 14–26.
- Kadioğlu, A. (2012). "Vatandaşlık: Kavramın Farklı Anlamları", Ayşe Kadioğlu(Der.), *Vatandaşlığın Dönüşümü: Üyelikten Haklara*, İstanbul: Metis Yayınları, 21-30.
- Kadioglu, A. (1998). *Citizenship and Individuation in Turkey: the Triumph of Will Over Reason. Cahiers D'etudes Sur la Méditerranée Orientale et le Monde Turco-Iranien*, (26).
- Kahraman, S.Ö. & İbrahimov, A. (2013). "Kafkaslar'dan Sürgün Bir Toplumun Bitmeyen Göçü: Çanakkale'de Ahıska Türkleri". *Ege Coğrafya Dergisi*, 22(2), 77-90.
- Kapani, M. (2019). *Politika Bilimine Giriş*. (58. Baskı). Ankara: Serbest Akademi.
- Karakaş, M. (2010). "Küresel Yoksulluğun Öteki Yüzü: Yeni Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma". *Afyon Kocatepe University Journal Of Social Sciences*, 12(2), 1-17.
- Karataş, Z. (2015). "Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri". *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Karpat, K. (2019). *Osmanlı'dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler*. (4. Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kayapınar, Akif (2006) "The Concept of Asabiyyah in Ibn Khaldun: A New Approach in the Theory of Politics" [İbn Haldun'da Asabiye Kavramı: Siyaset Teorisinde Yeni Bir Yaklaşım]. *Turkish Journal of Islamic Studies*, 12(2), 163-181.
- Kearns, A. and R. Forrest: 2000, 'Social Cohesion and Multilevel Urban Governance', *Urban Studies* 37, 995–1071.
- Keskin, S. (2019). *The Repatriation Process Of Meskhetian/Ahıska Turks To Their Homeland In Georgia: Challenges And Prospects*. [Ahıska/Ahıska Türklerinin

- Gürcistan'daki Anayurtlarına Geri Dönüş Süreci: Zorluklar ve Beklentiler]. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Khazanov, A.M. (1992). "Meskhetian Turks In Search of Self-identity" [Öz Kimlik Arayışında Ahıska Türkleri]. *Central Asian Survey*, 11(4), 1-16.
- King, R. (2012). "Geography and Migration Studies: Retrospect And Prospect"[Coğrafya ve Göç Etütleri: Geçmiş Bakış ve Beklenti]. *Population, Space and Place*, 18(2), 134-153.
- Kolukırmık, S., & Duru, G. (2020). "Türkiye'deki Suriyeli Nüfusun Sosyal ve Mekansal Görünümü: Adana Suriyeliler Caddesi Örneği". *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, (10), 319-337.
- Korkmaz, T. (2012). "Osmanlı Belgelerinde Kafkasya Göçleri". *Osmanlı Hakimiyet Sahası Çalışmaları*, 3(5), 49-55.
- Koyuncu, A., & Şimşek, R. (2020). "Ulusaşırı Göç ve Toplumsal Uyumda Din Eğitiminin Rolü: Erzincan Üzümlü'deki Ahıska Türkleri Örneği". *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (44), 423-444.
- Köroğlu, M. (2021). *Ortaöğretim Kurumlarına Yerleştirmede Kullanılan Merkezi Sınav Puanlarının Geçerlik Çalışması*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kurat, A.N. (1972). *IV-XVIII. [ie Dördüncü-On Sekizinci] Yüzyıllarda Karadeniz Kuzeyindeki Türk Kavimleri ve Devletleri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Labonte, R. (2004). "Social Inclusion/Exclusion: Dancing The Dialectic" [Sosyal İçerme/Dışlama: Diyalektiğin Dansı]. *Health Promotion International*, 19(1), 115-121.
- Land, K.C. (2007). "Social Indicators" [Sosyal Göstergeler]. *The Blackwell Encyclopedia of Sociology*, 1-10.
- Lewis, Arthur, W. (1966). *Sınırsız Emek Arzı ile İktisadi Kalkınma*, (Çev. Metin Berk). Ankara: ODTÜ, İİBF İktisadi Kalkınma Seçme Yazılar. (1954).

- Marshall, J., & Foster, N. (2002). "Between Belonging: Habitus and the migration experience" [Between Belonging: Habitus and the migration experience]. *Canadian Geographer/Le Géographe Canadien*, 46(1), 63-83.
- Marshall, T. H. (2006). "Yurttaşlık ve Toplumsal Sınıflar". (A. Kaya, Çev.). *Yurttaşlık ve Toplumsal Sınıflar*. (1-56). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Mason, J. (2006). "Mixing Methods İn A Qualitatively Driven Way". [Kalitatif Yönlü Karıştırma Yöntemleri]. *Qualitative Research*, 6(1), 9-25.
- Massey, D.S. (2000) "Book Review of The Age of Mass Migration: Causes and Economic Impact" [Kitleli Göç Çağı Kitap İncelemesi: Nedenleri ve Ekonomik Etkisi]. (by Timothy J. Hatton and Jeffrey G. Williamson), *The Journal of Modern History*, 72(2), 496-7.
- Massey, D.S., et. al. (1993). "Theories of International Migration: A Review and Appraisal" [Uluslararası Göç Teorileri: Bir İnceleme ve Değerlendirme]. *Population and Development Review*, 19(3), 431-466.
- Maxwell, Judith (1996). *Social Dimensions of Economic Growth*, Eric John Hanson Memorial Lecture Series, Volume VIII, University of Alberta.
- Mead, Lawrence (1986). *Beyond Entitlement: The Social Obligations of Citizenship*. New York: Free Press
- Mete, Y.A. (2009). *Fırsat Eşitliği Temelinde Öğretmen Atama Politikaları - Nesnel Çözümleme / Özne Tanıklıklar*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Miller, T. (1991). "Splitting The Citizen" [Splitting The Citizen]. *Continuum: Journal of Media & Cultural Studies*, 4(2), 193-205.
- Moses, J. W. (2005). "Exit, Vote and Sovereignty: Migration, States and Globalization" [Çıkış, Oy ve Egemenlik: Göç, Devletler ve Küreselleşme]. *Review of International Political Economy*, 12(1), 53-77.
- Mursül, D. (2018). *Türkiye'ye Yerleşme Amacıyla Gelen Ahıska Türklerine Yönelik Göç Yönetimi Stratejisi*. Ankara: Nobel Akademik.

- O'Rourke K.H. (2001). "Globalization and Inequality: Historical Trends" [Küreselleşme ve Eşitsizlik: Tarihsel Eğilimler]. (Trinity Economics Papers: 20019). Trinity College Dublin, Department of Economics.
- Oldfield, A. (2012). "Vatandaşlık: Doğal Olmayan Bir Pratik mi?", Ayşe Kadioğlu (Der.), *Vatandaşlığın Dönüşümü: Üyelikten Haklara*, (Çev. C. Cemgil). İstanbul: Metis Yayınları, 93-106.
- Orhan, F., & Coşkun, O. (2016). "Zorunlu Göçlere Yeni Bir Örnek: Ahıska Türkleri'nin Erzincan'a Göçleri". *Türk Coğrafya Dergisi*, (67), 41-50.
- Öktem, M.S. (2018). *Uluslararası Göç Hukukunda Çocuklar ve Hukuki Statüleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özer, D.S. (2019). *Ülke Dışından İskânlı Göçmen Statüsünde Türkiye'ye Getirilen Göçmenlerin Gündelik Yaşam Pratikleri: Erzincan Üzümlü'de Yaşayan Ahıska Türkleri Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pandır, M., Efe, İ., ve Paksoy, A.F. (2015). "Türk Basınında Suriyeli Sığınmacı Temsili Üzerine Bir İçerik Analizi". *Marmara Journal of Communication*, 24, 1-26.
- Pettit, P. (1997). *Republicanism. A Theory of Freedom and Government*, Oxford: Clarendon Press.
- Portes, A. (2010). Migration and Social Change: Some Conceptual Reflections. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36(10), 1537-1563.
- Putnam, R.D. (1993). *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton: Princeton University Press.
- R.G. 1992, 3835 sy. Kanun, Resmi Gazete.
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.3835.pdf> (Erişim Tarihi: 05.01.2022).
- R.G. 2006, 5543 sy. Kanun, Resmi Gazete.
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5543.pdf> (Erişim Tarihi:05.01.2022).

R.G. 2015, 7668 sy. Kanun, Resmi Gazete.

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/05/20150517-1.htm> (Erişim Tarihi: 05.01.2022).

R.G. 2022, 31856 sy. Kanun, Resmi Gazete.

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/06/20220604-8.pdf> (Erişim Tarihi: 05.01.2022).

Ranis, G. and Fei, J. C. H., (1961). “A Theory of Economic Development”, [Ekonomik Kalkınma Teorisi]. *American Economic Review*, 51(4), 533-565.

Ravenstein, E.G. (1885). “The Laws of Migration” [Göç Yasaları]. *Journal of the statistical society of London*, 48(2), 167-235.

Ravenstein, E.G. (1889). “The Laws of Migration” [Göç Yasaları]. *Journal of the royal statistical society*, 52(2), 241-305.

Sarıpek, D.B. (2006). “Sosyal Vatandaşlık ve Günümüzde Yaşadığı Dönüşüm: Aktif Vatandaşlık (Sosyal Politika Açısından Bir Değerlendirme)”. *Çalışma ve Toplum*, 2(9), 67-95.

Savage, M., Bagnall, G., & Longhurst, B. J. (2004). *Globalization and Belonging*. Sage. London: Sage Publications Ltd.

Schiefer, D., & Van der Noll, J. (2017). “The Essentials of Social Cohesion: A Literature Review” [Sosyal Uyumun Esasları: Bir Literatür İncelemesi]. *Social Indicators Research*, 132(2), 579-603.

Schuck, P.H. (2002). “Liberal Citizenship”. *Handbook of Citizenship Studies*, 131-144.

Seyidov, I. (2021). “Understanding Social Cohesion from the Perspective of the Host Community: Turkey Example” [Ev Sahibi Topluluk Perspektifinden Sosyal Uyumun Anlaşılması: Türkiye Örneği]. *Journal of Economy Culture and Society*, (63), 111-125.

Sicakkan, H.G., & Lithman, Y. (2005). “Politics of Identity, Modes of Belonging and Citizenship: An Overview of Conceptual and Theoretical Challenges”. *Changing the Basis of Citizenship in the Modern State: Political Theory and the Politics of Diversity*, 1-36.

- Siddiqui, T. (2012). *Impact of Migration on Poverty and Development*. (Migrating out of Poverty Research Programme Consortium Working Paper: 2). Brighton, UK: Tasneem Siddiqui Mülteci ve Göçmen Hareketleri Araştırma Birimi (RMMRU).
- Silver, H. (1994). "Social Exclusion and Social Solidarity: Three Paradigms". *Int'l Lab. Rev.*, 133, 531.
- Silver, H. (2015). "Social Exclusion". *The Wiley Blackwell Encyclopedia of Race, Ethnicity, and Nationalism*, 1-7.
- Silver, H. (2015). *The Contexts of Social Inclusion*. Available at SSRN 2641272.
- Sirkeci, İ. (2012). "Transnasyonal Mobilite ve Çatışma", *Migration Letters*, 9(4), 353-363.
- Sirkeci, İ., & Yüceşahin, M. M. (2014). "Editörden: Türkiye’de Göç Çalışmaları". *Göç Dergisi*, 1(1), 1-10.
- Smith, J. A., & Shinebourne, P. (2012). *Interpretative Phenomenological Analysis*. American Psychological Association.
- Smith, J.A., Flowers, P. & Larkin, M. (2009). *Interpretative Phenomenological Analysis. Theory, Method and Research*. London: Sage.
- Sözen, E. (1991). "Sosyal Kimlik Kavramı’nın Sosyolojik ve Sosyal Psikolojik Bir İncelemesi" [39. Bildiri]. *Sosyoloji Konferansları Dergisi*, (23), 93-108.
- Spencer, S., & Charsley, K. (2016). "Conceptualising İntegration: A Framework For Empirical Research, Taking Marriage Migration As a Case Study" [Entegrasyonun Kavramsallaştırılması: Ampirik Araştırma Çerçevesi, Evlilik Göçünün Vaka Çalışması Olarak Alınması]. *Comparative Migration Studies*, 4(1), 1-19.
- Stark, O. & J. E. Taylor. (1991). "Migration Incentives, Migration Types: The Role of Relative Deprivation" [Göç Teşvikleri, Göç Türleri: Göreli Yoksunluğun Rolü]. *The Economic Journal* 101, 1163-1178.
- Stark, O. ve D.E. Bloom. (1985). "The New Economics of Labor Migration" [Emek Göçünün Yeni Ekonomisi]. *American Economic Review*, 75, 173-178.

- Suchman, M.C. (1995). "Managing Legitimacy: Strategic and Institutional Approaches" [Meşruiyeti Yönetmek: Stratejik ve Kurumsal Yaklaşımlar]. *Academy of Management Review*, 20(3), 571-610.
- Sürmeli, M. (2010). *Iğdır'ın Demografik Yapısında Göç ve Ahıska Türkleri Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahin Kütük, B. (2017). "Turkish Migration To The Netherlands And Transnational Activities" [Hollanda'ya Gerçekleştirilen Türk Göçü ve Ulusötesi Faaliyetler]. *Journal of Sociological Studies*, (55), 85-106.
- Şahin, C. (2001). "Yurt Dışı Göçün Bireyin Psikolojik Sağlığı Üzerindeki Etkisine İlişkin Kuramsal Bir İnceleme". *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 57-67.
- Şahin, K.& Altun, A. (2019), "Kentli Vatandaş Katılım Ölçeğinin Geliştirilmesi Üzerine". *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 54(4), 1807-1826.
- Şeker, B.D., Sirkeci, I., & Yüceşahin, M. M. (Eds.). (2015). *Göç ve Uyum*. London: Transnational Press.
- Şeker, D. (2016). "Göç Sürecinde Kadın". *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(01), 199-214.
- Şenses, F. (2002). *Küreselleşmenin Öteki Yüzü: Yoksulluk*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Şentürk, C. (2020). *Türkiye Şehirlerinde Suriyeli Göçmenler*. Essen: Türkiye ve Uyum Araştırmaları Merkezi Vakfı.
- Şimşek, R. (2020). *Toplumsal Uyum ve Din: Erzincan Üzümlü'de Yaşayan Ahıskalılar Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şirin, A. (2019). "Stalin'in Milliyetler Politikasının Bedeli Olarak Ahıska Sürgünü ve Ahıskalıların Sürgündeki Yaşamları". *Avrasya Etüdleri*, 56 (2) , 53-77.
- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (2016). <https://yapiisleri.csb.gov.tr/ahıska-turklerinin-iskani-haber-21449>. (Erişim Tarihi: 12.11.2020).

- Tashakkori, A., & Creswell, J. W. (2007). "The New Era of Mixed Methods" [Karma Yöntemlerde Yeni Dönem]. *Journal Of Mixed Methods Research*, 1(1), 3-7.
- Tashakkori, A., & Teddlie, C. (1998). *Mixed Methodology: Combining Qualitative and Quantitative Approaches*. Sage Publications.
- Taş, O., ve Taş, T. (2018). "Post-Hakikat Çağında Sosyal Medyada Yalan Haber ve Suriyeli Mülteciler Sorunu". *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, (29).
- Taylor, Edward J. (1999). "The New Economics of Labor Migration and the Role of Remittances in the Migration Process" [İşgücü Göçünün Yeni Ekonomisi ve Göç Sürecinde İşçi Göçlerinin Rolü]. *International Migration*, 37 (1), 63-88.
- TDK (2022). <https://sozluk.gov.tr/>
- Teddlie, C., & Tashakkori, A. (2006). "A General Typology Of Research Designs Featuring Mixed Methods" [Karma Yöntemler İçeren Araştırma Tasarımlarının Genel Bir Tipolojisi]. *Research in the Schools*, 13(1), 12-28.
- Todaro, M.P. (1969). "A Model of Labor Migration and Urban Unemployment in Less Developed Countries". [Az Gelişmiş Ülkelerde Bir İşgücü Göçü ve Kentsel İşsizlik Modeli]. *The American Economic Review*, 59(1), 138-148.
- Topateş, H. (2009). "Araçsallaştırılmış Bir Kavram Olarak Sosyal Dışlanma". *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 23(4), 115-130.
- Topcu, E. (2018). "Suriyelilere Yardım Kapsamında Kriz Yönetimi ve Kadın Liderliği Ankara Örneği". *Middle East Journal of Refugee Studies*, 3(1), 39-52.
- Topcu, E. (2020). "Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar Kurban ya da Sosyal Girişimci". *Mukaddime*, 11(1), 97-123.
- Topcu, E., Büyükbeşe, T ve Durmus, U. (2018). *Suriyeli Öğrencilerin Bakış Açısıyla Göç ve Eğitim*, (1. Baskı) Hasan Kalyoncu Üniversitesi Yayınları; Gaziantep: 16 Kalmirec Yayınları.
- Topcu, E., & Büyükbeşe, T. (2020). "Göç Bağlamında Toplumsal Uyum Göstergeleri". *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(1), 23-34.

- Toraman, S. (2021). "Mixed Methods Research: A Brief History, Definitions, Perspectives, and Key Elements" [Karma Yöntemler Araştırması: Kısa Tarihi, Tanımı, Bakış Açıları ve Temel Kavramlar]. *Nitel Sosyal Bilimler*, 3(1), 1-29.
- TRT Avaz (2017). <https://www.trtavaz.com.tr/haber/tur/avrasyadan/ahiska-turklerinin-5-kafilesi-erzincanda/>
- Trudeau, D. (2006). "Politics of Belonging in The Construction of Landscapes: Place-Making, Boundary-Drawing And Exclusion" [Peyzajların İnşasında Aidiyet Politikaları: Yer Belirleme, Sınır Çizme ve Dışlama]. *Cultural Geographies*, 13(3), 421-443.
- Tugcu, B. (2019). *Modern Vatandaşlık Anlayışına Bir Eleştiri: Feminist Vatandaşlık Kuramı*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Turner, B.S. (1990). "Outline of a Theory of Citizenship" [Vatandaşlık Teorisinin Anahatları], *Sociology*, 24(2), 189-217.
- Turner, B.S. (1997). "Citizenship Studies: A General Theory" [Vatandaşlık Çalışmaları: Genel Bir Teori]. *Citizenship Studies*, 1(1), 5-18.
- Turner, B.S. (2001). "The Erosion of Citizenship" [Vatandaşlığın Erozyonu]. *The British Journal of Sociology*, 52(2), 189-209.
- Turner, B.S. (2016). "We Are All Denizens Now: On The Erosion Of Citizenship" [Artık Hepimiz Denizliyiz: Vatandaşlığın Erozyonu Üzerine]. *Citizenship Studies*, 20(6-7), 679-692.
- Tuzcu A., Bademli, K.. (2014). "Göçün Psikososyal Boyutu, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar". *Current Approaches in Psychiatry*, 6(1), 56-66.
- Uğur Göksel, G. (2019). *Göçmen Entegrasyonu ve Tanınma Teorisi: "Adil Entegrasyon"*. İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Uludağ, S. (1999). "İbn Haldun" maddesi, *İslâm Ansiklopedisi*, , C.19, İstanbul: TDV.
- King, W., & He, J. (2005). "Understanding The Role and Methods of Meta-Analysis in IS Research" [IS Araştırmasında Meta-Analizin Rolünü ve Yöntemlerini

- Anlamak]. *Communications of the Association for Information Systems*, 16 (1), 32.
- Ünal, S. (2013). *Türkiye'de Seküler ve Dini Hayat Tarzlarına Dayalı Toplumsal ve Siyasal Kutuplaşmaların Gündelik Rutinler ve Etkileşimler Bağlamında Sosyolojik Analizi* (Doktora Tezi). Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ünal, S. (2014). "Türkiye'nin Beklenmedik Konukları: "Öteki" Bağlamında Yabancı Göçmen ve Mülteci Deneyimi". *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 6(3), 65-89.
- Üren, M. (2015). *Kimlik, Çıkar ve Jeopolitik Ekseninde Ahıska Türkleri Sorunu*. (Doktora Tezi). Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Üstel, F. (1999). *Yurttaşlık ve Demokrasi*. Ankara: Dost Kitabevi.
- Üstel, F. (2016). *"Makbul Vatandaş" ın Peşinde: II. Meşrutiyet'ten Bugüne Vatandaşlık Eğitimi*. İletişim Yayınları.
- Vertovec, S. (2011). "The Cultural Politics of Nation and Migration" [Ulus ve Göçün Kültür Politikaları]. *Annual Review of Anthropology*, 40, 241-256.
- Volkan, V.D. (1993). "Immigrants and refugees: A psychoanalytic perspective." [Göçmenler ve mülteciler: Psikanalitik bir bakış açısı]. *Mind and Human Interaction*, 4, 63-69.
- Wallerstein, I. (1976). "A World-System Perspective On The Social Sciences" [Sosyal Bilimler Üzerine Bir Dünya Sistemi Perspektifi]. *The British Journal of Sociology* 61(1), 167-176.
- Wallerstein, I. (2011). *World-Systems Analysis: An Introduction* [Dünya Sistemleri Analizi]. (Çevirmen: Ender Abadoğlu, Nuri Ersoy) İstanbul: BGST Yayınları
- White, D. (2003). "Social Policy And Solidarity, Orphans of The New Model of Social Cohesion" [Sosyal Politika ve Dayanışma, Yeni Sosyal Uyum Modelinin Yetimleri]. *Canadian Journal of Sociology/Cahiers Canadiens De Sociologie*, 28(1), 51-76.

- Wilkinson, R.G. (2006). "The Impact of Inequality" [Eşitsizliğin Etkisi]. *Social Research: An International Quarterly*, 73(2), 711-732.
- Woolley, F. (2016). *Social Cohesion and Voluntary Activity: Making Connections. In The Economic Implications of Social Cohesion*, (150-182). University of Toronto Press.
- Yağan, E., & Akşit, B. (2021). "Can We Live Together? Discrimination in The Context Of Education İn Turkey: A Mixed-Methods Research" [Birlikte Yaşayabilir miyiz? Türkiye'de Eğitim Bağlamında Ayrımcılık: Karma Yöntemli Bir Araştırma]. *Eurasian Journal of Educational Research*, 94, 233-264.
- Yanık, A. (2017). "Sosyal Medyada Yükselen Nefret Söyleminin Temelleri". *Global Media Journal: Turkish Edition*, 8(15).
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (9. Genişletilmiş Baskı) Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Young, I.M. (1990). *Throwing Like A Girl And Other Essays İn Feminist Philosophy And Social Theory*. Bloomington: Indiana University Press.
- Yunusov, A. (2000). *Meskhetian Turks: Twice Deported People*, pp. 14-19. (aktaran K. Tomlinson, agm., p. 110, 111). (A. Yunusov'un eserini temin edilemedi. Ahıska Türkleri hakkında yapılmış en geniş çalışmalardan biri olduğu anlaşıyor)
- Yuval-Davis, N., Anthias, F., & Kofman, E. (2005). "Secure Borders and Safe Haven and the Gendered Politics of Belonging: Beyond Social Cohesion" [Güvenli Sınırlar ve Güvenli Bölge ve Cinsiyetçi Aidiyet Siyaseti: Sosyal Uyumun Ötesinde]. *Ethnic And Racial Studies*, 28(3), 513-535.
- Zapata-Barrero, R. & Yalaz, E. (2019). "Giriş: Göç Çalışmalarında Nitel Araştırmalara Giden Yolu Açmak". *Avrupa Göç Çalışmalarında Nitel Araştırmalar*, İstanbul: 1.Gar Kitaplık.

EKLER

EK 1. Erzincan/Üzümlü’de Yaşayan Bireyler (Yerli Birey)

SORU FORMU CEVAPLARIN KARŞILIĞINDAKİ KODLAR:			
YERLİ BİREY (YB)			
SORU NO	DEĞİŞKEN	EXCEL SUTÜN	CEVAP-KOD
1	YAŞ	B	1: 18-25 2: 26-35 3: 36-45 4: 46-55 5: 56-65 6: 66 ve üstü
2	CİNSİYET	C	1: Kadın 2: Erkek
3	DOĞUM YERİ	D	...
4	MEDENİ DURUM	E	1: Evli 2: Bekâr
5	EĞİTİM DÜZEYİ	F	1: Okur-Yazar 2: İlköğretim 3: Lise 4: Ön Lisans 5: Lisans 6: Lisansüstü
6	MESLEK	G	...
7	ÇALIŞMA DURUMU	H	1: Devlette memur 2: Özel sektörde memur 3: Küçük esnaf, zanaatkâr, şoför... 4: Serbest meslek (Doktor, mimar, avukat...) 5: İşçi 6: Çiftçi, ziraatçı, hayvancı... 7: Diğer 8: Emekli 9: Ev kadını

			10: Öğrenci 11: İşsiz -İş Arıyor 12: Çalışamaz Durumda
8	VATANDAŞLIK DURUMU	I	1: Sadece T.C. vatandaşı 2: Çifte vatandaş 3: T.C. vatandaşı değil
9	GÖÇMEN FARKINDALIĞI	J	1: Sadece Ahıska Türkleri (Excell'de sadece 1) 2: Ahıska Türkü ve Diğerleri (Excell'de 1+...olanların hepsi) 3: Ahıska Türkleri Hariç Diğerleri (Excell'de 1'in olmadığı 2,3,4,2+3,2+4,3+4) 4: Hiçbiri (Excell'de boş)
10	GÖÇMEN ARKADAŞ	K	1: Evet (Göçmen arkadaşı var) 2: Hayır (Göçmen arkadaşı yok)
11	YEMEK	L	1: Evet (Göçmenlerin yemeklerinden yemiş) 2: Hayır (Göçmenlerin yemeklerinden yememiş)
12	TÖREN	M	1: Evet (Göçmenlerin herhangi bir töreninde bulunmuş) 2: Hayır (Göçmenlerin herhangi bir töreninde hiç bulunmamış)
13	VATANDAŞLIK ÇAĞRIŞIM	N	1: Devlete üyelik 2: Yasalarda ifade edilen haklar 3: Yasalarda ifade edilen vazifeler 4: 1+2 (üyelik+haklar) 5: 1+3 (üyelik+vazifeler) 6: 2+3 (haklar+ vazifeler) 7: 1+2+3 (üyelik+haklar+vazifeler)
14	VATANDAŞLIK BAĞI	O	1: Din birliği 2: Ortak gelenekler ve kültür 3:Herkesi bağlayan yasalar 4: Dil birliği 5:Birden fazla unsursun birleşimi (1+2/1+3/2+3/...1+2+3+4)

AKTİF VATANDAŞLIK KATILIM ÖLÇEĞİ:

SİYASAL KATILIM

1.Siyasi partinin rozeti ya da çıkartmasını çekinmeden takarım.	P	SİY 1
2. Siyasi bir partide gönüllü olarak çalışmaktayım.	Q	SİY 2
3. Desteklediğim siyasi partinin iktidara gelmesi için bağış yaparım.	R	SİY 3
4. Arkadaş ortamında siyaset tartışmalarına katılırım.	S	SİY 4
5.Çevremdeki insanlarla siyasi konularda anlaşmazlığa düştüğüm olur.	T	SİY 5
6. Vatandaş olarak siyasette aktif olmam gerektiğine inanıyorum.	U	SİY 6
SİVİL KATILIM		
1. Kentin alt yapı sorunlarıyla ilgiliyim.	V	SİV 1
2. Herhangi bir organizasyona katkı sağlayabilecek kadar maddi yeterliliğe sahibim.	W	SİV 2
3. Su, yol, çöp gibi sorunlar yüzünden belediyeyle temasa geçtiğim olmuştur.	X	SİV 3
4. Toplum olarak yabancı marka ürünlere karşı gerçekleştirilen protestolara katılırım.	Y	SİV 4
5. Sivil toplum kuruluşları veya sendikalar tarafından gerçekleştirilen bir imza toplama kampanyasında imza atarım.	Z	SİV 5

6. Sivil toplum kuruluşları vatandaşların hakları için çalışmaktadırlar	AA	SİV 6
7. Kent meydanındaki kanuni bir gösteriye veya yürüyüşe aynı fikirdeysen çekinmeden katılırım.	AB	SİV 7
8. Yerel veya ulusal düzeyde haksız gördüğüm bir şeyi protesto ederim.	AC	SİV 8

SOSYAL KATILIM

1. Kaza, yangın veya güvenlik problemi olduğunda müdahale ederim veya yetkililere haber veririm.	AD	SOS 1
2. Komşu ve arkadaşlarımla cenaze, düğün veya nişan törenlerine katılırım.	AE	SOS 2
3. Komşularımla bir araya gelip sohbet ederim.	AF	SOS 3
4. Bayramlarda büyüklerimi mutlaka ziyaret ederim.	AG	SOS 4
5. Uzun süre başka bir yere gittiğimde kenti ve mahallemizi özlerim.	AH	SOS 5
6. Kendimi içinde yaşadığım toplumun bir üyesi olarak hissediyorum.	AI	SOS 6
7. Yaşadığım yerin doğal çevresine zarar verildiğinde buna karşı çıkarım.	AJ	SOS 7
8. Komşularımla veya arkadaşlarımla spor, kültürel etkinlik yaparım.	AK	SOS 8

EK 2. Erzincan/Üzümlü’de Yaşayan Ukrayna’dan Göç Etmiş Ahıska Türkü Göçmen Bireyler (Göçmen Birey)

SORU FORMU CEVAPLARIN KARŞILIĞINDAKİ KODLAR:

GÖÇMEN BİREY (GB)			
SORU NO	DEĞİŞKEN	EXCEL SUTÜN	CEVAP-KOD
1	YAŞ	B	1: 18-25 2: 26-35 3: 36-45 4: 46-55 5: 56-65 6: 66 ve üstü
2	CİNSİYET	C	1: Kadın 2: Erkek
3	DOĞUM YERİ	D	...
4	MEDENİ DURUM	E	1: Evli 2: Bekâr
5	EĞİTİM DÜZEYİ	F	1: Okur-Yazar 2: İlköğretim 3: Lise 4: Ön Lisans 5: Lisans 6: Lisansüstü
6	MESLEK	G	...
7	ÇALIŞMA DURUMU	H	1: Devlette memur 2: Özel sektörde memur 3: Küçük esnaf, zanaatkâr, şoför... 4: Serbest meslek (Doktor, mimar, avukat...) 5: İşçi 6: Çiftçi, ziraatçı, hayvancı... 7: Diğer 8: Emekli 9: Ev kadını 10: Öğrenci 11: İşsiz -İş Arıyor 12: Çalışamaz Durumda

8	VATANDAŞLIK DURUMU	I	1: Sadece T.C. vatandaşı 2: Çifte vatandaş 3: T.C. vatandaşı değil
9	YAŞAM SÜRESİ	J	1: 1 yıldan az 2: 1- 5 yıl arası 3: 6 yıl ve fazlası
10	YERLİ ARKADAŞ	K	1: Evet (Yerli arkadaşı var) 2: Hayır (Yerli arkadaşı yok)
11	YEMEK	L	1: Evet (Yerlilerin yemeklerinden yemiş) 2: Hayır (Yerlilerin yemeklerinden yememiş)
12	TÖREN	M	1: Evet (Yerlilerin herhangi bir töreninde bulunmuş) 2: Hayır (Yerlilerin herhangi bir töreninde hiç bulunmamış)
13	VATANDAŞLIK ÇAĞRIŞIM	N	1: Devlete üyelik 2: Yasalarda ifade edilen haklar 3: Yasalarda ifade edilen vazifeler 4: 1+2 (üyelik+haklar) 5: 1+3 (üyelik+vazifeler) 6: 2+3 (haklar+ vazifeler) 7: 1+2+3 (üyelik+haklar+vazifeler)
14	VATANDAŞLIK BAĞI	O	1: Din birliği 2: Ortak gelenekler ve kültür 3:Herkesi bağlayan yasalar 4: Dil birliği 5:Birden fazla unsursun birleşimi (1+2/1+3/2+3/...1+2+3+4)

AKTİF VATANDAŞLIK KATILIM ÖLÇEĞİ:

SİYASAL KATILIM

1.Siyasi partinin rozeti ya da çıkartmasını çekinmeden takarım.	P	SİY 1
---	---	-------

2. Siyasi bir partide gönüllü olarak çalışmaktayım.	Q	SİY 2
3. Desteklediğim siyasi partinin iktidara gelmesi için bağış yaparım.	R	SİY 3
4. Arkadaş ortamında siyaset tartışmalarına katılırım.	S	SİY 4
5. Çevremdeki insanlarla siyasi konularda anlaşmazlığa düştüğüm olur.	T	SİY 5
6. Vatandaş olarak siyasette aktif olmam gerektiğine inanıyorum.	U	SİY 6
SİVİL KATILIM		
1. Kentin alt yapı sorunlarıyla ilgiliyim.	V	SİV 1
2. Herhangi bir organizasyona katkı sağlayabilecek kadar maddi yeterliliğe sahibim.	W	SİV 2
3. Su, yol, çöp gibi sorunlar yüzünden belediyeyle temasa geçtiğim olmuştur.	X	SİV 3
4. Toplum olarak yabancı marka ürünlere karşı gerçekleştirilen protestolara katılırım.	Y	SİV 4
5. Sivil toplum kuruluşları veya sendikalar	Z	SİV 5

tarafından gerçekleştirilen bir imza toplama kampanyasında imza atarım.		
6. Sivil toplum kuruluşları vatandaşların hakları için çalışmaktadırlar	AA	SİV 6
7. Kent meydanındaki kanuni bir gösteriye veya yürüyüşe aynı fikirdeysem çekinmeden katılırım.	AB	SİV 7
8. Yerel veya ulusal düzeyde haksız gördüğüm bir şeyi protesto ederim.	AC	SİV 8
SOSYAL KATILIM		
1. Kaza, yangın veya güvenlik problemi olduğunda müdahale ederim veya yetkililere haber veririm.	AD	SOS 1
2. Komşu ve arkadaşlarımın cenaze, düğün veya nişan törenlerine katılırım.	AE	SOS 2
3. Komşularım ile bir araya gelip sohbet ederim.	AF	SOS 3
4. Bayramlarda büyüklerimi mutlaka ziyaret ederim.	AG	SOS 4
5. Uzun süre başka bir yere gittiğimde kenti ve mahallemi özleyorum.	AH	SOS 5
6. Kendimi içinde yaşadığım	AI	SOS 6

toplumun bir üyesi olarak hissediyorum.		
7. Yaşadığım yerin doğal çevresine zarar verildiğinde buna karşı çıkarım.	AJ	SOS 7
8. Komşularımla veya arkadaşlarımla spor, kültürel etkinlik yaparım.	AK	SOS 8

ARAŞTIRMA SORULARI:

Nicel Soru: Göç alan bir toplumda (Erzincan/Üzümlü'deki toplumda), yerlilerin ve göçmenlerin Aktif Vatandaşlık Katılım Düzeyi nasıldır?

NİCEL AŞAMA ARAŞTIRMA SORULARI (Aktif Vatandaşlık Katılım Ölçeği)

1. Göç alan bir toplumda ev sahibi/göçmen bireylerin; aktif vatandaşlık katılım düzeyleri farklılaşmakta mıdır?

1.1. Siyasi, sosyal ve sivil yaşama katılım düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?

2. Göç alan bir toplumda ev sahibi/göçmen bireylerin; demografik özelliklere

(YERLİ BİREY İÇİN: YAŞ-CİNSİYET-MEDENİ DURUM-EĞİTİM DÜZEYİ-ÇALIŞMA DURUMU-VATANDAŞLIK DURUMU-GÖÇMEN FARKINDALIĞI³-GÖÇMEN ARKADAŞ-YEMEK-TÖREN-VATANDAŞLIK ÇAĞRIŞIM-VATANDAŞLIK BAĞI)⁴

(GÖÇMEN BİREY İÇİN: YAŞ-CİNSİYET -MEDENİ DURUM-EĞİTİM DÜZEYİ -ÇALIŞMA DURUMU-VATANDAŞLIK DURUMU-YAŞAM SÜRESİ⁵-YERLİ ARKADAŞ-YEMEK-TÖREN-VATANDAŞLIK ÇAĞRIŞIM-VATANDAŞLIK BAĞI)⁶ göre aktif vatandaşlık katılım nasıldır?

2.1. Siyasi katılım düzeyleri demografik değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?

³ 9. Soru: Yerli ile göçmenin farklı değerlendirilecek değişken (yerlide 'göçmen farkındalığı').

⁴ Sorularda "demografik değişkenler" olarak geçen her yerde bu değişkenlerden "doğum yeri ve meslek" hariç, tamamı analiz edilecektir.

⁵ 9. Soru: Yerli ile göçmenin farklı değerlendirilecek değişken (göçmende 'yaşam süresi').

⁶ Sorularda "demografik değişkenler" olarak geçen her yerde bu değişkenlerin "doğum yeri ve meslek" hariç, tamamı analiz edilecektir.

2.2. Sosyal katılım düzeyleri demografik değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?

2.3. Sivil katılım düzeyleri demografik değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?

3. Göç alan bir toplumda ev sahibi/göçmen bireylerin; siyasi katılım düzeylerini etkileyen değişkenler nelerdir?

4. Göç alan bir toplumda ev sahibi/göçmen bireylerin; sosyal katılım düzeylerini etkileyen değişkenler nelerdir?

5. Göç alan bir toplumda ev sahibi/göçmen bireylerin; sivil katılım düzeylerini etkileyen değişkenler nelerdir?

EK 3. Yerli Birey Anket Formu

Sayın Katılımcı,

“Göç Olgusu Ekseninde Mikro Sosyal Uyum ve Aktif Vatandaşlık Katılımı İlişkisi Üzerine Bir Araştırma: Erzincan/Üzümlü Örneği” adlı doktora tez çalışmasının anketine katılımınızı rica ederim. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen; bütün soruları eksiksiz olarak ve içtenlikle yanıtlamanızdır. Bu çalışma sonucunda elde edilen bilgiler sadece araştırma kapsamında bilimsel amaçla kullanılacak olup kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır. Katılımlarınız için teşekkür ederim. İstedığınız takdirde araştırma sonucu hakkında bilgi almak veya herhangi bir bilgi almak için de “aaydin@erzincan.edu.tr adresinden ve **05367102392** numaralı telefondan” bana ulaşabilirsiniz.

Öğr. Gör. Ayşegül AYDIN

ANKET FORMU		Y.B
1. Yaşınız : ☐ 18-25 ☐ 26-35 ☐ 36-45 ☐ 46-55 ☐ 56-65 ☐ 66 ve üstü		
2. Cinsiyetiniz : ☐ Kadın ☐ Erkek		
3. Doğum Yeriniz :		
4. Medeni Durumunuz : ☐ Evli ☐ Bekâr		
5. Eğitim Düzeyiniz : ☐ Okur-Yazar ☐ İlköğretim ☐ Lise		
☐ Ön Lisans ☐ Lisans ☐ Lisansüstü		
6. Mesleğiniz :		
7. Geçen hafta para kazanmak için bir işte çalıştınız mı? Çalıştıysanız mesleğiniz nedir?(aşağıdaki seçeneklerden uygun olanı işaretleyiniz) Çalışmadıysanız nedeni nedir?(aşağıdaki seçeneklerden uygun olanı işaretleyiniz)		
<u>Çalışıyor ise:</u> ☐ Devlette memur ☐ Özel sektörde memur ☐ Küçük esnaf, zanaatkâr, şoför... ☐ Serbest meslek (Doktor, mimar, avukat...) ☐ İşçi	<u>Çalışmıyor ise:</u> ☐ Emekli ☐ Ev kadını ☐ Öğrenci ☐ İşsiz -İş Arıyor ☐ Çalışamaz Durumda	

☐ Çiftçi, ziraatçı, hayvancı... ☐	
8. Vatandaşlık durumunuzu işaretleyiniz? ☐ Sadece T.C. vatandaşı ☐ Çifte Vatandaş ☐ T.C. vatandaşı değil	
9. Aşağıdaki göçmen gruplardan hangisi ya da hangileri Erzincan'da yaşamaktadır? ☐ Ahıska Türkleri ☐ Afganlar ☐ Suriyeliler ☐ Diğer	
10. Düzenli olarak görüştüğünüz göçmen arkadaşınız var mı? ☐ Evet ☐ Hayır	
11. Göçmenlerin yemeklerinden yediniz mi? ☐ Evet ☐ Hayır	
12. Göçmenlerin törenlerine (düğün, sünnet, cenaze...) katıldınız mı? ☐ Evet ☐ Hayır	
13. Vatandaşlık ifadesi size aşağıdakilerden hangisini çağrıştırıyor? ☐ Devlete üyelik ☐ Yasalarda ifade edilen haklar ☐ Yasalarda ifade edilen vazifeler	
14. Türkiye'de insanları ortak bir vatandaşlık bağı ile birbirine aşağıdakilerden hangisi bağlıyor? ☐ Din birliği ☐ Ortak gelenekler ve kültür ☐ Herkesi bağlayan yasalar ☐ Dil birliği	

SİYASAL YAŞAM	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Siyasi partinin rozeti ya da çıkartmasını çekinmeden takarım.					
2. Siyasi bir partide gönüllü olarak çalışmaktayım.					
3. Desteklediğim siyasi partinin iktidara gelmesi için bağış yaparım.					
4. Arkadaş ortamında siyaset tartışmalarına katılırım.					
5. Çevremdeki insanlarla siyasi konularda anlaşmazlığa düştüğüm olur.					
6. Vatandaş olarak siyasette aktif olmam gerektiğine inanıyorum.					

SİVİL TOPLUM	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Kentin alt yapı sorunlarıyla ilgiliyim.					
2. Herhangi bir organizasyona katkı sağlayabilecek kadar maddi yeterliliğe sahibim.					
3. Su, yol, çöp gibi sorunlar yüzünden belediyeyle temasa geçtiğim olmuştur.					
4. Toplum olarak yabancı marka ürünlere karşı gerçekleştirilen protestolara katılırım.					
5. Sivil toplum kuruluşları veya sendikalar tarafından gerçekleştirilen bir imza toplama kampanyasında imza atarım.					
6. Sivil toplum kuruluşları vatandaşların hakları için çalışmaktadırlar.					

7. Kent meydanındaki kanuni bir gösteriye veya yürüyüşe aynı fikirdeysen çekinmeden katılırım.

8. Yerel veya ulusal düzeyde haksız gördüğüm bir şeyi protesto ederim.

SOSYAL YAŞAM	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Kaza, yangın veya güvenlik problemi olduğunda müdahale ederim veya yetkililere haber veririm.					
2. Komşu ve arkadaşlarımla cenaze, düğün veya nişan törenlerine katılırım.					
3. Komşularımla bir araya gelip sohbet ederim.					
4. Bayramlarda büyüklerimi mutlaka ziyaret ederim.					
5. Uzun süre başka bir yere gittiğimde kenti ve mahallemi özleyorum.					
6. Kendimi içinde yaşadığım toplumun bir üyesi olarak hissediyorum.					
7. Yaşadığım yerin doğal çevresine zarar verildiğinde buna karşı çıkarım.					
8. Komşularımla veya arkadaşlarımla spor, kültürel etkinlik yaparım.					

EK 4. Göçmen Birey Anket Formu

Sayın Katılımcı,

“Göç Olgusu Ekseninde Mikro Sosyal Uyum ve Aktif Vatandaşlık Katılımı İlişkisi Üzerine Bir Araştırma: Erzincan/Üzümlü Örneği” adlı doktora tez çalışmasının anketine katılımınızı rica ederim.

Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen; bütün soruları eksiksiz olarak ve içtenlikle yanıtlamanızdır. Bu çalışma sonucunda elde edilen bilgiler sadece araştırma kapsamında bilimsel amaçla kullanılacak olup kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır. Katılımlarınız için teşekkür ederim. İstedığınız takdirde araştırma sonucu hakkında bilgi almak veya herhangi bir bilgi almak için de “aaydin@erzincan.edu.tr adresinden ve **05367102392** numaralı telefondan” bana ulaşabilirsiniz.

Öğr. Gör. Ayşegül AYDIN

ANKET FORMU		G.B.
1. Yaşınız :	☐ 18-25 ☐ 26-35 ☐ 36-45 ☐ 46-55 ☐ 56-65 ☐ 66 ve üstü	
2. Cinsiyetiniz :	☐ Kadın ☐ Erkek	
3. Doğum Yeriniz :		
4. Medeni Durumunuz :	☐ Evli ☐ Bekâr	
5. Eğitim Düzeyiniz :	☐ Okur-Yazar ☐ İlköğretim ☐ Lise ☐ Ön Lisans ☐ Lisans ☐ Lisansüstü	
6. Mesleğiniz :		
7. Geçen hafta para kazanmak için bir işte çalıştınız mı?	Çalıştıysanız mesleğiniz nedir?(aşağıdaki seçeneklerden uygun olanı işaretleyiniz) Çalışmadıysanız nedeni nedir?(aşağıdaki seçeneklerden uygun olanı işaretleyiniz)	

<u>Çalışıyor ise:</u> ☐ Devlette memur ☐ Özel sektörde memur ☐ Küçük esnaf, zanaatkâr, şoför... ☐ Serbest meslek (Doktor, mimar, avukat...) ☐ İşçi ☐ Çiftçi, ziraatçı, hayvancı... ☐	<u>Çalışmıyor ise:</u> ☐ Emekli ☐ Ev kadını ☐ Öğrenci ☐ İşsiz -İş Arıyor ☐ Çalışamaz Durumda
8. Vatandaşlık durumunuzu işaretleyiniz? ☐ Sadece T.C. vatandaşı ☐ Çifte Vatandaş ☐ T.C. vatandaşı değil	
9. Kaç yıldır Türkiye’de yaşıyorsunuz?	
10. Düzenli olarak görüştüğünüz yerli arkadaşınız var mı? ☐ Evet ☐ Hayır	
11. Yerlilerin yemeklerinden yediniz mi? ☐ Evet ☐ Hayır	
12. Yerlilerin törenlerine (düğün, sünnet, cenaze...) katıldınız mı? ☐ Evet ☐ Hayır	
13. Vatandaşlık ifadesi size aşağıdakilerden hangisini çağrıştırıyor? ☐ Devlete üyelik ☐ Yasalarda ifade edilen haklar ☐ Yasalarda ifade edilen vazifeler	
14. Türkiye’de insanları ortak bir vatandaşlık bağı ile birbirine aşağıdakilerden hangisi bağlıyor? ☐ Din birliği ☐ Ortak gelenekler ve kültür ☐ Herkesi bağlayan yasalar ☐ Dil birliği	

SİYASAL YAŞAM	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Siyasi partinin rozeti ya da çıkartmasını çekinmeden takarım.					
2. Siyasi bir partide gönüllü olarak çalışmaktayım.					
3. Desteklediğim siyasi partinin iktidara gelmesi için bağış yaparım.					
4. Arkadaş ortamında siyaset tartışmalarına katılırım.					
5. Çevremdeki insanlarla siyasi konularda anlaşmazlığa düştüğüm olur.					
6. Vatandaş olarak siyasette aktif olmam gerektiğine inanıyorum.					
SİVİL TOPLUM	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Kentin alt yapı sorunlarıyla ilgiliyim.					
2. Herhangi bir organizasyona katkı sağlayabilecek kadar maddi yeterliliğe sahibim.					
3. Su, yol, çöp gibi sorunlar yüzünden belediyeye temasa geçtiğim olmuştur.					
4. Toplum olarak yabancı marka ürünlere karşı gerçekleştirilen protestolara katılırım.					
5. Sivil toplum kuruluşları veya sendikalar tarafından gerçekleştirilen bir imza toplama kampanyasında imza atarım.					
6. Sivil toplum kuruluşları vatandaşların hakları için çalışmaktadırlar.					
7. Kent meydanındaki kanuni bir gösteriye veya yürüyüşe aynı fikirdeysem çekinmeden katılırım.					

8. Yerel veya ulusal düzeyde haksız gördüğüm bir şeyi protesto ederim.

SOSYAL YAŞAM

Kesinlikle
Katılmıyorum
Katılmıyorum
Kararsızım
Katılıyorum
Kesinlikle
Katılıyorum

1. Kaza, yangın veya güvenlik problemi olduğunda müdahale ederim veya yetkililere haber veririm.

2. Komşu ve arkadaşlarımla cenaze, düğün veya nişan törenlerine katılırım.

3. Komşularıyla bir araya gelip sohbet ederim.

4. Bayramlarda büyüklerimi mutlaka ziyaret ederim.

5. Uzun süre başka bir yere gittiğimde kenti ve mahallemi özleyorum.

6. Kendimi içinde yaşadığım toplumun bir üyesi olarak hissediyorum.

7. Yaşadığım yerin doğal çevresine zarar verildiğinde buna karşı çıkarım.

8. Komşularıyla veya arkadaşlarımla spor, kültürel etkinlik yaparım.

EK 5. Görüşmeci Kodlama Formu

GÖRÜŞMECİ KODU	AVKD PUANI	CİNSİYET	YAŞ	MESLEK	MEDENİ DURUM	EĞİTİM DÜZEYİ
GB-36-Y-K52	110	Kadın	52	Öğretmen	Evli	Lisans
GB-32-Y-K36	106	Kadın	36	Avukat	Evli	Lisans
GB-240-Y-K36	102	Kadın	36	Avukat	Evli	Lisans
GB-336-Y-E21	102	Erkek	21	Öğrenci	Evli	Lise
GB-337-Y-E54	102	Erkek	54	Emekli	Evli	Lise
GB-274-D-K19	39	Kadın	19	Öğrenci	Bekâr	Lise
GB-139-D-E55	38	Erkek	55	Pimapenci	Evli	İlköğretim
GB-277-D-E25	31	Erkek	25	Yok	Evli	Lise
GB-57-D-K33	24	Kadın	33	Yok	Evli	İlköğretim
GB-337-D-K20	24	Kadın	20	Öğrenci	Evli	Lise
YB-83-Y-E53	110	Erkek	53	Yönetici	Evli	Lisans
YB-105-Y-E47	110	Erkek	47	Memur	Evli	Lisans
YB-168-Y-E49	110	Erkek	49	Memur	Evli	Lisans
YB-170-Y-K48	110	Kadın	48	Avukat	Evli	Lisans
YB-171-Y-E58	110	Erkek	58	İşçi	Evli	Lise
YB-151-D-K45	42	Kadın	45	Çiftçi	Evli	İlköğretim
YB-470-D-K38	39	Kadın	38	Ev Hanımı	Evli	İlköğretim
YB-243-D-K47	31	Kadın	47	Ev Hanımı	Evli	İlköğretim
YB-173-D-E55	30	Erkek	55	Yok	Evli	Lise
YB-81-D-E44	26	Erkek	44	Memur	Evli	Önlisans

EK 6. Kodlama Formu

GÖÇMEN

MİKRO SOSYAL UYUM DENEYİMLERİ

1. ALT TEMA:		1. ALT TEMA:	
MİKRO SOSYAL UYUMU OLUMLU YÖNDE ETKİLEYEN UNSURLAR		MİKRO SOSYAL UYUMU OLUMSUZ YÖNDE ETKİLEYEN UNSURLAR	
KATEGORİ	KOD	KATEGORİ	KOD
Aidiyet	“Nerelisin diye soranlara Ciminliyim Ahıska Türküyüm diyorum”	İzolasyon	“Biz yamalık gibiyiz”
İçerme	“yerli komşularımızla çok güzel ilişkilerimiz var”	Dışlanma	“sen içini çok açıyorsun ya onlar sana hemen gösteriyor ki sen bizden değilsin”
Kabul	“biz de alıştık onlar da alıştı”	Ret	“bize Ruslar geldi diyorlardı”
Toplu İskânın Yarattığı Durumlar	“bizim evin yakınında yerli komşumuz yok”		
Göç Alan Toplumda Göçmen Kadın	“Ama erkeklerimizin böyle dertleri yok. Onlar işe gidip geliyorlar. Böyle şeylerle uğraşmıyorlar.”		
Göçmenin Stratejisi	Uyum	“Sürekli tedirginsin. Aman yanlış anlamasınlar. Sanki bir ip üzerinde gidiyorsun.”	

YERLİ**MİKRO SOSYAL UYUM DENEYİMLERİ****1. ALT TEMA:**

MİKRO SOSYAL UYUMU OLUMLU YÖNDE
ETKİLEYEN UNSURLAR

1. ALT TEMA:

MİKRO SOSYAL UYUMU
OLUMSUZ YÖNDE ETKİLEYEN
UNSURLAR

KATEGORİ	KOD	KATEGORİ	KOD
Aidiyet	“Onlar da bizim gibi Türk”	İzolasyon	“burada ne işleri var”
İçerme	“çok iyiler, biz çok sevdik”	Dışlanma	“gittiğimiz her yerde onları görüyoruz. Rahatsız oluyorum”
Kabul	“onlar bizim eski adetlerimizi bizden güzel yaşıyor”	Ret	“doğrusunu söyleyeyim, istemiyorum onları”
Toplu İskânın Yarattığı Durumlar	“Burada bir etki-tepki olayı var. Üzümlü’de sera yapıldı. 52-53 tane sera yaptı devlet, hepsi cüzzi kiralarla Ahıskalılara verildi. Hâlbuki 5 tanesini de yerlilere versen, insanların gazı alınmış olurdu.”		
Göç Alan Toplumda Göçmen Kadın	Kadınların tipleri farklı, gösterişliler, gösterişli de giyiniyorlar, pırıltılı giyiniyorlar.		
Göçmenin Uyum Stratejisi	Aslında her şey yolundaymış gibi görünüyor ama karşı tarafın bize karşı bir güven problemi var, muhtemelen.		

EK 7. Entegrasyon Analiz Tablosu

MİKRO SOSYAL UYUM VE AKTİF VATANDAŞLIK KATILIM DÜZEYİ İLİŞKİSİ		
ENTEGRASYON ANALİZİ		
NİTEL ANALİZ	NİCEL ANALİZ	
KATEGORİLERİ	MSU ve AVKD İLİŞKİSİNE YÖNELİK	
	8-9-10-11-12. SORULAR	
	GÖÇMEN	YERLİ
Aidiyet X İzolasyon	VATANDAŞLIK DURUMU	VATANDAŞLIK DURUMU
İçerme X Dışlanma	YAŞAM SÜRESİ	GÖÇMEN FARKINDALIĞI
	YERLİ ARKADAŞ	GÖÇMEN ARKADAŞ
Tanınma X Ret	YEMEK	YEMEK
	TÖREN	TÖREN
Toplu İskân Uygulamalarının Yarattığı Durumlar	VATANDAŞLIK ÇAĞRIŞIM	VATANDAŞLIK ÇAĞRIŞIM
Göç Alan Toplumda Göçmen Kadın	VATANDAŞLIK BAĞI	VATANDAŞLIK BAĞI
Göçmenin Uyum Stratejisi		

EK 8. Etik Kurul Onay Formu

Evrak Tarih ve Sayısı: 03.12.2021-127122

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu

Sayı :E-88012460-050.01.04-127122
Konu :Etik Kurul Kararı (Öğr. Gör. Ayşegül
AYDIN)

03.12.2021

Sayın Öğr. Gör. Ayşegül AYDIN
(Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu)

Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulunun **30 Kasım 2021** tarihli ve **10** sayılı oturumunda alınan 10/15 sayılı kararı yazımız ekinde gönderilmiştir. Bilgilerini rica ederim.

Prof.Dr. Haydar EFE
Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu
Başkanı

Ek:Karar 15 (1 sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :RSC3UL16K3

Belge Takip Adresi :

https://belge.ahya.edu.tr/izlen/ValidData_Doç.aspx?Id=RSC3UL16K3&Kod=127122

Adres:Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Rektörlüğü Yalıncıbağ -Yalıncıbağ Erzincan Sivas

Belge için: Şehriban AKKUT

Karayolu:44 8 024 – (0446) 226 66 66

Ünvanı: Birim Evrak Sorumlusu

Tel:0446 226 66 66 Faks:(0446) 226 66 63

Tel No: (0446) 226 6666 - 10058

e-Posta:rektorkluk@erzincan.edu.tr Web:https://ahya.edu.tr/tr/

Kapı Adresi:erzincanuniv@hs02.kap.tr

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

T.C
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
İnsan Araştırmaları Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu

Etik Kurul Toplantı Tarihi	30/11/2021
Protokol No	10/15
Araştırma Başlığı	"Göç Olgusu Ekseninde Mikro Sosyal Uyum ile Aktif Vatandaşlık Katılımı İlişkisi Üzerine Karma Yöntemler Araştırması: Erzincan/Üzümlü Örneği"
Araştırma Türü	Karma Yöntem Araştırma
Araştırmacılar	Öğr. Gör. Ayşegül AYDIN (Sorumlu Araştırmacı) Prof. Dr. Şükrü NİŞANCI (Danışman)
Karar	Başvuru dosyanıza ait araştırmanız etik açıdan uygun bulunmuştur.
Açıklama: 1. Etik Kurul Onayı, uygulama ve/veya veri toplama için araştırmacının ilgili kurum veya kuruluşlardan izin alma sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. 2. Kurul üyelerine ait araştırma önerileri görüşülürken, ilgili yönerge gereğince, öneri sahibi üye görüşmelere katılmamış ve oy kullanmamıştır.	

e-imzalıdır

Prof. Dr. Haydar EFE
İnsan Araştırmaları Sosyal ve Beşeri Bilimler
Etik Kurul Başkanı

EK 9. Ölçek İzin Belgesi

Ayşegül Aydın <[redacted]>

KVK Ölçeği Kullanım İzni

3 İleti

Ayşegül Aydın <[redacted]>
Alıcı: [redacted]

25 Haziran 2021 01:26

Sayın Hocam, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Bilim Dalında doktora tez aşamasındayım. Tez başlığım; * **Göç Olgusu Ekseninde Türkiye’de Yaşayan Ahıska Türklerinin Aktif Vatandaşlık Katılım Düzeylerinin İncelenmesi: Erzincan İli Örneği** *.

Danışmanımın ve TİK üyeleri hocalarımın onaylaması halinde geliştirmiş olduğunuz **“Kentli Vatandaş Katılım Ölçeği” (KVKÖ)** (Şahin, K., ve Altun, A., 2019) ni kullanabilmem için izninizi arz ederim.

Saygılarımla.

Öğr. Gör. Ayşegül AYDIN
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
SHMYO

Kamil Şahin <[redacted]>
Alıcı: Ayşegül Aydın <[redacted]>

25 Haziran 2021 01:40

Merhaba Ayşegül Hocam

Geliştirmiş olduğumuz "Aktif Vatandaş Katılım Ölçeği"ni yayına referans vermek kaydıyla kullanmanız bizi memnun edecektir. Ölçeğin iç yapısal tutarlılığı ve güvenilirliği oldukça yüksektir. Çalışmanızda tekrar geçerlilik ve güvenilirlik analizi yapmanıza gerek kalmayacaktır. Bizim yaptığımız analizleri rahatlıkla kullanabilirsiniz.

Yapmakta olduğunuz doktora tez çalışmanızda başarılar dileriz.

İyi çalışmalar...

Doç. Dr. Kamil ŞAHİN

Gönderen: Ayşegül Aydın <[redacted]>

Gönderildi: 25 Haziran 2021 Cuma 01:26

Kime: [redacted]

Konu: KVK Ölçeği Kullanım İzni

[Ayrıntılan metin gizlendi]

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Ayşegül AYDIN

Doğum Yeri ve Tarihi :

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Kamu Yönetimi

Y. Lisans Öğrenimi : Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri

İş Deneyimi

Stajlar

Projeler

1. Uzuner Yurt S., Aydın A., Alkan Polat B.,
Yükseköğretim kurumları destekli proje, İlk Yardım
Eğitim Merkezi Açma Projesi, 2015 -2016
2. Güncü A., Uzuner Yurt S., Aydın A.,
Yükseköğretim kurumları destekli proje, Tiyatro
ve Demonstrasyon Yöntemlerinin Okul Öncesi
Çocuklarının Deprem Bilinci Düzeyleri Üzerine
Etkisi Projesi, 2012 -2013

Çalıştığı Kurumlar

Öğretim Görevlisi 2008- devam ediyor

(Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sağlık
Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler ve
Teknikler)

Raportör 2004-2008 (TEDAŞ)

İletişim

E-Posta Adresi

Tarih

19.07.2022
